

BS15
.2
1893
v. 1

The Book of Genesis

BALL

✓ Bible. O.T. Hebrew. 1893

THE SACRED BOOKS
OF
The Old Testament

A CRITICAL EDITION OF THE HEBREW TEXT

PRINTED IN COLORS, WITH NOTES

PREPARED

By eminent Biblical scholars of Europe and America

UNDER THE EDITORIAL DIRECTION OF

PAUL HAUPT

PROFESSOR IN THE JOHNS HOPKINS UNIVERSITY, BALTIMORE

PART I

The Book of Genesis

BY

C. J. BALL

Leipzig

J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

1896

Baltimore

THE JOHNS HOPKINS PRESS

London

DAVID NUTT, 270-271 STRAND

LIBRARY OF PRINCE
OCT 30 1939
THEOLOGICAL SEMINARY

THE
Book of Genesis

CRITICAL EDITION OF THE HEBREW TEXT

PRINTED IN COLORS

EXHIBITING THE COMPOSITE STRUCTURE OF THE BOOK

WITH NOTES

BY

THE REV. C. J. BALL, M. A.

CHAPLAIN OF LINCOLN'S INN, LONDON,
FORMERLY CENSOR AND LECTURER IN KING'S COLLEGE,
AND THEOLOGICAL EXAMINER IN THE UNIVERSITY OF DURHAM.

Leipzig

J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

1896

Baltimore

THE JOHNS HOPKINS PRESS

London

DAVID NUTT, 270-271 STRAND

בראשית

1,2,8 ראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים:
 3 ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור: וירא אלהים את האור כי טוב
 4 ויבדל אלהים בין האור ובין החשך: ויקרא אלהים לאור יום ולחשך ה
 5 קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:
 6 ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים
 7 ויהי כן: ויעש אלהים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת
 8 לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע □ ויקרא אלהים לרקיע שמים
 9 ויהי ערב ויהי בקר יום שני:
 10 ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקוה- אחד ותראה
 11 היבשה ויהי כן: ויקוו המים מתחת השמים אל מקויהם ותרא היבשה- ויקרא י
 12 אלהים ליבשה ארץ ולמקוה המים קרא ימים וירא אלהים כי טוב:
 13 ויאמר אלהים תרשא הארץ דשא מוריע זרע -למינהו ו-עץ עשה פרי
 14 אשר זרעו בו -למינהו- על הארץ ויהי כן: ות-דשא הארץ דשא מוריע זרע
 15 למינהו ועץ פרי אשר זרעו בו למינהו וירא אלהים כי טוב: ויהי ערב ויהי
 16 בקר יום שלישי:
 17 ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו
 18 לאתת ולמועדים ולימים ושנים: והיו למאורת ברקיע השמים להאיר על הארץ
 19 ויהי כן: ויעש אלהים את שני המארת הגדלים את המאור הגדל לממשלת היום
 20 ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים: ויתן אתם אלהים ברקיע
 21 השמים להאיר על הארץ: ולמשל ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החשך
 22 וירא אלהים כי טוב: ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי:
 23 ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ על כ
 24 פני רקיע השמים ויהי כן: ויברא אלהים את התנינם הגדלים ואת כל נפש
 25 החיה הרמשת אשר שרצו המים למינהם ואת כל עוף כנף למינהו וירא אלהים
 26 כי טוב: ויברך אתם אלהים לאמר פרו ורבו ומלאו את המים בימים והעוף ירב
 27 בארץ: ויהי ערב ויהי בקר יום חמישי:
 28 ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וחיתו ארץ למינה
 29 ויהי כן: ויעש אלהים את חית הארץ למינה ואת הבהמה למינה ואת כל רמש כה
 30 האדמה למינהו וירא אלהים כי טוב:
 31 ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו ו-כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים
 32 ובבהמה ובכל חית- הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ: ויברא אלהים את
 33 האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם: ויברך אתם אלהים

*Geni
A.*

- העין להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה - ויאכל יעמה: ותפקחנה עיני 3.7 שניהם וידעו כי עירמם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגלות: וישמעו את קול יהוה אלהים מתהלך בנן לרוח היום ויתחבא האדם ואשתו 8 מפני יהוה אלהים בתוך עין הגן: ויקרא יהוה אלהים אל האדם ויאמר לו איכה: 9 ויאמר את קלך שמעתי בנן ואורא כי עירם אנכי ואחבא: ויאמר מי הניד לך 11.1 כי עירם אתה המן העין אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת: ויאמר האדם 12 האשה אשר נתתה עמדי הא נתנה לי מן העין ואכל: ויאמר יהוה אלהים לאשה 13 מה זאת עשית ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל: ויאמר יהוה אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל 14 חית השדה על גחנך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך: ואיבה אשית בינך ובין 10 האשה ובין ורעך ובין ורעה הא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב: ואל האשה 16 אמר הרבה ארבה עצבונך והרבה ינך בעצב-ו-ך תלדי בנים ואל אישך תשו-ב-תך והא ישל בך: וילאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העין אשר 17 צויתך לאמר לא תאכל ממנו ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חיך: וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה: בזעת אפיך תאכל לחם 15 עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב: ויקרא האדם שם אשתו תנה כי הא היתה אם כל חי: ויעש יהוה אלהים 21.1 ללאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם: ויאמר יהוה אלהים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן 22 ישלח ידו ולקח גם מעין החיים ואכל וחי לעלם: וישלחיהו יהוה אלהים מגן ערן 23 לעבד את האדמה אשר לקח משם: ויגרש את האדם וישכן אתו- מקדם לגן 24 ערן וישם את הכרבים ואת להט התרוב המתהפכת לשמר את דרך עין החיים: והאדם ידע את תוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי איש את 4.1 יהוה: ותסף ללדת את אחיו את הבל ותאמר * * * * * ויהי הבל 2 רעה צאן וקין היה עבד אדמה: 25 ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה ליהוה: והבל הביא גם הא 4.3 מבכרות צאנו ומחלב-הן וישע יהוה אל הבל ואל מנחתו: ואל קין ואל מנחתו ה לא שעה ויחר לקין מאד ויפלו פניו: ויאמר יהוה אל קין למה חרה לך ולמה 6 נפלו פניך: הלוא אם תיטיב ל-שאת ואם לא תיטיב ל-ב-ת-ר-ך תטאת רב-ין 30 ואלך תשו-ב-תו ואתה תמשל בו: ויאמר קין אל הבל אחיו נלכה השדה ויהי בהיותם בשדה ויקם קין ועיל 8 הבל אחיו ויהרגהו: ויאמר יהוה אל קין אי-ה- הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השמר 9 אחי אנכי: ויאמר מה עשית קול דמי אחיך צעקים אלי מן האדמה: ועתה ארור 11.1 אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך מידך: כי תעבד 12 את האדמה לא תסף תת פחה לך נע ונד תהיה בארץ: ויאמר קין אל יהוה 13 גדול עוני מנשוא: הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר והייתי 14 נע ונד בארץ והיה כל מצאי יהרגני: ויאמר לו יהוה לכן כל הרג קין שבעתים 15 יקם וישם יהוה לקין אות לבלתי הפות אתו כל מצאו: ויצא קין מלפני יהוה וישב בארץ נוד קדמת עדן: וידע קין את אשתו ותהר 17.16 ותלד את חנוך ויהי בנה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך: ויולד לחנוך את 18 עירר ועירר ילד את מתוּחַאל ומתוּחַאל ילד את מתוּשאל ומתוּשאל ילד את למך: ויקח לו למך שתי נשים שם האחת עדה ושם השנית צלה: ותלד עדה את 19.1 יקל הא היה אבי כל- ישב אהל- מקנה: ושם אחיו יובל הא היה אבי כל 21

- 1 ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל ה-חיה הרמשת על הארץ:
- 29 ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע אשר על פני כל הארץ ל ואת כל העץ אשר בו פרי זרע זרע לכם יהיה לאכלה: ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים ולכל הרמש הרומש על הארץ אשר בו נפש חיה נתתי את כל 5 ירק עשב לאכלה ויהי כן: וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ויהי ערב ויהי בקר יום הששי:
- 2,א 2 ויכלו השמים והארץ וכל צבאם: ויכל אלהים ביום הששי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך אלהים את יום 3 השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות: 10

- 4 זה ספר- תולדות השמים והארץ בהבראם
- ה ביום עשות יהוה אלהים -שמים ו-ארץ: וכל שית השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר יהוה אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה: וְאֵד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה: 6
- 7 וייצר יהוה אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה: ויטע יהוה אלהים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר: ויצמח יהוה אלהים מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע: ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם 9 יפרד והיה לארבעה ראשים: שם האחד פישון הא הסבב את כל ארץ -חווילה 11 אשר שם הזבח: והב הארץ ההא טוב -מאד- שם הברדה ואבן השהם: ושם 13. 12 הנהר השני גיחון הא הסובב את כל ארץ כוש: ושם הנהר השלישי חדקל הוא טו ההלך קדמת אשור והנהר הרביעי הא פרת: ויקח יהוה אלהים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה:

17. 16 ויצו יהוה אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל: ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות: 25
19. 18 ויאמר יהוה אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו: ויצר יהוה אלהים -עוד- מן האדמה -את- כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא כ האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם הא שמו: ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ול-כל- עוף השמים ולכל חית השדה וקל-אדם לא מצא עזר 30 כנגדו: ויפל יהוה אלהים תרדמה על האדם וישן ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתנה: ויבן יהוה אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם: ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה 21 כי מאישה- לָקַחָה זאת: על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו כה -שניהם- לבשר אחד: ויהיו שניהם -ערומים האדם ואשתו ולא יתבששו: 24
- 35 3.א והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה יהוה אלהים ויאמר הנחש- אל האשה אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן: ותאמר האשה אל הנחש מפרי כל- עץ הגן נאכל: ומפרי העץ הזה- אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמתון: ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמתון: כי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים 40 6 ידעי טוב ורע: וטרא האשה כי טוב העין למאכל וכי תאוה הא לעינים ונחמד

ויהי למך שתיים ושמונים שנה ומאת שנה ויולד בן: ויקרא את שמו נח
 לאמר זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה יהוה אֱלֹהֵי־: 5,29 28
 ויהי למך אחרי הולידו את נח חמש ותשעים שנה וחמש מאת שנה ויולד בניו 5
 ובנות: ויהיו כל ימי למך שבע ושבעים שנה ושבע מאות שנה וימת: 31
 ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת: 32

ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה ובנות ילדו להם: ויראו בני 6,2 א
 האלהים את בנות האדם כי טבת הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו: ויאמר 3
 יהוה לא יפזון רוחי באדם לעלם בעוֹנִים הא בשר והיו ימיו מאה ועשרים 10
 שנה: הנפלים היו בארץ בימים ההם אשר יבאו בני האלהים אל בנות האדם 4
 וילדו להם המה הנכרים אשר מעולם אנשי השם: וירא יהוה כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל ה 5
 היום: וינחם יהוה כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו: ויאמר יהוה 7,6
 אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד 15
 עוף השמים כי נחמתי כי עשיתם: ונח מצא חן בעיני יהוה: 8

אלה תולדת נח 9
 נח איש צדיק תמים היה בלדתו את האלהים התהלך נח: ויולד נח שלשה 1
 בניו את שם את חם ואת יפת: ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ 20
 חמס: וירא אלהים את הארץ והנה גשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על 12
 הארץ: ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם 13
 והנני משחית אתם ואת הארץ: עשה לך תבת עצי גפר קנים קנים תעשה את 14
 התבה וכפרת אותה מבית ומחוץ בכפר: וזה אשר תעשה אותה שלש מאות אמה 25
 ארך התבה חמשים אמה רחבה ושלשים אמה קומתה: צהר תעשה לתבה ואל 16
 יאֶרְכָּה: תכִּסֶּנָּה מלמעלה ופתח התבה בצדה תשים תחתים שנים ושלשים 17
 תעשה:

ואני הנני מביא את המבול על הארץ לשחת כל בשר אשר בו רוח חיים 17
 מתחת השמים כל אשר בארץ יגוע: והקמתי את בריתי אתך ובאת אל התבה 30
 אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך: ומכל החיה מכל בשר שנים מכל תביא 18
 אל התבה להחית אתך זכר ונקבה יהיו: מהעוף למינהו ומן הבהמה למינה 19
 ו-מכל רמש האדמה למינהו שנים מכל יבאו אליך להחיות: ואתה קח לך מכל 21
 מאכל אשר יאכל ואספת אליך והיה לך ולהם לאכלה: ויעש נח ככל אשר צוה 22
 אתו אלהים כן עשה: 35

ויאמר יהוה לנח בא אתה וכל ביתך אל התבה כי אתך ראיתי צדיק לפני 7,8 א
 בדור הזה: מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו ומן 2
 הבהמה אשר לא טהרה הא שנים שנים איש ואשתו: גם מעוף השמים הטהור: 3
 שבעה שבעה זכר ונקבה ומכל העוף אשר לא טהור הא שנים שנים זכר ונקבה 4
 ליתחיות ורע על פני כל הארץ: כי לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על הארץ 40

4,22 תפש כנור ועונב: וצלה גם הא ילדה את תובל קין׃ הא היה אבי כל חרש
23 נחשת וברזל ואחות תובל קין נעמה: ויאמר למך לנשיו

עדה וצלה שמען קולי
נשיו למך האונה אמרתי
כי איש הרגתי לפצעי
וילד לחברתי:
כי שבעתים רקם קין
ולמך שבעים ושבעה:

כה וידע האדם עוד את חוה אשתו ותהר ותלד בן ותקרא את שמו שת כי
25 שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין: ולשת גם הא ילד בן ויקרא
את שמו אנוש׃ הֵאָהָא הַחַיִל לְקַרְא בְּשֵׁם יְהוָה:

- 15 זה ספר תולדת אדם 5,א
ביום ברא אלהים אדם כדמות אלהים עשה אתו: זכר ונקבה בראם ויברך
2 אתם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם:
3 ויחי אדם שלשים ומאת שנה וילד בן׃ כִּדְמוֹתוֹ יִבְצְלֻמוֹ ויקרא את שמו
4 שת: ויחיי אדם אחרי הולידו את שת שמנה מאת שנה וילד בנים ובנות:
ה ויהיו כל ימי אדם אשר חי תשע מאות שנה ושלושים שנה וימת:
20 7.6 ויחי שת חמש שנים ומאת שנה וילד את אנוש: ויחי שת אחרי הולידו
8 את אנוש שבע שנים ושמנה מאות שנה וילד בנים ובנות: ויהיו כל ימי שת
שתיים עשרה שנה ותשע מאות שנה וימת:
9 ויחי אנוש תשעים שנה וילד את קינן: ויחי אנוש אחרי הולידו את קינן
11 חמש עשרה שנה ושמנה מאות שנה וילד בנים ובנות: ויהיו כל ימי אנוש חמש
שנים ותשע מאות שנה וימת:
13.12 ויחי קינן שבעים שנה וילד את מהללאל: ויחי קינן אחרי הולידו את
14 מהללאל ארבעים שנה ושמנה מאות שנה וילד בנים ובנות: ויהיו כל ימי קינן
עשר שנים ותשע מאות שנה וימת:
16.א ויחי מהללאל חמש שנים וששים שנה וילד את ירד: ויחי מהללאל אחרי
17 הולידו את ירד שלשים שנה ושמנה מאות שנה וילד בנים ובנות: ויהיו כל ימי
מהללאל חמש ותשעים שנה ושמנה מאות שנה וימת:
19.18 ויחי ירד שתיים וששים שנה ומאת שנה וילד את חנוך: ויחי ירד אחרי
ב הולידו את חנוך שמנה מאות שנה וילד בנים ובנות: ויהיו כל ימי ירד שתיים
וששים שנה ותשע מאות שנה וימת:
30 22.21 ויחי חנוך חמש וששים שנה וילד את מתושלח: ויתהלך חנוך את האלהים
23 אחרי הולידו את מתושלח שלש מאות שנה וילד בנים ובנות: ויהי כל ימי
24 חנוך חמש וששים שנה ושלוש מאות שנה: ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי
לקח אתו אלהים:
26.ב ויחי מתושלח שבע ושמונים שנה ומאת שנה וילד את למך: ויחי מתושלח
40 אחרי הולידו את למך שתיים ושמונים שנה ושבע מאות שנה וילד בנים ובנות:
27 ויהיו כל ימי מתושלח תשע וששים שנה ותשע מאות שנה וימת:

- הארץ הוצא אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ: ויצא נח ובניו ואשתו ונשי 8,18
 בניו אתו: כל החיה כל הבהמה וכל העוף כל ה־ר־מש על הארץ למשפחתיהם 19
 יצאו מן התבה:
 ויבן נח מזבֵּחַ ליהוה ויקח מכל הבהמה הטוהרה ומכל העוף הטוהר ויעל =
 עלת במזבֵּחַ: ויָרַח יהוה את ריח הניחח ויאמר יהוה אל לבו לא אֶסְף לִקְלָל 5
 עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אֶסְף עוד
 להפֹּת את כל חי כאשר עשיתי: יָעַד כל ימי הארץ זרע וקציר וקר וחם וקיץ 22
 וחורף ויום ולילה לא ישבתו:
 ויִבְרַךְ אֱלֹהִים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ: 8,9
 10 ומורֶאֶכֶם וחִמְקֶם יהוה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמש
 האדמה ובכל דגי הים בידכם נתנו: כל רמש אשר הא חי לכם יהיה לאכלה 3
 כירק עשב נתתי לכם את כל: אך בשר בנפשו דָּמוֹ לא תאכלו: ואך את דמכם 4
 לנפשותיכם אדרש מיד כל חיה אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו אדרש את
 נפש האדם: שִׁפְךָ דַם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפַּךְ כִּי בְצַלֵּם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם: 6
 15 ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורדו בה:
 7 ויאמר אלהים אל נח ואל בניו אתו לאמר: ואני הגני מקים את בריתי 8,9
 אתכם ואת זרעכם אחריכם: ואת כל נפש החיה אשר אתכם בעוף בבהמה ובכל
 חית הארץ אתכם מכל יצאי התבה לכל חית הארץ: והקמתי את בריתי אתכם 11
 ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ: ויאמר 12
 20 אלהים זאת אות הברית אשר אני נתן ביני וביניכם ובין כל נפש חיה אשר
 אתכם לדרת עולם: את קשתי נתתי בעֶגֶן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ: 13
 והיה בעֶגְנִי עֶגֶן על הארץ ונראתה הקשת בענן: וזכרתי את בריתי אשר ביני 14
 וביניכם ובין כל נפש חיה בכל בשר ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל
 בשר: והיתה הקשת בענן וראותיה לזכר ברית עולם בין אלהים ובין כל נפש 16
 25 חיה בכל בשר אשר על הארץ: ויאמר אלהים אל נח זאת אות הברית אשר
 הקמתי ביני ובין כל בשר אשר על הארץ:
 ויהיו בני נח היצאים מן התבה שם וחם ויפת וחס הא אבי כנען: שלשה 19,18
 אלה בני נח ומאלה נפצה כל הארץ:
 ויחל נח לְהִיטֹת אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַע כֶּרֶם: וישת מן היין וישכר ויתגַּל בתוך 21,2
 30 אהלה: וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויצא ויגַּד לשני אחיו בחוץ: ויקח
 23,22 שם ויפת את העֵמֶלֶה וישימו על שִׁבְכֵם שְׁנֵיהֶם וילכו אַחֲרֵינִית ויכסו את ערות
 24 אביהם ופניהם אַחֲרֵינִית וערות אביהם לא ראו: וייקץ נח מיינו וידע את אשר
 עשה לו בנו הקטן: ויאמר
 ארור כנען
 עבד עבדים יהיה לאחיו: 35
 26
 בִּבְרֹךְ יְהוָה שֵׁם 3
 ויהי כנען עבד למו:
 27 יִפֹּת אֱלֹהִים לִיִּפֹת
 וישכן באהלי שם
 40 ויהי כנען עבד למו:

- 7 ארבעים יום וארבעים לילה ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה:
- 6.7 ויעש נח ככל אשר צוהו יהוה: ונח בן שש מאות שנה והמבול היה על
- 8.7 הארץ: ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל התבה מפני מי המבול: מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהרה ומן העוף ו-מ-כל אשר רמש על
- 9 האדמה: שנים שנים באו אל נח אל התבה וזכר ונקבה כאשר צוה יהוה את נח:
- 11.1 ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ: בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבת השמים נפתחו: ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה:
- 10 בעצם היום הזה בא נח ושם וחם ויפת בני נח ואשת נח ושלושת נשי בניו את-ו- אל התבה: המה וכל החיה למינה וכל הבהמה למינה וכל הרמש הרמש על הארץ למינהו וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף: ויבאו אל נח אל התבה
- 16 שנים שנים מכל כבשר אשר בו רוח חיים: והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו
- 17 כאשר צוה אתו אלהים ויסגר יהוה בעדו: ויהי המבול ארבעים יום על הארץ
- 18 וירבו המים וישאו את התבה ותרם מעל הארץ: ויגברו המים וירבו מאד על הארץ ותלך התבה על פני המים:
- 19 והמים גברו מאד מאד על הארץ ויכסו כל ההרים הגבהים אשר תחת כל השמים: חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים:
- 21 ויגוע כל בשר הרמש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השרץ על
- 22 הארץ וכל האדם: כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בתרבה מתו:
- 23 וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים וימחו מן הארץ וישאר אך נח ואשר אתו בתבה: ויגברו המים על הארץ חמשים ומאת יום:
- 8.א ויזכר אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתבה ויעבר
- 2 אלהים רוח על הארץ וישפו המים: ויסכרו מעינות תהום וארבת השמים ויבלא
- 3 הגשם מן השמים: וישבו המים מעל הארץ הלוך ושוב ויחסרו המים מקיץ-
- 4 חמשים ומאת יום: ותגת התבה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט: והמים היו הלוך וחסור עד החדש העשירי בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים:
- 30 ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה: [] וישלח
- 8.6 את היונה מאתו לראות הקלו המים מעל פני האדמה: ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה ותשב אליו אל התבה כי מים על פני כל הארץ וישלח ידו ויקחה
- 7 ויבא אתה אליו אל התבה: ויחל שבעת ימים- [וישלח את הערב ויצא ו-לא- שב עד יבשת המים מעל הארץ]: ויחל עוד שבעת ימים אחרים ויסף שלח את
- 35 היונה מן התבה: ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית סוף בפיך וידע נח כי קלו המים מעל הארץ: ויחל עוד שבעת ימים אחרים וישלח את היונה ולא יספה שוב אליו עוד: ויהי באחת ושש מאות שנה -לחיי נח- בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל הארץ ויסקר נח את מכסה התבה וירא והנה חרבו פני האדמה: ובחדש השני בשבעה ועשרים יום לחדש יבשה הארץ:
- 10.16 וידבר אלהים אל נח לאמר: צא מן התבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך
- 17 אתך: כל החיה אשר אתך מכל בשר בעוף ובבהמה ובכל הרמש הרמש על

- לשרפה ותהי להם הלכנה לאבן והחמר היה להם לחמר: ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן נפוץ על פני כל הארץ: וירד יהוה לראות את העיר אשר בנו בני האדם: ויאמר יהוה הן עם אחד ושפה אחת וכללם וזה החל-ו לעשות ועתה לא יבצר מהם כל אשר יומו לעשות: הבה נרדה ונקלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו: ויפץ יהוה אתם משם על פני כל הארץ ויהדלו לבנת העיר: על כן קרא שמה כְּכַל כי שם כלל יהוה שפת כל הארץ ומשם הפיצם יהוה על פני כל הארץ:

אלה תולדת שם

- שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול: ויחי שם אחרי הולידו את ארפכשד חמש מאות שנה ויולד בנים ובנות: וארפכשד חי חמש ושלשים שנה ויולד את שלח: ויחי ארפכשד אחרי הולידו את שלח שלש שנים וארבע מאות שנה ויולד בנים ובנות: ושלח חי שלשים שנה ויולד את עבר: ויחי שלח אחרי הולידו את עבר שלש שנים וארבע מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויחי עבר ארבע ושלשים שנה ויולד את פלג: ויחי עבר אחרי הולידו את פלג שבע-ים שנה ושלש מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויחי פלג שלשים שנה ויולד את רעו: ויחי פלג אחרי הולידו את רעו תשע שנים ומאתים שנה ויולד בנים ובנות: ויחי רעו שנים ושלשים שנה ויולד את שרוג: ויחי רעו אחרי הולידו את שרוג שבע שנים ומאתים שנה ויולד בנים ובנות: ויחי שרוג שלשים שנה ויולד את נחור: ויחי שרוג אחרי הולידו את נחור מאתים שנה ויולד בנים ובנות: ויחי נחור תשע ועשרים שנה ויולד את תרח: ויחי נחור אחרי הולידו את תרח תרח תשע עשרה שנה ומאת שנה ויולד בנים ובנות: ויחי תרח שבעים שנה ויולד את אברם את נחור ואת הרן:

ואלה תולדת תרח

- תרח הוליד את אברם את נחור ואת הרן והרן הוליד את לוט: וימת הרן על פני תרח אביו בארץ מולדתו קְאָזָר כשדים: ויקח אברם ונחור להם נשים שם אשת אברם שרי ושם אשת נחור מלכה בת הרן אבי מלכה ואבי יסכה: ותהי שרי עקרה אין לה יולד: ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו ואת שרי כלתו אשת אברם בנו ויצאו אתם קְאָזָר כשדים ללכת ארצה כנען ויבאו עד חָקָן וישבו שם: ויהיו ימי תרח חמש שנים ומאתים שנה וימת תרח בחרן:

- ויאמר יהוה אל אברם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך: ואעשך לגוי גדול ואקרבך ואגדלה שמך ותהי ברכה: ואקרכה מקרבך ומקלליך אאר ונברכו בך כל משפחת הארמה: וי-עש- אברם כאשר דבר אליו יהוה וילך אתו לוט ואברם בן חמש שנים

14,8 ויהי בימי אמרפל מלך שגער אריון מלך אלסר כדרלעמר מלך עילם
 ותדעל מלך גוים: עשו מלחמה את ברע מלך סדם ואת בל-שע מלך עמרה
 שגאב מלך אקמה ושמאבר מלך צביים ומלך בלע הא צער: כל אלה חברו אל
 5 עמק השדים הא ים המלח: שתיים עשרה שנה עבדו את כדרלעמר ובי-שלוש
 עשרה שנה מרדו:
 ובארבע עשרה שנה בא כדרלעמר והמלכים אשר אתו ויפו את ה-דפאים ה
 בעשתלת קרנים ואת הזווים בהם ואת האימים בשנה קריתים: ואת החרי בהר-י
 6 שעור עד איל פארן אשר על המדבר: וישבו ויבאו אל עין משפט הא קדש ויבו
 7 את כל שדה העמלקי וגם את האמרי הישב בחצצן תמר:
 10 ויצא מלך סדם ומלך עמרה ומלך אקמה ומלך צביים ומלך בלע הא צער
 ויערכו אתם מלחמה בעמק השדים: את כדרלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים
 ואמרפל מלך שגער ואריון מלך אלסר ארבעה מלכים את החמשה: ועמק השדים
 11 בָּאֵרֶת בארת תמר ויָגְסוּ סדם ועמרה ויפלו שמה והנשאים ה-הרה נסו: ויקחו
 12 את כל רכש סדם ועמרה ואת כל אכלם וילכו: ויקחו את לוט ואת -בל- רכשו
 15 וילכו והא ישב בסדם:
 ויבא הפליש ויגד לאברם העברי והא שכן באלני ממרא האמרי אחי אשבל
 13 ואחיו ענגר-ם: והם בעלי ברית אברם: וישמע אברם כי נשבה אחיו וי-פ-ק-ד-
 14 את חניכיו ילדי ביתו שמנה עשר ושלוש מאות וירדף עד דן: וי-ד-ב-ק עליהם
 15 לילה הא ועבדו ויָפְסו וירדפם עד חובה אשר משמאל לדמשק: וישב את כל
 20 הרכש וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגם את הנשים ואת העם:
 ויצא מלך סדם לקראתו אחרי שובו מהכות את כדרלעמר ואת המלכים אשר
 17 אתו אל עמק שנה הא עמק המלך: ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והא
 18 כהן לאל עליון: ויברכהו ויאמר
 19

ברוך אברם לאל עליון

קנה שמים וארץ:

וברוך אל עליון

ישמן צריך בידך

30 ויתן לו מעשר מכל: ויאמר מלך סדם אל אברם תן לי הנפש והרכש קח לך:
 ויאמר אברם אל מלך סדם הרמתי ידי אל יהוה אל עליון קנה שמים וארץ:
 22 אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי
 23 את אברם: בלעדי רק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים אשר הלכו אתי
 24 ענ-ם- אשבל וממרא הם יקחו חלקם:

35

15,5 אחר הרברים האלה היה דבר יהוה אל אברם במחזה לאמר אל תירא
 אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד: ויאמר אברם אדני יהוה מה תתן לי
 2 ואנכי הולך עירי ויגמשק וביתי הא בן דמשק אלעזר: ויאמר אברם הן לי
 3 לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אתי: וי-ה-י-י דבר יהוה אליו לא יירשך
 4 זה כי אם אשר יצא ממעיך הא יירשך: ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט גא
 5 השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך: ויאמן
 6 אברם- ביהוה ויחשבה לו -ל-צדקה:

- ה, 12 ושבעים שנה בצאתו מתרן; ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בתרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען:
- 6 ויעבר אברם בארץ עד מקום שקם עד אלון מורה והכנעני או ישב- בארץ:
- 7 וירא יהוה אל אברם ויאמר לו- לזרעך אתן את הארץ הזאת ויבן שם מזבח ליהוה הנראה אליו:
- 8 ויעתק משם הקרה מקדם לביתאל ויט אהלה ביתאל מים והעי מקדם ויבן שם מזבח ליהוה ויקרא בשם יהוה:
- 9 ויסע אברם הלך ונסוע הנגבה: ויהי קעב בארץ וירד אברם מצרמה לגור שם כי כבר הרעב בארץ; ויהי כאשר הקריב לבוא מצרמה ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את: והיה כי יראו אתך המצרים ואמרו אשתו זאת והרגו אתי ואתך יחיו: אמרי נא אחתי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך:
- 10 ויהי כבוא אברם מצרמה ויראו המצרים את האשה כי יפה הא מאד: ויראו אתה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה ויקח האשה ביתה- פרעה: 11 ולאברם היטיב בעבורה ויהי לו צאן ובקר -מקנה כבד מאד- וועבדים ושפחת וחתמים ואתנת וגמלים:
- 12,17 וינגע יהוה את פרעה נגעים גדלים על דבר שרי אשת אברם: ויקרא פרעה לאברם ויאמר מה זאת עשית לי למה לא הגדת לי כי אשתך הא: למה אמרת אחתי הא ואקח אתה לי לאשה ועתה הנה אשתך לפניך- קח ולך: ויצו 13, א עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת אשתו ואת כל אשר לו: ויעל אברם ממצרים הא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה:
-
- 3,2 ואברם כבר מאד במקנה בכסף ובוהב: וילך למסעיו מנגב ועד ביתאל עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה בין ביתאל ובין העי: אל מקום המזבח 4 אשר עשה שם בראשנה ויקרא שם אברם בשם יהוה:
- 6,ה וגם ללוט ההלך את אברם היה צאן ובקר ואהלים: ולא נשאה- אתם הארץ לשבת יחדו כי היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו: ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט והכנעני והפרץ או ישב בארץ: ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיד כי אנשים אחים 30 אנחנו: הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה:
- י וישא לוט את עיניו וירא את כל כפר הירדן כי כלה משקה^ב כגן יהוה ו- בארץ מצרים באכה צע-: ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו: אברם ישב בארץ כנען ולוט ישב בערי הכפר ויאהל עד סדם: 35 ואנשי סדם רעים וחטאים ליהוה מאד:
-
- 14 ויהוה אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה: כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתננה ולזרעך עד עולם: ושמתי את זרעך כעפר הארץ אשר אם יוכל איש 16 למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה: קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה ולזרעך עד עולם-: ויאתל אברם ויבא וישב באלני ממרא אשר 17 בחברון ויבן שם מזבח ליהוה:

ולורעך אחר־יך: ונתתי לך ולורעך אחר־יך את ארץ מִצְרַיִם את כל ארץ כְּנָעַן 17,8
לאֲהֻזָּת עוֹלָם וְהִיִּיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם וְאַתָּה אֵת בְּרִיתִי תִשְׁמֵר אֶתָּה וְרֹעֶךָ אַחֲרָיִךְ 9
לְדָרְתָם: זֹאת «אוֹת» בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם: הַמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר: וְנִמְלַתְּם 11
אֵת בֶּשֶׂר עַרְלַתְכֶם וְהִיִּיתִיהָ לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם: וּבֶן שְׁמֹנֶת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם 12
כָּל זָכָר לְדַרְתֵיכֶם יֵלִיד בֵּית וּמִקְנֵת כֶּסֶף מִכָּל בֶּן בֶּן־אִשָּׁר לֹא מוֹרֵעַךְ הָא: הַמּוֹל 13
יִמּוֹל יֵלִיד בֵּיתְךָ וּמִקְנֵת כֶּסֶף וְהִיִּיתִיהָ בְּרִיתִי בִּבְשָׂרְכֶם לְבְרִית עוֹלָם: וְעַרְל זָכָר 14
אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אֵת בֶּשֶׂר עַרְלָתוֹ «בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי» וְנִכְרַתָּהּ הַנֶּפֶשׁ חָהָא מִעַמִּיקָה אֵת
בְּרִיתִי הַפֶּר:
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם שְׂרִי אֲשֶׁתְּךָ לֹא תִקְרָא אֵת שְׁמִיהָ שְׂרִי כִי שְׂרָה 15
שְׁמָהּ: וּבְרַכְתִּי אֶתָּה וְגַם נָתַתִּי מִמְנָה לְךָ בֶּן וּבְרַכְתִּיהָ וְהִיִּיתָ לְנֹגִים מַלְכֵי עַמִּים 16
מִמְנָה יִהְיוּ:
וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל פָּנָיו וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ הֲלֹבֵן מָאָה שָׁנָה יִוָּלֵד וְאִם שְׂרָה 17
הַבַּת תִּשְׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים לוֹ יִשְׁמַעְאֵל יְחִיָּה לִפְנֵיךָ: 18
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶכְּלָל שְׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְלֵדָת לְךָ בֶּן וְקִרְאתָ אֵת שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִּי אֵת 15
בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם—לְהַיּוֹת לוֹ לֵאלֹהִים וְלִזְרֹעוֹ אַחֲרָיו: וְלִישְׁמַעְאֵל שְׁמַעְתִּיךָ כ־
הִנֵּה בְּרַכְתִּי אִתּוֹ וְהַפְרִיתִי אִתּוֹ וְהַרְבִּיתִי אִתּוֹ בְּמֵאד מֵאד שְׁנַיִם עָשָׂר נִשְׂאִים יוֹלִיד
וְנָתַתִּיו לְנֹו גְדוֹל: וְאַתָּה בְּרִיתִי אִקִּים אֵת יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שְׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה 21
בְּשָׁנָה הָאַחֲרָת: וַיְכַל לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם: 22
וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֵת יִשְׁמַעְאֵל בְּנֹו וְאֵת כָּל יֵלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת כָּל מִקְנֵת כֶּסֶפוֹ כָּל 23
זָכָר כְּאִנְשֵׁי בֵית אַבְרָהָם וַיִּמָּל אֵת בֶּשֶׂר עַרְלָתָם בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִתּוֹ
אֱלֹהִים: וְאַבְרָהָם בֶּן תִּשְׁעִים «שְׁנָה» וְתִשְׁעֵי שְׁנַיִם—בְּהַמּוֹל «אֵת» בֶּשֶׂר עַרְלָתוֹ: 24
וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנֹו בֶּן שְׁלֹשׁ עָשָׂר שָׁנָה בְּהַמּוֹל אֵת בֶּשֶׂר עַרְלָתוֹ: בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה 26. כה
נִמּוֹל אַבְרָהָם וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנֹו: וְכָל אִנְשֵׁי בֵיתוֹ יֵלִיד בֵּית וּמִקְנֵת כֶּסֶף מֵאֵת בֶּן בֶּן־ 27
נִמּוֹלוֹ אִתּוֹ: 25

וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בְּאֲלָנֵי מִמְרָא וְהָא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כַּחַם הַיּוֹם: וַיֵּשֶׂא עֵינָיו 18,2. א
וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אִנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיִּרְץ לְקִרְאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ
אֲרָצָה: וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֵיכֶם—אֵל נָא תַעֲבֹר—מֵעַל עַבְדְּכֶם: 3
יָקָח נָא מִעֵט מִיָּם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵיץ: וְאַקְחָה פֶתַח לֶחֶם וְסַעַדוּ 4. ה
לְבִיכֶם אַחַר תַּעֲבֹרוּ כִי עַל כֵּן יִסְרַתֶּם—אֵל—עַבְדְּכֶם וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַּעֲשֶׂה כְּאֲשֶׁר
דִּבַּרְתָּ:

וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֵהָלָה אֶל שְׂרָה וַיֹּאמֶר מַה־רִי שְׁלֹשׁ סֹאִים קָמְחָ? לוֹשִׁי וְעֵשִׂי 6
עָצוֹת: וְאֵל הַבֶּקֶר רִץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן בֶּקֶר רֶךְ וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל הַנַּעַר וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת 7
אִתּוֹ: וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחָלָב וּבֶן הַבֶּקֶר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לְפָנֵיהֶם וְהָא עֲמַד עֲלֵיהֶם 8
תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ: 35
וַיֹּאמֶר— אֵלָיו אֵיזָה שְׂרָה אֲשֶׁתְּךָ—וַיַּעַן—וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֵהָל: וַיֹּאמֶר שׁוֹב אֲשׁוּב 9
אֵלֶיךָ כְּעַת חַיָּה וְהִיִּיָּה בֶּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְשָׂרָה שְׁמַעְתָּ מִפֶּתַח הָאֵהָל וְהָא אַחֲרָיו:
וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה וְקָנִים בָּאִים בַּיָּמִים חֲדָל לְהַיּוֹת לְשָׂרָה—כִּי־אַרְחָ נִשִּׁים: וְתִצְחַק שְׂרָה 12. 11
בְּקִרְבָּהּ לֹאמֵר אַחֲרָי בְּלִדִי הִיִּיתָ לִי עֶדְנָה וְאֲדֹנָי וְקָן: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל אַבְרָהָם 13
לֵמָּה זֶה צִחַקְךָ שְׂרָה לֹאמֵר הָאֵף אֶמְנָם אֵלֶּד וְאַנִּי וְקָנְתִי: הִיפֹלָא מִיְהוָה דִּבֶּר 14

בראשית

(א) 17. יבין ורעך אחר־יך

(ב) 18.6 סלת

- 15,7 ויאמר אליו אני יהוה אשר הוצאתיך מארץ כשדים לתת לך את הארץ
 9,8 הואת לרשתה: ויאמר אדני יהוה כמה אדע כי אירשנה: ויאמר אליו קחה לי
 ' עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש ותר וגוול: ויקח לו את כל אלה ויבחר
 11 אתם בתוך ויתן איש בתרו לקראת רעהו ואת הצפר לא בחר: ויירד העיט על
 5 הפגרים וישב אתם אברם:
 12 ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת
 13 עליו: ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו
 14 אתם ארבע מאות שנה: ונס את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכש
 16,10 גדול: ואתה תא-סוף אל אבתיך בשלום תקבר בשיבה טובה: ודור רביעי ישונו
 10 הנה כי לא שלם עון האמרי עד הנה:
 17 ויהי השמש באה ועלטה היה והנה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין
 18 הנורים האלה: ביום ההוא כרת יהוה את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את
 19 הארץ הזאת מנחל מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת: את הקיני ואת הקניזי ואת
 21,1 הקדמני: ואת החתי ואת הפריזי ואת הרפאים: ואת האמרי ואת הכנעני ואת
 15 הגרשי ואת החי- ואת היבوسی:
 16,2,א ושרי אשת אברם לא ילדה לו ולה שפחה מצרית ושמה הגר: ותאמר שרי
 אל אברם הנה נא עזרני יהוה מלדת בא נא אל שפחתי אולי אפנה ממנה
 3 וישמע אברם לקול שרי: ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקין
 4 עשר שנים לשכת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה: ויבא
 ה אל הגר ותהר ותרא כי הרתה וקל גברתה בעיניה:
 ה ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך אנכי נתתי שפחתי בחיקך ותרא כי
 6 הרתה וקל בעיניה ישפט יהוה ביני וביניך: ויאמר אברם אל שרי הנה שפחתיך
 בידך עשי לה הטוב בעיניך ותענה שרי ותברח מפניה:
 25 8,7 וימצאה מלאך יהוה על עין המים במדבר על העין בדרך שור: ויאמר הגר
 שפחת שרי אי מזה באת ואנה הלכי ותאמר מפני שרי גברתי אנכי ברחתי:
 9 ויאמר לה מלאך יהוה שובי אל גברתיך והתעני תחת ידיה: ויאמר לה מלאך
 11 יהוה הרבה ארבה את זרעך ולא יספר מרב: ויאמר לה מלאך יהוה הנך הרה
 12 וילדת בן וקראת שמו ישמעאל כי שמע יהוה אל עניך: והא יהיה פרא אדם
 13 ידו בכל ויד כל בו ועל פני כל אחיו ישכן: ותקרא שם יהוה הלבד יאמרה אל
 14 יאמי כי אמרה הגם אתה האלהים ראיתי יאמרה: על כן קרא לבאך באר לחי
 יאמי הנה בין קדש ובין ברד:
 15 ותלד הגר לאברם בן ויקרא אברם שם בנו הגולד לו: אשר ילדה לו-
 16 הגר ישמעאל: ואברם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל
 35 לאברם:
 17,א ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא יהוה אל אברם ויאמר אליו
 2 אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים: ואתנה בריתי ביני ובינך וארבה אותך
 במאד מאד:
 4,3 ויפל אברם על פניו וידבר אתו אלהים לאמר: אני הנה בריתי אתך והיית
 ה לאב המון גוים: ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון
 7,6 גוים נתתיך: והפרכתי אתך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממך יצאו: והקמתי
 את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריך לדרתם לברית עולם להיות לך לאלהים

- 19,16 בנתיך הנמצאת וצא- פן תספה בעון העיר: ויתמהמה ויחזיקו האנשים בידו
וביד אשתו וביד שתי בנתיו בתקלת יהוה עליו ויצאָהוּ וינָהוּ מהוין לעיר:
ויהי כהוציאם אתם החוצה ויאמר המלט על נפשך אל תביט אחרוך ואל
17 תעמד בכל הכבר הקרה המלט פן תספה: ויאמר לוט אלהם אל נא אדני: הנה
19,18 נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך אשר עשית עמדי להחיות את נפשי
5 ואנכי לא אוכל להמלט הקרה פן יתקבֶּקְנִי הרעה ומתי: הנה נא העיר הזאת כ
קלבה לנום שמה והא מְעָרָא אַמְלִטָה נא שמה הלא מצער הא ותחי נפשי:
ויאמר אליו הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה לבלתי תִּפְכִּי את העיר אשר דברת: 21
מהר המלט שמה כי לא אוכל לעשות דבר עד באך שמה על כן קרא שם
22 העיר צוער: 10
- השמש וצא-יה: על הארץ ולוט בא צערה: ויהוה המטיר על סדם ועל עמרה
24,23 גְּפְרִית ואש מאת יהוה מן השמים: ויהפך את הערים האֵלָּ ואת כל הכפר ואת
כה כל יושבי הערים וצמח האדמה:
26 ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח:
- 28,27 וישכם אברהם בבקר יולד: אל המקום אשר עמד שם את פני יהוה: וישקף
15 על פני סדם ועמרה ועל פני יבֵל - הכפר וירא והנה עלה קיטר הארץ כקיטר
הַקִּבְּשֹׁן:
ויהי בשחת אלהים את ערי הכפר ויוכר אלהים את אברהם וישלח את לוט
29 מתוך ההפכה בהפך את הערים אשר ישב בהן לוט:
ויעל לוט מצוער וישב בהר ושתי בנתיו עמו כי ירא לשבת בצוער וישב ל
20 במְעָרָה הא ושתי בנתיו עמו: ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זָקֵן ואיש אין
31 בארץ לבוא אֵלֵינוּ כדרך כל הארץ: לכו- נִשְׁקָה את אבינו ויין ונשכבה עמו
32 ונחיה מאבינו זרע: ותשקין את אביהן ויין בלילה יהיה ותבא הבכירה ותשָׁכֵב
33 את אביה ולא ידע בשכבה ובקומה: והי ממחרת ותאמר הבכירה אל הצעירה
34 הן שכבתי אמש את אבי-נו- נשקנו ויין גם הלילה ובאי שכבי עמו ונחיה מאבינו
25 זרע: ותשקין גם בלילה ההא את אביהן ויין ותקם הצעירה ותבא- ותשכב עמו לה
ולא ידע בשכבה ובקמה: ותהרין שתי בנות לוט מאביהן: ותלד הבכירה בן
37,36 ותקרא שמו מואב -לאמר מואב- קא- הא אבי מואב עד היום הזה: והצעירה
38 גם הא ילדה בן ותקרא שמו עמוֹן- לאמר- בן עמוֹ קא- הא אבי בני עמוֹן עד
30 היום הזה:
- ויוסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר: ויאמר
20,2 אברהם אל שרה אשתו אחתי הא וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה:
ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה ויאמר לו הנך מת על אדות-
3 האשה אשר לקחת והא בעלת בעל: ואבימלך לא קרב אליה ויאמר אדני הגוי
4 גם צדיק תהרג: הלא הא אמר לי אחתי הא והא גם הא אמרה אחי הא בתם
ה לבבי ובנקין כפי עשיתי זאת: ויאמר אליו האלהים בחלום גם אנכי ידעתי כי
6 בתם לבבך עשית זאת ואחשך גם אנכי אותך מחטו לי על כן לא נתתיך לנזע
אליה: ועתה השב אשת האישי כי נביא הא ויתפלל בערך ותיה ואם אינך משיב
7 דע כי מות תמות אתה וכל אשר לך:
8 וישכם אבימלך בבקר ויקרא לכל עבדיו וידבר את כל הדברים האלה
9 באזניהם וייראו האנשים מאד: ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר לו מה עשית-
לך- ומה חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי חטאה גדלה מעשים אשר לא
יעשו עשית עמדי: ויאמר אבימלך אל אברהם מה יִרְאָתָּ כִּי עשית את הדבר הזה: י

18,10 למועד הזה-הזו-אשוב אליך קצת חיה ולשרה בן: ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי יראה ויאמר לא כי צחקתי:

16 ויקמו משם האנשים וישקפו על פני סדם ואברהם הלך עמם לשלחם:

18,17 ויהוה אמר המכסה אני מאברהם-עבדי אשר אני עשה: ואברהם היו יהיה לגוי

19 גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ: כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת

5 ביתו אחריו ושמרו דרך יהוה לעשות צדקה ומשפט למען הביא יהוה על אברהם

כ את כל-אשר דבר עליו: ויאמר יהוה יציעקת סדם ועמרה כי רבה וחטאתם כי

21 כבדה מאד: ארדה נא ואראה הפצעת-ם-הבאה אלי עשו פל-ם ואם לא אדעה:

22 ויפנו שני האנשים וילכו סדמה י: יהוה צעודנו עמד לפני אברהם:

24,23 ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע יהיה כצדיק כרשע: אולי

יש חמשים צדיקים בתוך העיר האף תספה אתם-ולא תשא למקום למען המשמים

כה הצדיקים אשר בקרבה: חללה לך מעשת כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה

26 כצדיק כרשע חללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט: ויאמר יהוה אם

27 אמצא בסדם חמשים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם: ויען

28 אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר: אולי יחסרון

חמשים הצדיקים חמשה התשחית בחמשה את כל העיר ויאמר לא אשחית אם

29 אמצא שם ארבעים וחמשה: ויסף עוד לדבר אליו ויאמר אולי ימצאון שם ארבעים

ל ויאמר לא אעשה בעבור הארבעים: ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אולי

31 ימצאון שם שלשים ויאמר לא אעשה אם אמצא שם שלשים: ויאמר הנה נא

20 הואלתי לדבר אל אדני אולי ימצאון שם עשרים ויאמר לא אשחית בעבור

32 העשרים: ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אך הפעם אולי ימצאון שם עשרה

33 ויאמר לא אשחית בעבור העשרה: וילך יהוה כאשר כלה לדבר אל אברהם

ואברהם שב למקומו:

19,א ויבאו שני האנשים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדם וירא לוט ויקם

2 לקראתם וישתחו אפים ארצה: ויאמר הנה נא אדני סורו נא אל בית עבדכם

3 ולינו ורחצו רגליכם והשכמתם והלכתם לדרככם ויאמרו לא כי ברחוב נליון: ויפצר

בם מאד ויקרו אליו ויבאו אל ביתו ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו:

4 טרם ישכבו ואנשי העיר נספו על הבית מנער ועד זקן כל העם

ה מקצה: ויקראו אל לוט ויאמרו לו איה האנשים אשר באו אליך הלילה הוציאם

7,6 אלינו ונדעה אתם: ויצא אלהם לוט הפתחה והדלת סגר אחריו: ויאמר אל נא

8 אחי תרעו: הנה נא לי שתי בנות אשר לא ידעו איש אוציאה נא אתהן אליכם

ועשו להן כטוב בעיניכם רק לאנשים האלו אל תעשו דבר כי על כן באו בעל

9 קרתי: ויאמרו גש הלאה ויאמרו האחד בא לגור וישפט גם-שפוט עתה נרע לך

י מהם ויפצרו באיש מאד ויגשו לשבר הדלת: וישלחו האנשים את ידם ויביאו

11 את לוט אליהם הביתה ואת הדלת סגרו: ואת האנשים אשר פתח הבית הפו

בסנורים מקטן ועד גדול וילאו למצא ה-ד-ל-ת:

12 ויאמרו האנשים אל לוט עד מי לך פה ובנתיך וכל אשר לך בעיר

13 הוצא מן המקום הזה: כי משחתים אנחנו את המקום הזה כי גדלה צעקתם

14 את פני יהוה וישלחנו יהוה לשחת-ם: ויצא לוט וידבר אל חתניו לקחי בנותיו

40 ויאמר קומו צאו מן המקום הזה כי משחית יהוה את העיר ויהי כמצחק בעיני

חתניו:

טו וכמו השחר עלה ויאיצו האנשים בלוט לאמר קום קח את אשתך ואת שתי

הצאן לְבִדְהָן; ויאמר אבימלך אל אברהם מה הנה שבע ה־כִּבְשֶׁת האלה אשר 21,29
 הצבת לְבִדְהָן; ויאמר כי את שבע ה־כִּבְשֶׁת תקח מידי בעבור תהיה לי לְעֵדָה 5
 כי חפרתי את הבאר הזאת: על כן קרא למקום ההא באר שבע כי שם נשבעו 31
 שניהם: ויכרתו ברית בבאר שבע ויקם אבימלך וַאֲחֻזַּת מְרַעְהוּ ופיכל שר צבאו 32
 וישבו אל ארץ פלשתים: וישע אברהם אֶשֶׁל בבאר שבע ויקרא שם בשם יהוה 33
 אל עולם: ויגד אברהם בארץ פלשתים ימים רבים: 34

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם 22,א
 אברהם ויאמר הנני: ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק 2
 ולך לך אל ארץ ה־עֵמֶרְיָה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך: 10
 וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו ויקח את שני נעריו אתו ואת יצחק בנו 3
 ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים:
 ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחק: ויאמר אברהם 4
 אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה 15
 אליכם: ויקח אברהם את עצי העלה וישם על יצחק בנו ויקח בידו את האש 6
 ואת המאכלת וילכו שניהם יחדו:
 ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני ויאמר הנה האש 7
 והעצים ואיך השה לעלה: ויאמר אברהם אלהים יראה לו השה לעלה בני וילכו 8
 שניהם יחדו:
 ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים ויכן שם אברהם את המזבח ויערך 9
 את העצים ויעקד את יצחק בנו וישם אתו על המזבח ממעל לעצים: וישלח 1
 אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו:
 ויקרא אליו מלאך יהוה מן השמים ויאמר אברהם ויאמר הנני: 11
 ויאמר אל תשלח ידך יעיל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא 12
 אלהים אתה ולא חשבת את בנך את יחידך ממני: 25
 וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחד נאחו בְּסִבְבֵּךְ בקרניו וילך 13
 אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו: ויקרא אברהם שם המקום ההא 14
 יהוה יראה אשר נאמר היום ל־הר יהוה יראה:

ויקרא מלאך יהוה אל אברהם שנית מן השמים: ויאמר בי נשבעתי נאם 16,א
 יהוה כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשבת את בנך את יחידך מ־מנני: 30
 כי בְּרַךְ אֶבְרָהָם והרְבִיחָה אַרְבֵּה אֶת זֶרְעֵךְ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִתּוּל אֲשֶׁר עַל שַׁבַּת 17
 הַיָּם וַיִּרְשׁ זֶרְעֵךְ אֶת שְׁעַר אֵיבָיו: וְהִתְבַּרְכוּ בְּזֶרְעֵךְ כָּל גּוֹי הָאָרֶץ עֲקֵב אֲשֶׁר שָׁמַעַת 18
 בְּקִלְיִ: וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו וַיִּקְמוּ וַיִּלְכוּ יַחְדָּו אֶל בְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם 19
 בְּבֵאֵר שָׁבַע:

ויהי אחר הדברים האלה ויגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם הא בנים כ
 לנחור אחיך: את עוין בכרו ואת בוז אחיו ואת קמואל אבי ארם: ואת כשד ואת 22,21
 חוז ואת פלדש ואת יקלף ואת בתואל: ובתואל ילד את רבקה שמנה אלה ילדה 23
 מלכה לנחור אחי אברהם: ופילגש לוי ושממה ראומה ותלד גם הא את טבת ואת 24
 גחם ואת תחש ואת מעכה: 40

ויהיו שני שרי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים: ותמת א 23,2

בראשית

(א) 23,2 שני חיי שרה

- 20,11 ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה והרגוני על דבר
 13,12 אשתי: וגם אמנם- אהתי בת אבי הא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה: ויהי
 כאשר הקעו אתי האלהים מבית אבי ואמר לה זה חסדך אשר תעשי עמדי אל
 כל המקום אשר נבוא שמה אמרי לי אחי הא:
 5 ויקח אבימלך צאן ובקר ועבדים ושפחה ויתן לאברהם וישב לו את שרה 14
 16,10 אשתו: ויאמר אבימלך הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב: ולשרה אמר הנה
 נתתי אלף כסף לאחיד הנה הא לך כסות עינים לכל אשר אפק ואף פלג
 תיבחת:
 17 ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהתו
 18 וילדו: כי עצר עזר יהוה בעד כל רחם לבית אבימלך על דבר שרה אשת
 אברהם:

- 21,2,8 ויהוה פקד את שרה כאשר אמר ויעש יהוה לשרה כאשר דבר: ותהר ותלד
 3 שרה לאברהם בן לוקניו למועד אשר דבר אתו אלהים: ויקרא אברהם את שם
 4 בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק: ויקל אברהם את יצחק בנו בן שמת
 ה ימים כאשר צוה אתו אלהים: ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו:
 7,6 ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים כל השמע יצחק לי: ותאמר מי מלל לאברהם
 היניקה בנים שרה כי ילדתי לו- בן לוקניו:
 9,8 ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק: ותרא
 שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק את יצחק בנה: ותאמר
 20 לאברהם גרש את- האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני
 עם יצחק: וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו:
 12 ויאמר אלהים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר
 13 תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע: וגם את בן האמה לגוי
 גדול- אשימנו כי זרעך הא:
 25 וישכם אברהם בבקר ויקח לחם וחסמת מים ויתן אל הגר ואת הילד ישם על
 14 שכם וישלחה ותלך ותתע במדבר באר שבע: ויכלו המים מן החמת ותשלך
 16 את הילד תחת אחד השיחים: ותלך ותשב לה מנגד הרחק כמטחני קשת כי
 אמרה אל אראה כמות הילד ותשב מנגד ו- שא את קלה: ו- כך:
 30 וישמע אלהים את קול הנער ויקרא מלאך אלהים אל הגר מן השמים ויאמר
 לה מה לך הגר אל תיראי כי שמע אלהים את- קול הנער כאשר הא שם:
 19,18 קומי שאי את הנער והחזיקי את ירך בו כי לגוי גדול אשימנו: ויפקח אלהים
 את עיניה ותרא באר מים חיים- ותלך ותמלא את החמת מים ותשק את
 הנער:
 21,2 ויהי אלהים את הנער ויגדל וישב במדבר ויהי למה קשת: וישב במדבר
 פארן ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים:

- 22 ויהי בעת ההא ויבא אבימלך ואתות מרעהו: ופיל שר צבאו אל אברהם
 23 לאמר אלהים עמך בכל אשר אתה עשה: ועתה השבעה לי באלהים הנה אם
 תשקר לי ולניני ולנכדי כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר
 40 גרתה בה: ויאמר אברהם אנכי אשבע: ו- ויבית אברהם את אבימלך על אדות
 26 באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך: ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את
 27 הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום: ויקח אברהם
 28 צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית: ויצב אברהם את שבע כבשת

- בן מלכה אשת נחור אתי אברהם וכדה על שכמה: והנער טבת מראה מאד 24.16
 בתולה ואיש לא ידעה ותרד העינה ותמלא כדה ותעל: וירין העבד לקראתה 17
 ויאמר הגמלאיני נא מעט מים מכרך: ותאמר שתה אדני ותמהר ותרד כדה על 18
 ידה ותשקהו: ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשבת: 19
 ותמהר ותער כדה אל השקת ותרין עוד אל הבאר לשאב ותשאב לכל גמליו: 5
 והאיש משתעיה לה: לרעת ההצליח יהוה דרכו אם לא: 21
 ויהי כאשר כלו הגמלים לשותות ויאמר בת מי את הגידי נא לי: ותאמר 24.23-24
 אליו בת בתואל אנכי בן מלכה אשר ילדה לנחור: ויאמר: היש בית אביך מקום 25
 לנו ללון: ותאמר אליו גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון: ויקח האיש 26
 נזם זהב פקע משקלו וישם על אפה ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם: 10
 ויקד האיש וישתחו ליהוה: ויאמר ברוך יהוה אלהי אדני אברהם אשר לא עזב 27.26
 חסדו ואמתו מעם אדני לִי אֵם־ בדרך נחני יהוה בית אתי אדני:
 ותרין הנער ותגד לבית אמה כדברים האלה: ולרַבקה אח ושמו לבן: ויהי 28.29-30
 כראת־ את הנזם ואת הצמידים על ידי אחתו וכשמעו את דברי רבקה אחתו
 לאמר כה דבר אלי האיש וירין לבן אל האיש החוצה אל העין ויבא אל האיש 15
 והנה עמד על הגמלים על העין: ויאמר בוא ברוך יהוה למה תעמד בחוץ ואנכי 31
 פניתי הבית ומקום לגמלים: ויבא האיש הביתה ויפתח הגמלים ויתן תבן ומספוא 32
 לגמלים ומים לרחץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו: וישם לפניו לאכל ויאמר 33
 לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר־ו דבר:
 ויאמר עבד אברהם אנכי: ויהוה בָּרַךְ את אדני ויוגדל זמאד ויתן לו צאן 20
 ובקר וכסף וזהב ועבדים ושפחת וגמלים וחמרים: ותלד שרה אשת אדני בן 34
 לאדני אחרי וקנתה ויתן לו את כל אשר לו: וישבעני אדני לאמר לא תקח אשה 36
 לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו: כִּי־ יאם אל בית אבי תלך ואל 37
 משפחתי ולקחת אשה לבני: ואמר אל אדני אֵלִי לא תלך האשה אחרי: ויאמר 38
 אלי יהוה אשר התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך ולקחת אשה 25
 לבני ממשפחתי ומבית אבי: או תנקה מאֵלתי כי תבוא אל משפחתי ואם לא 41
 יתנו לך והיית נקי מאֵלתי: ואבא היום אל העין ואמר יהוה אלהי אדני אברהם 42
 אם יִשָּׁךְ נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה: הנה אנכי נצב על עין המים 43
 והיה העלמה היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מפך: ואמרה 44
 אֵלִי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב הא האשה אשר תכין: יהוה לבן אדני: 30
 אני טרם אבלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת וכדה על שכמה ותרד העינה 31
 ותשאב ואמר אליה השקיני נא: ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה וגם 46
 גמליך אשקה ואַשְׁתּוּ וגם הגמלים השקתה: ואשאל אתה ואמר בת מי את ותאמר 47
 בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה ואשָׁב הנזם על אפה והצמידים על 48
 ידיה: ואקד ואשתחוה ליהוה ואבָּרַךְ את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני 35
 בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו: ועתה אם ישכם עשים חסד ואמת 49
 את אדני הגידו לי ואם לא הגידו לי ואפנה: אֵל־ ימין או אֵל־ שמאל:
 ויען לבן ויאמר־ מיהוה יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב: הנה 51
 רבקה לפניך קת ולך ותהי אשה לבן אדניך כאשר דבר יהוה:
 ויהי כאשר שמע עבד אברהם את דבריהם וישתחו ארצה ליהוה: ויוצא 51-52

- 23 שרה בקרית ארבע האַ חֲבֵרוֹן בארץ כנען ויבא אברהם לספר לשרה ולבכתה:
- 4-3 ויקם אברהם מעל פניו וידבר -אברהם- אל בני חת לאמר: גר ותושב
 ה אנכי עמכם תנו לי אִהוּת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני: ויענו בני חת את
 6 אברהם לאמר: לֹא | שמענו אדני נשיא אלהים אתה בתוכנו במבחר קברינו קבר
 7 את מתך -בי- איש ממנו את קברו לא יכלה ממך מקבר מתך: ויקם אברהם וישתחו
 8 לעם הארץ לבני חת: וידבר אתם לאמר אם יש את נפשכם לקבר את מתי
 9 מלפני שמעוני ופגעו לי בְּעֶפְרוֹן בן זֹחַר: ויהן לי את מַעְרַת הַמַּכְפֵּלָה אשר לו
 10 אשר בקצה שדהו בכסף מלא יתננה לי בתוכם לאִהוּת קבר: ועפרון ישב בתוך
 11 בני חת ויען עפרון החתי את אברהם באוני בני חת -בי- כל באי שער עירו לאמר: לֹא
 12 לֹא אדני שמעני השרה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיָה לעיני בני עמי
 13-12 נתתיָה לך קבר מתך: וישתחו אברהם לפני עם הארץ: וידבר אל עפרון באוני
 עם הארץ לאמר אך אם -נתתהּ לִי- שמעני נתתי כסף השרה קח ממני ואקברה
 14 את מתי שמה: ויען עפרון את אברהם לאמר: לֹא | אדני שמעני ארבע מאת
 16 שקל כסף ביני ובינך מה הא ואת מתך קבר: וישמע אברהם אל עפרון וישקל
 אברהם לעפרן את הכסף אשר דבר באוני בני חת ארבע מאות שקל כסף עֹבֵר
 לסחר:
- 17 ויקם שרה עפרון אשר במכפלה אשר -ע-ל פני ממרא השרה והמערה אשר
 18 בו וכל העין אשר בשדה אשר בכל גבלו סביב: לאברהם למקנה לעיני בני חת
 19 בכל באי שער עירו: ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו אל מַעְרַת שְׂדֵה
 20 הַמַּכְפֵּלָה על פני ממרא האַ חֲבֵרוֹן בארץ כנען: ויקם השרה והמערה אשר בו
 לאברהם לאִהוּת קבר מאת בני חת:
- 24,2,8 ואברהם זקן בא בימים ויהוה בָּרַךְ את אברהם בכל: ויאמר אברהם אל
 3 עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו שים נא ירך תחת ירכי: ואשבעך ביהוה
 4 אלהי השמים? אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבן:
 ה-4 כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק: ויאמר אליו העבד אולי
 לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת הַהִשָּׁב אֲשִׁיב את בנך אל הארץ
 7-6 אשר יצאת משם: ויאמר אליו אברהם השמר לך פֶּן תֵּשִׁיב את בני שמה: יהוה
 אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר לי ואשר נשבע
 30 לי לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת הא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני
 8 משם: ואם לא תאבה האשה ללכת אחריך ונקית משבעתי זאת רק את בני לא
 9 תֵּשִׁב שמה: וישם העבד את ידו תחת ירך אברהם אדניו וישבע לו על הדבר
 הזה:
- 10 ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך -ו-מכל טוב אדניו בידו ויקם
 11 וילך אל ארם נהרים אל עיר נחור: ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים
 12 לעת ערב לעת צאת השאבת: ויאמר יהוה אלהי אברהם הקרה נא לפני
 13 היום ועשה חסד עם אדני אברהם: הנה אנכי נצב על עין המים ובנות אנשי
 14 העיר יצאת לשאב מים: והיה הנעך אשר אמר אליָהּ הֲטוֹי נא כדך ואשתה ואמרה
 40 שתה וגם גמלך אשקה אתה הכי־נִת לעבדך ליצחק ובה ארע כי עשית חסד
 עם אדני -אברהם-:
- 15 ויהי הא טרם כלה לדבר -אל לבו- והנה רַקְקָה יֵצֵאת אשר ילדה לבתואל

25,19 ואלה תולדת יצחק בן אברהם
 אברהם הוליד את יצחק: ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת
 21 בתואל הארמי מִפְּדַן ארם אחות לכן הארמי לו לאשה: ויעֲמַד יצחק ליהוה לנֹכַח
 22 אשתו כי עֲקָרָה הָאָ וַיַּעֲתֶר לוֹ יְהוָה וַתֵּהֵר רַבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ
 23 וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לִמָּה חֲחִי-אֲנִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת יְהוָה: וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ 5

שני גיים בבטנך
 ושני לאִמִּים מִפְּעִיךָ יִפְרְדוּ
 ולאם מלאם יֵאָמֵן
 ורב יעבד צעיר: 10

וימלאו ימיה ללדת והנה תֵּי-אִמִּים בְּבִטְנָהּ: וַיֵּצֵא הָרֵאשִׁון אֲדָמוֹנִי בְּלוֹ כַּאֲדַרְתָּ 24,25
 עֶשְׂרָה וַיִּקְרָא- שְׁמוֹ עֵשָׂו: וְאַחֲרָיו כֵּן יֵצֵא אַחִיו וַיְדוּ אֶחָת בְּעֵקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ 26
 יַעֲקֹב וַיִּצְחַק בֶּן שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלִדְתָּ אֹתָם: וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד 27
 15 אִישׁ שֹׂדֵה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֲהֻלִּים: וַיֶּאֱהָב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צִיד-וֹ לִפְנֵי 28
 ורבקה אהבת את יעקב:
 וַיֹּזֵד יַעֲקֹב נִזִּיד וַיִּבֵּא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהָא עֵינָי: וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב הֲלִיעִיטָנִי 29,30
 נָא מִן הַיֶּי-יָדָי הָאֵלֶם הַזֶּה כִּי עֵינָי אֲנִי עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אָדוּם: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב 31
 מִכְּרָה כִּיּוֹם אַתְּ בֹּכְרֶתְךָ לִי: וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אֲנִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלִמָּה זֶה לִי בִכְרָה: 32
 20 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְּׂבֻעָה לִי כִּיּוֹם וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכֹרְתוֹ לַיַּעֲקֹב: וַיַּעֲקֹב נָתַן 31-33
 לְעֵשָׂו לֶחֶם גֹּזֵז עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיִּשֶׁת וַיִּקֶּם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה:

26,8 ויהי יַעֲקֹב בָּאֲרִיץ מִקְּבֵד הָרַעֲב הָרֵאשִׁון אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק 8,
 אֶל אַבְימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גִּרְרָה: וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵל תִּרְדּ מִצְרַיִם שָׁכֵן 2
 25 בָּאֲרִיץ אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ: גֹּזֵר בָּאֲרִיץ הַזֶּה וְהָיָה עִמָּךְ וְאַבְרָכְךָ כִּי לֵךְ וְלוֹרְעֶךָ 3
 אֶתְּן אֶת כָּל הָאָרֶצַת הָאֵלֶיךָ וְהִקְמַתִי אֶת הַשְּׂבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אֲבִיךָ:
 וְהִרְבִּיתִי אֶת זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לִזְרַעְךָ אֶת כָּל הָאָרֶצַת הָאֵלֶיךָ וְהִתְבַּרְכוּ 4
 בְּזֶרְעֶךָ כָּל גֹּיֵי הָאָרֶץ: עַקֵּב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם אֲבִיךָ- בִּקְלוֹ וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי 5
 6 מִצְוֹתֵי חֻקֹּתַי וְתוֹרֹתַי: וַיֹּשֶׁב יִצְחָק בְּגִרְרָה:
 30 וַיִּשְׁאַל אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אַחֲתִי הִיא כִּי יֵרָא לְאֹמֶר אִשְׁתִּי-הִיא- 7
 פֶּן יִהְרָגֵנִי אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל רַבְקָה כִּי טוֹבַת מְרֵאָה הִיא:
 וַיְהִי כִּי אָרְכוּ לוֹ שֵׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֶף אַבְימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיִּרְא 8
 וְהִנֵּה יִצְחָק מִצְחֵק אֶת רַבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיִּקְרָא אַבְימֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אֵךְ הִנֵּה אִשְׁתְּךָ 9
 הִיא וְאַיִךְ אִמְרַת אַחֲתִי הִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי אִמְרַתִּי פֶּן אָמוֹת עָלֶיךָ: וַיֹּאמֶר 1
 35 אַבְימֶלֶךְ מַה זֹּאת עָשִׂית לָנוּ כִּמְעַט שָׁכַב אַחַד הָעַם אֶת אִשְׁתְּךָ וְהִבָּאת עֲלֵינוּ
 אָשָׁם: וַיֵּצֵא אַבְימֶלֶךְ אֶת כָּל הָעָמָה לְאֹמֶר הַנֶּגַע בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוֹמָת: 11
 וַיּוֹרַע יִצְחָק בָּאֲרִיץ הַהִיא וַיִּמְצָא בִּשְׁנָה הַהִיא מֵאָה שְׁעָרִים וַיִּכְרְחוּ יְהוָה: 12
 וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הַלֹּךְ וַיִּגְדַּל עַד כִּי גָדַל מְאֹד: וַיְהִי לוֹ מִקְנֵה צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר 13-14
 וַעֲבָדָה רַבָּה וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: וְכָל הַבְּעָרֹת אֲשֶׁר חִפְרוּ עֲבָדֵי אַבְיָו בִּימֵי 15
 40 אַבְרָהָם אֲבִיו סָתְמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עֶפְרָ: וַיֹּאמֶר אַבְימֶלֶךְ אֶל יִצְחָק לֵךְ מִעִמָּנוּ 16
 כִּי עֲצַמַת מִמֶּנּוּ מְאֹד: וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם יִצְחָק וַיְחַן בְּנַחַל גִּרְרָה וַיֹּשֶׁב שָׁם: וַיֹּשֶׁב יִצְחָק 17-18
 וַיַּחֲפֹר אֶת בְּאֵרֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר חִפְרוּ עֲבָדֵי אַבְיָו- בִּימֵי אַבְרָהָם אֲבִיו וַיִּסְתְּמוּם
 פְּלִשְׁתִּים אַחֲרָיו מוֹת אַבְרָהָם אַבְיָו- וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת פְּשֻׁמַּת אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן
 אַבְרָהָם- אַבְיָו: וַיַּחֲפֹר עֲבָדֵי יִצְחָק בְּנַחַל וַיִּמְצְאוּ שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים: וַיִּרְבּוּ רַעִי 19-20

- עשו אם לא: ויגש יעקב אל יצחק אביו וימשחו ויאמר הקל קול יעקב והידים 27,22
 ידי עשו: ולא הכירו כי היו ידיו כידיו עשו אחיו שערת ויברכהו: ויאמר אתה 24,23
 זה בני עשו ויאמר אני: ויאמר הנשה לי ואכלה מצידך. בני למען תברכך נפשי 25
 ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת: ויאמר אליו יצחק אביו גשה נא ושקה לי בני: 26
 ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה בית בני כריח שדה מלא: 27
 ועדשים אשר ברכו יהוה: ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן 28
 ותירש: ועבדוך עמים וישתחוו לך לאמים יהיה גביר לאחיד וישתחוו לך בני 29
 אמך ארדיך ארור ומברכך ברוך:
 ויהי כאשר כלה יצחק לברך את יעקב והיו אך יצא יצא יעקב מאת פני 3
 יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו: ויעש גם הא מטעמים ויבא לאביו ויאמר 31
 לאביו יקם אבי ויאכל מציד בנו בעקר תברכני נפשך: ויאמר לו יצחק אביו מי 32
 אתה ויאמר אני בנך בכרך עשו: ויתרד יצחק חרדה גדלה עד מאד ויאמר מי 33
 אפוא הא הצד ציד ויבא לי ואכל גם אכל בטרם תבוא ואברכהו גם בראך:
 וישמע עשו את דבריו אביו ויצעק צעקה גדלה ומרה עד מאד ויאמר 34
 לאביו ברכני גם אני אביו: ויאמר בא אחיך במקדמה ויקח ברכתך: ויאמר הכי 36
 קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי 37
 ויאמר הלא אצלת לי ברכה אביו: ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתיו לך
 ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים ודגן ותירש סמכתיו ולך אפוא מה אעשה בני: 38
 ויאמר עשו אל אביו הברכה אחת הא לך אביו ברכני גם אני אביו ויהם יצחק- 38
 וישא עשו קלו ויבך: 28
 ויען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים 39
 מעל: ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבד והיה כאשר ת-א-ד-ו ופרקת עלו מעל מ
 צוארך:
 וישטם עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו ויאמר עשו בלבו יקרכו 41
 ימי אבל אביו ואהרנה את יעקב אחיו: ויגד לרבקה את דברי עשו בנה הגדל 42
 ותשלה ותקרא ליעקב בנה הקטן ותאמר אליו הנה עשו אחיך מתנחם לך להרגך:
 ועתה בני שמע בקלי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה: וישבת עמו ימים אחדים 44-43
 עד אשר תשוב חמת אחיך: עד שוב אף אחיך ממך ושכח את אשר עשית לו 44
 ושלחתי ולקחתך משם למה אשגל גם שניכם יום אחי:
 ותאמר רבקה אל יצחק קצתי בחיי מפני בנות חת אם לקח יעקב אישה 46
 מבנות חת כאלה מבנות הארץ למה לי חיים:
 ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו ויצוהו ויאמר לו לא תקח אישה מבנות 28,8
 כנען: קום לך פדנה ארם ביתה בתואל אבי אמך וקח לך משם אישה מבנות 2
 לבן אחי אמך: ואל שפי יברך אתך ויפרך וירבך והיית לקהל עמים: ויתן לך 4-3
 את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגריך אשר נתן אלהים 35
 לאברהם: וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי אחי ה
 רבקה אם יעקב ועשו:
 וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב וישלח אתו פדנה ארם לקחת לו משם 6
 אישה בברכו אתו ויצו עליו לאמר לא תקח אישה מבנות כנען: וישמע יעקב אל 7
 אביו ואל אמו וילך פדנה ארם: וירא עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו: 8
 וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל בן אברהם אחות נקיות על 9
 נשיו לו לאשה:
 ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה: ויפגע במקום וילן שם כי באה השמש 11
 ויקח מאבני המקום וישם מראשיתו וישב במקום ההוא: ויחלם והנה סלם מעב 12

- 26 גַּר עַם רַעִי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם הַבְּאֵר עֶשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ:
 22.21 וַיַּעַתֵּק מִשֵּׁם וַיַּחֲפֹר בְּאֵר אַחֲרָת וַיִּרְיֹבוּ גַם עֲלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שְׁטִמְנָה: וַיַּעַתֵּק
 מִשֵּׁם וַיַּחֲפֹר בְּאֵר אַחֲרָת וְלֹא רָבוּ עֲלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רַחֲבֹת וַיֹּאמֶר כִּי עַתָּה הִרְחִיב
 יְהוָה לָנוּ וּפְרִינוּ בְּאַרְצֵי:
 24.23 וַיַּעַל מִשֵּׁם בְּאֵר שֶׁבַע: וַיֵּרָא אֱלוֹהֵי יְהוָה בְּלִלְזָה הֵהָא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי
 אַבְרָהָם אֲבִיךָ אֵל תִּירָא כִּי אֵתְךָ וּבְרַכְתִּיךָ וְהִרְבִּיתִי אֶת זֶרְעֶךָ בְּעִבּוֹר אַבְרָהָם
 כֹּה עֲבָדִי: וַיִּבֶן שֵׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה וַיֵּט שֵׁם אֲהֵלוֹ וַיִּכְרוּ שֵׁם עֲבָדֵי יִצְחָק
 בְּאֵר:
 27.26 וְאֲבִימֶלֶךְ הֵלֵךְ אֵלָיו מִגֵּר וְאִהְיֶה כְּרַעְוֹ וּפִיכֵל שֶׁר צִבְאוֹ: וַיֹּאמֶר אֵלָהֶם יִצְחָק
 28 מְדוּעַ בָּאתֶם אֵלַי וְאַתֶּם שֹׁנְאֵתֶם אֹתִי וְתִשְׁלַחְנִי מֵאֶתְכֶם: וַיֹּאמְרוּ רֹאז רֹאזֵנוּ כִּי
 29 הִיָּה יְהוָה עִמָּךְ וְנֹאמַר תְּהִי נָא אֱלֹהֵי בִינוּתֵינוּ: וַיִּבְנֶךָ וּנְכַרְתָּה בְּרִית עִמָּךְ: אִם
 תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רַעְוָה כְּאִשֶׁר לֹא נִנְעֻנוּךָ וְכְאִשֶׁר עֲשִׂינוּ עִמָּךְ רַק טוֹב וְנִשְׁלַחְךָ בְּשִׁלוֹם
 31.ל וְיֵשְׁבְעוּ אִישׁ לְאִחֵיו וַיִּשְׁלַחֵם יִצְחָק וַיִּלְכּוּ מֵאֶתוֹ בְּשִׁלוֹם: וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא וַיִּבְאוּ עֲבָדֵי
 32 יִצְחָק וַיִּגְדּוּ לוֹ עַל אֲדוּת הַבְּאֵר אֲשֶׁר הִפְרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִצְאָנוּ מַיִם: וַיִּקְרָא שְׁמָהּ
 33 שֶׁבַע: עַל כֵּן קָרְאוּ שֵׁם הָעֵינַר בְּאֵר שֶׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
 34 וַיְהִי עֲשׂוֹ בֶן אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת יְהוּדִית בַּת בְּאָרִי הַחִתִּי וְאֵת
 לֶה קְשָׁמַת בַּת אֵילָן הַחִיִּי: וְתַהֲיִין מֵרַת רוּחַ לִיצְחָק וּלְרַבְקָה:

20

- 27.א וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהִי עֵינָיו מְרֹאֵת וַיִּקְרָא אֶת עֲשׂוֹ בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר
 3 ב אֱלוֹהֵי בְנֵי וַיֹּאמֶר אֱלוֹהֵי הַנְּנִי: וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי לֹא יִדְעֵתִי יוֹם מוֹתִי: וְעַתָּה
 4 שֵׂא נָא כְּלִיךָ תְּלִיךְ וּקְשֵׁתְךָ וְצַד הַשֵּׁדָה וְצוּדָה לִי צִידָה: וְעֲשֵׂה לִי מִטְעָמִים כְּאִשֶׁר
 אֲהַבְתִּי וְהַבִּיאוּהָ לִי וְאֶכְלָה בְּעִבּוֹר תְּכַרְכֵּךְ נַפְשִׁי בְּטָרֵם אֲמוֹת:
 5 ה וּרְבֵקָה שָׁמְעַת כְּדַבֵּר יִצְחָק אֵל עֲשׂוֹ בְּנוֹ וַיֵּלֶךְ עֲשׂוֹ הַשֵּׁדָה לְצוּד צִיד לְהַבִּיאַ:
 6 וּרְבֵקָה אָמְרָה אֵל יַעֲקֹב בְּנֵה הַקֶּסֶן: לֵאמֹר הִנֵּה שָׁמְעֵתִי אֶת אֲבִיךָ מְדַבֵּר אֵל עֲשׂוֹ
 7 אַחִיךָ לֵאמֹר: הַבִּיאוּהָ לִי צִיד וְעֲשֵׂה לִי מִטְעָמִים וְאֶכְלָה וְאֶבְרַכְכָּה לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי
 9.8 מוֹתִי: וְעַתָּה בְּנֵי שָׁמַע בְּקִלִּי לֵאשֶׁר אֲנִי מְצוּהָ אֶתְךָ: לֵךְ נָא אֵל הַצֹּאֵן וּקַח לִי
 י מִשֵּׁם שְׁנֵי גִדְיֵי עֵיִם טָבִים וְאֶעֱשֶׂה אֶתֶּם מִטְעָמִים לְאֲבִיךָ כְּאִשֶׁר אֶהְבֵּ: וְהִבְאֵת
 11 לְאֲבִיךָ וְאֶכֶל בְּעִבְרָת אֲשֶׁר יִבְרַכְךָ לִפְנֵי מוֹתִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֵל רְבֵקָה אֲמוֹ הֵן עֲשׂוֹ
 12 אֲחִי אִישׁ שַׁעַר וְאֲנֹכִי אִישׁ חֶלֶק: אוֹלֵי יִמְשָׁנִי אֲבִי וְהִיִּיתִי בְּעֵינָיו כְּמַתְעַמֵּעַ וְהִבְאֵתִי
 13 עֲלֵי קָלְלָה וְלֹא בְּרַכָּה: וְתֹאמַר לוֹ אֲמוֹ עֲלֵי קָלְלַתְךָ בְּנֵי אֵךְ שָׁמַע בְּקִלִּי וְלֵךְ
 קַח לִי:
 14.15 וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאֲמוֹ וַתַּעַשׂ אֲמוֹ מִטְעָמִים כְּאִשֶׁר אֶהְבֵּ אֲבִיו: וַתִּקַּח רְבֵקָה
 אֶת בְּגָדֵי עֲשׂוֹ בְּנֵה הַגָּדֹל הַחֲמֹדֵת אֲשֶׁר אֲתָהּ בְּבֵית וַתַּלְבֵּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקֶּסֶן:
 17.16 וְאֵת עֹרֹת נִגְדֵי הָעֵיִם הַלְבִּישָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֲלָקֵת צֹנְאָרָיו: וַתִּתֵּן אֶת הַמִּטְעָמִים
 וְאֵת הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עֲשֵׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנֵה:
 19.18 וַיָּבֵא אֵל אֲבִיו וַיֹּאמֶר אֲבִי וַיֹּאמֶר הַנְּנִי מִי אַתָּה בְּנִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֵל אֲבִיו
 40 אֲנֹכִי עֲשׂוֹ כְּכַרְךָ עֲשִׂיתִי כְּאִשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קוֹם נָא שְׁבֵה וְאֶכְלָה מִצִּידִי בְּעִבּוֹר
 כ תְּכַרְכְּנִי נַפְשְׁךָ: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֵל בְּנוֹ מַה זֶה מְהֵרַת לְמַצָּא בְּנֵי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה
 21 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִפְנֵי: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֵל יַעֲקֹב נִשֵּׂה נָא וְאֶמְשַׁךְ בְּנֵי הָאֲתָה זֶה בְּנֵי

- ויהי בבקר והנה הא לאה ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי **29**
 עמך ולמה רמיתני: ויאמר לבן לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני **26**
 הבכירה: מלא שבֵּעַ ואת ונתנה לך גם את זאת בעבדה אשר תעבד עמדי עוד **27**
 שבע שנים אחרות: ויעש יעקב כן וימלא שבֵּעַ ואת ויתן לו את רחל בתו לו **28**
 לאשה: ויתן לבן לרחל בתו את בְּלָהָה שפחתו לה לשפחה: ויבא גם אל רחל **5.29**
 ויאקב: את רחל מלאה ויעבד עמו עוד שבע שנים אחרות:
- וירא יהוה כי שנואה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה: ותהר לאה ותלד **30.31**
 בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי ראה יהוה בעיני כי עתה יאהבני אישי:
 ותהר עוד ותלד בן ותאמר כי שמע יהוה כי שנואה אנכי ויתן לי גם את זה **33**
 ותקרא שמו שמעון: ותהר עוד ותלד בן ותאמר עֵתָה הפעם יֵלֶוּה אישי אלי כי **34**
 ילדתי לו שלשה בנים על כן קרא-ה שמו לוי: ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם לה
 אודה את יהוה על כן קראה שמו יהודה ותעמד מלדת:
- ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחתה ותאמר אל יעקב הבה **30.א**
 לי בנים ואם אין מִתָּה אנכי: ויחר אף יעקב ברחל ויאמר הֲתַחַת אֱלֹהִים אנכי **2**
 אשר מנע ממך פרי בטן: ותאמר הנה אמתִי בְּלָחָה בא אליה ותלד על ברפי **15**
 ואפנה גם אנכי ממנה: ותתן לו את בלהה שפחתה לאשה ויבא אליה יעקב: **4**
 ותהר בלהה ותלד ליעקב בן: ותאמר רחל דגני אלהים וגם שמע בקלי ויתן לי **6.ה**
 בן על כן קראה שמו דן: ותהר עוד ותלד בלהה שפחת רחל בן שני ליעקב: **7**
 ותאמר רחל נפתולי אלהים נפתלתי עם אחתי וגם יכלתי ותקרא שמו נפתלי: **8**
- ותרא לאה כי עמדה מלדת ותקח את זֶלְפָּה שפחתה ותתן אתה ליעקב **20**
 לאשה: ותלד זלפה שפחת לאה ליעקב בן: ותאמר לאה יִבְגֵד ותקרא את **11.י**
 שמו גד: ותלד זלפה שפחת לאה בן שני ליעקב: ותאמר לאה בְּאִשְׁרָה כי **13.12**
 אשרוני בנות ותקרא את שמו אשר:
- וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דוֹרְאִים בשדה ויבא אתם אל לאה אמו **14**
 ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בִּנְךָ: ותאמר ל-אה הֲמַעַט קַחְתְּךָ את **25**
 אישי ולקחת: גם את דודאי בני ותאמר רחל לבן ישָׁב עִמָּךְ הַלֵּילָה תחת דודאי
 בִּנְךָ: ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שָׁכַר **16**
 שכרתִיךָ בדודאי בני וישכב עמה בלילה ד-ה-א:
- וישמע אלהים אל לאה ותהר ותלד ליעקב בן חמישי: ותאמר לאה נתן **18.17**
 אלהים שכרי אשר נתתי שפחתי לאישי ותקרא שמו יֶשָׁכָר: ותהר עוד לאה **30**
 ותלד בן ששי ליעקב: ותאמר לאה זבדני אלהים אתי זכר טוב הפעם ויבלני **ב**
 אישי כי ילדתי לו ששה בנים ותקרא את שמו זבֶּלוֹן: ואחר ילדה בת ותקרא את **21**
 שמה דינה:
- ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה: ותהר ותלד **23.22**
 בן ותאמר אסף אלהים את הָרַפְתִּי: ותקרא את שמו יוסף לאמר יסף יהוה לי **35**
 בן אחר:

ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל כה
 מקומי ו-אל ארצִי: תנה את נשִׁי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה כי אתה ידעת **26**
 את עבדתי אשר עבדתִי: ויאמר אליו לבן אם נא מצאתי חן בעיניך ישֶׁבֶה עמדי **27**
 כי נחשתי ויִבְרַכְנִי יהוה בגללך: ויאמר נָקְבָה שְׁכָרְךָ עלי ואתנה: ויאמר אליו אתה **29.28**
 ידעת את עבדתִי אשר עבדתִיךָ ואת אשר היה מקנך אתי: כי מעט אשר היה לך **5**

- 28,13 ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו: והנה יהוה נצב עליו ויאמר אני יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה
- 14 שכב עליה לך אתננה ולורעד: והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה
- 15 וצפנה ונגבה ונברכו כך כל משפחת האדמה: והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך והשכתיך אל האדמה הזאת כי לא אענך עד אשר אם עשיתי את
- 16 ^ככל אשר דברתי לך: וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש יהוה במקום הזה ואנכי
- 17 לא ידעתי: ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים:
- 18 וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשיתו וישם אתה מצבה
- 19 וייקץ שמן על ראשה: ויקרא את שם המקום ההוא ביתאל ואולם לזו שם העיר ^כבראשנה: ויבך יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר
- 21 אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש: ושכתי בשלום אל בית אבי והיה
- 22 יהוה לי לאלהים: והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה לי בית אלהים וכל אשר תמן לי עשר אעשרנו לך:
- 29,2,8 וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם: וירא והנה באר בשדה והנה שם
- 15 שלשה עדרים צאן רבצים עליה כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים ו-אבן גדלה על פי הבאר: ונאספו שמה כל ה-²3-¹עים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה:
- 7,4 ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מחרן אנחנו: ויאמר להם הידעתם
- 6 את לבן בן נחור ויאמרו ידענו: ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל ^כבתו באה עם הצאן: ויאמר להם הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה
- 8 השקו הצאן ולכו רעו: ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל ה-²3-¹עים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקינו הצאן:
- 9 עודנו מדבר עמם ורחל באה עם הצאן אשר לאביה כי רעה הא: ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב
- 11 ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו: וישק יעקב לרחל וישא את קלו ויבך: ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הא וכי בן רבקה הא ותרץ ותגד לאביה:
- 13 ויהי כשמע לבן את שמע יעקב בן אחתו וירץ לקראתו ויחבק לו ויגשק לו
- 14 ויביאהו אל ביתו ויספר ללבן את כל הדברים האלה: ויאמר לו לבן אך עצמי ^כובשרי אתה וישב עמו חרש ימים:
- 15 ויאמר לבן ליעקב הכי אחי אתה ועבדתני חנם הגידה לי מה משפרתך:
- 17,16 וללבן שתי בנות שם הגדלה לאה ושם הקטנה רחל: ועיני לאה רפות ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה: ויאהב יעקב את רחל ויאמר אעבדך שבע שנים
- 18 ברחל בתך הקטנה: ויאמר לבן טוב תמי אתה לך מתתי אתה לאיש אחר שבה ^כעמדי: ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אתה:
- 22,21 ויאמר יעקב אל לבן הבה את אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה: ויאסף
- 23 לבן את כל אנשי המקום ועש משתה: ויהי בערב ויקח את לאה בתו ויבא
- 24 אתה אליו ויבא יעקב אליה: ויתן לבן את זלפה שפחתו ללאה בתו לי-שפחה: ^כ40

(2) 28,14 ובורעד

(3) 29,24 לה

- וַיִּשָׁן לָבָן אֶת יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תַּקַּע אֶת אֱהֱלוֹ יַבְהֶרֶם הַמִּצְפָּה וּלְבָן תַּקַּע אֶת אֱהֱלוֹ כֹּה 31
 בַּהַר הַגִּלְעָד: וַיֹּאמֶר לָבָן לַיַּעֲקֹב מַה עָשִׂיתָ וּתְנַנֵּב אֶת לִבִּי וּתְנַהֵג אֶת בְּנֹתַי 26
 כַּשְׂבִּיּוֹת חָרֵב: לָמָּה נִחְבָּאתָ לְבָרַח וּתְנַנֵּב אֶתִּי וְלֹא הִגַּדְתָּ לִּי וְאִשְׁלַחְךָ בְּשִׂמְחָה 27
 וּבִשְׂרִים בְּתָף וּבִכְנוּר: וְלֹא נִטַּשְׁתָּנִי לְנֶשֶׁק לְבָנִי וּלְבְנֹתַי עֵתָה הִסְכַּלְתָּ עִשׂוֹ: יֵשׁ לֹאֵל 28,29
 יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּךְ-רַע וְאֱלֹהֵי אֲבִיךָ-אֱמַשׁ אֱמַר אֵלַי לֵאמֹר הֲשִׁמְרָ לְךָ מִדְּבַר עַם 5
 יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רַע: וְעֵתָה הִלַּךְ הַלְכַתְּ כִּי נִכְסַף נִכְסַפְתָּה לְבַיִת אֲבִיךָ-וְלָמָּה לֵ
 נִגַּבְתָּ אֶת אֱלֹהֵי:
 וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבָן כִּי יִרְאתִי כִּי יִרְאתִי כִּי אִמַּרְתִּי פֶן תִּגּוֹל אֶת בְּנוֹתַיךְ מֵעַמִּי-וְאֵת 31
 כָּל אֲשֶׁר לִי: וַיֹּאמֶר לוֹ יַעֲקֹב-עַם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ לֹא יִהְיֶה נֶגְדַּי אֲחִינוּ 32
 הַפֶּר מֵהַלְךְ עִמָּדִי וְקַח לְךָ וְלֹא יֵדַע יַעֲקֹב כִּי רָחַל נִגְבַּתָּם: וַיָּבֵא לָבָן וַיִּתְּפֹשׂ- 33
 בָּאֵהָל יַעֲקֹב וּבֹאֵהָל יִשְׁתִּי הָאֵמָהֶת וּבֹאֵהָל לָאָה וְלֹא מִצָּא וַיִּצָּא מֵאֵהָל לָאָה
 וַיָּבֵא בָּאֵהָל רָחֵל: וּרְחֵל לָקְחָה אֶת הַתְּרִפִּים וּתְשַׁמֵּם בְּכֹר הַנִּמְלֹ וּתְשֵׁב עֲלֵיהֶם 34
 וַיִּמְשַׁשׁ לָבָן אֶת כָּל הָאֵהָל וְלֹא מִצָּא: וּתְאֹמֶר אֵל אֲבִיךָ אֵל יָחַר בְּעֵינֵי אֲדֹנָי כִּי לֹה
 לֹוֹא אוֹכַל לְקוֹם מִפְּנֵיךָ כִּי דֶרֶךְ נָשִׁים לִי וַיִּתְּפֹשׂ וְלֹא מִצָּא אֶת הַתְּרִפִּים:
 וַיָּחַר לַיַּעֲקֹב וַיִּרְבַּ בְּלָבָן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבָן מַה פָּשַׁעִי-יָמָה חֲטָאתִי כִּי 36
 דִּלַּקְתָּ אַחֲרַי וְיִוִּכְחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ: זֶה עָשִׂיתָ שְׁנָה אֲנֹכִי עִמָּךְ רְחֵלֶיךָ וְעֵינֶיךָ לֹא שָׁבְלוּ 37
 אֲחִי וְאֲחִיךָ וַיִּוִּכְחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ: זֶה עָשִׂיתָ שְׁנָה אֲנֹכִי עִמָּךְ רְחֵלֶיךָ וְעֵינֶיךָ לֹא שָׁבְלוּ 38
 וְאֵילֵי צֹאנְךָ לֹא אֲכַלְתִּי: טָרְפָה לֹא הִבָּאתִי אֵלֶיךָ אֲנֹכִי אַחֲסָנָה מִיָּדִי תִּבְקַשְׁנָה 39
 נִגְבַּתִּי יוֹם וּנְגַבְתִּי לַיְלָה: □ בְּיוֹם אֲכַלְנִי תִּרְבַּ וְקָרָה בְּלִילָה וּתְפַדֵּי שְׁנֵתִי מֵעֵינָי: מ
 זֶה לִי עָשִׂיתָ שְׁנָה [הַיְיִתִּי] בְּבִיתְךָ עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע עָשָׂר שָׁנָה בִּשְׁתֵּי בְנֹתֶיךָ וְשֵׁשׁ 41
 שָׁנִים בְּצֹאנְךָ וּתְחַלְּףֵךְ אֶת מִשְׁבְּרֵתִי עֲשֶׂרֶת מִזְנִים: לֹוֹלִי אֱלֹהֵי אֲבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם 42
 וּפְחָד יִצְחָק הִיָּה לִּי כִּי עֵתָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת עֵנְי וְאֵת יָגִיעַ כְּפִי רָאָה אֱלֹהִים
 וַיִּוֹכַח אֱמַשׁ:
 וַיַּעַן לָבָן וַיֹּאמֶר אֵל יַעֲקֹב הִבְנוֹת בְּנֹתַי וְהַבְנִים בְּנֵי וְהִצָּאן צֹאנִי וְכָל אֲשֶׁר 43
 אֵתָה רָאָה לִי הָאֵ וּלְבְנֹתַי מַה אֲעִשֶׂה לְאֱלֹהֵי הַיּוֹם אִו לְבַנְיָהוּ אֲשֶׁר יִלְדוּ: וְעֵתָה 44
 לָכֵה נִכְרַתָּה בְּרִית אֲנִי וְאֵתָה וְנִעֲשֶׂה גֹל וְהִיָּה לְעֵד בֵּינִי וּבֵינְךָ: וַיִּקַּח אֲבָן מֵה
 וַיְרִימֶהָ מִצְּבָה: וַיֹּאמֶר לְאֲחִיו לְקַטּוּ אֲבָנִים וַיִּלְקְטוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ גֹל 46
 וַיֹּאכְלוּ שֵׁם עַל הַגֹּל: וַיִּקְרָא לוֹ לָבָן וַיִּגְדַּר שְׁהֵדוּתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גִּלְעָד: וַיֹּאמֶר 48,47
 לָבָן הַגֹּל הַזֶּה עֵד בֵּינִי וּבֵינְךָ הַיּוֹם עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ גִּלְעָד: וְהַמִּצְבָּה אֲשֶׁר יִהְיֶים 49
 קָרָא הַמִּצְפָּה כִּי אֱמַר וַיִּצָּף יִהְיֶה בֵּינִי וּבֵינְךָ כִּי נִסְתַּר אִישׁ מִרְעֵהוּ: אִם תַּעֲנֶה 30
 אֶת בְּנֹתַי וְאִם תִּקַּח נָשִׁים עַל בְּנֹתַי אִין אִישׁ עִמָּנוּ רָאָה אֱלֹהִים עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ:
 וַיֹּאמֶר לָבָן לַיַּעֲקֹב הִנֵּה הַגֹּל הַזֶּה וְהִנֵּה הַמִּצְבָּה אֲשֶׁר יִהְיֶים-מִתְּנִי בֵּינִי וּבֵינְךָ: עַד 52,51
 הַגֹּל הַזֶּה וְעֵדָה הַמִּצְבָּה אִם אֲנִי לֹא אֲעֵבֵר אֵלֶיךָ אֶת הַגֹּל הַזֶּה וְאִם אֵתָה לֹא
 תֵּעֲבֵר אֵלַי אֶת הַגֹּל הַזֶּה וְאֵת הַמִּצְבָּה הַזֹּאת לְרַעְיָה: אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר 53
 יִשְׁפְּמוּ בֵּינֵינוּ וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפַחַד אֲבִיו יִצְחָק: וַיִּוֹכַח יַעֲקֹב זָבַח בַּהַר וַיִּקְרָא 54
 לְאֲחִיו לְאֲבֵל לָחֶם וַיֹּאכְלוּ לָחֶם וַיִּלְוּנוּ בַּהַר: וַיִּשְׁכַּם לָבָן בְּבֹקֶר וַיִּנְשֶׁק לְבָנָיו וּלְבְנֹתָיו 32,4
 וַיִּבְרַךְ אֹתָהֶם וַיִּלַּךְ וַיִּשָּׁב לָבָן לְמִקְמוֹ:

וַיַּעֲקֹב הִלַּךְ לְדַרְכוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מְלֹאכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחְנָה 3,2
 אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם הַמְּקוֹם הַהוּא מַחְנֵים:

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מְלֹאכִים לְפָנָיו אֵל עֵשׂוֹ אֲחִיו אֲרֻצָּה שְׁעִיר שָׂדֵה אֲדוֹם: וַיִּצַּו 4,4
 אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֲדֹנָי לַעֲשׂוֹ כֹה אֱמַר עֲבַדְךָ יַעֲקֹב עִם לָבָן גִּרְתִּי וְאֲחִיר

— 31:25—32:5 —

- 30 לפני ויפריץ לרב ויכרך יהוה אתך להגלי ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי:
 31 ויאמר מה אתן לך ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה אם תעשה לי הדבר הזה
 32 אשובה ארעה צאנך: עבר בכל צאנך היום ויִקְסֶר משם כל ישה חום
 33 ובכשבים וכל שֶׁה נקד וטלוא בעימם והיה שכרי: וענתה בי צדקתי
 [לפניך] ביום מחר כי תבוא אל שכרי [] כל אשר איננו נקד וטלוא בעימם 5
 34 והום בכשבים נגוב הא אתי: ויאמר לבן הן לו יהי כדברך: ויסר ביום ההוא את
 התשישים הנקדים והטלאים ואת כל העימם הנקדות והטלאות כל אשר לבן בו וכל
 36 חום בכשבים ויתן ביד בניו: וישם דרך שלשת ימים בינו ובין יעקב ויעקב רעה
 את צאן לבן הנותרת:
- 37 ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולוו וערמוץ ויפצל בהן פצלות לבנות לחשף 10
 38 הלבן אשר על המקלות: ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים בשקתות המים
 אשר תבאן הצאן לשתות לנכח הצאן ויתחמנה בכאן לשתות ואל המקלות:
 ותלדן הצאן נקדים וטלאים: והכשבים הפריד יעקב ויתן ל-פני הצאן ככל עקד 10.39
 41 וכל חום בכשבים וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן: והיה בכל יעתי
 יחם הצאן המקשרות ושם יעקב את המקלות לעיני הצאן ברהטים ליחמנה 15
 42 במקלות: ובהעמיק הצאן לא ישום והיה העיפים ללבן והקשרים ליעקב: ויפריץ
 האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמרים:
 31,8 וישמע את דברי בני לבן לאמר לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר
 2 לאבינו עשה את כל הכבד הזה: וירא יעקב את פני לבן והנה איננו עמו כתמול
 3 שלשום: ויאמר יהוה אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ואל מולדתך ואהיה עמך: 20
 4 וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל צאנו: ויאמר להן ראה אנכי
 6 את פני אביכן כי איננו אלי כתמל שלשם ואלהי אבי היה עמדי: ואתנה ידעתן
 7 כי בכל כחי עבדתי את אביכן: ואביכן התל בי ויחלף את משכרתי עשרת
 8 מנים ולא נתנו אלהים להרע עמדי: אם כה יאמר נקדים יהיה שכרך וילדו כל
 9 הצאן נקדים ואם כה יאמר עקדים יהיה שכרך וילדו כל הצאן עקדים: ויצל
 10 אלהים את מקנה אביכך: ויתן לי: ויהי בעת יחם הצאן ואשא עיני וארא בתלום
 11 והנה העתדים העלים על הצאן עקדים ונקדים וברדים: ויאמר אלי מלאך האלהים
 12 בתלום יעקב ואמר הנני: ויאמר שא נא עיניך וראה כל העתדים העלים על
 13 הצאן עקדים ונקדים וברדים כי ראיתי את כל אשר לבן עשה לך: אנכי האל
 30 הגרואה אליך במקום אשר משחת לי שם מצבה אשר נדרתי לי שם נדר ויעתה
 קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך:
 14 ותען רחל ולאה ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו: הלא
 16 כ-נכריות נחשבנו לו כי מכרנו ויאכל גם אכול את כספנו: כי כל העשר אשר
 הצייל אלהים מאבינו לנו הא ולבנינו ועתה כל אשר אמר אלהים אליך עשה:
 18.17 ויקם יעקב וישא את בניו ואת נשיו על הגמלים: וינגח את כל מקנהו
 19 ואת כל רכשו אשר רכש מקנהו ויקנינו אשר רכש בפדן ארם לבוא אל יצחק
 21.21 וינגב יעקב את לב לבן הארמי על בלי הניד לו כי ברח הא: ויברח הא וכל
 אשר לו ויקם ויעבר את הנהר וישם את פניו אל הר הגלעד:
 23.22 ויצד ללבן ביום השלישי כי ברח יעקב: ויקח את אחיו עמו וירדף אחריו
 24 דרך שבעת ימים וידיבק אתו בהר הגלעד: ויבא אלהים אל לבן הארמי בתלם
 הלילה ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע:

- וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ יֵשׁ לִי רֵב אֲחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לְךָ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֵל נָא אִם נָא מִצְאֵתִי 33:9
 חֵן בְּעֵינֶיךָ וּלְקַחַת מִנְחָתִי מִיָּדִי כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי פָּנֶיךָ כִּרְאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים וְתִרְעַנִּי:
 קַח נָא אֶת בְּרִכְתִּי אֲשֶׁר הִקְבַּאת לְךָ כִּי תִנְנִי אֱלֹהִים וְכִי יֵשׁ לִי כָל וּפְצֹר בּוֹ 11
 וַיִּקַּח:
- 5 וַיֹּאמֶר נִסְעָה וּנְלַכְהָ וְנִלְכְּהָ לְגַנְדֵּךְ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָי יָדָע כִּי הִילָדִים רַכִּים 13:12
 וְהִצָּאן וְהִבְקֵר עֲלוֹתָ וּדְפִקוּם יוֹם אֶחָד וּמְתוֹ כָּל הַמִּקְנֵה-נֶה: יַעֲבֹר נָא אֲדֹנָי לִפְנֵי 14
 עַבְדּוֹ וְאֲנִי אֲתַנְהִלָּה לְאִטִּי לְרַגְלֵי הַמַּלְאָכָה אֲשֶׁר לִפְנֵי וְלְרַגְלֵי הִילָדִים עַד אֲשֶׁר
 אֲבֹא אֶל אֲדֹנָי שְׁעִירָה: וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֲצִיגָהּ נָא עִמָּךְ מִן הָעַם אֲשֶׁר אֲחִי וַיֹּאמֶר 15
 לְמָה זֶה אֲמַצָּא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי: וַיֹּשֶׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֲשׂוּ יוֹלֵךְ-לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה: וַיַּעֲקֹב 17:16
 נִסַּע סָבְתָהּ וַיָּבֵן לֹו שֵׁם-בֵּית וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה קָבֵת עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמְּקוֹם 18
 קָבֹוֹת:
- וַיֹּבֵא יַעֲקֹב יִבְיָשָׁלִים עִיר שְׂכָם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן כִּבְאוֹ מִפְּדַן אֲרָם וַיַּחֲן אֶת 18
 פְּנֵי הָעִיר: וַיִּקֶּן אֶת חֶלְקֵת הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר נָטָה שֵׁם אֵהָלוּ מִיַּד בְּנֵי חַמּוֹר³ בְּמָאָה 19
 קִשְׁיֹוֹתָ: וַיַּצֵּב שֵׁם יַמְצָבָה וַיָּבֵן מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לֹו אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: 20
- 15 וַתֵּצֵא דִינָה בַת לָאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לִיעֲקֹב לְרֵאוֹת בְּבָנוֹת הָאֶרֶץ: וַיִּרְא אֶתֶּךָ 34:2
 שְׂכָם בֶּן חַמּוֹר הַחַוִּי נָשִׂיא הָאֶרֶץ וַיִּקַּח אֶתֶּךָ וַיִּוְעַצֶּךָ וַיּוֹשֶׁעֵב³ אֶתֶּךָ: וַתִּדְבַק נַפְשׁוֹ 3
 בְּדִינָה בַת יַעֲקֹב וַיִּאָהֱב אֶת הַנַּעֲךְ וַיְדַבֵּר עַל לֵב הַנַּעֲךְ: וַיֹּאמֶר שְׂכָם אֶל חַמּוֹר 4
 אָבִיו לֵאמֹר קַח לִי אֶת הַיְלִידָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה: וַיַּעֲקֹב שָׁמַע כִּי טָמְאָ אֶת דִּינָה בַתּוֹ 5
 20 וּבְנֵיו הָיוּ אֶת מִקְנֵהוּ בַשְּׂדֵה וַיִּתְּרֵשׁ יַעֲקֹב עַד בְּאֵם:
- וַיֵּצֵא חַמּוֹר אָבִי שְׂכָם אֶל יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ: וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן הַשְּׂדֵה 7:6
 כַּשְׁמַעֲם וַיִּתְעַצְבוּ הָאֲנָשִׁים וַיִּחַר לָהֶם מְאֹד כִּי נִקְלָה עָשָׂה בִישְׂרָאֵל לְשֹׁכְבֵי אֶת
 בַּת יַעֲקֹב וְכֵן לֹא נַעֲשָׂה: וַיְדַבֵּר חַמּוֹר אִתָּם לֵאמֹר שְׂכָם בְּנֵי חֲשָׁקָה נַפְשׁוֹ בְּבַתְכֶם 8
 תָּנוּ נָא אֶתֶּךָ לֹו לְאִשָּׁה: וְהִתְחַתְּנוּ אִתָּנוּ בְּנֵיכֶם תִּתְּנוּ לָנוּ וְאֶת בְּנֹתֵינוּ תִקְחוּ 9
 25 לָכֵם: וְאִתָּנוּ תִשְׁבוּ וְהָאֶרֶץ תְּהִיָּה לְפָנֵיכֶם שְׁבוּ וּפְתוּרָהּ וְהָאֲחֻזָּה בָּהּ: וַיֹּאמֶר שְׂכָם 11:1
 אֶל אָבִיָּהּ וְאֶל אֲחִיָּהּ אֲמַצָּא חֵן בְּעֵינֵיכֶם וְאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלָי אֲתָן: הֲרַבּוּ עָלַי מְאֹד 12
 מִהֵרָ וּמִתָּן וְאִתְּנָה כְּאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלָי וְתָנוּ לִי אֶת הַנַּעֲךְ לְאִשָּׁה:
 וַיַּעֲנוּ בְנֵי יַעֲקֹב אֶת שְׂכָם וְאֶת חַמּוֹר אָבִיו יִבְנֵי-דִבְרָי³ מִרְמָה אֲשֶׁר טָמְאָה-לִי 13
 אֶת דִּינָה אֶתְּחַם: וַיֹּאמְרוּ אֵלֵיהֶם לֹא נוֹכַל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר הַזֶּה לְתַת אֶת אֶחְתָּנוּ 14
 30 לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹו עֲרֵלָה כִּי חֲרַפָּה הָא לָנוּ: אֵךְ בּוֹאֵת נְאוֹת לָכֵם אִם תְּהִיוּ כִמְנוּ 15
 לְהַמֵּל לָכֵם כָּל זָכָר-כְּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ נְפֹלִים: וְנָתַנוּ אֶת בְּנֹתֵינוּ לָכֵם וְאֶת בְּנֵיכֶם 16
 נִקַּח לָנוּ וַיִּשְׁבְּנוּ אִתְּכֶם וְהִיָּינוּ לְעַם אֶחָד: וְאִם לֹא תִשְׁמַעוּ אֲלֵינוּ לְהַמּוֹל וּלְקַחְנוּ 17
 אֶת בְּתוּלָתֵנוּ וְהִלְכְּנוּ:
- וַיִּסְבוּ דְבָרֵיהֶם בְּעֵינֵי חַמּוֹר וּבְעֵינֵי שְׂכָם בֶּן חַמּוֹר: וְלֹא אָחָר הַנַּעֲךְ לַעֲשׂוֹת 19:18
 35 הַדָּבָר כִּי חָפֵץ בַּבַּת יַעֲקֹב וְהָא נִכְבַּד מְכַל בֵּית אָבִיו:
- וַיֹּבֵא חַמּוֹר וּשְׂכָם בְּנוֹ אֶל שַׁעַר עִירָם וַיְדַבְּרוּ אֶל אֲנָשֵׁי עִירָם לֵאמֹר: הָאֲנָשִׁים 21:2
 הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אִתָּנוּ יֹשְׁבוּ בְּאֶרֶץ וַיִּסְחָרוּ אֶתֶּךָ וְהָאֶרֶץ הִנֵּה רַחֲבַת יָדַיִם
 לְפָנֵיהֶם אֶת בְּנֹתָם נִקַּח לָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת בְּנֹתֵינוּ נָתַן לָהֶם: אֵךְ בּוֹאֵת יָאֲתוּ לָנוּ 22
 הָאֲנָשִׁים לְשִׁבַת אִתָּנוּ וְיִלְהוּיֹת לְעַם אֶחָד בְּהַמּוֹל לָנוּ כָּל זָכָר כְּאֲשֶׁר הֵם נְפֹלִים:
 40 מִקְנֵהֶם וּקְנִיָּנָם וְכָל בְּהֵמָתָם הֲלוֹא לָנוּ הֵם אֵךְ נְאוֹתָהּ לָהֶם וַיִּשְׁבוּ אִתָּנוּ: וַיִּשְׁמַעוּ 24:23
 אֶל חַמּוֹר וְאֶל שְׂכָם בְּנוֹ כָּל יְצֵאֵי שַׁעַר עִירוֹ וַיִּמְלוּ-אֶת בֶּשֶׂר עֲרֵלְתָם-כָּל זָכָר:
 וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהוֹתָם פְּאֻבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁמַעוֹן וְלוֹו אֲחֵי כֹה

32.6 עד עתה: ויהי לי שור ותמור וצאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך:

7 וישבו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הלך לקראתך
8 וארבע מאות איש עמו: וירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את העם אשר אתו ואת
9 הצאן ואת הבקר לשני מחנות: ויאמר אם יבוא עשו עלי המחנה האחד והקחו 5
והיה המחנה הנשאר לפליטה:
10 ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק יהוה האמר אלי שוב
11 לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך: קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית
12 את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הוה ועתה הייתי לשני מחנות: הצילני נא
13 מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אתו פן יבוא והפני אם על בנים: ואתה אמרת 10
14 היטב איטיב עמך ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרב: וילך שם
בלילה ההא

15 ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו: עיזים מאתיים ותשישים עשרים רחלים
16 מאתיים ואילים עשרים: גמלים מיניקות ובניהם שלשים פרות ארבעים ופרים
17 עשרה אתנת עשרים וערים עשרה: ויתן ביד עבדיו עדר עדר לבדו ויאמר אל 15
18 עבדיו עברו לפני ורוח תשימו בין עדר ובין עדר: ויצו את הראשון לאמר כי
19 יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר למו אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך: ואמרת
20 לעבדך ליעקב מנחה הא שלוחה לאדני לעשו והנה גם הא אחרינו: ויצו גם
את השני גם את השלישי גם את כל ההלכים אחרי העדרים לאמר כדבר הזה
21 תדברון אל עשו במצאכם אתו: ואמרתם גם הנה עבדך יעקב בא אחרינו כי
אמר אכפרה ואיפיו במנחה ההלכת לפני ואחרי כן אראה פניו אולי ישא פני:
22 ותעבר המנחה על פניו והא לך בלילה ההא במחנות:

23 ויקם בלילה ההא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר
24 ילדיו ויעבר את מעבר יפק: ויקתם ויעברם את הנחל ויעבר את כל אשר לו:
25 ויחזר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר: וירא כי לא יכל לו ויגע
27 בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו: ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר
29.28 לא אשלחך כי אם ברכתני: ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב: ויאמר לא יעקב
5 ויאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל: וישאל
יעקב ויאמר הגידה נא לי שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אתו שם:
31 ויקרא יעקב שם המקום פניאל כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי:
33.32 ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והא צלע על ירכו: על כן לא יאכלו
בני ישראל את ניד הנקשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך
יעקב בגיד הנשה:

33.א וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש ויחץ את
2 הילדים על לאה ועל רחל ועל שתי השפחות: וישם את השפחות ואת ילדיהן 35
3 ראשונים: ואת לאה וילדיה אחרנים ואת רחל ואת יוסף אחרנים: והא עבר
4 לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו: וירץ עשו לקראתו
ה ויתבקחו וישקחו ויפל על צווארו ויבכה: וישא את עיניו וירא את הנשים
ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנן אלהים את עבדך:
7.6 ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין: ותגש גם לאה וילדיה וישתחוין ואחר
8 נגש יוסף ורחל וישתחוין:
9 ויאמר מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי ויאמר למצא חן בעיני אדני:

ויגנע יצחק וימת ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים ויקברו אתו עשו ויעקב 35
בניו בקבר אשר קנה אברהם אביו:

36.א ואלה תלדות עשו עשו הא אדום:

- 5 עשו לקח את נשיו מבנות כנען את עדה בת אילון החתי ואת אהליבמה בת
ענה בן-צבעון החי-י: ואת מחלת בת ישמעאל אחות נביות: ותלד עדה לעשו 4.3
את אליפו ומחלת ילדה את רעואל: ואהליבמה ילדה את יעויש ואת יעלם ה
ואת קרח אלה בני עשו אשר ילדו לו בארץ כנען:
- ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנתיו ואת כל נפשות ביתו ואת מקנהו 6
ואת כל בהמתו ואת כל קנינו אשר רכש בארץ כנען וילך אל ארץ שעיר- 10
מפני יעקב אחיו: כי היה רכושם רב משבת יחזו ולא יכלה ארץ מגוריהם 7
לשאת אתם מפני מקניהם: וישב עשו בהר שעיר עשו הא אדום: 8

9 ואלה תלדות עשו אבי אדום בהר שעיר:

- 15 ואלה שמות בני עשו אליפו בן עדה אשת עשו ורעואל בן מחלת אשת
עשו: ויהיו בני אליפו תימן ו-אוקר ו-צפו ונעתם וקנו: ותמנע היתה פילגש 12.11
לאליפו בן עשו ותלד לאליפו את עמלק
אלה בני עדה אשת עשו: ואלה בני רעואל נחת וזרח שמה וזנה אלה היו 13
בני מחלת אשת עשו: ואלה היו בני אהליבמה בת ענה בן-צבעון אשת עשו 14
20 ותלד לעשו את יעויש ואת יעלם ואת קרח:

18 אלה אלופי בני עשו

- בני אליפו בכור עשו אלוף תימן אלוף אוקר אלוף צפו [אלוף נעתם] אלוף 18
קנו: ^א] אלוף עמלק אלה אלופי בני עשו בארץ אדום אלה בני עדה: ואלה בני 17.16
רעואל בן עשו אלוף נחת אלוף זרח אלוף שמה אלוף- מזה אלה אלופי רעואל 25
בארץ אדום אלה בני מחלת אשת עשו: ואלה בני אהליבמה אשת עשו אלוף 18
יעויש אלוף יעלם אלוף קרח אלה אלופי אהליבמה בת ענה אשת עשו:
19 אלה בני עשו ואלה אלופיהם עשו הא אדום:

ב אלה בני שעיר החרי ישרי הארץ

- 30 לזמן ושובל וצבעון וענה: ודשון ואצר ו-ישן אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ 21
אדום: ויהיו בני לזמן חרי ודימם ואחות לזמן תמנע: ואלה בני שובל עלון 23.22
ומנחת ועיבל ו-שפו ואונם: ואלה בני צבעון -איה וענה הא ענה אשר מצא 24
את הים במדבר ברעתו את החמרים לצבעון אביו: ואלה בני ענה דשן 25
ואהליבמה בת ענה: ואלה בני דישן חמרן ואשבן ויתרן וקרן: ואלה בני אצר 27.26
בלחן וזין ויעקן: ואלה בני ר-ישן עין וארן: אלה אלופי החרי אלוף לזמן 29.28
אלוף שובל אלוף צבעון אלוף ענה: אלוף דשן אלוף אצר אלוף ר-ישן 5
אלה אלופי החרי לאלפיהם בארץ שעיר:

- 40 ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל: 31
וימלך באדום בלעם בן בעור ושם עירו דנהבה: וימת בלעם וימלך תחתיו 33.32

- 34.26 דינה איש חרבו ויבאו על העיר בטח ויהרגו כל זכר: ואת המור ואת שכם בנו
 27 הרנו לפי הרב ויקחו את דינה מבית שכם ויצאו: בני יעקב באו על החללים
 28 ויבזו העיר אשר טמאו אהותם: את צאנם ואת בקרם ואת חמריהם ואת אשר
 29 בעיר ואת אשר בשדה לקחו: ואת כל חילם ואת כל טפם ואת נשיהם שָׁבו
 5 ויבזו -את כל אשר בבית:
- 5 ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אתי להבאי־שני בישב הארץ בכנעני
 31 ובפרזי ואני מתי מספר ונאספו עלי והבוני ונשמדתי אני וביתי: ויאמרו הֲכוונה
 יעשה את אחותנו:
- 35.א ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה ביתאל ושב שם ועשה שם מוֹפֵת לאל
 2 הנראה אליך בברחך מפני עשו אחיך: ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו
 3 הָסְרוּ את אלהי הַנֶּבֶךְ אשר בתככם והטהרו והחליפו שמלתיכם: ונקומה ונעלה
 4 ביתאל ואעשה שם מוֹפֵת לאל הענה אתי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר
 4 הלכתי: ויתנו אל יעקב את כל אלהי הַנֶּבֶךְ אשר בידם ואת הנזמים אשר
 15 באזניהם ויטמן אתם יעקב תחת האֶלֶה אשר עם שכם:
- ה ויסעו ויהי חמת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני
 6 יעקב: ויבא יעקב לווה אשר בארץ כנען האֶל ביתאל הא וכל העם אשר עמו:
 7 ויבן שם מוֹפֵת ויקרא למקום הַהֵלֵל ביתאל כי שם נגלו אליו האלהים בברחו מפני
 8 עֲשׂוֹ-אחיו: ותמת דברה מיִנְקַת רבקה ותקבר מתחת לביתאל תחת האֶלֶן
 20 ויקרא שמו אֶלֶן כָּבוֹת:
- 9 וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב עוֹד -בלוו- בבאו מפדן ארם ויִבְרַךְ אתו -אלהים-:
 י ויאמר לוֹ אֱלֹהִים שִׁמְךָ יַעֲקֹב לֹא יִקְרָא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שִׁמְךָ
 11 ויקרא את שמו ישראל: ויאמר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׁדֵי פְרָה ורֵבָה גוֹי וקָהַל גּוֹיִם
 12 יִהְיֶה מִמֶּךָ וּמַלְכִים מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ: ואת הארץ אשר נִשְׁבַע־תִּי לֵאבְרָהָם וּלְיִצְחָק
 13 לך אתננה ולזרעך אחרֶיךָ אֶתֵּן את הארץ: ויעל מעליו אלהים יֵכֶ-אֲשֶׁר כִּלְהָ
 14 לְדַבֵּר אִתּוֹ: ויִצַּב יַעֲקֹב מַצֵּבָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר אִתּוֹ מַצֵּבַת אֲבָן ויִסֵּךְ עֲלֶיהָ
 15 נֶסֶךְ ויִצַּק עֲלֶיהָ שֵׁמֶן: ויקרא יעקב את שם המקום אשר דבר אִתּוֹ שֵׁם אֱלֹהִים
 16 ביתאל:
- 16 ויסעו מביתאל ויהי עוד כברת הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל ויִמְקֹשׁ
 17 בלדתה: ויהי בהקשטה בלדתה ותאמר לה המילדת אל תיראי כי גם זה לך
 19.18 בן: ויהי בצאת נפשה כי מָתָה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בְּנִימִן: ותמת
 כ רחל ותקבר בדרך אפרתה הא בית לחם: ויִצַּב יַעֲקֹב מַצֵּבָה עַל קַבְרֹתָהּ הא
 מַצֵּבַת קַבְרֹת רַחֵל עַד הַיּוֹם:
- 22.21 ויסע ישראל וַיֵּט אֶתְהָא מְהֵלָא לַמְּגִדֵל עֲדָר: ויהי בשכן ישראל בארץ
 35 הא ויִלֵּךְ רַאוּבֵן וישָׁכַב את בִּלְהָה פִּילַגֶּשׁ אֲבִיו וישִׁמַע יִשְׂרָאֵל * * * * *
- ויהיו בני יעקב שנים עשר:
 23 בני לאה בכור יעקב ראובן ושמעון ולוי ויהודה וישָׁכָר וזְבֻלֹן:
 24 בני רחל יוסף ובנימין:
 40 ובני בִּלְהָה שפחת רחל דן ונפתלי:
 26 ובני זֵלְפָה שפחת לאה גֵד וַאֲשֶׁר
 אלה בני יעקב אשר יֵלְדוּ- לוֹ בַּפְּדֵן אַרְם:
 27 ויבא יעקב אל יצחק אביו ממֵרָא קְרִית הָאַרְבַּע האֶל הַכְּרוּן -בְּאַרְץ כְּנַעַן-
 28 אשר נר שם אברהם ויצחק: ויהיו ימי יצחק -אשר חי- מאת שנה ושנים שנה:

- ויד אל תשלחו בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו: והיו כאשר בא יוסף 37:23
אל אחיו ויפשיטו את יוסף את קִמְנָתו את קִמְנָת הפסים אשר עליו: ויקָהּחוּ 24
וישִׁלְכוּ אתו הברה והבור נק אין בו מים:
וישב לאכל להם וישאו עיניהם ויראו והנה אֶרְחַת ישמעאלים באה מִקְלֶעַד כה
וגמליהם נשאים נְכֹאת וצָרִי וּלְט הולכים להוריד מצרִימָה: ויאמר יהודה אל אחיו 25
מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו: לכו ונמכרנו לישמעאלים וְדָנוּ אל 27
תהי בו כי אחינו -בְּשָׂרְנוּ הא וישמעו אחיו:
ויעברו אנשים מדינים סחרים וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור וימכרו את 28
יוסף לישמעאלים בעשרים כסף ויביאו את יוסף מצרִימָה:
וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו: וישב אל 10
אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני בא:
ויקחו את כתנת יוסף וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הַקְּתָנֶת בדם: וישלחו 30:31
את כתנת הפסים ויביאו אל אביהם ויאמרו זאת מצאנו הַכָּר נא הכתנת בנדך
הא אם לא: ויפירה ויאמר כתנת בני -הא- חיה רעה אכלתהו טרף טרף יוסף: 33
ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק במתניו ויתאבל על בנו ימים רבים: ויקמו כל 15
בניו וכל בנותיו ויבאו- לנחמו ויקָחוּן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אֶבְל שאלה
ויבך אתו אביו:
והמדיינים מכרו אתו אל מצרים לפוטיפר סרים פרעה שר הטבחים: 36
- ויהי בעת ההא וירד יהודה מאת אחיו וַיֵּט «אל» איש עֶדְלָמִי ושמו חירָה: 38:8
וירא שם יהודה בת איש כנעני ושמו שוע ויקָהּהּ ויבא אליה: ותהר ותלד בן 3:2
ויתקרא את שמו עֶר: ותהר עוד ותלד בן ותקרא את שמו אוֹנָן: ותִּסַּף עוד 4:4
ותלד בן ותקרא את שמו שְׁלָה וה-א- בכוב-ה- בלדתה אתו:
ויקח יהודה אשה לעֶר בכורו ושמה תמר: ויהי ער בכור יהודה רע בעיני 7:6
יהוה ויקָמְחוּהוּ יהוה: ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבס אתה והקם זרע 25
לאחייך: וַיִּדַע אונן כי לא לו יהיה הזרע והיה אם בא אל אשת אחיו וקָחַת
ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו: וַיִּרַע בעיני יהוה אשר עשה ויקָמַת גם אתו: ויאמר 11:1
יהודה לתמר כלתו יִשְׁבִי אלמנה בית אביך עד יגִדֵּל שְׁלָה בני כי אמר פן ימות
גם הא כאחיו ותלך תמר ותיִשָּׁבֵב בית אביה:
וירבו הימים ותמת בת שוע אשת יהודה וינחם יהודה ויעל «לגוֹז» את 12
צאנו הא וחירה רעהו העֶדְלָמִי תִמְנָתָה: וַיִּגְד לתמר לאמר הנה המיך עלה תמנתה 13
לגוֹז את צאנו: וקָסַר בגדי אלמנותה מעליה ות-ת-כס בצעיף ותתעלף ותשב 14
בפתח עינים אשר על דרך תִמְנָתָה כי ראתה כי גִדֵּל שְׁלָה והא לא נתנה לו
לאשה: ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניָה -ולא הפירה-: וַיֵּט אליה 16:10
עַל הדרך ויאמר הבה נא אבוא אליך כי לא ידע כי כלתו הא ותאמר מה 35
תתן לי כי תבוא אלי: ויאמר אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן ותאמר אם תתן 17
לי- עֶרְבוֹן עד שלחתי: ויאמר מה העֶרְבוֹן אשר אתן לך ותאמר חֶמֶךְ ופתייליך 18
ומִשֶׁךְ אשר בִּידְךָ ויתן לה ויבא אליה ותהר לו: ותקם ותלך וקָסַר צעיפה מעליה 19
ותלַבֵּש בגדי אלמנותה: וישלח יהודה את גדי העזים ביד רעהו העֶדְלָמִי לקחת כ 40
הערבון מיד האשה ולא מצאה: וישאל את אנשי «הַמִּקְלָם» לאמר אֵיךְ הקדשה
יהיֵהא בעינים על הדרך ויאמרו לא היתה כָּהָה קדשה: וישב אל יהודה ויאמר 22
לא מצאתיה וגם אנשי המקום אמרו לא היתה בזה קדשה: ויאמר יהודה תקח 23
לה פן נהיה לבזו הנה שלחתי הגדי הזה ואתה לא מצאתה:
ויהי כמשלש-ת- חרשים וַיִּגְד ליהודה לאמר ונתה תמר כלתך וגם הנה הרה 24

36.לה.34 יובב בן זרח מִצְרָה: וימת יובב וימלך תחתיו חָשֶׁם מארץ התימני: וימת חָשֶׁם
 36 וימלך תחתיו הֲדַד בן בְּדַד המכה את מִדְּיָן בשדה מואב ושם עירו עוֹיֹת: וימת
 37 הֲדַד וימלך תחתיו שְׁמֵלָה ממשֶׁרֶקָה: וימת שְׁמֵלָה וימלך תחתיו שאול מִרְחֹבוֹת
 38-39 הנהר: וימת שאול וימלך תחתיו בעלחנן בן עכבור: וימת בעלחנן בן עכבור
 5 וימלך תחתיו הֲדַד-וּשְׁמֵם עירו פְּעֵר-וּשְׁמֵם אשתו מְהִיטְבָּאל בת מִסְרָד בֶּן-יָ-
 מי זהב:

ואלה שמות אלופי עשו למשפחתם למקמתם בשמתם

מ
 41 אלוף תמנע אלוף עלוה אלוף יתת: אלוף אהליבמה אלוף אלה אלוף פינן:
 42-43 אלוף קנו אלוף תימן אלוף מבצר: אלוף מגדיאל אלוף עיקם אלוף צפו:
 אלה אלופי עשו למשבתם בארץ אֲחֹתָם עֵשׂוּ הָא אבי אדום:
 א,37 וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען:

15
 2 אלה תלרות יעקב
 יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן והא נער^א ויבא יוסף את
 3 דבתם רעה אל אביהם: וישאל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הא לו
 4 ויא^ב עֵשׂוּ לוֹ כְתָנֶת פָּסִים: ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם מכל בניו וישנאו אתו
 20 ולא יכלו דברו לשלם:
 6.ה ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד שנא אתו: ויאמר אליהם שמעו
 7 נא החלום הזה אשר חלמתי: והנה אנחנו מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים בתוך השדה והנה
 8 קמה אֲלֵמִי וגם נצבה והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחוין לאלמתי: ויאמרו לו
 25 אחיו הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עֲלֵינוּ אִם מִשׁוּל תִּמְשַׁל בְּנוֹ ויוספו עוד שנא אתו על חלמתי
 ועל דבריו:
 9 ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאביו ולאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום
 10 עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי: ויוגער בו אביו ויאמר
 לו מה החלום הזה אשר חלמת הֲבֹוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחות לך
 11 ארצה: ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר:
 13.12 וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם: ויאמר ישראל אל יוסף הֲלוֹא
 14 אחיך רעים בשכם לכה ואשלחך אליהם ויאמר לו לך נא ראה
 את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשבני דבר וישלחיו מעמק חברון ויבא
 16.10 שְׁכֵמָה: וימצאֵהוּ איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש: ויאמר
 17 את אחי אנכי מבקש הנידה נא לי איפה הם רעים: ויאמר האיש נסעו מזה כי
 35 שמעתי אמרים נלכה דתִּינֶה וילך יוסף אחר אחיו וימצאֵם בְּרִמָּה: ויראו אתו
 19 מִרְחָק ובטרים יקרבו אליהם ויתנכלו אתו להמיתו: ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל
 20 החלמות הלזוה בא: ועתה לכו ונהרְגֵהוּ ונשְׁלַכְתֵּהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וְאִמְרֵנוּ חֵיה רעה
 21 אכלתהו ונראה מה יהיו חלמתי: וישמע רְאוּבֵן ויִצְלָהוּ מִדָּם ויאמר לא
 נִקְנֹנוּ נַפְשׁ:
 22 ויאמר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן אל תשפכו דם השליכו אתו אל הבור הזה אשר במדבר

— כראשית —

(א) 37,2 את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו

(ב) 10^א יוספר אל אביו ואל אחיו

- ויהלמו חלום שניהם איש חלמו בלילה אחד איש כפתרון חלמו המשקה ה. 40
 והאפה אשר למלך מצרים אשר אסורים בבית הסהר: ויבא אליהם יוסף בבקר 6
 וירא אתם והקם זעפים: וישאל את סריסי פרעה אשר אתו במשמר בית אדניו 7
 לאמר מדוע פניכם רעים היום: ויאמרו אליו חלום חלמנו ופתר אין אתו ויאמר 8
 אלהם יוסף הלאו לאלהים פתרנים ספרו נא לי: 5
 ויספר שר המשקים את חלמו ליוסף ויאמר לו בחלומי והנה גפן לפני: 9
 ובגפן שלשה שריגם והוא מ-פרחת עלתה נצה- הבשילו אישכלתיך ענבים: וכוס 11
 פרעה בידי ואקח את הענבים ואשחט אתם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על 11
 כף פרעה: ויאמר לו יוסף זה פתרנו שלשת השרנים שלשת ימים הם: בעוד 12
 שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על פנך ונתת כוס פרעה בידו 12
 כמשפט הראשון אשר היית משקהו: אֲךְ אם זכרתני אתך כאשר יוטב לך ועשית 14
 נא עמדי חסד והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה: כי גִּנַּב גִּנַּבתי 10
 מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אתי בכור:
 וירא שר האפים כי טוב פתר ויאמר אל יוסף אף אני בחלומי והנה שלשה 16
 סלי חרי על ראשי: ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אפה והעוף אכל אתם 15
 מן הסל מעל ראשי: ויען יוסף ויאמר זה פתרנו שלשת הסלים שלשת ימים הם: 18
 בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך ו ותלה אותך על עין ואכל העוף את 19
 בשרך מעליך:
 ויהי ביום השלישי יום הִלָּדַת את פרעה ויעש משתה לכל עבדיו וישא את כ
 ראש שר המשקים ואת ראש שר האפים בתוך עבדיו: ויָשַׁב את שר המשקים 20
 על משקהו ויתן הכוס על כף פרעה: ואת שר האפים תלה כאשר פתר להם 22
 יוסף: ולא זכר שר המשקים את יוסף וישַׁכַּחְהוּ: 23
- ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר: והנה מן היאר 41,2.א
 עלת שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באָחו: והנה שבע פרות 25
 אחרות עלות אחריהן מן היאר רעות מראה ויריקות בשר ותעמדנה אצל הפרות
 על שפת היאר: ותאכלנה הפרות רעות המראה ויריקת הבשר את יִשְׁבַע הפרות 4
 יפת המראה והבריאות וייקץ פרעה: ויישן ויחלם שנית והנה שבע שְׁגָלִים עלות ה
 בקנה אחד בריאות וטבות: והנה שבע שְׁגָלִים דקות ושרופת קדים נמחות 6
 אחריהן: ותבלענה השְׁגָלִים הדקות את יִשְׁבַע השְׁגָלִים הבריאות והמלאות וייקץ 30
 פרעה והנה חלום:
 ויהי בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרָטְמֵי מצרים ואת כל חכמיה 8
 ויספר פרעה להם את חלמו ואין פותר אות-ו- לפרעה: וידבר שר המשקים אל- 9
 פרעה לאמר את חָטְאֵי אני מוכיר היום: פרעה קצף על עבדיו ויתן את-ם- י
 במשמר בית שר הטבחים אתי ואת שר האפים: ונחלמה חלום בלילה אחד אני 11
 והא איש כפתרון חלמו חלמנו: ושם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחים ונספר 12
 לו ויפתר לנו את חלמתינו איש כחלמו פתר: ויהי כאשר פתר לנו כן היה אתי 13
 השיב פרעה על פני ואתו תלה:
 וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריָצְהוּ מן הכור ויתגלח ויִתְחַלֵּף שמלתיו 14
 ויבא אל פרעה: ויאמר פרעה אל יוסף חלום חלמתי ופתר אין אתו ואני שמעתי 10
 עליך לאמר תשמע חלום לפתר אתו: ויען יוסף את פרעה לאמר בְּלִיעְדֵי אלהים 16
 יענה את שלום פרעה: וידבר פרעה אל יוסף לאמר- בחלמי י-הניני עמד על שפת 17
 היאר: והנה מן היאר עלת שבע פרות בריאות בשר ויפת האר ותרעינה באָחו: 18
 והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן דלות ורעות האר מאד ורקות בשר לא 19

- אל יוסף אשר יאמר לכם תעשוני: והרעב היה על כל פני הארץ ויפתח יוסף 41,56
את כל אוצרותי הָרְבִי וַיִּשְׁכַּר לַמְצָרִים וַיְחֹק הָרֶעֶב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וכל הארץ 57
באו מצרימה לשבר אל יוסף כי חזק הרעב בכל הארץ:
- וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו: ויאמר הנה 42,2,3
שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה ושברו לנו מעט אכל ונחיה ולא נמות:
וירדו אחי יוסף עשרה לשבר בר מצרים: ואת בנימין אחי יוסף לא שלח יעקב 4
את אחיו כי אמר פן יקרצנו אסון:
- ויבאו בני ישראל לשבר בתוך הבאים כי היה הרעב בארץ כנען: ויוסף 6,7
הא השליט על הארץ הא המשביר לכל עם הארץ ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו
אפים ארצה: וירא יוסף את אחיו ויפרם ויתנכר אליהם [] ויאמר אלהם מאין 10
באתם ויאמרו מארץ כנען לשבר אכל: ויבר יוסף את אחיו והם לא הפריהו: 8
ויוכר יוסף את החלמות אשר תלם להם [וידבר אתם קשות] ויאמר אלהם 9
מרגלים אתם לראות את ערנות הארץ באתם: ויאמרו אליו לא אדני [עבדיך] י
באו לשבר אכל: כָּלְנוּ בני איש אחד אנחנו פנים אנחנו לא היו עבדיך מרגלים: 11
ויאמר אלהם לא כי ערות הארץ באתם לראות: ויאמרו שנים עשר [אחים] 15
אנחנו יעבדיך בני איש אחד בארץ כנען והנה הקטן את אבינו היום והאחד
איננו: ויאמר אלהם יוסף הא [הדבר] אשר דברתי אלכם לאמר מרגלים אתם: 14
בזאת תבחנו חי פרעה אם תצאו מזה כי אם בבוא אחיכם הקטן הנה: שלחו 16
מכם אחד ויקח את אחיכם ואתם תאסרו ויבחנו דבריכם האמת אתכם ואם לא
חי פרעה כי מרגלים אתם: ויאסף אתם אל משמר שלשת ימים: 17
ויאמר אלהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו את האלהים אני ירא: אם 18
פנים אתם אחיכם אחד יאסר בבית משמרכם ואתם לכו [ו-הביאו שבר רעבון
בתיכם]: ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דבריכם ולא תמותו: ויאמרו איש 21
אל אחיו אָבֵל אֲשֵׁמִים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו
ולא שמענו על כן באה יע-לינו הצרה הזאת: ויען ראובן אתם לאמר הלווא 22
אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש: והם 23
לא ידעו כי שמע יוסף כי המליין בינתם: ויסב מעליהם ויבך וישב אלהם וידבר 24
אלהם ויקח מאתם את שמעון ויאסר אתו לעיניהם:
- ויצו יוסף לַמְלֹאֵ-תִי כליהם בר ולהשיב כספיהם איש אל שקו ולתת להם 25
צדה לדרך ויעשו < כן: וישאו את שָׂבָרם על חמריהם וילכו משם: ויפתח האחד 27,26
את שקו לתת מספוא לחמרו במלון וירא את כספו והנה הא בפי אמתחתו:
ויאמר אל אחיו הושב לי- כספי וגם הנה באמתחתי ויצא לבם ויחדרו איש אל 28
אחיו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו:
- ויבאו אל יעקב אביהם ארצה כנען ויגידו לו את כל הקרת אתם לאמר: 29
דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות ויתן אתנו [במשמר] כמרגלים את הארץ: 5
וגאמר אליו פנים אנחנו לא היינו מרגלים: שנים עשר [אחים] אנחנו בני אבינו 31,31
האחד איננו והקטן היום את אבינו בארץ כנען: ויאמר אליו האיש אדני הארץ
בזאת אדע כי פנים אתם אחיכם האחד הניחו אתי ואת [שבר] רעבון בתיכם
קחו ולכו: והביאו את אחיכם הקטן אלי ואדעה כי לא מרגלים אתם כי כנים 31
אתם [ו-את אחיכם אתן לכם ואת הארץ תסרתו]: 40
ויהי הם מריקים שקיהם והנה איש צרור כספו בשקו ויראו את צלרות לה

41. כ ראתי כהנה בכל ארץ מצרים לרע: ותאכלנה הפרות הרקות והרעות את יִשְׁבַע
 21 הפרות הראשונות הבריות: ותבאנה אל קרְבָּנָה ולא נודע כי באו אל קרבנה
 22 ומראהן רע כאשר בתחלה ואיקין: ואישן- וארא בתלמי והנה שבע שְׂגָלִים עלת
 23 בקנה אחד מלאת וטבות: והנה שְׂבַע שְׂגָלִים דקות ו-שְׂדָפוֹת קדים צמחות
 24 אחריהן: ותבלען השְׂגָלִים הרקת את יִשְׁבַע השְׂגָלִים הטבות ואמר אל החרטמים 5
 ואין מציד לי:
 כה ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה אחד הא את אשר האלהים עשה הגיד
 26 לפרעה: שבע ה-פרת הטבת שבע שנים הנה יִשְׁבַע השְׂגָלִים הטבת שבע שנים
 27 הנה חלום אחד הא: ושבע הפרות הרקות והרעות העלת אחריהן שבע שנים
 10 הנה ושבע השְׂגָלִים ה-דקות ו-שְׂדָפוֹת הקדים שבע שנים הנה י-היו שבע שני
 28 רָעָב: הא הדבר אשר דברתי אל פרעה אשר האלהים עשה הָרָאָה את פרעה:
 5. 29 הנה שבע שנים באות שְׂבַע גדול בכל ארץ מצרים: וקמו שבע שני רָעָב אחריהן
 31 ונשכת כל הַשְּׂבַע בארץ מצרים וכלה הרעב את הארץ: ולא יִדְעַע הַשְּׂבַע בארץ
 32 מפני הרָעָב ההא אחרי כן כי כבד הא מאד: ועל השנות החלום אל פרעה
 15 פעמים כי נכון הדבר מֵעַם האלהים ומִמָּהָר האלהים לעשתו:
 34. 33 ועתה יֵרָא פרעה איש נבון וחכם וישיתוהו על ארץ מצרים: יעשה פרעה
 לה ויפקד פקדים על הארץ ו-חמש-ו את ארץ מצרים בשבע שני הַשְּׂבַע: ויקבצו
 את כל אכל השנים הטבות הבאת האלה ויצברו בר תחת יד פרעה ויתגו: אכל
 36 בָּעָרִים ושמרו: והיה האכל לַפְקֹדֹן לארץ לשבע שני הרעב אשר תהיון בארץ
 20 מצרים ולא תפרת הארץ ברעב:
 38. 37 וייתב הדבר בעיני פרעה ובעיני כל עבדיו: ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא
 39 כזה איש אשר רוח אלהים בו: ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אלהים אותך
 מ את כל זאת אין נבון וחכם כמוך: אתה תהיה על ביתי ועל פיך יִשְׂקֶךָ כל עמי
 41 רק הכסא אנִּל ממך: ויאמר פרעה אל יוסף ראה נתתי אתך על כל ארץ
 42 מצרים: ויָסַר פרעה את טַפְעָתוֹ מֵעַל ידו ויתן אתה על יד יוסף וילבש אתו בגדי
 43 שֵׁשׁ וישם רֶבֶד ו-זהב על צַוָּארֹו: ויָרַכְבּ אתו במרכבת המִשְׁנָה אשר לו ויקרא-
 44 לִפְנֵי לֵאמֹר־ כִּי יִנְתָּן אתו על כל ארץ מצרים: ויאמר פרעה אל יוסף אני
 מה פרעה ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים: ויקרא פרעה
 שם יוסף צָפְנָת פַּעֲנָח ויתן לו את אֶפְנַת בת פוטי פָּרַע כהן אֵן לאשה ויִשְׁתָּ-
 46 את: יוסף על ארץ מצרים: ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים 30
 ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים:
 48. 47 ותעש הארץ כשבע שני הַשְּׂבַע לקמצים: ויקבץ את כל אכל שבע ה-שנים
 אשר ה-ה השבע- בארץ מצרים ויתן אכל בערים אכל שדה העיר אשר סביבתיָה
 49 נתן בתוכה: ויצבר יוסף בר כחול הים הרבה מאד עד כי חדל לספר כי אין
 35 מספר:
 ג וליוסף ילד-ו שני בנים במרם תבוא שנת הרָעָב אשר ילדה לו אֶפְנַת בת
 51 פוטי פרע כהן און: ויקרא יוסף את שם הבכור מְנַשֶּׁה כי יִגְשַׁנִּי אלהים את כל
 52 עמלי ואת כל בית אבי: ואת שם השני קרא אֶפְרַיִם כי הפְרַנִּי אלהים בארץ
 עֲנִי:
 51. 53 ותכלינה שבע שני הַשְּׂבַע אשר היה בארץ מצרים: ותכלינה שבע שני הרָעָב 40
 לבוא כאשר אמר יוסף ויהי רעב בכל הארצות וככל ארץ מצרים היה לחם:
 נה ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק העם אל פרעה ללחם ויאמר פרעה לכל מצרים לכו

- 43.34 כצערתו ויתמתו האנשים איש אל רעהו: וַיֵּשְׂאוּ מִשָּׂאת מִצַּת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתֵּרָב מִשָּׂאת בְּנִימָן מִמִּשָּׂאת כָּל־חַמֵּשׁ יְדוֹת וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ:
44. א ויצו את אשר על ביתו לאמר מלא את אמתחת האנשים אכל כאשר יוכלו א. לִישָׂאת וּשְׂיִם כֶּסֶף אִישׁ בְּפִי אֲמַתְחָתוֹ: וְאֵת גְּבִיעֵי גְבִיעַ הַכֶּסֶף תִּשִּׂים בְּפִי אֲמַתְחָת 2
5 הקטן ואת כסף שִׁבְרוּ וַיַּעַשׂ כַּדְּבַר יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר: הִבְקֵר אֹזֶר וְהַאֲנִשִּׁים שְׁלַחוּ 3
המה ותמריהם: הֵם יֵצְאוּ אֶת הָעִיר לֹא הִרְחִיקוּ וַיּוֹסֵף אֹמֵר לְאִשֶׁר עַל בֵּיתוֹ קוּם 4
רדף אחרי האנשים והשגתם ואמרת אלהם למה שלמתם רעה תחת טובה: הֲלוֹא הִזָּה 5
זו אשר ישתה אדני בו והא נחש ינחש בו הַרְעַתֶּם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם:
- 7.6 וישגם וידבר אלהם את הדברים האלה: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לְמָה יִדְבַר אֲדֹנָי 7
10 כדברים האלה חלילה לעבדיך מעשות כדבר הזה: הֵן הִ-כֶּסֶף אֲשֶׁר מִצָּאנוּ בְּפִי 8
אמתחתינו השיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך כסף או זהב: אֲשֶׁר 9
ימצא אתו מעבדיך וְמֵת וּגַם אֲנַחְנוּ נְהִיָּה לְאֲדֹנָי לְעַבְדִּים: וַיֹּאמֶר גַּם עַתָּה כַּדְּבָרִים 1
כן הא אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקיים: וַיִּמְהָרוּ וַיּוֹרְדוּ אִישׁ אֶת 11
אמתחתו ארצה ויפתחו איש אמתחתו: וַיִּחַפְּשׁ בְּגִדוֹל יְהִחַל וּבִקְטָן יִכְלֶה: וַיִּמְצָא 12
15 הגביע באמתחת בנימן: וַיִּקְרְעוּ שִׂמְלָתָם וַיַּעֲמִסוּ- אִישׁ עַל חֻמְרוֹ וַיִּשְׁכּוּ הָעִירָה: 13
10.14 ויבא יהודה ואחיו ביתה יוסף והא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה: וַיֹּאמֶר 14
להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם הֲלוֹא יָדַעְתֶּם כִּי נָחַשׁ יִנְחַשׁ אִישׁ אֲשֶׁר 1
כִּמְנִי: וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מִה נֹאמַר לְאֲדֹנָי-יְהוִה נְדַבֵּר וּמָה נִצְטַרֵּק הָאֱלֹהִים מִצָּא אֶת 16
עֵץ עַבְדֶּיךָ הִנְנּוּ עַבְדִּים לְאֲדֹנָי גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בִּידוֹ: וַיֹּאמֶר 17
20 חלילה לי מעשות זאת האיש אשר נמצא הגביע בידו הא יהיה לי עבד ואתם
עלו לשלום אל אביכם:
- 18 ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באוני אדני ואל יחר
אפך בעבדך כי כמוך כפרעה: אֲדֹנָי שָׂאל אֶת עַבְדִּיו לֵאמֹר הֲיִישׁ לָכֶם אֵב או 19
אח: וַנֹּאמֶר אֶל אֲדֹנָי יֵשׁ לָנוּ אֵב זָקֵן וְיֶלֶד זָקִינִים קָטָן וְאֲחִיו מֵת וַיִּזְתֵּר הָא לְבָדו 2
25 לאמו ואביו אֶהְבּוּ: וַתֹּאמֶר אֶל עַבְדֶּיךָ הוֹרְדוּהוּ אֵלַי וְאֲשִׁימָה עֵינַי עָלָיו: וַנֹּאמֶר 21.22
אל אדני לא יוכל הנער לעזוב את אביו ועזוב את אביו ומת: וַתֹּאמֶר אֶל עַבְדֶּיךָ 23
אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם לא תקפון לראות פני: וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל עַבְדֶּךָ 24
אבִי-נֹ- וּנְגַד לוֹ אֶת דְּבָרֵי אֲדֹנָי: וַיֹּאמֶר אֲבִינוּ שָׁבוּ שְׁבָרוּ לָנוּ מַעַט אֲכָל: וַנֹּאמֶר 26.כה
לא נוכל לרדת אם יש אחינו הקטן אתנו וירדנו כי לא נוכל לראות פני האיש
30 ואחינו הקטן איננו אתנו: וַיֹּאמֶר עַבְדֶּךָ אֲבִי-נֹ- אֵלֵינוּ אַתֶּם יָדַעְתֶּם כִּי שְׁנַיִם 27
ילדה לי אִשְׁתִּי: וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאֵתִי וְאֹמֵר אֶךְ טָרֵף טָרֵף וְלֹא רָאִיתִי עַד הַנַּה: 28
ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו אסון והורדתם את שיבתי ברעה שאלה: וְעַתָּה 29.ל
כבאי אל עבדך אבִי-נֹ- וְהַנְּעָר אֵינְנוּ אֲתָנוּ וּנְפִשׁוּ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ: וְהִיָּה כְּרָאוֹתוֹ 31
כי אין הנער אתנו- וְמֵת וְהוֹרִידוּ עַבְדֶּיךָ אֶת שִׁיבַת עַבְדֶּךָ אֲבִינוּ בִּיגוֹן שְׂאֵלָה: 32
35 כי עבדך ערב את הנער מעם אבִי-נֹ- לֵאמֹר אִם לֹא אֲבִיאֲנוּ אֵלֶיךָ וְחִטָּאֵתִי לְאֲבִי 32
כל הימים: וְעַתָּה יָשָׁב נָא עַבְדֶּךָ תַּחַת הַנְּעָר עַבְדֶּךָ לְאֲדֹנָי וְהַנְּעָר יַעַל עִם 33
אחיו: כִּי אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל אֲבִי וְהַנְּעָר אֵינְנוּ אֵתִי פֶן אֶרְאֶה בְּרַע אֲשֶׁר יִמְצָא 34
את אבִי:
45. א ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא
40 עמד איש אתו בהתנדע יוסף אל אחיו: וַיִּתֵּן אֶת קְלוֹ בְּכַבִּי וַיִּשְׁמְעוּ מִצָּרִים וַיִּשְׁמַע 2
בית פרעה: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אֲחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חֵי וְלֹא יָכְלוּ אֲחָיו לְעֹנֹת 3
אתו כי נבהלו מפניו: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אֲחָיו גִּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגִּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף 4
אחיכם אשר מכתם אתי מצרִימָה: וְעַתָּה אֶל תַּעֲצְבוּ וְאֵל יְהוָה בְּעֵינֵיכֶם כִּי מִכְרַתֶּם הִ 5
אתי הנה כי למחיה שלחתי אלהים לפניכם: כִּי זֶה שְׁנַמְיָם הָרַעֵב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ 6

- 42.36 כספיהם המה ואביהם ויראו: ויאמר אלהם יעקב אביהם אתי שפלתם יוסף
 37 איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו עלי היו בְּלָגָה: ויאמר ראובן אל אביו
 לאמר את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך תנה אתו על ידי ואני אשיבנו
 38 אליך: ויאמר לא ירד בני עמכם כי אחיו מת והא לבדו נשאר וקראוהו אסון
 5 בדרך אשר תלכו בה והורדתם את שיבתי ביגון שאולה:
- 43.2.8 והרעב כבד בארץ: ויהי כאשר כלו לאכל את השבר אשר הביאו ממצרים
 3 ויאמר אליהם אביהם שבו שברו לנו מעט אכל: ויאמר אליו יהודה לאמר העד
 4 העד בנו האיש לאמר לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם: אם ישך משלח את
 ה אחינו אתנו נרדה ונשברה לך אכל: ואם אינך משלח לא נרד כי האיש אמר
 6 אלינו לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם: ויאמר ישראל למה הרעתם לי להגיד
 7 לאיש העוד לכם אה: ויאמרו שאל האיש לנו ולמולדתנו לאמר העוד
 8 אביכם חי הֲיִישׁ לכם אה ונגד לו על פי הדברים האלה הִידוע נדע כי יאמר
 9 הורידו את אחיכם: ויאמר יהודה אל ישראל אביו שלחה הנער אתי ונקומה
 9 ונלכה ונחיה ולא נמות גם אנחנו גם אתה גם טפנו: אנכי אערבנו מידי תבקשנו
 10 אם לא הביאתיו אליך והצגתיו לפניך וחסאתי לך כל הימים: כי לולא התמהמהו
 11 כי עתה שבנו זה פעמים:
- 11 ויאמר אלהם ישראל אביהם אם כן אִפוא זאת עשו קחו מזמורת הארץ בכליכם
 12 והורידו לאיש מנחה מעט צָרִי ומעט דבש נכאת ולֵם בָּטָנִים וּשְׂקָדִים: וכסף
 משנה קחו בידכם ואת הכסף המושב בפי אמתחתיכם תשיבו בידכם אולי
 20 משנה הא: ואת אחיכם קחו וקומו שובו אל האיש: ואל שְׂדֵי יתן לכם רחמים
 14.13 לפני האיש ושלח לכם את אחיכם הִיאחִיד־ו את בנימין ואני כאשר שכלתי
 שכלתי:
- 10 ויקחו האנשים את המנחה הזאת ומשנה כסף לקחו בידם ואת בנימין ויקמו
 16 וירדו מצרֵי־מֶה-ו יועמדו לפני יוסף: וירא יוסף אתם את בנימין ויאמר לאשר על
 ביתו הֵבֵא את האנשים הביתה וטבח טבח והֵכֵן כי אתי יאכלו האנשים בצִהָרִים: 25
 17 ויעש האיש כאשר אמר יוסף ויבא האיש את האנשים ביתה יוסף:
 18 ויראו האנשים כי הובאו בית־הִי יוסף ויאמרו על דבר הכסף ה־מִוֹשֵׁב
 באמתחתינו בתחלה אנחנו מובאים להתגלל עלינו וְלִהְתַּנַּפֵּל עלינו ולקחת אתנו
 19 לעבדים ואת חמרינו: ויגשו אל האיש אשר על בית יוסף ויִדְבְּרוּ אליו פתח
 21.כ הבית: ויאמרו בי אדני ירד ירדנו בתחלה לשבר אכל: ויהי כי באנו אל המלון
 22 ונפתחה את אמתחתינו והנה כסף איש בפי אמתחתו כספנו במשקלו ונָשַׁב אתו
 23 בידנו: וכסף אחר הורדנו בידנו לשבר אכל לא ידענו מי שם כספנו באמתחתינו:
 23 ויאמר שלום לכם אל תיראו אלהיכם ואלהי אביכם נתן לכם מטמון באמתחתיכם
 24 כספכם בא אלי ויוצא אלהם את שמעון: ויבא האיש את האנשים ביתה יוסף
 כה ויתן מים וירחצו רגליהם ויתן מספוא לחמריהם: ויכינו את המנחה עד בוא יוסף
 35 בצִהָרִים כי שמעו כי שם יאכלו לחם:
- 26 ויבא יוסף הביתה ויביאו לו את המנחה אשר בידם הביתה וישתחוּו לו
 27 אִפִּים- ארצה: וישאל להם לשלום ויאמר השלום אביכם הזקן אשר אמרתם
 29.28 העודנו חי: ויאמרו שלום לעבדך לאבינו עודנו חי ויקדו וישתחוּו־ו: וישא עיניו
 40 וירא את בנימין אחיו בן אמו ויאמר הִזֶה אחיכם הקטן אשר אמרתם אלי ויאמר
 5 אלהים יִתְּנֶךָ בני: וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו עֵל־ אחיו ויבקש לבכות ויבא
 32.31 החדרה ויבך שמה: וירחץ פניו ויצא ויתאִפֵּק ויאמר שימו להם: ושימו לו לבדו
 ולהם לבדם ולמצרים האכלים אתו לבדם כי לא יוכלון המצרים לאכל את
 33 העברים לחם כי תועבה הא לִמצִרִים: וישבו לפניו הבכר בכרתו והצעיר

אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו כל נפש בניו ובנותיו ט, 46 שלשים ושלש:

16 ובני גד צפיון וחגי שוני אצביעין ערי וארודי ואראלי:
 5 ובני אשר ימנה וישוה ויעו-אל- ובריעה ושרח אתם ובני בריעה חבר ומלכיאל:
 17 אלה בני זלפה אשר נתן לבן ללאה בתו ותלד את אלה ליעקב שש עשרה נפש:
 18

19 בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימן:
 ויולד ליוסף מצרים אשר ילדה לו אסנת בת פוטו פרע כהן אן את מנשה כ
 10 ואת אפרים:

ובני בנימן בלע ובכר ואשבל ויהויו בני בלע. גרא ונעמן וואחירים וישפאם:
 21 וחסים וארדי:

22 אלה בני רחל אשר ילדה-ה ליעקב כל נפש ארבעה עשר:

23 ובני דן חשים: 15

24 ובני נפתלי יחצאל ונוגי ויצר וישלם:
 אלה בני בלהה אשר נתן לבן לרחל בתו ותלד את אלה ליעקב כל נפש שבעה: כה

כל הנפש ליעקב יבאה מצרימה יצאי ירכו מלבד נשי בני יעקב כל נפש ששים
 26 ושש: 20

27 ובני יוסף אשר ילדו- לו במצרים נפש שנים
 כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים:

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להקרות לפניו גשנה ויבאו ארצה נשן:
 28 ויאמר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה ויקרא אליו ויפל על
 29 צנארו ויבך ועל צנארו עוד: ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי ל
 את פניך -בני- כי עודך חי:

ויאמר יוסף אל אחיו ואל בית אביו אעלה ואגידה לפרעה ואמרה אליו אחי
 31 ובית אבי אשר היי- בארץ כנען באו אלי: והאנשים רעי צאן כי אנשי מקנה
 32 היו וצאנם ובקרם וכל אשר להם הביאו: והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה
 33 מעשיכם: ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם
 34 אבתינו בעבור תשבו בארץ נשן כי תועבת מצרים כל רעה צאן:

ויבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר אבי ואחי וצאנם ובקרם וכל אשר להם באו א
 47 מארץ כנען והנם בארץ נשן: ומקצה אחיו לקח -עמו- חמשה אנשים ויצגם לפני
 35 פרעה: ויאמר פרעה אל אחי- יוסף- מה מעשיכם ויאמרו אל פרעה רעי- צאן
 עבדיך גם אנחנו גם אבותינו: * * * * * ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו
 4 כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כי כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו נא
 עבדיך בארץ נשן: ויאמר פרעה אל יוסף לאמר [] ישבו בארץ נשן ואם ידעת
 4ה-י יש בם אנשי חיל ושמחתם שרי מקנה על אשר לי:

ויבאו יעקב ובניו אל יוסף מצרימה וישמע פרעה מלך מצרים: ויאמר פרעה
 40 אל יוסף לאמר- [אביך ואחיד באו אליך: ארץ מצרים לפניך הא במוטב הארץ ה
 הושב את אביך ואת אחיד:] ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמדהו לפני פרעה
 7 ויברך יעקב את פרעה: ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך: ויאמר יעקב
 9,8 אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא

- 45.7 ועוד קמש שנים אשר אין חריש וקציר: וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם
 8 שארית בארץ ולהחיות לכם פליטה גדלה: ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי
 9 האלהים וישמני לאב לפרעה ולאדון לכל ביתו ומשל בכל ארץ מצרים: מהרו
 ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלהים לאדון לכל מצרים
 10 רדה אלי אל תעמד: וישבת בארץ גשן והיית קרוב אלי אתה ובניך ובני בניך
 11 וצאנך ובקרך וכל אשר לך: וכלכלתי אתך שם כי עוד חמש שנים רעב פן תָּרֵשׁ
 12 אתה וביתך וכל אשר לך: והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר
 13 אליכם: והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים ואת כל אשר ראיתם ומהרתם
 14 והורדתם את אבי הנה: ויפל על צווארי בנימין אחיו ויבך ובנימן בכה על צווארו:
 15 וינשק לכל אחיו ויבך עלהם ואחרי כן דברו אחיו אתו:
 16 והקל נשמע בית פרעה לאמר באו אחי יוסף ויטב בעיני פרעה ובעיני
 17 עבדיו: ויאמר פרעה אל יוסף אמר אל אחיך זאת עשו טענו את בעירכם ולכו
 18 ארצה כנען: וקחו את אביכם ואת בתיכם ובאו אלי ואתנה לכם את טוב ארץ
 19 מצרים ואכלו את חלב הארץ: ואתם ציִוּהוּ את זאת קחו לכם מארץ מצרים
 20 עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את אביכם ובאתם: ועיניכם אל תחס על כלכם
 21 כי טוב כל ארץ מצרים לכם הא: ויעשו כן בני ישראל ויתן להם יוסף עגלות
 22 על פי פרעה ויתן להם צדה לדרך: לקלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבנימן נתן
 23 שלש מאות כסף וחמש חלפת שמלת: ולאביו שלח קצאת עשרה חמרים נשאים
 24 מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר וחמֵרֵי ומוון לאביו לדרך: וישלח את אחיו
 25 וילכו ויאמר אלהם אל תרגזו בדרך:
 26. כה ויעלו ממצרים ויבאו ארצה: כנען אל יעקב אביהם: ויגדו לו לאמר עוד יוסף
 27 חי וכי הא משל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם: וידברו אליו את
 כל דברי יוסף אשר דבר אלהם וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו
 28 ותחי רוח יעקב אביהם: ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלכה ואראנו
 בטרם אמות:
 29 ויסע ישראל הא וכל אשר לו ויבא באֶרֶז שבע יוֹבֵחַ שם וזבחים לאלהי
 30 אביו יצחק: ויאמר אלהים לישראל במראת הלילה ויאמר יעקב ויאמר
 31 הנני: ויאמר אנכי האל אלהי אביך אל תירא מרדה מצרִימָה כי לגוי גדול
 32 אשימך שם: אנכי ארד עמך מצרִימָה ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על
 33 עיניך: ויקם יעקב מבֶּאֵר שבע וישאו בני ישראל את יעקב אביהם ואת טפם
 34 ואת נשיהם בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אתם: ויקחו את מקניהם ואת
 35 רכושם אשר רכשו בארץ כנען ויבאו מצרִימָה יעקב וכל זרעו אתו: בניו ובני
 בניו אתו בנתיו ובנות בניו וכל זרעו הביא אתו מצרִימָה:
 36 ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרִימָה יעקב ובניו
 37 בכר יעקב ראובן: ובני ראובן חנוך ופלוא וחצלן וברמי:
 38 ובני שמעון ימואל וימין ואהר ויכין וצחר ושואל בן הכנענית:
 39 ובני לוי גרשון קהת ומררי:
 40 ובני יהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח וימֵת ער ואונן בארץ כנען ויהיו בני פרץ
 41 ובני ישָׁכָר תולע ופִּנְחָה וישׁיב ושמרון: [חצלן וחמויֵאל:
 42 ובני זבולן סרד וזלמן ויחלאל:

48,8 וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה לך: ויאמר יוסף אל אביו בני
 הם אשר נתן לי אלהים בזה ויאמר קחם נא אלי ואכרם: ועיני ישראל כבדו
 מוקנה- לא יוכל לראות ויגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם: ויאמר ישראל
 אל יוסף ראה פניך לא פללתי והנה הִרְאָה אתי אלהים גם את זרעך: ויוצא
 5 יוסף אתם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה: ויקח יוסף את שניהם את אפרים
 בימינו משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו מימין ישראל ויגש אתם- אליו:
 וישלח ישראל את ד- ימינו וישת על ראש אפרים והא הצעיר ואת שמאלו על
 ראש מנשה שָׁבַל את ידיו כי מנשה הבכור: ויברך אתם- ויאמר האלהים אשר
 התהלכו אבתי לפניו אברהם ויצחק האלהים הרעה אתי מעודי עד היום הזה:
 10 המלאך הגאל אתי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי
 אברהם ויצחק וירבו- לרב בקרב הארץ:
 וירא יוסף כי ישות אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמך יד
 אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה: ויאמר יוסף אל אביו לא
 כן אבי כי זה הבכר שים ימנך על ראשו: וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי
 15 גם הא יהיה לעם וגם הא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא
 הגוים: ויברכם ביום ההא לאמור בכ-ם- יברך ישראל לאמר ישמך אלהים כאפרים
 וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה:
 ויאמר ישראל אל יוסף הנה אנכי מת והיה אלהים עמכם והשיב אתכם אל
 20 ארץ אבותיכם: ואני נתתי לך שָׁבָם אָחַד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי
 20 בחרבי ובקשתי:

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואנידה לכם את אשר יקרא אתכם
 49,8 באחרית הימים: הקבצו ושמעו בני יעקב והקשיבו אל ישראל אביכם:

49	ידך יתאחו: בערף איביך	49,3	ראובן בכרי אתה	25
	ישתחו לך בני אביך:		פתי וראשית אוני	
	גור ארְיֵה יהודה		יתר שָׁאֵת ויתר עז:	
	ימטרף: בני עלית	4	יפתז כמים אל יתְתַד	
	כרע רביץ כארְיֵה		כי עלית משכבי אביך	
	וכלביא מי יקימנו:		או חללת יצוּעֵי יוֹלֵדְךָ:	30
	לא יסור שבט מיהודה		שמעון ולוי אחים	
	ומחקק מבין רגליו		כל-ו- חמס מקרת-ם:	
	עד כי יבא וישלה:	6	בסדרם אל תבא נפשי	
	ולו יקחת עמים:		בקהלם אל יתְתַד כִּי-דִי	35
11	אסרי לגפן עירה		כי באפם הרגו איש	
	ולשַׁרְקָה בני אתנו		ובעברתם- עקרו שור:	
	כפס ביין לבָּשׁוּ	7	ארור אפם כי עז	
	ובדם ענבים כִּי-סוּתָה:		ועברתם כי קשתה	
12	חכלילי עינים מיין		אחלקם ביעקב	40
	ולבן שָׁנִים מחלב:		ואפיצם בישראל:	
13	זבולן לחוף ימים ישכן	8	יהודה אתה יודוך אחיך	
	והא יגוֹרֵה אגִּיתָ:			

47, י השיגו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם: ויִכְרֹךְ יַעֲקֹב אֶת פְּרַעְיָה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי
 11 פְּרַעְיָה: וַיּוֹשֶׁב יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֶחָזָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטַב
 12 הָאָרֶץ בְּאֶרֶץ רַעְמֶסֶס כַּאֲשֶׁר צִוָּה פְּרַעְיָה: וַיִּכְלַל יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו וְאֶת
 כָּל בֵּית אָבִיו לֶחֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:

5
 13 וְלֶחֶם אֵין בְּכֹל הָאָרֶץ כִּי כָבֵד הָרַעֲב מְאֹד וְתֵלֵא- אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ
 14 כְּנַעַן מִפְּנֵי הָרַעֲב: וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנַעַן
 15 בְּשֹׁבֵר אִשֶׁר הֵם שׁוֹבְרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת הַכֶּסֶף בֵּיתָה פְּרַעְיָה: וַיִּתֵּם הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ כָּל מִצְרַיִם אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר הִבֵּה לָנוּ לֶחֶם וְלָמָּה נָמוּת
 16 גִּדְרָךְ כִּי אָפֶס -הֵ-כֶסֶף: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הֲבֹו מִקְנֵיכֶם וְאֶתְנֶנָּה לָכֶם -לֶחֶם- בְּמִקְנֵיכֶם
 17 אִם אָפֶס -הֵ-כֶסֶף: וַיָּבִיאוּ אֶת מִקְנֵיהֶם אֶל יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בְּסוֹסִים
 וּבִמְקָנָה הַצֹּאן וּבִמְקָנָה הַבֶּקֶר וּבַחֲמֹרִים וַיִּכְלֹל-לָם בְּלֶחֶם כְּכֹל מִקְנֵיהֶם בְּשָׁנָה הַהִיא:
 18 וְתוֹתָם הַשָּׁנָה הַהִיא וַיָּבֹאוּ אֵלָיו בְּשָׁנָה הַשְּׁנִית וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא נִכְחַד מְאֹדְנִי כִּי
 אִם תָּם הַכֶּסֶף וּמְקָנָה הַבְּהֵמָה -בֵּא- אֶל אֲדֹנָי לֹא נִשְׂאָר לִפְנֵי אֲדֹנָי בְּתֵלֵי אִם
 19 גִּוְיֵתְנוּ וְאֲדַמְתָּנוּ: לָמָּה נָמוּת לַעֲיֹנֶיךָ גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲדַמְתָּנוּ קִנְיָה אֲתָנוּ וְאֵת
 אֲדַמְתָּנוּ בְּלֶחֶם וְנִהְיָה אֲנַחְנוּ וְאֲדַמְתָּנוּ עֲבָדִים לְפְרַעְיָה וְתָן זֶרַע וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוּת
 כ וְהָאֲדָמָה לֹא תִשָּׁם: וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲדַמְת מִצְרַיִם לְפְרַעְיָה כִּי מִכְרוּ מִצְרַיִם אִישׁ
 21 שְׂדֵהוּ כִּי חֹזֵק עֲלֵהֶם הָרַעֲב וְתָהִי הָאָרֶץ לְפְרַעְיָה: וְאֵת הָעַם הָעֵבְרִי-ד- אֲתוֹ לַעֲבָדִים
 22 מִקְצָה גְבוּל מִצְרַיִם וְעַד קֶצֶהוּ: רַק אֲדַמְת הַכְּהֵנִים לֹא קָנָה כִּי חֵק לַכְּהֵנִים מֵאֵת
 23 פְּרַעְיָה וַאֲכָלוּ אֶת חֶקֶם אִשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרַעְיָה עַל כֵּן לֹא מִכְרוּ אֶת אֲדַמְתָם: וַיֹּאמֶר
 24 יוֹסֵף אֶל הָעַם הֵן קִנִּיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֵת אֲדַמְתְּכֶם לְפְרַעְיָה הֵא לָכֶם זֶרַע וּזְרַעְתֶּם
 25 אֶת הָאֲדָמָה: וְהִיא בְּתַבּוּאוֹת-הֵ- וְנָתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפְרַעְיָה וְאַרְבַּע הִיֵּית לָכֶם
 כֹּה לְזֶרַע הַשָּׂדֶה -וְלֹא-כָל-ל-כֶּם- וְלֹא-אֲשֶׁר בְּבִתְיֹכֶם -וְלֹא-כָל- לְמַפְּכֶם: וַיֹּאמְרוּ הַחֲתִינָנוּ
 26 נִמְצָא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי וְהִיֵּינוּ עֲבָדִים לְפְרַעְיָה: וַיִּשֶׂם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֵק עַד הַיּוֹם הַזֶּה
 עַל אֲדַמְת מִצְרַיִם רַק אֲדַמְת הַכְּהֵנִים לְבַד-הֵ- לֹא הִיֵּיתָה לְפְרַעְיָה:

28.27 וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֶּשֶׁן וַיָּאָחוּזוּ בָּהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד: וַיְחִי
 יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי-וַיְמֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם חַיִּים שֶׁבַע שָׁנִים
 29 וְאַרְבַּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה: וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַיִּקְרָא לְבָנָו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם
 30 נָא מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יַרְכְּי וַעֲשִׂית עִמָּדִי חֶסֶד וְאֵמַת אֶל נָא
 48,7 תִּקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם: [וְאֹנִי בָבָא מִחֶרֶן מֵתָה עָלַי רַחֵל -אִמְךָ- בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּדֶרֶךְ
 בְּעוֹד כְּבֹרַת הָאָרֶץ לְבָא אַפְרָתָה וְאִקְבְּרָה שָׁם בְּדֶרֶךְ אַפְרָתָה הִיא בֵּית לָחֶם:]
 47,5 וּשְׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתִי וְנִשְׂאֲתָנִי מִמִּצְרַיִם וְקִבְרַתְנִי בְּקִבְרַת-הֵ- וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אַעֲשֶׂה
 31 כַּדְּבָרְךָ: וַיֹּאמֶר הַשֹּׁבֵעָ לִי וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמֶּטֶה:
 48,א וַיְהִי אַחֲרֵי- הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אֲבִיךָ חָלָה וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי
 2 בָנָיו עִמּוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרַיִם -וַיָּבֵא אֶל יַעֲקֹב-: וַיִּגַּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְנֶךָ
 יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמֶּטֶה:
 3 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל שְׂדֵי נְרָאָה אֵלַי בְּלוּ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וַיִּכְרֹךְ אֹתִי:
 4 וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲנִי מִפְּרֹךְ וְהִרְבִּיתִךָ וְנִתְתִּיךָ לְקַחַל עַמִּים וְנִתְתִּית אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת
 ה לְזֶרַעְךָ אַחֲרֶיךָ אֶחָזָה עוֹלָם: וְעַתָּה שְׁנֵי בָנֶיךָ הַנּוֹלָדִים לָךְ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בָּאִי
 6 אֵלֶיךָ מִצְרָיְמָה לִי הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי: וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר
 הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לָךְ יִהְיוּ עַל שֵׁם אֲבוֹתָהֶם וַיִּקְרָאוּ בְּנֵהֶלְתָּם:]

אשר בעבר הירדן ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד ויעש לאביו אבל שבעת 50
 ימים: וירא יושב הארץ הכנעני את האבל בגרן האָסד ויאמרו אבל כבד זה 11
 למצרים על כן קרא שמה אָבל מצרים אשר בעבר הירדן: ויעשו בניו לו כן 12
 כאשר צִוּם: וישאו אתו בניו ארצה כנען ויקברו אתו במערת שדה המכפלה 13
 5 [על פני ממרא] אשר קנה אברהם את השדה לאחות קבר מאת עפֿרן התמי:]]
 וישב יוסף מצרימה הא ואחיו וכל העלים אתו לקבר את אביו אחרי קברו 14
 את אביו:

ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והִשָּׁב ישיב לנו את 15
 כל הרעה אשר נמלנו אתו: ויבאו אל יוסף לאמר אביך צֹוה לפני מותו לאמר: 16
 10 כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם כי רעה נמלוך ועתה שא
 נא לפשע עבדי אלהי אביך ויבך יוסף בדברים אליו: ויבכו גם אחיו ויפלו לפניו 18
 ויאמרו הננו לך לעבדים: ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי הִתַּחַת אלהים אני: 19
 ואתם חשבתם עלי רעה וְהֵאֱלֹהִים חֲשַׁבָה לַטֹּבָה לַמֶּעַן עֲשֶׂה כִּיּוֹם הַזֶּה הֵלַחִית 2
 עִם רַב: ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וינחם אותם וידבר 21
 15 על לבם:

וישב יוסף במצרים הא ובית אביו ויחי יוסף מאה ועשר שנים: וירא יוסף 23,22
 לאפרים בני-ם שלשים גם בני מכיר בן מנשה יָלְדוּ על ברכי יוסף: ויאמר יוסף 24
 אל אחיו אנכי מת ואלהים פִּקֵּד יפקד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל
 הארץ אשר נשבע לאברהם ליעקב: וישבע יוסף את בני ישראל לאמר כה 25
 20 פִּקֵּד יפקד אלהים אתכם והעִלְתֶם את עצמתי מזה -אתכם: וימת יוסף בן מאה 26
 ועשר שנים ויחננו אתו וישימו-ו בארון במצרים:

49,14 יֵשׁ־כֹּחַ חַמַּר גֵּרֵם

לְבִין בֵּין הַמְשַׁפְּתִים:

טו וירא מנחה כי טוב

וְאֵת הָאָרֶץ כִּי־שֶׁמֶן¹³ מָנָה

וַיֵּט שַׁכְמוֹ לְסֹבֵל

וַיְהִי לִמַּס עֹבֵר:

16 דן דין עמו

כֹּאחַד שְׁבַמִּי יִשְׂרָאֵל:

17 יהי דן נחש עלי דרך

שְׁפִיפֵן עָלַי אָרֶחַ

הַנֶּשֶׁךְ עֲקָבַי סוּם

וַיִּפְּלֵן לְכַבּוֹ אַחֲוֹר:¹⁴

19 גד גדוד יגודנו

וְהָאֵן יִגְד עֲקָבַי־ס:

כ אֲשֶׁר שֶׁמֶן¹² נִחַלְתִּין

וְהָאֵן יִתֵּן מַעֲדָנִי מֶלֶךְ:

21 יִנְפְּלִי⁸ פֶּרֶת נִשְׁלַחָהוְהַנְּתַנְּהָ: ⁵פְּרִי ⁶שֶׁפֶר:

49,22 בֶּן אֵילָה יוֹסֵף

בֶּן אֵילָה: עָלַי עֵין

בִּמְצַעְדֵי־וַי עָלַי שׁוֹר:

23 וַיִּמְרָדוּ וַיִּיֶרְבְּ־הֵוֹ

וַיִּשְׁמָמָהוּ בְעָלֵי חֲצִים:

24 וַתִּשְׁבֶּר־ בְּאִיתָן קֶשֶׁת־ס:

וַיִּפְזְרוּ זֹלְעֵי יָד־ס:

מִיָּדֵי אַבִּיר יַעֲקֹב

מִזֹּרְעֵי עֲזָרָה יִשְׂרָאֵל:

כה מֵאֵל אַבִּיךָ וַיַּעֲוֹךְ

וְאֵל־ שָׂדֵי וַיִּבְרַכְךָ

בְּרַכַּת שָׁמַיִם מֵעַל

בְּרַכַּת תְּהוֹם לְבִצַּת תַּחַת

בְּרַכַּת שָׂדֵים וְרַחֵם:

26 בְּרַכַּת אַבִּיךָ גִּבּוֹר

עַל־ מִצְרַיִם־ הַיְיָ־רֵי עַד

חַאֲזֵית גְּבֻעַת עוֹלָם

תַּהֲיִין לְרֵאשִׁי יוֹסֵף

וְלִקְדָּק נְזִיר אַחֲוִין:

27 בְּנִימִין וְאָב יִמְרָף

בְּבֹקֵר יֹאכֵל עַד

וְלַעֲרֹב יִחַלֵּק שֶׁלֶל:

28 כֹּל אֱלֹהֵי שְׁבַמִּי יִשְׂרָאֵל שְׁנַיִם עָשָׂר וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אַבְיָהֶם

29 וַיִּבְרַךְ אוֹתָם אִישׁ אֵי־שׁ כְּבִרְכַּתוֹ בְּרַךְ אֹתָם: וַיְצַו אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲנִי נֹאסֵף

ל אל עֲמִי קִבְּרוּ אִתִּי אִתִּי אֲבֹתֵי אל הַמַּעְרָה אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה עֶפְרוֹן הַחֲתִי: בַּמַּעְרָה

אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה הַמְּכַפְּלָה אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִמְרָא בְּאָרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר קָנָה אֲבִרְהָם אֵת

31 הַשָּׂדֵה מֵאֵת עֶפְרוֹן הַחֲתִי לְאַחֲוֹת קִבְּרִי: שִׁמָּה קִבְּרוּ אֵת אֲבִרְהָם וְאֵת שָׂרָה אֲשֶׁתוֹ

32 שִׁמָּה קִבְּרוּ אֵת יִצְחָק וְאֵת רִבְקָה אֲשֶׁתוֹ וְשִׁמָּה קִבְּרִיתִי אֵת לֵאָה: גִּי־קִנְיַת הַשָּׂדֵה

33 וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר בּוֹ מֵאֵת בְּנֵי חֵת: וַיְכַל יַעֲקֹב לְצִוּת אֵת בְּנָיו וַיֹּאסֵף רְגֵלָיו אֵל

הַמַּטָּה וַיִּגְוַע וַיִּיאֶסֵף אֵל עַמּוּיוֹ:

50,2.א וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל פְּנֵי אֲבָיו וַיִּבַּךְ עָלָיו וַיִּשָּׁק לוֹ: וַיְצַו יוֹסֵף אֵת עַבְדָּיו אֵת הַלְּפָאִים

3 לְחַנֹּט אֵת אֲבָיו וַיַּחַנְטוּ הַלְּפָאִים אֵת יִשְׂרָאֵל: וַיִּמְלֹאוּ לוֹ אַרְבַּעִים יוֹם כִּי כֵן יִמְלֹאוּ

4 יְמֵי הַחַנְטִים וַיִּבְכּוּ אֹתוֹ מִצְרַיִם שְׁבַעִים יוֹם: וַיַּעֲבְרוּ יְמֵי בְכִיתוֹ וַיִּדְבֵּר יוֹסֵף אֵל

ה בֵּית פְּרַעֲהָ לֵאמֹר אִם נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיכֶם דַּבְּרוּ נָא בְּאָזְנֵי פְּרַעֲהָ לֵאמֹר: אֲבִי

הַשְּׁבִיעֵנִי לִפְנֵי מוֹתוֹ־ לֵאמֹר הִנֵּה אֲנִי מֵת בְּקִבְרֵי אֲשֶׁר כְּרִיתִי לִי בְּאָרֶץ כְּנַעַן

שִׁמָּה תִּקְבְּרֵנִי וְעַתָּה אֲעֹלָה נָא וְאֶקְבְּרָה אֵת אֲבִי כֹאֲשֶׁר הַשְּׁבִיעֵנִי וְאֲשׁוּבָה:

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהָ עֲלָה וְקִבְּרָה אֵת אַבִּיךָ כֹּאֲשֶׁר הַשְּׁבִיעֵךְ:

7 וַיַּעַל יוֹסֵף לְקַבֵּר אֵת אֲבָיו וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ כֹּל עַבְדָּי פְּרַעֲהָ זָקְנֵי בֵּיתוֹ וְכֹל זָקְנֵי

8 אֶרֶץ מִצְרַיִם: וְכֹל בֵּית יוֹסֵף וְאֲחָיו וְבֵית אֲבָיו רַק טַפְּסָם וְצִאֲנָם וּבִקְרָם עֹזְבוֹ בְּאָרֶץ

9 גֶּשֶׁן: וַיַּעַל עִמּוֹ גַם רַכֵּב גַּם פָּרָשִׁים וַיְהִי הַמַּחְנֶה כְּכַד מֵאֹד: וַיָּבֹאוּ עַד לְגֶן הָאֶזְטָד

— בראשית —

(2) 49,18 לִישׁוּעַתְךָ קוּיִיתִי יְהוָה:

- further, as **G** indicates **על הארץ ובכל הרמש הרמש** [חית] **ובכל הבהמה ובכל** for the close of the verse, like v. 26.
- (30) **אל** **ולכל רומש אל**. **G** και παντι ερπετω τω ερποντι; cf. v. 26.
אל **את כל ירק אל**, without regimen. Some MSS and **G** **ואת**, which hardly improves matters. We supply **נתתי**, with EWALD; cf. 9, 3. 5
- 2 (2) **אל** **השביעי אל**. **G** **α**, Book of Jubilees, Bereshith Rabbah: **הששי**, as the context requires. **ויכל** is not the same as **ויכל טן**, but means *finished, completed*, as is clear from v. 1. Logically, *He finished His work on the seventh day cannot mean He did nothing but rest and refresh Himself* (Ex. 31, 17) *on the seventh day*. Besides, 10 there is an intentional antithesis between **ביום הששי** and **ביום השביעי**. Else why not **וישבת בו** in the second clause (cf. v. 3)?
- (4) **אל** **אזלה תולדות אל**. So **α** **α**; but **G** αἰτη ἡ βίβλος γενέσεως as at 5, 1; and so Philo. As **אלה תולדות** always refers to what follows, never to a preceding narrative, R or some early transcriber may have substituted it here in place of P's **תולדות**; 15 perhaps objecting to the latter on account of its recurrence at 5, 1. See NESTLE, *Marginalien*, p. 4. Whether this formula originally stood also, or only, at the head of c. 1, cannot now be determined. — **אל** **בהבראם**; perhaps originally **בראם**. **אל** **ארץ ושמים אל**, which recurs ψ 148, 13 only. **α** **α** **α** reversely; cf. 14, 19.
- (6) **אל** (Job 36, 27 only) is rendered *mist* by AV; cf. **ε**⁰ **עננא** cloud, **א** **بخار** 20 vapor; and Job 1. c. **G** νεφέλη. Here **G** has **πηγή** fountain, and so **α**; **α**, ἐπι-
βλυσμός, a *welling forth* (of waters). We might think of the old Egyptian *aad* 'dew'; but there can be little doubt that the Assyrian *adi*, 'flow, tide, highwater,' of the sea and rivers, and *iditu*, 'flooding for irrigation' are nearer the mark. [Cf. DELITZSCH, *Wörterbuch*, p. 125 below. — P. H.] The ultimate source of the 25 term, therefore, is the Sumerian **DE**, irrigation of a field; **A-DE-A** or **EDEA**, *id*. See 2 R 30, 13. 15^{ab}. The Arabic **أيار** *air* (Qâmûs), which is compared by GESEN-
BUHL², has nothing to do with **אר**, for it seems to mean *inaccessible height*; and R. LEVI's 'Aramaic' **איר** is simply taken from this passage of Gen. 30
- (11) **אל** **החווילה אל**; **חווילה אל**, as **אל** everywhere else (10, 7. 29; 25, 18; 1 Sam. 15, 7 &c.). 30 The ה may be due to dittography of ח.
- (12) **אל** **ההוא אל**, **ההוא אל**; and so throughout the book. The supposed **הוא** fem. is contradicted (a) by philology, (b) by the general use of the OT. The Pentateuch itself is not quite uniform in the matter. In the older mode of writing — the so called *scriptio defectiva* — **הא** would be read **הוא** or **היא** according to the sense 35 (STADE). Hence we have to do, not with a genuine archaism, but with the consecration of a blunder or, at best, a caprice. [Cf. DRIVER's note on Levit. 1, 13].
אל **טוב אל**; **טוב אל**; cf. **א** optimum.
- (18) **אל** **אעשה אל**, **א** imply **נעשה**, harmonizing with 1, 26. — The term *help*, applied to the woman, is remarkable, being used only of God elsewhere (ψψ 70, 5; 115, 9; 40 Deut. 33, 26[†]), and that with reference to warfare. It looks as if the woman were made to be the man's help in keeping the Garden against enemies. And possibly the name *Chitawah* (3, 20[†]) was connected in the original form of the story with the Babylonian *hamât* or *chawat*, 'help, support, aid in warfare.' [Cf. DELITZSCH, *Handwörterbuch*, 281^a below]. 45
- (19) **אל** **עוד אל**, with reference to v. 7. **אל** **את אל**, which is implied by the following coordinate phrase.
אל **נפש היה אל**; a marginal gloss which has crept into the text, where it is out of construction.
- (20) **אל** **ולעוף אל**. **G** και πᾶσι τοῖς πετεινοῖς=**עוף** **ולכל עוף**, as symmetry demands. So **α**. 50
אל **ולאדם אל**, **G** τῷ τε Ἀδᾶμ; but, just before, και ἐκάλεσεν Ἀδᾶμ. The three contrasted expressions have the article, which would be required here also, even if the sense were *für einen Menschen*, as KAUTZSCH-SOCIN render. Cf. 3, 9. 17.

Critical Notes on Genesis

- I (6) ויהי כן so **Ⓢ**; **Ⓜ** at the end of v. 7. The formal symmetry of the chapter justifies the transposition; cf. vv. 9.11.15.24.30.
- (8) **Ⓢ**+ וירא אלהים כי טוב after שמים; cf. vv. 3.10.12.18.21.25. But the clause would read better at the end of v. 7. Was it omitted by some scribe, who remembered 5 that שמים was a title of God Himself? (cf. Dan. 4,23; Luke 15,18; and the common Rabbinical use). The Jews of Origen's time were puzzled by the omission (see Orig. *ad Africanum* 4); cf. LAGARDE, *Ankündigung einer neuen Ausgabe der griech. Übersetzung des AT* (1882).
- (9) **Ⓜ** מקום, but **Ⓢ** συναγωγή=מקוה, which is, in fact, implied by מקוה המים (*cum* 10 *artic.*!), v. 10. We retain יקו and מקוה, on the ground of Jer. 3,17; Ex. 7,19; Lev. 11,36. A root קוה *gather together* is further attested by the mistaken use of συναγωγή, **Ⓢ** Jer. 8,15; 50,7; Zech. 9,12. See also on 37,35; 49,10.
- At the end of the verse **Ⓢ** adds: καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ ᾤφθη ἡ ἔρημ=מקיהם אל השמים מחת השמים 15 ותרא היבשה. Cf. vv. 7.12.16.21.25. The term מקיהם (*sing.* not *plur.*, as **Ⓢ**) looks original; and the clause may have been omitted by some editor who sacrificed symmetry to his dislike of monotony. The additions of **Ⓢ** are often mere harmonistic interpolations; but sometimes they indicate a different Hebrew text, and occasionally old glosses imbedded in that text. 20
- (11) למינהו *bis*; so **Ⓢ**; cf. v. 12; **Ⓜ**.
- Ⓜ** עץ, but the sense requires ועץ; so **Ⓜ** **Ⓢ** **Ⓢ** **Ⓢ** **Ⓢ**, 3 Heb. MSS and v. 12. פרי follows in **Ⓜ** **Ⓢ**, but seems needless; see v. 12. פרי עץ only recurs ψ 148,9; cf. Eccl. 2,5.
- (12) ותשא is suggested by v. 11, and the uniform style of the chapter. Moreover, יצא Hif'il is rare in the sense required (Num. 17,24; Is. 61,11; Hag. 1,11; ψ 104,14); 25 and v. 24 is not quite parallel. **Ⓜ** ותוצא, and so the Versions (**Ⓢ** even in v. 11).
- (20) ויהי כן, so **Ⓢ**, as required by analogy. **Ⓜ**.
- (21) **Ⓜ** למיניהם *plene*; cf. **Ⓢ** κατὰ γένη αὐτῶν, **Ⓢ** *in species suas*. See on 4,4.
- (26) כדמותו **Ⓜ** **Ⓢ** prefix ו, which is often omitted after a preceding ו or similar letter (ו, ן). That כ', not ב' (some MSS; **Ⓢ**'), is right, appears from 5,1.3; ψ 58,5; 30 Dan. 10,16. כדמותו may be an explanatory gloss on בצלמנו — P. H.]; cf. v. 27; but see also 5,1.3.
- חית, so **Ⓢ**; rightly, as the classification of the earth with animals is incongruous; **Ⓜ**.
- (28) ובבהמה, so **Ⓢ** **Ⓢ**; cf. v. 26; **Ⓜ** **Ⓜ**.
- Ⓜ** חיה, **Ⓜ** החיה, as grammar requires. Possibly corruption or revision has gone 35

- 3 לנן ערן וישם את הכרובים. For וישם, cf. 2 Kings 10,24; 1 Sam. 22,7. Its likeness to וישכן may have caused its omission.
- 4 1 א אלהים אלהים את יהוה אלהים; an intentional substitution. So 6,6.7. The meaning of קניתי is not *I have purchased* or *procured*, which would require כאת of the source (17,27; 23,20; cf. Jos. 11,20); but *I have forged, formed, or wrought* (14,19; Pr. 8,22; Deut. 32,6; ψ 139,13). את, therefore, is strictly *along with*, of co-operation; or else *by help of*, like the Greek σύν θεῷ. Διά=חא, 40,14.
- (4) אלהים, intending the plur. So אלהיהם, with *scriptio plena*; and אלהים από τῶν σπείδων αὐτῶν. Cf. Lev. 6,5; 8,26. The plur. is preferable, as the meaning is the *fat portions* of the victims. Otherwise, we might refer to חלקיהם, Lev. 8,16.25.
- (6) אלהים; Κύριος ὁ θεός=יהוה אלהים. So again, אלהים and Syr. Hexapl. in vv. 9,13.
- (7) אלהים הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חקאת רבין אלהים, which yields no adequate sense. Cain is sullen, because his sacrifice is rejected. The Deity remonstrates with a reminder that a sacrifice must be regular to be acceptable. In other words, it is suggested that there was something wrong with Cain's sacrifice, and he had no right to be angry at the normal consequence. This sense, which agrees with the context and with ancient ideas far better than any which can be wrested out of the doubtful Hebrew of אלהים, is actually given by אלהים: οὐκ ἐάν ὀρθῶς προσενέγκης ὀρθῶς δὲ μὴ διέλης, ἤμαρτες; ἡσύχασον. For שאת (*leg. לשאת*), to bring an offering, cf. Ez. 20,31; for לקחת=διελεῖν, to divide the victims, Gen. 15,10.
- אלהים תשוקתו, אלהים ἢ ἀποστροφή αὐτοῦ, cf. 3; see on 3,16. The meaning is: *thy brother's return* (i. e. recourse, deference, and submission) *will be to thee, and thou will enjoy the natural authority of the elder*.
- (8) אלהים גלכה השדה=אלהים διέλωμεν εἰς τὸ πεδίον=אלהים خفمك في الحقل. The sequel יהוה אלהים almost implies the added words. Cf. 27,5. BÖTTCHER's correction וישמר for ויאמר in rendered improbable by Cain's question יהוה אחי וגו' (v. 9), as by the immediate sequel.
- אלהים, a common scribal error for על; אלהים. Cf. Deut. 19,11.
- (9) אלהים אלהים; cf. 18,9. The ה has fallen out before יהוה.
- (10) After אלהים אלהים+ὁ θεός=יהוה אלהים, which might be a substitute for יהוה, or else for אלהים as in 2,5.7.9.19.21; though the subject is unnecessary here: cf. 3,14.16.17. In 4,6.15 *his* אלהים has Κύριος ὁ θεός=יהוה אלהים for the simple and probably original יהוה (so also אלהים and Syr. Hex. in vv. 9,13); but in 4,16 τοῦ θεοῦ for יהוה. As the narrative is consecutive to 4,25, there seems no reason for the sudden disappearance of the composite expression from the Hebrew text; and אלהים may therefore preserve the relatively older reading in 4,6.15; 5,29; and similar instances.
- אלהים רבין plur. is more vivid and dramatic than the sing. (אלהים; 9,4-6). The outcry is loud; for רבין קול suggests multitude. The same applies to v. 11.
- (15) אלהים לכן אלהים. אלהים imply לא כן אלהים; but then כן אלהים or כן אלהים should follow.
- (16) אלהים נוד אלהים defectively. אלהים Naud, with variants Naud, Naiv, Naiva, Nand (NESTLE). The context demands a local name; and the repeated נוד נוד (vv. 12.14.) seems intended as a play on the name of Cain's country. נוד, אלהים, originally doubtless נוד, will therefore be correct; and Naud is simply due to reading נוד as נוד (נוד). אלהים habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden=ישב בארץ נוד קרבת עדן is bad Hebrew and bad sense.
- (17) אלהים כשם אלהים (so only Jos. 19,47; cf. Jud. 18,29). Some MSS, בשם; so אלהים.
- (18) אלהים עיר אלהים; אלהים (corr. Γαιραδ). HOMMEL has shown (PSBA, March '93) that the two lists of antediluvian patriarchs were originally identical, and that the Hebrew names are either adaptations or translations of the Babylonian as found

- 2 (23) אִל מַאִישׁ; מַאִישָׁה; so ט.
- (24) אִל והיו So ἜΘΑ. But ἜΣΣἘ, NT, Philo + שְׁנֵיהֶם.
 מִשְׁנֵיהֶם = and there shall become of them twain; for מִשְׁנָה cannot mean a pair.
- 3 (1) ἜΣ + הנחש after ויאמר.
- (2) אִל מִפְּרֵי עֵץ; Ἔ ἀπό παντός ἔϋλου (v. 1); S implies כֹּל עֵץ מִפְּרֵי, which gives a better rhythm.
- (3) אִל העץ. מִ + הוּהוּ, as the context demands, the tree being before them (v. 6).
- (6) אִל מִשְׁכַּח וַיֹּאכַל; מִ plur. But the point is that the Man also ate. The reading of 10 מִשְׁכַּח was due to dittography of the following ו. — אִל וַתֵּחַן גַּם לַאִישָׁה עִמָּה וַיֹּאכַל אִל, but אִל וַעֲطַת בְּעֵלְהָא פֹאכַל מִעִיָּהּ.
- (7) אִל עלי. Some Heb. MSS מִשְׁכַּח וְעָלִי & c. read עָלִי (Job 30,4; Neh. 8,15). But עלי is usually collective (Is. 1,30). Even in 8,11 מִ writes עלי ungrammatically.
- (9) Ἔ Ἀδὰμ, ποῦ εἶ; cf. S. If this were original, the Hebrew would be האדם איכה 15 Man, where art thou? for Adam does not appear as a proper name until 4,25.
- (16) אִל וְאֵל; מִ וְאֵל, as in v. 17.
 מִ עֲצֻבוֹנִךָ; Ἔ τὰς λύπας σου; but the term (here, v. 17, and 5,29 only) is sing. as in 5,29.
 אִל הרונך, as if from הָרוֹן, ἄπ. λεγόμεν., as GESEN,¹² states. But מִ הריוֹןך, from הָרִיוֹן 20 (Hos. 9,11; Ru. 4,13) is preferable.
 מִ בעֲצֻב; מִ בעֲצֻבוֹן rightily, as the term is repeated for the sake of emphasis. עֲצֻב, moreover, is not used in the required sense elsewhere; while עֲצֻבוֹן recurs, v. 17; 5,29.
 אִל תִּשׁוּבְתְךָ. The word is only found besides in 4,7 and Cant. 7,11. The reference 25 of this suspicious term to שׁוּב = شاق is unphilological. Ἔ ἡ ἀποστρεφῆ σου = תִּשׁוּבְתְךָ; cf. S ائصب!! thou shalt return. In Cant. l. c. Ἔ has the similar ἡ ἐπιστρεφῆ αὐτοῦ. The true reading of 2 Sam. 17,3 (as the bride, כֵּלָה, returns to her husband) illustrates the meaning. The penalties of man and wife are parallel (vv. 16.19): each is to return to the source of each, the woman to the man, the 30 man to the dust (see NESTLE, Marginalien, p. 6).
 With this the old Babylonian ideogram E-GIA bride (Assyr. kallātu), strictly the home-returning, strangely agrees; and ZIMMERN's supposition that the ideogram is an artificial Semitic coinage disappears (Busspsalmen, pp. 7, n.; 50). In Chinese also 回 kwei 'to return' involves a contraction of the character 妻 wife, and is 35 used of a woman's marriage, and of returning to dust (kwei yu t'ui), i. e. dying.
- 17) אִל וְלָאָדָם; Ἔ τῷ δὲ Ἀδὰμ. The sense and parallelism (cf. vv. 14.16) require וְלָאָדָם, and to the Man.
 אִל בְּעִבּוֹרְךָ is confirmed by 8,21 curse the ground for man's sake. Cf. also 1 Sam. 23,10 for this use of בְּעִבּוֹר (NESTLE). 40
- 20) אִל האדם; but מִ אָדָם, Ἔ Ἀδὰμ, as a proper name. The verse evidently refers us back to v. 16. The man called his wife Charawah, because she was to become the mother of all living (chay), according to the sentence of JHVH concerning her. It does not immediately follow that verse, because the writer preferred to give the triple judgment of God without interruption. 45
- (21) אִל לָאָדָם for Adam, inconsistently after האדם, v. 20. Ἔ τῷ Ἀδὰμ. The verse looks original, naturally following on the Divine sentence, and preceding the expulsion. We may, therefore, point לָאָדָם for the Man.
- 24) אִל וַיִּשְׁכֵן מִקְרָם לִנְי עַדן אֶת הַכְּרֻבִים וַיִּשְׁכֵן. Something seems to be omitted. וַיִּשְׁכֵן, he caused to dwell, hardly suits in connection with the Cherubim and the Whirling Sword; 50 but we expect to be told where the Man dwelt after his expulsion from the Garden, as in the case of Cain (4,16). We correct after Ἔ καὶ κατώκισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς καὶ ἔταξεν τὰ χερσὺν = מִקְרָם אֶת־וַיִּשְׁכֵן וַיִּשְׁכֵן

- 4 *cf.* Gen. 17, 1. א; החל = החל; οὗτος ἤλαπσεν (pointing החל=החל); I rightly *iste coepit*=החל. The statement א החל is without parallel in Genesis, and the context requires the sense *he* (Enosh) *was the first to call upon the Name of JHVH*; there being no previous temporal determination to which א might refer. 5
- For הא rather than ה (5, 29=οὗτος), see v. 21 and 10, 8 (הוא החל להיות).
- 5 (3) א; διακόσια. For the first five and the seventh of the ten patriarchs, *viz.* Adam, Seth, Enos, Kenan, Mahalaleel, and Enoch, the numbers of א and א agree. א subtracts 100 in each case from the years lived after the birth of the successor, and adds them to the number of years lived previously; an arbitrary change made for the sake of symmetry. As to the sixth patriarch, Jared, א agrees with א, as the actual numbers in his case already harmonized with the altered numbers preceding it. א omits 100 years, no doubt accidentally. In the tenth case, that of Noah, all three witnesses are at one. In the eighth case, that of Methuselah, א and א agree, א differs; while in the ninth, that of Lamech, all three disagree. Thus in eight cases out of ten we find agreement which warrants preference of the א numbers; in the other two we must have recourse to textual emendation.
- א. ויולד. The word בן, the object of the transitive verb (vv. 4^b.28), and the necessary antecedent to which שמו refers here as elsewhere, has fallen out of the text before the similar letters בר.
- א. ברמותו כנלמו. Some MSS ברמותו; many MSS, and Jewish citations א κατά . . . και κατά . . . *Cf.* 1, 26, according to which we correct, although the order is here reversed. 25
- (4) א; ויהי ימי אדם, read יהי, following א. *Cf.* vv. 7. 10. 13. 16 &c. The ordinary MSS and editions of א support the new reading; but the oldest known codex, *viz.* Brit. Mus. Add. MSS 14425, dated A. D. 464 (see WRIGHT'S *Catalogue*), which has been collated for the present work, here, as in many other instances, supports א. We cite this codex as א^{BM}. 30
- (18) א; ומאת שנה; an easy omission after the preceding שנה, a transcriber's eye having passed unconsciously from the first to the second.
- (22) א εὐθερέσθησθε δὲ Ἐνωχ τῷ Θεῷ does not indicate a various reading, but is the usual anti-anthropomorphic paraphrase of the Hebrew expression, recurring in v. 24; 6, 9; 17, 1; 24, 40; 48, 15; פש 25, 3; 34, 17; 114, 9. (Some MSS א vv. 22. 23.) 35
- (23) א; ויהי; some MSS and א rightly ויהי, as in vv. 5. 8. 11. 31.
- (25) א; שבע וששים שנה, where ששים is a corruption of שנים (confusion of ש and ש), and ומאת שנה has been accidentally omitted for the same reason as in v. 18. This, of course, led to intentional changes of the numbers in vv. 26. 27. 40
- (28) א; שמנה; א δαδά; dittography of the following שמנים.
- א; ותשעים; א και ἑξήκοντα=וששים, confusing עי with ש, as in other instances. א differs from א in all three numbers for Lamech; but the 595 years after the birth of Noah (v. 30) are confirmed by the round number (600) of א. Upon the whole, it is clear that the three lists were originally one, and that א deserves 45 the preference.
- (29) א; διαπαύσει, *cf.* Is. 14, 3 ἀναπαύσει=הניח; Ex. 23, 12 ἀναπαύσῃται=ינוח; Pr. 29, 17 ἀναπαύσει σε=יניחך. נח is nearer to נוח than to נחם in sound; and besides, the writer clearly meant to convey the idea of *rest* from toil (Ex. 23, 12). 50
- א; פמטעינו; many MSS and א פמטעינו, which is attested also by א ἀπό τῷ ἔργῳ ἡμῶν. The term is *sing.* (47, 3). — א; פן הא; א; וכן הא; א.
- (32) Some MSS and א חם. Choice is hardly possible, for in 6, 10 we have

- 4 in Berossus and cuneiform sources. עירר, written ירר, 5, 15, [cf. Mandaean עת=אית=שי, NÖLD. MG §§ 5, 55; ישוע=عیسی] answers to the Babylonian Δαως, *ap.* Berossus, *i. e.* *Damu, Davu* (rather than *Dumu*), 'son'; cf. Σαως=*Samas*. In spite of $\mathfrak{G}$, the root may be seen in ערד, *it came forth and grew up*, said of plants and trees; so that עירר=*shoot, scion, soboles*, like Ass. *pirhu*, Heb. נצר, חטר. 5
- אז מתויאל ומתויאל, with a note on the second form יתיר 'the yod is superfluous'; pronouncing therefore מתויאל, in spite of the preceding מתויאל — a triumph of absurdity. מהללאל, $\mathfrak{G}$ Μαλεληλ, 5, 12, is more original than either of these forms; as is shown by Berossus' Μεγάλαρος, a phonetic improvement of Μελάλαρος = *Amel-Aruru*, 'Aruru's Man' (HOMMEL). י and ל are sometimes confused. 10
- אז מתושאל has been modified to rhyme with מתויאל. $\mathfrak{G}$ Μαθουσαλα, as in 5, 21 (=מתושלח). Methusael, *Man of El*, is less original than Methuselah, *Man of Selah*, where *Selah* is, perhaps, a modification of Bab. *Šarrahu*, a title of Sin, the god of Ur Casdim whence Abraham migrated. Methuselah thus answers to Ἀμέμψινος = *Amel-Sin*, 'Sin's Man,' while Lamech seems to be an easy adaptation of Bab. *Lamga*, 'the Servant' (of Merodach), another title of Sin, synonymous with *Ubara*, in the name *Ubara-Tutu*, 'Vassal of Merodach,' the Ὠτιδότης (or rather Ὠπάρτης) of Berossus, and father of Ξίσουθρος, the hero of the Flood, who corresponds to the Hebrew Noah. 15
- (20) אז יביל; $\mathfrak{G}$ Ιωβελ, $\mathfrak{G}^2$ Ιωβηδ (– Ιωβηλ); cf. אוביל (1 Chr. 27, 30) and אָביל *ābil*, or אָביל *ābil* (*ābil*) *one skilled in the care of camels and sheep or goats*, or perhaps rather the Phœnician יביל *he-goat*; cf. also הביל, the shepherd Abel, 4, 2; whose name is evidently related to Syr. $\mathfrak{G}$ $\mathfrak{G}$ *grex*; $\mathfrak{G}$ $\mathfrak{G}$ *pastor* (see PAYNE SMITH). 20
- אז אבי ישב אהל ומקנה. We supply יב, as in vv. 21, 22. For אהלי מקנה, see 2 Chr. 14, 15 ($\mathfrak{G}$ σκηνάς κτήσεων). $\mathfrak{G}$ here: ὁ πατήρ οἰκοῦντων ἐν σκηναῖς κτηνοτρό- 25 φων (cf. 46, 32). For the plur., see ישב אהלים, 25, 27.
- (21) אז יובל = $\mathfrak{G}$ Ιουβαλ, doubtless connected with יובל, יובל. Each name is thus significant of the art ascribed to its bearer. This does not prove its Hebrew origin, as it may be a translation or adaptation of some foreign name. The inventor of the harp and the (Pan's) pipe is naturally the brother of the *shepherd* 30 Jabel.
- (22) אז תובל קין, a strange mode of writing a Hebrew proper name. The Oriental or 'Babylonian' תובלקין is more natural. $\mathfrak{G}$ Θοβελ, not understanding the קין. (*Tūbalgain*, as the name of the inventor of metallurgy, may be compared with *Balgin, Bilgi*, the Sumerian Fire-god, whom an old hymn celebrates as melting 35 and refining gold, silver, bronze, and lead, but not iron which was of later use; and as the brother of the goddess *Ningu-si* or *Nin-ka-si*, in whom we may recognize Tubalcain's sister *Nogmat*, $\mathfrak{G}$ Νοεμα = נעמה. NESTLE (*Marginalien*, p. 10) cites Νοεμιν ψάλλουσα φωνήν οὐκ ἐν ὄργάνῳ, from LAGARDE, and suggests a root נעם with $\mathfrak{G}$, thus confirming our conjecture. Cf. PSBA, May '94, where 40 it is shown that the Chinese *Fuh-hi* and his sister *Nü-kwa* (or *Nü-wa*) are parallel figures. It may be added that *Nü-kwa* is said to have invented a kind of harp.
- אז לחט כל חרש נחשת וברזל. One of the two participles appears superfluous in view of the strict parallelism of the other descriptions, vv. 20, 21. לחט *hammerer*, 45 $\mathfrak{G}$ ὁ σφυροκόπος (cf. Is. 41, 7) is probably an old gloss on חרש which might mean *ploughman* (Am. 9, 13). חרש (1 K. 7, 14 only) is used instead of the usual חרש, חרש which $\mathfrak{G}$ read here (χαλκεύς = חרש, Is. 54, 16; 2 Chr. 24, 12), because of the previous participles.
- (23) אז שםענה; but שםען = שםענה (Is. 32, 9; Jer. 9, 19) is more likely. 50
- (25) אז ארתו. The aspirate fell out after $\mathfrak{G}$. — $\mathfrak{G}$ + חיה before ארתו, *et post* + ותהר. — $\mathfrak{G}$ + λέγουσα after שת = לאמר. — אז ותקרא, ותקרא.
- (26) אז או הותל; an attempt to soften the contradiction of P's statement, Ex. 6, 3;

- 6 *Nimrodepos* 135,31), however, *zullilsî* does not mean *provide it with a deck* (*zillu*=צל), but *launch it*, literally *cause it to be immersed*, from *zâlû*=Ge'ez *zâhîla* (cf. קעפלה; see also DELITZSCH, *Is.* 16,40, 53; NESTLE, *Marg.* x). — P. H.] **A** ואל אמה תכלנה מלמעלה **A** and **G** καὶ εἰς πηχῶν συντελέσεις αὐτὴν ἄνωθεν. There is evidently something wrong; for no satisfactory sense can be wrung out of the words, and we should expect some further direction about the צהר. The term אמה is suspicious. There is nothing corresponding to it here in the parallel Chaldean account, and the cubit measures of the פתח and the קנים are not given; why then that of the צהר? Besides, צהר is presumably masc., and the suffix of תכלנה most naturally refers to the תבה. Read ארקה for אמה, and all becomes clear. Then we have ואל ארכה תכלנה *and for its (the Ark's) whole length thou shalt close it in* (pointing תכלנה=תכלאנה; cf. יכלה, 23,6). For אל, cf. לארכה, 13,17. But the term מכסה, 8,13, suggests the further correction תכסנה for תכלנה; and אל may be a corruption of כל, as in 30,40 and other places.
- 1 **A** המבול מים על הארץ. The antique המבול is explained by the gloss מים. The two following words are not part of the gloss, but depend on מכיא; so **G** ἐπάγω τὸν κατακλυσμὸν ὕδατος ἐπὶ τὴν γῆν. Cf. 7,6 where **G** omits מים, and 7,17. The root of מבול is seen in the Babylonian *nabûlu* (PSBA, April '89, p. 197). **A** ושחת **A** לַשְׁחִית=לשחית (8 **A** MSS להשחית); cf. v. 13 שחית **A**.
- (19) **A** ומכל החי מכל הבשר **A**. ומכל החיה ומכל הבשר **G**, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων καὶ ἀπὸ πάσης σαρκός, with some Heb. MSS. For החיה, see 8,17. כל חי is used 3,20; 8,21, but in a wider sense. That **A** is right with מכל appears from 8,17. **A** **G** misunderstood the idiom. The addition in **G**, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἔρπετων, is probably due to a reviser. **G** according to Syr. Hex. καὶ ἀπὸ π. τῶν θηρίων κ. ἀπὸ π. τ. κτηνῶν κ. ἄ. π. τ. σαρκός (NESTLE).
- A** שנים **G** δύο, δύο. So also in v. 20. Cf. 7,9.
- (20) **A** ומכל אשר רמש על הארמה **A**; ומכל אשר רמש על הארמה **G** καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἔρπετων τῶν ἔρποντων ἐπὶ τῆς γῆς. רמש הארמה is justified by 1,25; Hos. 2,20. But that ומכל **A** and some Heb. MSS is right, appears from the sense. רמש here contrasted with other classes of animals, and does not include them as in 9,3.
- 7 1 **A** יהוה **G** Κύριος ὁ Θεός. **A** אלהים (but **S**^{BM} as **A**). See notes on 6,3,6. So **G**, v. 5.
- 2 **A** איש ואשתו **A**. זכר ונקבה **G** (= **G** ἄρσεν καὶ θῆλυ), both times; thus obliterating the distinction between J's phrase and P's equivalent.
- 3 **A** שנים **A** שנים **G**. Cf. v. 9.
- 4 **A** וגם **A**. The **ו** was perhaps omitted after preceding **ו**. **A** **G** + **A**, with which **S**^{BM} agrees.
- After זכר ונקבה **G** + καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν μὴ καθαρῶν δύο δύο ἄρσεν καὶ θῆλυ=זכר ונקבה. **A** **G** agree with **A**; but the omission may be due to the homœoteleuton of this and the previous clause.
- 4) The interesting word היקום (v. 23; Deut. 11,6 only), *that which stands up, is erect*, and so *lives*, is an exact parallel to the very ancient Egyptian $\frac{\text{𓆎}}{\text{𓆏}}$ (*anch*) *to stand or rise up; living*.
- (8) **A** וכל **A** **G** **S** better וכל.
- (9) **A** אלהים **A**. יהוה **G**; so **G** **O** **J** rightly.
- (11) **A** **S** **J** בשבעה עשר יום **G** ἐβδόμη καὶ εἰκάδι=בשבעה ועשרים (So also **G** **J** at 8,4.). Cf. 8,14.
- (13) **A** **G** **S** **J** אתם **G** μετ' αὐτοῦ rightly. So **S** (Urmia ed.); but **S**^{BM} **ܘܥܘܬܘܗܘܢ**.
- (15) **A** **G** **S** **J** הבשר **A**. בשר **G**. Cf. vv. 16,21.

- 8 In view of 9,7, the pointing of Θ , וְשָׂרְצוּ וּפְרוּ וּרְבוּ, seems preferable to that of אל וְשָׂרְצוּ... וּפְרוּ וּרְבוּ.
- (19) אל וְשָׂרְצוּ וּפְרוּ וּרְבוּ... על הארץ. The term הרמש, followed by רומש in a different sense, is suspicious. ג , omitting כל הרמש, reads הרמש in the second place. So also $\mathcal{S}$. But Θ has: καὶ πάντα τὰ κτῆθ' καὶ πᾶν πετεινὸν καὶ πᾶν ἐρπετὸν κινούμενον ἐπὶ τῆς γῆς=הרמש וְשָׂרְצוּ וּפְרוּ וּרְבוּ וְכָל הַבְּהֵמָה וְכָל הָעוֹף וְכָל הָרֶמֶשׂ הַרְמֵשׁ. But $\mathcal{S}^{\text{BM}}$ agrees with אל . 5
- (20) אל וְיָהוָה יְהוָה; Θ τῷ θεῷ.
- (21) אל וְיָהוָה יְהוָה; Θ Κύριος ὁ θεός bis.
- אל וְיָהוָה יְהוָה; Θ διὸ τὰ ἔργα=בעבור (wrongly; cf. 3,17). 10
- (22) אל וְעַד גַּם; Θ וְעַד גַּם. Point עַד, and render *unto all the days of earth* (i. e. so long as the earth lasts); as if in answer to the question עַד מָתַי, How long? Cf. also the phrase הַיּוֹם הַזֶּה, and 2 K. 9,22, for the use of עַד.
- אל וְיָהוָה יְהוָה... וְיָהוָה יְהוָה... וְיָהוָה יְהוָה. ג the conjunction between the pairs. 15
- 9 Θ + καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς=וּבְכַשָּׁה, 1,28.
- (2) אל חַתְּחִכֶּם (Job 41,25 only); ג חַתְּחִכֶּם (35,5 only).
- אל בְּכָל. Two אל and four ג MSS as well as $\mathcal{S}\Theta$ ובכל; a correction due to mistaking the idiom.
- אל וְנָתַנוּ ג נָתַנוּ Θ δέδωκα. Cf. 1,29. 20
- (3) אל כָּל ג אֵת הַכָּל ג Θ τὰ πάντα.
- (4) אל וְגַם ג בְּנַפְשׁוֹ דְמוּ ג along with its life, i. e. its blood (a gloss). Θ ἐν αἵματι ψυχῆς; $\mathcal{S}$ וְגַם ג בְּנַפְשׁוֹ, in whose life its blood is; neither indicating a different reading.
- (5) Instead of אל וְאֵךְ אֵת דְּמִכֶּם ג , וְאֵךְ אֵת דְּמִכֶּם ג has the simpler וְאֵךְ אֵת דְּמִכֶּם. The אל is strange, after its use in v. 4, and may have originated in a dittography of אֵת. It is, however, 25 attested by $\mathcal{S}$ וְאֵךְ אֵת דְּמִכֶּם (cf. 34,22). A possible correction is וְאֵךְ אֵת דְּמִכֶּם; cf. Deut. 15,17. Perhaps we may say that וְאֵךְ implies that the verse is coordinate with v. 4, as stating a further exception (cf. the use of וְכִי... וְכִי). The repetition of the particle is thus not really necessary to the sense.
- אל חֵיה ג חֵיה. 30
- אל וְיָמֵד אֵישׁ אֶחָיו אֲדָרְשׁ אֵת נֶפֶשׁ הָאָדָם; Θ וְיָמֵד אֵישׁ אֶחָיו אֲדָרְשׁ אֵת נֶפֶשׁ הָאָדָם. (ו omitted after preceding ו).
- אל וְיָמֵד אֵישׁ אֶחָיו אֲדָרְשׁ אֵת נֶפֶשׁ הָאָדָם; ג וְיָמֵד אֵישׁ אֶחָיו אֲדָרְשׁ אֵת נֶפֶשׁ הָאָדָם. Some MSS, ג וְיָמֵד אֵישׁ אֶחָיו אֲדָרְשׁ אֵת נֶפֶשׁ הָאָדָם; but cf. 42,25.35; 15,10. The rendering of Θ implies: וְיָמֵד אֵישׁ אֶחָיו אֲדָרְשׁ אֵת נֶפֶשׁ הָאָדָם; a better balanced member than that of אל .
- (6) אל דָּם אַדָּם ג דָּם אַדָּם. 35
- For דָּם אַדָּם (the reading of אל and $\mathcal{S}$), Θ strangely has ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ. If they read דָּם אַדָּם, they must have omitted דְּמוּ. More probably they read דְּמוּ אֲדָרְשׁ אֵת נֶפֶשׁ הָאָדָם on account of his blood; cf. 21,11.25. מ and ת are often confused.
- אל וְעֵשִׂיתִי ג וְעֵשִׂיתִי ג Θ ἐποίησα=עשיתי is probably a correction. 40
- (7) אל וְשָׂרְצוּ; some MSS, ג וְשָׂרְצוּ וּפְרוּ וּרְבוּ. — אל וּרְבוּ; so Versions. וררו, NESTLE. Cf. 1,28.
- (10) Some MSS, ג וְיָהוָה יְהוָה.
- (11) אל וְיָהוָה יְהוָה. Θ + ὕδατος, i. e. מים, an old gloss in their MS as at 6,17. ג וְיָהוָה יְהוָה. להשחית ג להשחית. In v. 15 ג has להשחית, or according to seven MSS להשחית.
- אל וְיָהוָה יְהוָה; Θ πᾶσαν γῆν γῆν. 45
- (12) אל וְיָהוָה יְהוָה; Θ καὶ εἶπεν Κύριος ὁ θεός πρὸς Νωε=וְיָהוָה יְהוָה אֱלֹהִים אֵל נֹחַ; cf. vv. 8.17. $\mathcal{S}$ also + *to Noah*.
- אל וְיָהוָה יְהוָה; Θ וְיָהוָה יְהוָה as in v. 10. So again, vv. 15.16.
- (15) אל וְיָהוָה יְהוָה; Θ וְיָהוָה יְהוָה, as in v. 12. So $\mathcal{S}$, but not Θ .
- (19) אל וְיָהוָה יְהוָה; Θ וְיָהוָה יְהוָה.
- (20) אל וְיָהוָה יְהוָה; Θ וְיָהוָה יְהוָה; but this is doubtful Hebrew: (α) the use of וְיָהוָה in 4,26; 6,1; 10,8; 11,6; 41,54 (E); 44,12; is against it. In these six places, five of which belong to J, and establish his usage, the construction is *l cum infin.*, 50

- 7 (16) Θ καὶ ἔκλεισεν Κύριος ὁ θεὸς τὴν κιβωτὸν ἔξωθεν αὐτοῦ. $\mu\mathcal{S}$ agree with $\mathcal{M}$.
The object of ויכנס would rather be הרלת than התבה ; cf. 19,6,10; 2 K. 4,4.
- (17) Θ + καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, as in v. 12.
- (19) $\mathcal{M}$ ויכנסו ; Θ ἐπεκάλυψεν= ויכנסו . So in v. 20.
 $\mathcal{M}\mu\mathcal{S}$ כל השמים; Θ כל; but cf. Deut. 4,19; Dan. 9,12; Job 28,24; 37,3; 41,3⁺. 5
- (20) $\Theta\mathcal{A}\mathcal{S}$ + הנבהים , as in v. 19. But Θ^B and Syr. Hex. τὰ ὑψηλά (NESTLE), as also $\mathcal{S}^{BM}$.
- (22) $\mathcal{S}$ agrees with $\mathcal{M}$; Θ paraphrases. (One cod. has ἐν ῥύθωσιν αὐτοῦ= באפי ; and so Syr. Hex.).
- (23) $\mathcal{M}$ הארמה ; Θ + πάσης =כל. 10
- 8 (1) Θ + καὶ πάντων τῶν πετεινῶν καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν. $\mathcal{S}$ + and all the birds only ($\mathcal{S}^{BM}$). Harmonistic additions.
- (3) $\mathcal{M}$ מקצה (19,4; 23,9; 47,2.21); μ מקץ (4,3; 6,13; 16,3; 41,1); v. 6.
- (7) Θ + τοῦ ἰδεῖν εἰ κεκόπαιεν τὸ ὕδωρ= המים הקלו המים (v. 8). Από τῆς γῆς= מעל 15
 הארץ appears to have fallen out. The omission of the motive for sending out the bird is the more remarkable here, as it is specified afterwards in the case of the dove. Θ felt this, and inserted the clause from v. 8. It is better to change the order of the verses, so that v. 7 should follow vv. 8.9. This arrangement has the additional advantage of agreement with the Chaldean account, in which the 20 mission of the dove comes first. See HAUPT, *Ninrodepos*, p. 109, which may be transcribed and translated thus:
- Sibâ ûma ina kašâdi ušēši-ma summatu umaššîr. Illik summatu itîrî-ma manzazu ul ipîšû-ma issahra. Ušēši-ma sinûntu umaššîr. Illik sinûntu itîrî-ma manzazu ul ipîšû-ma issahra. Ušēši-ma âribi umaššîr. Illik âribi-ma qarûra* 25
ša me îmur-ma iqrib išâhî itîrî ul issahra="When the seventh day came, I brought out the dove, and let it go. The dove went to and fro; found no resting-place; and returned. I brought out a swallow, and let it go. The swallow went to and fro; found no resting place; and returned. I brought out a raven, and let it go. The raven went; saw the bottom of the the water (cf. قار , bottom of the 30 sea); made for it; waded about, croaking, returned not."
- The expression עוד , v. 10, implies an interval of seven days between the mission of the two birds. I therefore supply ויחל שבעת ימים at the beginning of the verse. $\mathcal{M}$ ויצא יצוא ושוב . But Θ καὶ ἔξελεύσων οὐκ ὑπέστρεψεν; so $\mathcal{S}$ سواء [a paronomasia]= ויצא יצוא ולא שב . That this is right appears not only from its 35 striking agreement with the Chaldean statement about the raven, but also from the motive it supplies for the (second) mission of the dove, v. 10.
- (8) If the order of the verses in $\mathcal{M}$ be preferred, ויחל שבעת ימים must be supplied here instead of at v. 7.
 $\mathcal{M}\mu$ מאתו is confirmed by אלי v. 9, מן התבה v. 10. Θ ὁπίσω αὐτοῦ= מאתיו i. e. 40 after the raven. Cf. Ex. 14,19.
- (12) $\mathcal{M}$ ויחל . μ ויחל , as in v. 10. A scribal error is more likely than such a variation in the same formula. Cf. Jud. 3,25.
- (13) Θ + ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Νωε= לחיי נח , as in 7,11. There is nothing else for the temporal datum to refer to. 45
 $\mathcal{M}$ חרבו ; Θ ἐξέλειπεν (so in Is. 19,6 also), probably reading חרלו .
- (15) $\mathcal{M}$ אלהים ; one MS יהוה ; Θ Κύριος ὁ θεός.
- (16) $\mathcal{M}$ ואשתך ובניך ; two MSS, $\mathcal{S}$ (but not $\mathcal{S}^{BM}$), Copt. reversely, as in 7,7, and v. 18. Yet Θ has the former order both here and in v. 18.
- (17) $\mathcal{M}$ וכל ; $\mu\mathcal{S}$ וכל . 50
 $\mathcal{M}$ מכל בשר . So $\mu\mathcal{S}$; but Θ , wrongly, καὶ πᾶσα σὰρξ.
 $\mathcal{M}$ בכוף . . . הרמש . So μ . But $\Theta\mathcal{S}$ mistook the idiom; cf. Θ 9,10.
 $\mathcal{M}$ היצא . The Q^{re} היצא (cf. היצא 5,9) appears to be a mere fancy.

- 10 1893, p. 108; *cf. Records of the Past*, New Series i, 46; [see also *op. cit.* pp. 75, col. ii, l. 2; 76, col. iii, l. 9 and SCHRADER's KB iii, 2 (1892) pp. 21.23].
 אֶרֶךְ אֶרֶךְ. Ὁ Ορεχ = אֶרֶךְ, which agrees with the native Babylonian *Uruck*, Greek Ὀρχου, now *Warka*. [*Cf.*, however, the Assy. *Arkāitu*, the Lady of Erech].
- (13) אֶל לוריים, Ὁ Λουδιεiu = לוריים.
 אֶל ענימים; אֶל ענימים, in partial agreement with Ὁ Αινεμετιεiu. S ܡܚܡܝܝܡ implies ענימים.
 אֶל כסמנייים; Ὁ Χασμωνιεiu = כסמנייים.
 (14) S explains כפתרים by *Cappadocians*!
 (17) אֶל הערוקי = Assy. *Arqā'a*. But אֶל הערוקי; Ὁ τὸν Αρουκαῖον.
 (18) אֶל נפצו אֶל; נפצה (9,19) is due to reading משפחה as *singular*.
 10 The bounds are specified in two directions, the limit in the one case being Gaza, in the other Leshia. (WELLH. לישא or לשם). The words ועמרה וארמה וצבים are an interpolation. אֶל has a different statement: והיה נבול הכנעני מנהר מערים עד הנהר. הגדול נהר פרת ועד הים האחרון;
 (20) אֶל בנייהם; two MSS and אֶל לנו. So אֶל, אֶל v. 31. But in v. 5 both have 'בנו', while Ὁ has ἐν τοῖς ἔθνεσιν in all three places.
 (21) Ὁ ἀδελφῶν Ιαφεθ τοῦ μεζζονος; so the Heb. accents, against the fixed order of the names of Noah's sons, *viz.* Shem, Ham, and Japheth. Had it been meant that Shem was the younger brother (and so the youngest of the three) the natural mode of speech in a clause relating to Shem would rather have been אחי יפת הקטן, *Japheth's younger brother*. But, in fact, the sole reason for the reference to Shem's age in this place was to warn the reader against supposing that because he is dealt with last, he was therefore the youngest; and to affirm the racial superiority of the Bene Eber, from whom the Hebrews sprang.
 (23) אֶל מִשָּׁא אֶל; מִשָּׂא (v. 30); Ὁ Μοσοχ = מִשָּׁךְ (v. 2); 1 Chr. I, 17. Perhaps the original was מִישָׁן; *cf.* Jos. *Ant.* i, 6, 4 Μησαναῖοι.
 (24) Ὁ καὶ Αρφαξὰδ ἐγέννησεν τὸν Καιναμ (var. Καιναν) καὶ Καιναμ ἐγέννησεν τὸν Σαλα κτλ. *Cf.* Luke 3, 36. אֶל מִשָּׂא agree with אֶל את שלח ילד וארפכשד ילד את שלח; but there is no reason to regard the inserted name as an interpolation, while its omission may be accounted for by a doubt about קינ as a name belonging to the earlier list, 5, 9.
 (25) אֶל ילדו אֶל; ילדו אֶל; Ὁ ἔγεννηθησαν.
 (26) אֶל מִשָּׂא אֶל; ירח אֶל; Ὁ Ιαπαδ or Ιαπεδ = ירח, 5, 15. See SMITH's *Dictionary of the Bible* s. v. JERAH and JOKTAN.
 (27) אֶל אוחל אֶל; אוחל אֶל = Ὁ Αιζηλ.
 (28) אֶל עובל אֶל; אֶל and 1 Chr. I, 22 עיבל אֶל.
 (30) אֶל מִשָּׂא אֶל; Ὁ Μασση. Ὁ Μανασση = S מִשָּׂא. The last two forms imply מִשָּׂא misread פִּנְסָא. The other differences depend on pointing.
 (32) אֶל בנייהם אֶל; Ὁ κατὰ τὰ ἔθνη αὐτῶν = בנייהם. See on v. 20.
 אֶל ומאלה אֶל; מאלה אֶל, as v. 5.
 אֶל הנויים rightly. אֶל prefixes אֶל (= Ὁ ἡῶσοι) from v. 5.
- 11 (1) אֶל אחרים אֶל; Ὁ καὶ φωνῆ μετὰ πᾶσιν — a paraphrase.
 3) אֶל נשרפה לשרפה, *let us burn them unto burning, i. e. thoroughly*. The Heb. לבנה does duty for kiln-burnt bricks (Babylonian *agurrū*) as well as sun-dried ones (Bab. *libnāti*); *cf.* Ex. I, 14.
 אֶל החימר, *plene*, to mark the e-vowel, and לחימר (*לחומר*), to mark the o. Ὁ rightly ἀσφαλτος = Bab. *kupru*; see the inscriptions of Nebuchadnezzar, *passim*.
 (6) אֶל החלם אֶל; Ὁ ἤξαντο = החלו is preferable. S as if חטבו (Jer. 18, 11).
 אֶל יוצרו אֶל; יוצרו אֶל (corrupt). The impf. of ופם, like that of בלל v. 7, is only found here. The pointing יוצרו, נָקְלָה, may possibly indicate the dialect of the original source, but is quite as probably a mistake or a caprice. *Cf.* the *perf.* נָפְצָה, 9, 19.

- 11 (7) For נבלה S has נבל; cf. 10,25; ψ 55,10.
 א שפתם א, wrongly, and afterwards שפת שפת אית את שפת.
 (8) א (and ΣΕΘΑ) העיר ואת המנדל א; הָעִיר וְאֶת הַמִּנְדֵּל א=Θ τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον.
 (9) Θ τὸ ὄνομα αὐτοῦ=שמה.
 א שפת א; but cf. v. 7.
 For א יהיה in the second half of the verse Θ reads Κύριος ὁ θεός.
 (10) ΑΑΑΣΕΘΑ אלה; two Heb. MSS, א ואלה.
 א ויולד א; ויולד א throughout the chapter.
 א אחרי א; אחרי א.
 (11) א+ א ויהיו כל ימי שם שש מאות שנה וימת: + א So all the days of Shem came to six hundred 10
 years; then he died. The same recension adds a similar summation in each case,
 down to Nahor inclusive; cf. 5,5 ff. Θ is briefer with καὶ ἀπέθαιεν=: וימת.
 ΣΕΘΑ follow Α.

The framework of the narrative being otherwise identical with that of c. 5, it is perhaps more likely that some impatient reviser omitted the summations as 15 statements of the self-evident, than that P curtailed his customary formulæ, or that א interpolated the summations.

- (12) א ושליש א; ומאת א+ א. ΣΕΘΑ follow Α.

For the first name in this list of ten patriarchs from Shem to Terah or Abram the numbers of ΑΑΑΘ agree. Shem lived 100 years before and 500 after the birth 20 of Arphaxad. In the ensuing cases we note a systematic alteration such as we have already observed in 5,3 ff. The sudden drop from Shem's 100 years to the 35,30,34,30,32,30, years respectively for the corresponding period in the lives of the six subsequent patriarchs, seemed improbable. Consequently, אΘ add 100 years in each case; so that, e. g., Arphaxad lives 135 instead of 35 years 25 before the birth of his successor; and so for the rest of the six names. In the case of Arphaxad, Shelah, Peleg, Reu, Serug, א subtracts the 100 years from the period following the birth of the successor, as Θ has done in 5,3 ff. Thus א really corroborates Α in seven cases out of eight. The exception, Eber, may therefore be set down to textual corruption. According to Α, Eber lived for 430 30 years after the birth of Peleg; according to א, not 330, as analogy would suggest, but 270. Now a glance at the corresponding numbers in Α, from Shem to Nahor inclusive, shows a progressive diminution in every case but this of Eber, the numbers being 500; 403; 403 (Θ 330); 430; 209; 207; 200; 119. This fact at once throws suspicion on Eber's number 430. Θ^A has 370, which is confirmed by א 35 270 as the original reading of Α. How then, it may be asked, did the שלישים שנה ארבע ושלישים שנה of Α originate? Beyond doubt, in the ארבע ושלישים שנה of the previous line (v. 16), to which a transcriber's eye had wandered.

According to Θ^A, the years of Arphaxad and Shelah's second period were 430 and 330 respectively. Instead of the 30, ΑΑ both give 3, which is possibly right, 40 as 30 occurs in each case in the previous line of the Hebrew (vv. 12.14), and might have been erroneously repeated in Θ's Heb. MS.

Θ^B gives τετρακόσια πενήκοντα for Shelah's second period (v. 15). If we suppose that τετρακόσια τριάκοντα was the original reading of Θ, allowing for the error just noticed, we shall see that the three lists are in relative agreement as regards the 45 first seven names:

	Α		Θ		א	
SHEM	100	500	100	500	100	500
ARPHAXAD	35	403	135	403*	135	303
SHELAH	30	403	130	403*	130	303
EBER	34	370*	134	370	134	270
PELEG	30	209	130	209	130	109
REU	32	207	132	207	132	107
SERUG	30	200	130	200	130	100

- 12 (16) **¶** צאן ובקר **¶**; **¶** + מן כבד מאד (26,14; Ex. 12,38). In what follows, **¶** has the same order as **¶**; but **¶** transposes וחמרים, and makes it precede ואתנה. **¶¶** agree with **¶¶**.
- (17) **¶** ואת ביתו **¶** is probably an early gloss, assimilating the passage to the parallel narrative 20,17.18. All the Versions express it, *e. g.* **¶** סלחם סלחם (= אתו **¶** 5 ואת ביתו; an improvement). Yet we might refer to 14,12 for a similar halting addition.
- ¶** + και πονηροίς = ורעים (Deut. 6,22).
 16 **¶** ולמה **¶**. So **¶¶**; but **¶¶**.
¶ + ἐναντίον σου = לפניך (13,9). 10
 20 **¶** ויטלחו **¶**; **¶** συμπροπέμψαι = ויטלחו.
 At the end of the verse **¶** adds ולום עמו = **¶** και ἄωτ μετ' αὐτοῦ, an old gloss accounting for 13,5. The words recur immediately, 13,1.
- 13 3. **¶** mistranslates, και ἐπορεύθη ὅθεν ἦλθεν κτλ., and so **¶** *per iter quo venerat*. 15
 למסעיו means *by stages*; lit. according to his removals; cf. Ex. 17,1.
 5. **¶¶** **¶¶** **¶¶** **¶¶** צאן ובקר ואתלים **¶**; **¶** πρόβατα και βόες και κτήνη (+ και σκηναί **¶** ואתלים **¶** ואתלים; cf. 4,20. **¶** adds at the end **¶**; **¶** = הרבה מאד (15,1; 2 Sam. 8,8).
 6. **¶** נשא **¶**; **¶** rightly נשאה *fem.* (36,7). 20
 7. **¶** ישב **¶**; **¶** ישבים = **¶** κατῴκουν.
 8. **¶** תהי **¶**; **¶** תהיה.
 9. **¶** הלא **¶**; **¶** και ἰδοὺ = והנה; and so **¶** **¶**.
¶ and הימין might be pointed as *infin. abs.* thus, הַיָּמִין and הַיָּמִין, **¶**, however, has הימנה and הימנה, with local relation made explicit. Cf. 24,49; 2 Sam. 2,19 25 *infin. constr.*; Is. 30,21 *impf.*
 (10) **¶** כלה **¶**; **¶** כלי **¶**, as if כלה. But ככר is of doubtful gender (Ex. 29,23 *fem.*; 1 Sam. 10,3 *masc.*). **¶** suggests ארץ instead of: ככר; cf. **¶** 42,7.
¶ יהוה **¶**; **¶** τὸν θεόν . . . τοῦ θεοῦ; so **¶**. Cf. 19,29 and 18,1 **¶**. So again v. 13 ἐναντίον τοῦ θεοῦ for ליהוה, and v. 14 ὁ δὲ θεὸς for ויהוה. 30
 The temporal determination עמרה . . . לפני, which intervenes awkwardly between the two terms of the comparison, is probably an old gloss. באכה צער also is highly suspicious, following as it does upon a reference to the land of Egypt. We prefer the צען (*Zoan*) of **¶**, with EBERS. (**¶** צער, however). 35
¶ **¶**; **¶** **¶**.
 (11) **¶** בכרי הכר **¶**, vaguely, among the cities. **¶** corrects ἐν πόλει τῶν περιχώρων, and continues και ἐσκήνωσεν ἐν Σοδόμοις, in order to harmonize the passage with 19,1 ff. where Lot lives in a house in Sodom itself.
 (14) Verses 14-17 probably belong to a reviser. They interrupt the sequence of the narrative (vv. 13.18); and, besides, Abram's settling at Hebron, v. 18, cannot be 40 be regarded as a natural sequel to the command of v. 17. Hence **¶** corrects ואתה, v. 18, to וילך, so as to produce an appearance of agreement with the התהלך of v. 17.
 (16) **¶** עפר הארץ **¶**; **¶** τὴν ἄμμον τῆς γῆς, an odd rendering, repeated at 28,14, due to reminiscence of the parallel simile הם כחול הים (32,12; 41,49; Hos. 1,10). 45
 (17) Add at the end with **¶**, και τῷ σπέρματι σου εἰς τὸν αἰῶνα = עולם ער ולועך (v. 15).
 (18) **¶** παρὰ τὴν ῥῆν τὴν Μαμβρήν, so also 14,13; 18,1; probably because a single tree was pointed out as the actual one in later times. Perhaps באלוני מ' was read, with the old ending of the genitive sing. (31,39; 49,11), instead of באלוני מ'. For 50 **¶** = *by, at*, see Ez. 10,15.
 After מטר **¶** adds האמרי (14,13).

- 11 of *m* is a well-known feature of Babylonian. But that *Iscah* owes her existence to an error in reading a cuneiform character, i. e. 𐎢𐎢𐎢 *iš*, *mil*, is a mere fancy. Nor is the name without an etymology in the Aramaic tongue to which it belongs. Bar Ali very naturally connects it with ܡܠܚ ; see PAYNE SMITH, *s. v.* ܡܠܚ (Against SAYCE, *Higher Criticism and the Monuments*, p. 160). 5
- (30) וּלְרֵאשִׁית וּלְרֵאשִׁית , *i. e.* וּלְרֵאשִׁית . The form וּלְרֵאשִׁית may be a genuine survival, and perhaps gives a better rhythm. The difficulty is that one would expect other instances of the kind; whereas וּלְרֵאשִׁית only occurs here and in 2 Sam. 6,23 K^{ethib}, and is easily accounted for in both places by the common confusion of ו and ל . Besides, וּלְרֵאשִׁית in a few passages of Exodus, and the obscure וּלְרֵאשִׁית Prov. 21,8, are the only instances of words with initial ו in OT Hebrew, apart from וּלְרֵאשִׁית and one or two, more or less doubtful, proper names. Is it a trace of the Aramaic origin of the story (*cf.* the Targumic וּלְרֵאשִׁית), like the names Terah, Nahor, Haran, Iscah?
- (31) וּלְרֵאשִׁית strangely $\text{בְּנֵי נַחֲוֹר וְנַחֲוֹר אִשְׁתּוֹ}$ (*sic*) $\text{וְנַחֲוֹר אִשְׁתּוֹ}$. The motive of this arbitrary and ungrammatical alteration was doubtless the previous mention of 15 Nahor's death (v. 25 וְנַחֲוֹר).
- וּלְרֵאשִׁית can hardly be right after $\text{וַיִּקַּח תֵּרַח אֶת־מֶלֶךְ}$ וַיִּוֹצֵא אֹתָם = $\text{καὶ ἐξήγαγεν αὐτούς}$ (אֹתָם), or וַיִּצֵא אֹתָם = $\text{καὶ ἐξήγαγεν αὐτούς}$, is better. But it is perhaps simplest to correct וּלְרֵאשִׁית ; *cf.* 12,4,5.
- (32) וּלְרֵאשִׁית 's first ἐν Χαρραν , restricting the 205 years to Terah's residence at Haran, is 20 clearly a blunder.
- 12 (2) וּלְרֵאשִׁית ; וּלְרֵאשִׁית imply מְבָרַךְ or מְבָרַךְ , an easier reading.
- (3) וּלְרֵאשִׁית rightly מְבָרַךְ ; but some MSS מְבָרַךְ *sing.*, like the following מְקַלְלֵךְ , which however must be corrected to מְקַלְלִיךְ with one MS, וּלְרֵאשִׁית ; *cf.* the use of the 25 formula elsewhere (27,29; Num. 24,9).
- After וּלְרֵאשִׁית וּלְרֵאשִׁית adds וּבְנוֹרְעַךְ , an ancient gloss, which recurs in וּלְרֵאשִׁית at 28,14. *Cf.* 26,4; 22,18.
- (4) וּלְרֵאשִׁית , from the the next clause; וּלְרֵאשִׁית rightly.
- (5) וּלְרֵאשִׁית ; וּלְרֵאשִׁית וּלְרֵאשִׁית in the second half of the verse, וּלְרֵאשִׁית ; 30 but *cf.* 31,18; 42,29; 46,28.
- (6) וּלְרֵאשִׁית . וּלְרֵאשִׁית = לְאֹרְכָה (13,17).
- וּלְרֵאשִׁית *Teacher's* (*i. e.* Priest's or Seer's, Is. 30,20) *Oak* or *Terebinth*; *cf.* Jud. 9,37 (DILLMANN).
- וּלְרֵאשִׁית ; *cf.* SA *Oak of Mamre* (מַמְרָא); but וּלְרֵאשִׁית וּלְרֵאשִׁית , with which 35 *cf.* Deut. 11,30 וּלְרֵאשִׁית (*leg.* וּלְרֵאשִׁית , or perhaps וּלְרֵאשִׁית), וּלְרֵאשִׁית וּלְרֵאשִׁית ; and 22,2 וּלְרֵאשִׁית , וּלְרֵאשִׁית . In these three places וּלְרֵאשִׁית appears to have misread וּלְרֵאשִׁית as וּלְרֵאשִׁית , *i. e.* וּלְרֵאשִׁית *height*; *cf.* Jud. 7,1 וּלְרֵאשִׁית .
- וּלְרֵאשִׁית gives δρῦς for וּלְרֵאשִׁית eight times, including 12,6; 13,8; 14,13; 18,1; for וּלְרֵאשִׁית seven times; and for וּלְרֵאשִׁית , probably pointing וּלְרֵאשִׁית , thrice (Hos. 4,13; Is. 44,14; Zech. 40 11,2).
- וּלְרֵאשִׁית is sometimes uncertain about וּלְרֵאשִׁית — וּלְרֵאשִׁית ; *cf.* Jos. 19,33 with Jud. 4,11. In 35,4 and three other places וּלְרֵאשִׁית is τερέβινθος (= בַּמְנִים in 43,11!); *cf.* וּלְרֵאשִׁית , 14,6. In 35,8 וּלְרֵאשִׁית is βάλανος .
- וּלְרֵאשִׁית , וּלְרֵאשִׁית + κατ'ῶκου = יִשָּׁב (13,7). So וּלְרֵאשִׁית . 45
- (7) וּלְרֵאשִׁית ; וּלְרֵאשִׁית . So וּלְרֵאשִׁית ; yet *cf.* v. 18.
- (9) וּלְרֵאשִׁית ; וּלְרֵאשִׁית וּלְרֵאשִׁית . So in 13,1,3, and a few other passages. The rendering does not, however, imply any difference of reading.
- (11) וּלְרֵאשִׁית ; וּלְרֵאשִׁית + Αβραμ ; *cf.* v. 14. So again after וּלְרֵאשִׁית .
- וּלְרֵאשִׁית . וּלְרֵאשִׁית , and again in v. 13. A trace of the older text, which is also found 50 in seven passages of וּלְרֵאשִׁית K^{ethib}, *e. g.* Jud. 17,2; Jer. 4,30.
- (15) וּלְרֵאשִׁית ; וּלְרֵאשִׁית (בֵּיתָה) וּלְרֵאשִׁית . וּלְרֵאשִׁית paraphrases: $\text{καὶ εἰσῆγαγον αὐτὴν πρὸς Φαραῶν}$ = $\text{וּבֵיאוּהָ בֵּיתָה פְּרַעֲהָ}$. For πρὸς = בֵּיתָה , see also 44,14; Job 1,4.

- 14 השמיטה for השמים 15,5. שם מ; שמה מ. **11** **א** הרה מ; righty ההרה=εἰς τὴν ὄρην. **11** **א** רכש מ; רכש=ἵππων ἵππος=רכש 1 K. 5,8 *collective*. So also in vv. 16.21. But מ; righty רכוש in all the places. [רכוש=Assyr. *rukūšu*, animal suitable for riding; cf. HAUPT, *Hebraica* iii, 110; DELITZSCH, *Neuer Commentar über die Genesis*, 1887, p. 251, n. 1; see also the note on Ezra 1,4].
- 12** The words בן אחי אברם are unsuitably placed in **א** (cf. **ב**, where they are transposed to follow לום), and appear to be an interpolation. The epithet העברי, v. 13, seems to indicate the first mention of Abram by name; and Lot is called אחי, not אחי, בן אחי, vv. 14.16. **א** agree with **א**. כל רכוש מ; רכשו מ.
- 13** **א** עמרם. But עמרם=ענרם; ענרם, *Anu is high*; or possibly a corruption of עמרם. ענר מ; ענר מ; **א** אuvav=עונן, which might be a mistake for עין (Num. 1,15). **א** 'Anir'.
- 14** **א** וירק מ; וירק, which can only be explained as an Aramaism (אריק=*he looked to or inspected*), is probably due to the common confusion of וירק, ר (v. 2). On the other hand, the use of הריק in the sense of *letting loose* or *drawing out* troops is without parallel in OT. Its only other occurrences in the Hexateuch are 42,35; Ex. 15,9; Lev. 26,33. In the two latter passages it is used of *drawing the sword*; cf. **א** 35,3 הריק הנית, which might almost suggest הנית here. In that case the clause מאות ילירי . . . . might be a later addition explaining the corrupt הנית. That word, however, though a ἄπ. λεγ., has sufficient warrant in the uses of הניק Prov. 22,6; **א** חنك *to train, discipline, render expert or experienced* (strictly, *to put a rope in a horse's mouth*; see LANE s.v.). **א** ἰδοὺ τοὺς ἰδοὺς οἰκογενεὶς αὐτοῦ (= **א** ויפקד את ילירי ביתו) omits הנית, for τοὺς ἰδοὺς=ו — as elsewhere (cf. 15,13). **א** (ἰδοὺς) ויפקד (=ἰδοὺς, 1 Chr. 21,9) is near enough to וירק — **א** וירק to be possibly right. **א** **א** *he armed (girded) his young men* seems to depend partly on conjecture as to the meaning of וירק, partly on the term הנערים, v. 24. **א** (ἰδοὺς) ויפקד; **א** (ἰδοὺς) + ὁπίσω αὐτῶν=**א** אחריהם; but **א**.
- 15** **א** ויפל; so **א**. *Plur. ἰδοὺς (et divisio socii)*. **א** καὶ ἐπέπεσεν=**א** (confusion of ה, פ; ק lost). Cf. 1 K. 16,21; but ויחלק על is an unparalleled expression in OT. For ויחלק, see 31,23, where also, as here, ויחלק immediately precedes (ל=ח). Otherwise, וירק (31,36) might suggest itself.
- 17** **א** שוה מ; שוה מ; **א** **א** *the valley of the Level* (v. 5 only) is a strange designation, which the Targums render מישר מפנא *a leveled plain*.
- 18** Verses 18-20 look like an interpolation. They interrupt the connection of vv. 17. 21 ff. in a surprising way; a difficulty which still presses, even if we suppose, with KUENEN, that the whole chapter is of very late origin. The mention of *the goods*, and *the women*, and *people* (v. 16) obviously prepares the way for the king of Sodom's request for the surrender of *the persons* (הנפש; v. 21). On the other hand, the mention of the *King's Dale* (v. 17), which was near Jerusalem (2 Sam. 18,18) may have suggested the introduction of the Melchizedek episode here in the form of a parenthesis. On the assumption, however, that the whole narrative is of a piece, Abram's giving tithes of the spoils to the priest-king of Salem is not perhaps in vital contradiction to his oath (v. 23) that he would reserve nothing for himself. It might be alleged that the king of Sodom's proposal (v. 21) was suggested by his having just been a witness to the tithing of the recovered goods. In any case, it is clear that the introduction of קנה שמים אל עליון into v. 22 belongs to the author of vv. 18-20.
- 19** **א** ויברכהו מ. So **א** **א**. But **א** ויברך את אברם מ.
- 22** The equation of יהוה with אל עליון looks like the work of a Redactor; cf. the יהוה האלהים 2,4 ff. **א** **א** express יהוה, but **א** omit it; while מ; substitutes האלהים.
- 24** **א** בלערי Not I! or Without me! cf. 41,16.44. But **א** imply בלערי or בלערי=*practer*.

- 14 (1) The Hebrew construction looks, at first sight, like an anacoluthon. מִן־סֶעֱוֹתֵי present no variant; and ו simply violates the sense with $\text{ἐγένετο δὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ}$ (= בִּימֵי Is. 1, 1) $\text{τῇ Ἀμαρφαλ βασιλείῳ Σεννααρ, Ἀριωχ βασιλεὺς κτλ.}$ which would require a construction like 2 K. 15, 29. A possible correction would be $\text{[ההם] בִּימֵי וַיְהִי בִּימֵי = 3 et factum est in illo tempore; cf. 6, 4.}$ Or we might restore אברם after בִּימֵי (LE CLERC), supposing it to have fallen out owing to its likeness to אמרפל ; cf. 26, 15. 18. We might get the same sense by the smaller change of reading בִּימוֹ (= $\text{בְּיָמָיו, בְּיָמָיו}$) in his days (10, 25; 2 K. 8, 20; 23, 29). Cf. also 1 Chr. 5, 10. But, after all, א may be right; cf. Is. 7, 1.
- תרעל . $\text{Θ}^B \text{Θαργαλ, } \text{Θ}^A \text{Θαλγαλ, } \text{Θαλγα}$, indicate תרעל (r being weakened in some 10 cases to l , as in $\text{Βαλλα}=\text{ברע}$). So $\text{S } \text{تارجيل Tarḡīl}$ or تارجل Tarḡul (SBM). [The cuneiform $\text{Tū-ud-xul-a}=\text{תרעל}$, found by PINCHES on a Babylonian tablet, seems to me very doubtful. See, however, SCHRADER, *Über einen altorientalischen Herrschernamen in Sitzungsberichte* of the Berlin Academy, Oct. 24 '95. Cf. PINCHES, *Transactions of the Victoria Society*, 1896. — P. H.].
- א אלסר ע אלסר . $\text{S } \text{داللسار Dullāsār}=\text{תלסר}$ Is. 37, 12. SAYCE suggests a confusion of Assy. Larsa^m with $\text{āl šarri}=\text{city of the king}$, by way of explaining the Hebrew אלסר . But why not $\text{āl Larsa}^m=\text{the city of Larsa}$? Moreover, Assy. š = Heb. ש , not ס . [Cf. *Johns Hopkins University Circulars*, August 1887, p. 118]. א גוים ע גוים ; so $\text{ע}^O \text{עממין}$; ע עממאי ; 3 gentium . The word must be corrupt, 20 as the context implies a national name. $\text{S } \text{جلميتا} (= \text{גלמים})$ Gehumites or Gelaïtes ; see PAYNE SMITH, *Theo. Syr. s. v.*
- (2) ע puns very curiously on the personal names, vv. 1, 2; *e. g.* תרעל was *crafty as a fox* (תעלא); ברע and ברשע were noted for *evil* (בביש) and *wicked* (ברשיעא) *deeds*; ברע (אבוי) *his own father* (שני) *hated* (שנאב); ברע , however, may be compared 25 with בריעה , 1 Chr. 7, 23 (where also there is a play on ברעה in ill fortune); and ברשע should perhaps be בלשע (cf. 10, 19 לשע). FRIEDRICH DELITZSCH has equated שנאב with Sanibū (*Parad.* 294); but $\text{Θ} \text{Σεννααρ}$ suggests سنار cat , Aram. שנורא . א שמאבר ; $\text{Θ} \text{Συμόβορ}$, $\text{S } \text{سمبار}$ (שמאיר), evidently a corruption of א . א שמאבר suggests a doubt whether this name may not have originated in a marginal gloss שם אבר name lost! The confusion of ר , ב , is, however, very common between א and א . 30
- א בלע היא עזר . Bela is elsewhere a king's name (36, 32); possibly, therefore, the original reading here and in v. 8 was ובלע מלך עזר . The phrase may, of course, indicate a *lacuna* in the source. 35
- The K^cthib עביים , $\text{Q}^c\text{rè}$ עבונים , appears as עבאים in א , as in Hos. 11, 8.
- (4) א ושלש א correctly ובשלש .
- (5) א רפאים א הרפ א $\text{תוֹשֵׁב הָאָרֶץ}=\text{בְּהֵם}$ (25, 16; ψ 117, 2). א also points to בְּהֵם ; but $\text{ע}^O\text{ע}$ have רבהמתא , *who were in המתא*. The name הם 40 is probably corrupt. Seven MSS of א read הם (cf. 1 Chr. 4, 40). That $\text{Zuzim}=\text{Zamzumim}$ has long been inferred from Deut. 2, 20 (cf. $\text{תמוז}=\text{Bab. Dûzu}$); and הם or המת (ע) may possibly be a disguise of רבת Rabbath . But SAYCE's notion that הם points to a direct transcription of this chapter from a cuneiform document (*Higher Criticism*, p. 160f.) is utterly improbable. There is no evidence 45 that Ammon was ever called Am or Ammi , or anything else but Ammân , عَمَّان (see SCHRADER, *KAT*² 141). And in OT the nation is always בני עמון .
- (6) א בהררי א בהררי (49, 26). So $\text{ע}^S\text{ג}^A$.
- (7) א שרי ; $\text{Θ} \text{τὸς ἄρχοντας}=\text{שרי}$; and so S . — הצנן חמר ; $\text{S}^O \text{Engedi}$.
- (8) א אתם ; S קלם , an interesting variant. 50
- (10) א ועמרה א ועמרה . א ועמרה א ועמרה . But it seems better to omit the previous מלך as a gloss, and read וינסו סרם ועמרה (v. 11); the city names standing for their peoples.

- 15 אַל אִימָה חֹשֶׁכַּת גְּדוֹלָה, a *terroressive* *via a great darkness*; an explanatory apposition. The appositional phrase may, however, be taken from a parallel narrative. Cf. Job 4,13,14. S gets rid of the doubt with וְחֹשֶׁכַּת גְּדוֹלָה and a great darkness. Θ φόβος σκοτινός μέγας, taking חֹשֶׁכַּת as an adjective; but cf. Is. 8,22; ψ 18,12.
- 13 אַל לֹא לֵהֶם אֵל; Θ καὶ καθύστεσαν αὐτόν; וַהֲרֵעוּ לֵהֶם 19,9; Ex. 5,22, which may have fallen out by homeoteleuton; but may also have originated in an alternative rendering of אֵל וְעִנּוּ אֶתְּךָ; cf. Θ 16,6.
- (14) אַל יַעֲבֹדוּ אֵל; יַעֲבִירוּ אֵל, a needless correction. Θ, rightly, ψ ἐάν δουλεύσωσιν. אַל יִצְאוּ אֵל; Θ + ὦδε=הנה (v.16).
- (15) תִּבְרָא, so ἔο τὸ τὸν and S אַל תִּבְרָא; Cf. 25,8; ψ 49,20. אַל תִּקְבֵּר; Θ τραπείς; a copyist's blunder for ταπείς.
- (16) אַל קַהֲל גְדוֹל יִשׁוּבוּ הֵנָּה; וְדוֹר רַבִּיעִי יִשׁוּב אֵל (cf. 1,31; 2,3). Jer. 31,8 הֵנָּה קַהֲל גְדוֹל יִשׁוּבוּ הֵנָּה favors אַל.
- (17) אַל וְעֹלְמָתָּהּ הִיא and intense darkness (Ezek. 12,6.7.12 only) had set in; or it had become intensely dark; cf. Arab. كان c. accus. Θ φλόξ ἐγένετο, misreading ולהם (3,24; ψ 104,4 πυρός φλέγα [sic]). אַל תִּנּוּר עָשָׂן; Θ better κλίβανος καπνιζόμενος=עָשָׂן ת' עָשָׂן (Is. 7,4); so SΘS. אַל לִפְדָּא only recurs, Zech. 12,6; Dan. 10,6. Θ λαμπάδες πυρός here; because the sense is: (a smoking baking-jar) with (=v) flashes of fire issuing from it; cf. Ex. 20,18 הלפידים the flashes of lightning.
- אַל לִפְדָּא is only accidentally like λαμπάς, being a form like אֶסֶר, צִדִּיק, אַבִּיר &c., derived from a root לפד, cognate with Assyr. nabûtu, 'to shine' (cf. néšu=לִישׁ נִשְׁכָּה, נִשְׁכָּה; רִבְבָה =Aram. טבא &c.). [?].
- (18) Θ ἐκέι=שם; a corruption of בָּיִם, due to partial effacement or fading of letters. טַנְחַל; so LAGARDE. Cf. 1 K. 8,65. אַל מְנַהֵר, which could only mean the Nile.
- (21) אַל הַגְּרַנְשֵׁי אֵל; וְאֵת הַחַיִּי אֵל, so 10,16,17. Θ καὶ τοὺς εὐδαίους κ. τοὺς Γεργεσαίους.
- 16 (2) אַל אֲבָרָם; אֵל אֲבָרָם; ΘC + ἐν γῆ Χανααν=בְּאֶרֶץ כְּנַעַן; a gloss anticipating v. 3^a. אַל אֲבָרָה=אֲבָרָה S. אֲבָרָה is a mere scribal error for אֲבָרָה. The curious Heb. idiom to build oneself up or be built up, in the sense of getting oneself a family or having a house (i. e. a family) made for one (30,3; cf. Ex. 1,21; Deut. 25,9; Ruth 4,11; 1 Sam. 2,35) may be compared with the use of the same root in Assyrian, banû=to build, and to create or procreate offspring, e. g. bânû'a, bânî'a, my Creator (of a god), or my father. [Cf. HAUPT, Bâtum lô bēnūyim in the Johns Hopkins University Circulars, vol. xiii, p. 114].
- (5) אַל חַמְסִי עֲלֶיךָ my wrong (i. e. the consequences of it) be upon thee! Cf. 27,13; 38,29. So S; but Θ ἀδικούμαι ἐκ σου, I am wronged through thee, in consequence of thy behavior; as if the Heb. meant My wrong is owing to thee. ἔο רִין לִי עֵלְךָ, I have a quarrel with thee! [Cf. Arab. دَيْن لِي عَلَيْكَ dain li'alika=thou owest me something].
- אֵל יְהוָה; Θ ὁ θεός.
- אֵל בֵּינֵךְ אֵל; בֵּינֵךְ the more usual בֵּינֵךְ. The superlinear point calls attention to the anomaly as a doubtful reading; cf. 18,9; 19,23; 33,4; 37,12 for similar instances.
- (6) אַל אֲבָרָה; בִּידֵךְ; nine MSS of אֵל בִּידֵךְ; so SΘ ἐναντίον σου=לפניך.
- (7) אֵל יְהוָה; Θ Κυρίου τοῦ θεοῦ=יהוה אֱלֹהִים.
- The second clause of the verse looks like a doublet from the parallel source. ἔο explain שׁוֹר by חֲנׁוּר (so v. 14), for which حجاز Hijāz is a scribal error (ج for ح); S גֵּר (sic corrig.).
- (8) אַל אֲבָרָה; וַיֵּאמֶר אֵל; Θ + αὐτῆ ὁ ἄγγελος Κυρίου = לֵאמֹר אֵל, as in vv. 9.10.11. SΘ + לֵא only.
- (9) אֵל אֲבָרָה יְדִיהָ plur.; אֵל יְדִיהָ sing. Cf. 1 Pct. 5,6.
- (11) The anomalous punctuation recurs Jud. 13,5,7 only, where, as here, וַיִּלְדָּה

- 15 (1) אֱלֹהִים מִן לֶךְ אֲנִי. Ἐγὼ ὑπερασπίζω σου pointing מִן part. Hif. of נָגַן (Is. 31,5). So S; but cf. פֶּשׁ 3,3; 18,3; 84,11 &c. (cf. also מִן 14,20; Prov. 4,9).
 אֱלֹהִים אֲרֵבָה אֲנִי; הרבה אֱלֹהִים I will multiply. But cf. 2 Sam. 8,8; 12,2. אֱלֹהִים agree with אֱלֹהִים. — שָׂרָה implies offspring; 30,18 note; פֶּשׁ 127,3.
- (2) אֱלֹהִים renders well. ἔγωγ δὲ ἀπολούμαι (=נוע Num. 20,29). Cf. פֶּשׁ 37,13. 5
 אֱלֹהִים וְבֵן מִשְׁק בֵּיתִי הָאֵל דַּמְשָׁק אֱלִיעֶזֶר; וְבֵן מִשְׁק בֵּיתִי הָאֵל דַּמְשָׁק אֱלִיעֶזֶר: It is futile to stand by this text. Who does not see that the rendering *And the son (!) of the possession of my house is Eliezer's Damascus* (EWALD), or *is Damascus* (namely) *Eliezer* (DELITZSCH), is absolutely incongruous with the style of JE, besides being questionable Hebrew? The Versions give little help. S is the most sensible: אֱלִיעֶזֶר בֶּן חַבְלָה; אֱלִיעֶזֶר בֶּן חַבְלָה and *Eliezer, the Damascene, a son of my house*, i. e. a homeborn slave (Eccl. 2,7; v. 3) or one of my dependents, *is to inherit me* i. e. my wealth. אֱלֹהִים ὁ δὲ υἱὸς Μασσακ τῆς οἰκογενεῦς μου οὗτος Δαμασκὸς Ἐλιεζερ = אֱלִיעֶזֶר בֵּיתִי [בת] מִשְׁק וְבֵן מִשְׁק really confirms אֱלִיעֶזֶר; מִשְׁק being treated as the name of Eliezer's mother, and the inserted word being a mere conjecture. HITZIG proposed to omit דַּמְשָׁק 15 as a gloss on מִשְׁק and KAUTZSCH and SOCIN follow him with the rendering *and the heir of my wealth will be Eliezer*. This, no doubt, gives the general sense (cf. S); but it is difficult to believe that the characteristic play on the words דַּמְשָׁק — מִשְׁק is not original. Cf. 2,23; 3,20; 4,1,25; 5,29; 9,25-27; 10,25; 11,9; and see Dr. I. M. CASANOWICZ's thesis on *Paronomasia in the OT*, Boston, 20 1894. Now it is clear that דַּמְשָׁק alone cannot mean the same as דַּמְשָׁקִי (unless indeed we point דַּמְשָׁק; but דַּמְשָׁק בֶּן might (cf. Ezek. 23,15; Lam. 4,2). On the other hand, מִשְׁק בֵּיתִי is a needless periphrasis for בֵּיתִי מִשְׁק; which is, in fact, implied by בֵּיתִי יִירַשׁ אֲתִי, v. 3^b, and by S (V. 3 looks like a later recension of v. 2; an attempt to give the sense, and eliminate obscurity). Pointing thus, and transposing 25 בֶּן, we get אֱלִיעֶזֶר בֶּן דַּמְשָׁק אֱלִיעֶזֶר הָאֵל בֶּן דַּמְשָׁק אֱלִיעֶזֶר, and *he who will possess my house is a Damascene — Eliezer*. A root מִשְׁק is sufficiently attested by מִשְׁקָה (Zeph. 2,9; cf. Is. 14,23); and Eliezer's mother might have been a slave obtained from Damascus (if בֵּיתִי cf. v. 3, is right; Eccl. 2,7).
- (3) אֱלֹהִים יִירַשׁ אֲנִי; יִירַשׁ אֲנִי. But אֱלִיעֶזֶר c. *particip.* is usual (v. 12). 30
- (4) אֱלֹהִים וְהָנָה; אֱלֹהִים καὶ εὐθὺς ... ἐγένετο. Cf. the usual phrase, so frequent in Jer., Ezek., and the later prophets, וַיְהִי דְבַר יְיָ אֵל אֲנִי. Cf. also 1 Sam. 15,10. Else, point דְּבַר אֱלֹהִים. מִשְׁקָה אֱלֹהִים; מִשְׁקָה אֱלֹהִים; מִשְׁקָה אֱלֹהִים. So one MS of אֱלֹהִים. Cf. 17,6.
- (5) אֱלֹהִים יִירַשׁ אֲנִי; וַיִּאמֶר אֱלֹהִים לוֹ; וַיִּאמֶר אֱלֹהִים לוֹ. 35
- (6) אֱלֹהִים; instead of the ungrammatical וְהָאֵל אֱלִיעֶזֶר. One אֱלֹהִים MS makes this correction. See also 38,5; 21,25; 28,6. אֱלֹהִים καὶ ἐπίστευσεν Ἀβραμ = וַיִּאמֶר אֱלֹהִים. So S. In such cases, we see an ancient confusion of י with ה (א, א). KLOSTERMANN's וְהָאֵל אֱלִיעֶזֶר is, however, very attractive. אֱלֹהִים וְהָאֵל אֱלִיעֶזֶר; אֱלֹהִים καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην (quoted Rom. 4,3; Gal. 40 3,6; Ja. 2,23) = וְהָאֵל אֱלִיעֶזֶר (פֶּשׁ 106,31); so S. Correct וְהָאֵל אֱלִיעֶזֶר with אֱלֹהִים. 2 Sam. 19,19 is not quite parallel. — בֵּיתִי, S; בְּאֵלֵהֶם; cf. next note.
- (7) אֱלֹהִים; וְהָאֵל אֱלִיעֶזֶר; אֱלֹהִים ὁ θεός; so again, v. 18.
- (8) אֱלֹהִים; בְּמֵה; אֱלֹהִים κατὰ τί = בְּמֵה. But cf. 42,33.
- (10) אֱלֹהִים וְהָנָה; אֱלֹהִים וְהָנָה; אֱלֹהִים καὶ ἐπίστευσεν Ἀβραμ = אֱלֹהִים וְהָנָה. The sing. is hardly collective in the sense that 45 it is so in פֶּשׁ 8,8, where all birds are meant, or as הָנָה is collective in v. 11, where the number is quite indefinite. Was 'הָנָה' written in אֱלֹהִים's MS?
- (11) אֱלֹהִים וְהָנָה; אֱלֹהִים καὶ ἐπίστευσεν Ἀβραμ = אֱלֹהִים וְהָנָה (v. 17); an explanatory gloss; or perhaps a *conflate* reading (הַבְּתָרִים, variant of הָנָה?). אֱלֹהִים καὶ συνεκδοκίαν αὐτοῖς = אֱלֹהִים וְהָנָה is an instance of mispointing. S read 50 rightly אֱלֹהִים וְהָנָה.
- (12) אֱלֹהִים is fem. here as in v. 17 (בְּאֵה). Render therefore: *and it happened (when) the sun was about to set or near setting.*

- 17 (14) After $\text{וַעֲלֶה שָׁמַיְמָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי}$ = $\text{בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי}$, on the eighth day; cf. v. 12. אֱלֹהִים .
- (16) אֱלֹהִים אֱלֹהִים אֱלֹהִים . . . $\text{וּבְרַבְרֵיהֶם וְהִתְחַלְּפוּ אִתּוֹ}$. שָׁמַיְמָה refer 16^b to the son: $\text{καὶ εὐλογήσω αὐτόν . . . καὶ βασιλείς ἐθνῶν ἐξ αὐτοῦ ἔσονται}$. We prefer אֱלֹהִים . מַלְכֵי , some MSS וּמַלְכֵי ; so שָׁמַיְמָה . But cf. v. 20^b. 5
- (17) אֱלֹהִים מַלְכֵי , שָׁמַיְמָה + לֵאמֹר = לֵאמֹר ; cf. 39, 14; 43, 3; 47, 5.
- (18) שָׁמַיְמָה οὗτος ζήτω , reading לֵאמֹר as הוּא . For לֵאמֹר = לֵאמֹר , cf. 23, 5. 11. 13; 1 Sam. 14, 30.
- (19) אֱלֹהִים , שָׁמַיְמָה + πρὸς Ἀβραὰμ = אֱלֹהִים ; so some MSS, שָׁמַיְמָה , but אֱלֹהִים as אֱלֹהִים . 10
 אֱלֹהִים , שָׁמַיְמָה + הֵנָּה .
 אֱלֹהִים לִירְעוּ . . . אִתּוֹ . So אֱלֹהִים ; but some words must have fallen out; otherwise we should have $\text{וְרָעוּ אִתּוֹ . . . וְרָעוּ אִתּוֹ}$, with him . . . and with his seed. The defect may be supplied from v. 7: $\text{הָיִיתָ לֹא לֵאלֹהִים וְלִירְעוּ}$. Many MSS, שָׁמַיְמָה confirm this with לִירְעוּ . 15
- (20) שָׁמַיְמָה gives ἐθνη for נְשִׂאִים (*A sherefs*), which being perhaps half effaced, was read שָׁמַיְמָה .
- (23) אֱלֹהִים ἐν τῷ καιρῷ = בְּעֵת . So again, v. 26. Cf. 7, 13; Ex. 12, 17.
- (24) אֱלֹהִים שָׁנָה , שָׁנִים (שָׁנִים) rightly. Instead of אֱלֹהִים וְתִשַׁע שָׁנָה we must read $\text{שָׁנִים וְתִשַׁע שָׁנִים}$; cf. 23, 1. 20
 אֱלֹהִים אֱלֹהִים אֱלֹהִים בְּשָׂר , שָׁמַיְמָה בְּשָׂר אֱלֹהִים בְּשָׂר rightly (vv. 11. 14. 25).
- (27) אֱלֹהִים נִמְלְאוּ אִתּוֹ were circumcised with him; so אֱלֹהִים . περιέτεμεν αὐτούς = מִלְּאִתּוֹ (cf. v. 23; 21, 4; Jos. 5, 4. 7); שָׁמַיְמָה .
- 18 (1) אֱלֹהִים הוּא , שָׁמַיְמָה ὁ θεός = אֱלֹהִים . The vague plural agrees better with the immediate sequel, which was, no doubt, the reason for the substitution. אֱלֹהִים goes further, with an *angel of God*; cf. שָׁמַיְמָה the glory of אֱלֹהִים . 25
- It might be supposed that cc. 18. 19 embody extracts from two originally independent stories; the first relating a visit of שָׁמַיְמָה , who announces to Abraham the birth of Isaac and the doom of Sodom for which Abraham makes intercession (18, 1. 9 [and He said, שָׁמַיְמָה]. 15. 17. 18. 20. 21. 23. 33); after which, שָׁמַיְמָה rescues Lot, who pleads successfully for the exemption of Zoar from the general overthrow (19, 18 [reading *Him* for a reviser's *them*]. 19. 25. 27. 28); — the second relating a visit of Three Men, conceived as בְּנֵי אֱלֹהִים or more briefly אֱלֹהִים , who after being hospitably entertained by Abraham (18, 1 *And Elohim appeared*; 2-8), proceed to Sodom where they are similarly entertained by Lot; but, being shamelessly molested by the men of the place, they resolve to sweep it off the earth, sparing only their good host and his family (18, 16; 19, 1 [reading *And the men came*]; 14. 17 [they said, שָׁמַיְמָה]; 26). Allowing for one or two insertions and alterations by a reviser (18, 19. 22; 19, 1 *the two angels*; 13 *because the cry* &c.), and for gaps caused by intentional omissions (Sarah's cakes not served, 18, 6. 8; 19, 17-19, 26), this gives two fairly connected narratives. The objection is that there is little (19, 9 שָׁמַיְמָה . . . $\text{וַיֹּאמְרוּ הָאֵחָד}$; 26; which may belong to E) or nothing in the language of the sections, thus demarcated, to prevent us from assigning the whole to J. 45
- אֱלֹהִים הָאֵלֹהִים , so שָׁמַיְמָה ; but שָׁמַיְמָה τῆς σαρκῶν αὐτοῦ = אֱלֹהִים (So again v. 2, but v. 6 τῆς σαρκῶν). Cf. 9, 21; 18, 9; 24, 67.
- (3) אֱלֹהִים אֱלֹהִים , noted as קָדַשׁ by Masorah, in order to make it agree with הוּא , v. 1. This necessitated the further change from plur. to sing. in the suffixes and verbs of this verse. But אֱלֹהִים reads בְּעֵינֵיכֶם , תַּעֲבֹרוּ , עַבְרַתְּכֶם , instead of אֱלֹהִים בְּעֵינֵיךָ , תַּעֲבֹר , עַבְרַתְּךָ ; in agreement with the sequel, vv. 4. 5, and with the general meaning of the context. It is obvious that Abraham does not at once recognize that his visitors are divine; he merely treats them with friendly hospitality. The expression *three men*, 50

- 16 should be restored; cf. Jud. 13,3. For the part. (used of the third pers.), see 17,19; Is. 7,14. Cf. NESTLE, *Marginalien* p. 15 (the points suggest alternatives).
- (12) אֱלֹהִים פָּרָא אֲדָם is well rendered by אֱלֹהִים בְּחַיָּה, חַיָּה הַחֲמִשִּׁית הַזֹּאת הַבְּחִירָה הַזֹּאת *the wild ass of mankind*. ὁ ἄγροικος ἀνθρώπος (= אִישׁ שָׂדֶה, 25,27); perhaps reading בָּרָא (!) ἄγροός (Dan. 4,9,18) instead of פָּרָא.
- (13) אֱלֹהִים וְהִקְרָא אֶת אֲחֵי רָאִי; ὁ + Ἀγαρ. ὁ otherwise agrees with אֱלֹהִים in the first half of the verse, except that it points רָאִי instead of רָאִי, rendering ὁ ἐξοφύω με. But אֱלֹהִים can hardly be the original text; for how could רָאִי אֱלֹהִים be a personal name? Plainly, the pronoun is superfluous, and worse; but pointing אֶתְּהָה, we see that it is a variant of אֱלֹהִים, or *vice versa* cf. דָּבַר אֱלֹהִים 17,3; 23,8; 42,30. *El Roi* pausal רָאִי, not רָאִי as אֱלֹהִים is formally a good name, whatever its original significance. The sacred writer suggests *God of Vision*=God that may be seen, *scil.* without dying. The second clause in אֱלֹהִים — הֵנָּה הֵלֵךְ רֵאִיתִי אַחֲרַי רָאִי is much more corrupt. ὁ καὶ γὰρ ἐνώπιον ἰδοὺ ὀφθέντα μοι; perhaps reading ὁ ἵστανος ἵστανος (Ex. 33,11 ἐνώπιος ἐνώπιος); cf. v. 14. But ἐνώπιον may be corrupted from ἐνώπιον=*חלם*; 15 so אֱלֹהִים. The name of the well, בָּאֵר לְחַי רָאִי, and the whole context, show that WELLHAUSEN was right in restoring אֱלֹהִים in place of this unsatisfactory word. אַחֲרַי is probably a corruption of אַחֲרַי (cf. WELLH.); and being read אַחֲרַי (cf. אֱלֹהִים and Ex. 33,23), רָאִי was then added to complete the sense, such as it was. הֵנָּה אֱלֹהִים: רֵאִיתִי וְחַיָּה הֵאֱלֹהִים רֵאִיתִי וְחַיָּה *have I even seen God, and survived?* suits the entire context 20 as nothing else could.
- (14) אֱלֹהִים קָרָא *impers.* (11,9); but קָרָא אֱלֹהִים *fem.* So אֱלֹהִים. אֱלֹהִים בָּאֵר לְחַי רָאִי *well of the Living One who sees me*; but this does not agree with the point of the whole, which is that Hagar saw God, not *vice versa*. We must point לְחַי רָאִי, and render *Well of Life* (i. e. *survival*) of *Vision* (חַי, חַי, *life*, as in 25 the well-known formula חַי נִפְשָׁךְ, 1 Sam. 1,26). The ל is in any case so peculiar, that MICHAELIS was probably right in supposing that לְחַי *jawbone*, i. e. a rock so shaped (Jud. 15,19) was the original name. רָאִי then will have been some animal, *e. g.*, as WELLHAUSEN suggests, a species of deer; cf. אֲרֻיִעַ aruiye, pl. אֲרֻיִים *mountain goat*. The name on which J thus plays will really have 30 been *Well of the Rock's Jawbone*, and *El Roi* will have been an animal deity. For Kadesh and Bered אֱלֹהִים has רָעַם *Raqem* and גָּדָר *Gadar* (mistake for *Gerar*); אֱלֹהִים חָרָם and חָרָם v. 7; Saad. رقيم *Raqim* and فريد *Farid* (a mistake for 35 ברید *Barid*). ὁ Bapad.
- (15) אֱלֹהִים וְיָרָא; ὁ SW (i. e. WALTON's text in the London Polyglot) + לוֹ, but אֱלֹהִים. 35 אֱלֹהִים SW + אֱלֹהִים; אֱלֹהִים הַנוֹלֵד (21,3); an additional mark of P's authorship.
- 17 (1) אֱלֹהִים שָׂרָא, so אֱלֹהִים; אֱלֹהִים. ὁ θεός σου; not implying a different reading.
- (2) אֱלֹהִים מְאֹד מְאֹד *with muchness of muchness*: very greatly. Assyr. *mu di = multitudine*; *mu di = multus*; so אֱלֹהִים. But ὁ ἐξοφύω *מָאֵד* (so again vv. 6,20). 40
- (4) אֱלֹהִים וְשֵׁבַע אֲחֵי אֲנִי. ὁ καὶ ἑπτὰ ἀδελφοὶ μου; so seven MSS of אֱלֹהִים. But אֱלֹהִים as אֱלֹהִים. Cf. 9,9.
- (5) אֱלֹהִים אֶת שֵׁבַע אֲחֵי אֲנִי. Some MSS and אֱלֹהִים אֶת; cf. 35,10.
- (6) אֱלֹהִים מִמֶּנִּי; אֱלֹהִים (15,4). But אֱלֹהִים as אֱלֹהִים.
- (10) אֱלֹהִים וְאֵת אֲנִי, ὁ καὶ αὐτὴν=אֵת. OLSHAUSEN + אֵת; cf. 9,12. 45 אֱלֹהִים תְּשַׁבְּרוּ, so אֱלֹהִים; but אֱלֹהִים *sing.*
- אֱלֹהִים. ὁ + εἰς τὰς τρεῖς αὐτῶν=לָרֵתֵם (v. 9), which doubtless belonged to the gloss וְבִין וְרַעַךְ אֲחֵרִים in its original form.
- (11) אֱלֹהִים וְנִמְלְתָם. The pointing וְנִמְלְתָם is preferable; cf. v. 27 נִמְלֵה אֱלֹהִים is ungrammatical; read וְהָיָה with two MSS, אֱלֹהִים, and אֱלֹהִים. Cf. 9,13. For אֱלֹהִים has ἐν σπηλαίοις=בָּאוֹת. Cf. note on 10,20. 50
- (12) אֱלֹהִים אֱלֹהִים, לֵיִד בֵּית אֱלֹהִים οἰκίαις οἰκίας σου=לֵיִד בֵּיתְךָ, a mistake due to glancing at v. 13; cf. אֱלֹהִים (*your houses*).
- (13) אֱלֹהִים לֵיִד אֱלֹהִים, לֵיִד אֱלֹהִים, as v. 23.

- 18 15 א ויאמר לה לא, ויאמר לה לא= καὶ εἶπεν αὐτῇ Οὐχὶ= לא, where א has evidently fallen out.
- (16) א סדום, א + καὶ Γομόρρας, v. 20; 19,28. Abraham, however, intercedes for Sodom only (vv. 24,26), the place where Lot was living; and Gomorrah is not named again until 19,24. 5
- (17) א מאברהם, א + עבדי *my servant*. את אשר א, את אשר א.
- 18 א וידעתיו למען אצטר; cf. Ex. 33,12; Am. 3,2 for the sense of ידע: *I know him* (= recognize him), *in order that he may charge his sons . . . and they may keep* &c. But א ידעתי א ἦδειν ὅτι, *I know that he will charge* &c. is a more usual way of speaking; א *I know him* (א), *that he will charge . . . that they may keep* &c. את אשר א, א πάντα ὅσα= את כל אשר; so א.
- (20) א ועקת, but א צעקת as v. 21; 19,13; 27,34. OLSHAUSEN supplies שמעתי before this word. הן or הנה would be enough; but nothing is necessary: *The outcry* (עקלה) *against Sodom . . . verily it is loud*. א take כִּי (Is. 7,9) in both clauses as a particle introducing direct speech (= ὅτι). Instead of רבה *is loud*, א has באה = באה *has come*, from the next line (a proof of translation from the Hebrew). א mispoints חטאתם, αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν; so א.
- 21 א הנצעקתה, but א εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν; so א. This suits better with עשו. א read הנצעקתה (like אימתה, יסועתה). 20
א הקאה accented *mil'el*, as perf. א τὴν ἐρχομένην= הבאה *milna'*, the participle is correct. Cf. 12,7; 46,27.
- א עשו כלה, cf. Ex. 11,1. א συντελοῦνται= עשו כלה; so א *حجسه ساعد*, א *operi compleverint*. א took כלה in the sense of *destruction* (Is. 10,23); and if א be right, we must needs understand *they have wrought ruin*, according to the use of the phrase עשה כלה, Jer. 4,27; 5,10, and refer it to acts of violence and oppression, such as צעקה might imply. OLSHAUSEN restored כלם; and so א *جملتهم* *their whole body, all of them*.
- 22 א ויאהו, and so all Versions (cf. 19,27). We adopt the well known correction suggested by the Jews — the only תקן ספירים in Genesis — transposing the two proper names. This agrees better with the context and with 19,1; where, however, שני may be a gloss suggested by this passage and 19,8 (*two daughters*).
- 23 א + καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής= כרשע ויהי כצדיק כרשע (v. 25).
- 24 א תספה, א ἀπολείς αὐτούς. We therefore add אתם. א take אף in the sense of *anger* (רגז).
- 25 א ארני, some MSS יהוה; so again v. 31.
- 26 After the first ויאמר א + אליו (perhaps from dittography of אולי). א אעשה, so א; but א אשתיה, א ἀπολέσω, א *اسحق*. So v. 30. א *percutiam*, v. 29; *faciam*, v. 30. 40
- 33 א יהוה, א ὁ Κύριος= ארני; see on v. 27.
- 19 1 א שני המלאכים, so the Versions; but so far they have been called אנשים (ה); see also vv. 5,8,10,12,16. A reviser substituted המלאכים here and in v. 15; yet he left האנשים in vv. 10,12, in spite of the intervening designation of the Sodomite mob by the same word, v. 11. א, however, has המלאכים in v. 12 also; and א presents of ἄγγελοι in v. 16 as well as v. 15. We restore האנשים, as המלאכים does not recur in OT in the sense of *angels* (cf. 32,7 for its ordinary meaning); we find only מלאכי אלהים (28,12; 32,1; 78,49), and מלאכי five times, viz. Job 4,18; 91,11; 103,20; 104,4; 148,2 (all much later than J). On the other hand, we have the frequent expression מלאך יהוה *the Angel of JHVH* or *JHVH's Messenger* (16,7-9,10,11; 22,11,15; cf. 24,7-40 *JHVH . . . His Angel*); while in 16,13 *JHVH's Angel* is identified with JHVH Himself (cf. Ex. 23,20,21 *I send an*

- 19 (18) אֱלֹהִים אֲדַרְנֵי אִי with note קָדַשׁ; Ⓞ Κύριε. But how can this be right, after אֲלֵיהֶם *to them?* (cf. also v. 2). Only on the understanding that JHVH who *sent* them (v. 13) was somehow present with (or *in*) them. Hence the sing. in vv. 19.21 f. See note on v. 1. Otherwise, we must suppose that the compiler has joined portions of different accounts so carelessly as to violate sense. (Ⓢ מַלְאִכָּי *my lords*, as in v. 2). 5
- (19) The pointing תִּדְבְּרֵנִי is wrong; it should be Hif'il, as in 31,23. The construction and meaning of Qal are different; see 2,24; 34,3; Deut. 28,60.
- (20) Ⓞ + ἔνεκεν σοῦ = בְּגַלְלֶךָ (12,13)! a striking instance of the ineptitude of some glosses.
- (21) Ⓞ ἑθαύμασα = נִשְׁאַתִּי (cf. Is. 17,12). 10
 אֱלֹהִים לְדַבֵּר, cf. 17,20 (P). Ⓞ ἐπὶ τῷ ῥήματι = עַל הַדְּבָרִים.
- (22) אֱלֹהִים (ⓄⓈ) הָעֵינִי; ⓄⓈ הָיָא. 5
 אֱלֹהִים הָעֵינִי, צַעַר, cf. v. 23 צַעַר. Ⓞ Σηχωρ; but 13,10 Ζοφορα. See LAGARDE, *Übersicht* 54f.
- (23) אֱלֹהִים יִצָּא, cf. 15,17. 15
- (24) There is a play on לוֹט, נִמְלֵט, in vv. 17.19.20.22, as though לוֹט = *Escaped One*. Perhaps we should read: וְלוֹט נִמְלֵט וְתַבַּט אִשְׁתּוֹ וְגוֹי.
- (25) וְלוֹט has fallen out after בִּכְרֶךָ (cf. v. 2); ... וְיִשְׁבַּע אֵל could not be a *constructio praeagnans* implying the same idea.
- (26) אֱלֹהִים חָשָׁד is suspicious. We find חָשָׁד and חָשְׁדָה, but never אֲרִיץ 20
 חָשָׁד. We restore חָשָׁד אֲרִיץ חָשָׁד; cf. אֲרִיץ חָשָׁד אֲרִיץ חָשָׁד (a conflate reading, earlier than אֱלֹהִים?) = Ⓞ ἐπὶ πρόσσωπον [πάσης; so Ⓞ^b] τῆς γῆς τῆς περιχώρου, so Ⓢ. The אֲרִיץ or אֲרִיץ is an accidental anticipation of the following אֲרִיץ.
- (27) For the first ἑθῆσιν of אֱלֹהִים, Ⓞ reads Κύριον = יהוה.
 אֱלֹהִים אֲרִיץ, Ⓞ πάσας τὰς πόλεις = אֲרִיץ חָשָׁד. 25
 אֱלֹהִים חָשָׁד, Ⓞ + Κύριον (Ⓞ^b Κύριον τὸν θεόν = יהוה אֱלֹהִים).
- (28) Ⓞ + μετ' αὐτοῦ = עִמּוֹ at end. So אֱלֹהִים.
- (29) אֱלֹהִים, a scribal error for אֲרִיץ = Ⓞ πρὸς ἡμᾶς; so אֱלֹהִים.
- (30) אֱלֹהִים, a scribal error for לִבִּי, which אֱלֹהִים has, but which does not recur in Gen. Cf. 1 K. 1,12. 30
- (31) אֱלֹהִים recurs 30,16; 32,23; 1 Sam. 19,10; but it is very doubtful Hebrew, and is naturally noted יהוה. The three ה's coming together is quite enough to account for the omission of one of them. Otherwise, the apparent anomaly might be due to abridged writing בְּלִילֵי הַיּוֹם, or even to the use of the now rare לִיל (Is. 16,3). Read יהוה with אֱלֹהִים; cf. v. 35. 35
- (32) אֱלֹהִים. Read אֲרִיץ with Ⓞ.
- (33) אֱלֹהִים, so ⓄⓈ; but Ⓞ καὶ εἰσελθοῦσα = וְתָבֵא (v. 33); so Ⓢ³.
 We read אֲרִיץ וְתָבֵא, which is livelier than Ⓞ, and more correct than אֱלֹהִים.
 אֱלֹהִים, three MSS and Ⓞ אֲרִיץ, as in v. 33.
- (34) אֱלֹהִים. Read אֲרִיץ with Ⓞ. 40
- (35) אֱלֹהִים + λέγουσα ἐκ τοῦ πατρός μου = וְאֲמַר מִאֲבִי; after which אֱלֹהִים must have fallen out before the following אֱלֹהִים (cf. 20,5 for repeated אֱלֹהִים).
 אֱלֹהִים; so v. 38; 35,20. But Ⓞ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας = the usual עַד הַיּוֹם
 הַזֶּה (26,33; 32,33; 47,26; 48,15). So Ⓞ^o.
- (36) אֱלֹהִים καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἀμμάν, ὁ υἱὸς τοῦ γένους μου. 45
 This portion of the Heb. text appears to have suffered considerably. We restore אֱלֹהִים וְאֲמַר מִן עַמּוֹן וְאֲמַר מִן עַמּוֹן, according to the context and general analogy. אֱלֹהִים obviously explains the national name עַמּוֹן (Assyrian of 8th cent. *Ammāna*; cf. Ⓞ); which cannot therefore have been omitted in the original text, especially as it is parallel to וְאֲמַר, v. 37. 50
- 20 (2) This verse has an air of abridgment. We feel that some such link of connection is wanting between 2^a and 2^b as is supplied by Ⓞ (from 26,7^b): ἐφοβήθη γὰρ

19

Angel before thee . . . my Name is in him; Ex. 33,14 My Face shall go with thee; Is. 63,9 the Angel of His Face). This explains why מלאכי יהוה is never found. It also helps us to understand the point of view of Gen. 18.19. We may render מלאך by *Angel*; but in the older scriptures we have to think, not so much of spiritual beings existing independently of the particular occasion, as of special manifestations of Deity. The corresponding formula of E, מלאך האלהים (Ex. 14, 19; cf. Jud. 13,6; 2 Sam. 14, 17, 20) is similarly used to imply the particular mode of Divine self-manifestation. Accordingly, in 48, 15, 16 we find המלאך and האלהים as convertible terms (cf. Hos. 12, 4, 5 with 32, 25, 31). [Cf. CHEYNE's and SOCIN's notes on the English translation of Is. 63,9 and Hos. 12, 5].

5

10

(3) אלהים אפה, so אפ; but Ὁ + αὐτοῖς = ἔα, so Ὁ.

(5) אלו אלו = Ὁ πρὸς αὐτόν.

(6) The פתח, which Ὁ^A omits, is the forecourt (Ὁ πρὸς τὸ πρόθυρον).

אסנר, so Ὁ^{SW} Ὁ^{AZ}; but אסנרו; and so Ὁ^{BM}.

(8) אלהים, with note סבירין האלהים; האלהים. So again, v. 25; 26, 3. The supposed archaism is merely an unusual instance of *scriptio defectiva*; we therefore point האלהים. Perhaps א's archetype had אלהים.

כי על כן *because, (viz.) for this reason; because — upon this account; or simply because then=inasmuch as, considering that, since.* This passage well illustrates the idiom. It would have been fatuous to urge that the men had entered his house to escape molestation, which is the meaning of AV. But it was a very strong argument to say: Let them alone *inasmuch as they are guests*; in other words: Do not violate the sacred laws of hospitality.

אסנר, here only. Ὁ^S pointed קרתי *my rafters* (Cant. 1, 17); but Ὁ^{AZ} as אסנר.

25

(9) אלהים (נשה אלו), נש, *Go further off!* (Is. 18, 2; 49, 20); or *Stand back there!* Ὁ ἀπόστα ἐκεῖ.

(10) אלהים ידם, so י; but Ὁ^{SA} *their hands* (= Ὁ τὰς χεῖρας).

אלהים הדלת, so Ὁ^{SA}; but Ὁ τῆς θύρας τοῦ οἴκου = *הדלת*.

(11) אלהים הפתח should be הדלת (= Ὁ τῆς θύρας). The people were already in the פתח and wanted to break down the דלת (v. 9).

(12) The reading of אלהים וּבְנֵיךָ וּבְנֵיךָ וּבְנֵיךָ is attested by Ὁ^{AZ}. Ὁ^S alter the ungrammatical וּבְנֵיךָ to וּבְנֵיךָ; cf. Ὁ γαμβροὶ ἢ υἱοὶ ἢ θυγατέρες. וּבְנֵיךָ may have originated in a marginal gloss by some one who recollected that no sons of Lot had been mentioned hitherto, and wished to correct וּבְנֵיךָ in accordance with the sequel (vv. 14-16); cf. אלו and some Heb. MSS וּבְנֵיךָ וּבְנֵיךָ, a reading which even more clearly indicates the intrusive character of וּבְנֵיךָ. The question itself implies that *the Men* did not know the particulars about Lot's family. Although, therefore, וּבְנֵיךָ might have originated in dittography of וּבְנֵיךָ, we read וּבְנֵיךָ וּבְנֵיךָ.

אלהים המקום, אלו + הוה (v. 13).

40

(13) אלהים לשחתה, so Ὁ ἐκτριψαὶ αὐτήν. As the singular suffix can only refer to המקום הוה, we might point לשחתה = *לשחתה*; but the sense demands לשחתה after עזקתם; so י *ut perdamus illos*.

(14) אלהים לקחי בנותיו = *who were to wed his daughters*; cf. 27, 46. So י *qui accepturi erant filias ejus*. Ὁ wrongly τοὺς εἰληφότας; it is against the spirit of the story to suppose that any persons of Lot's own blood were left to perish in Sodom, as his married daughters were on this interpretation.

אלהים קימו צאו. The dagesh in צ bars the reading קימו וצאו, which we find in Ὁ^A.

(15) אלהים הנמצאות includes his wife as well as his daughters. Ὁ + καὶ ἔξελαθε = וצאו.

(17) אלהים ויאמר, so Ὁ; but Ὁ καὶ εἶπαν, and so י (א dual). Cf. 18, 9, 10, and v. 18 אלהים.

אלהים המלט, Ὁ σὺ λῶν σὺ λῶ = *המלט המלט* (1 Sam. 27, 1).

אלהים תביט. The unusual י may be only a *mater lectionis* (תביט = תביט).

- 21 (2) **א** אשר דבר אתו **א**; so **CO**. But **U** καθὰ ἐλάλησεν αὐτῷ = כאשר דבר אֵתוּ. Two Heb. MSS have כאשר, and **S** has אָחָא = אָחָא.
- (7) **א** ילדתי **א**, **S** + לו; cf. v. 2.
א לוקניו **U** ἐν τῷ γήρει μου (**ב** for **ל**; cf. 10,20). But see v. 2; 24,36.
- (8) **א** יצחק **א**, **U** + בנו.
- (9) **א** יצחק **U** + μετὰ Ισαακ τοῦ υἱοῦ ἑαυτῆς = את יצחק בנה (cf. 26,8); so **J**. The omission obscures the play on the name, which is obviously implied by the use of the term יצחק.
- (10) **א** גרש **א**, **א** + את, as symmetry requires.
- (11) **א** בנו **U** + Ισμαηλ (a gloss). 10
- (13) **א** האמה הזאת לנו גדול **א**, האמה לנו גדול **א**, **SJ** also read גדול; cf. v. 18.
- (14) **א** שם על שכמה ואת הילד **א**, שם על שכמה ואת הילד **א**, dislocated Hebrew, which is not much improved by reading וישם (cf. 22,6) with **US**. Restoring ואת הילד to its original place before שם, we get a natural antithesis as in 15,10: *Abraham having taken bread and a skin of water, handed them to Hagar; but the child he put on her back, and so* 15
dismissed her. As according to P Ishmael was over fourteen at this time (17,25), a reviser modified the text here; but vv. 15,18 show that Hagar carried her son.
- (16) After the second מננר **U** + μακρόθεν = הרחק, as in the first clause. **א** ותשא את **א** 20
א וישא [וילד] את קלה ויבך **U** ἀναβοήσαν δὲ τὸ παιδίον ἐκλαυσεν = קלה ותבך, but **U** ἀναβοήσαν δὲ τὸ παιδίον ἐκλαυσεν = וישא [וילד] את קלה ויבך, 20
rightly; cf. v. 17. Altered in **א** for the same reason as v. 14; or perhaps rather because the suffix in קלה was misunderstood.
- (17) **א** הנער **א**, **U** + ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἦν = באשר הוא שם; see end of verse.
א את קול **א**, some MSS and **א** את קול **א**. The words וישמע אל, וישמע אל, obviously refer to the name ישמעאל, which is conspicuous by its absence at the end of the 25
verse.
א באשר הוא שם **א**, if understood of the child's position, seems superfluous; unless we suppose an allusion in the unabridged story to the origin of the well Beersheba. The meaning would then have been that just where Ishmael lay, the spring burst forth (cf. vv. 14,19); though this miraculous feature has disappeared from the 30
existing narrative. Otherwise, we might point שם *positus* (cf. Num. 24,21; 2 Sam. 13,32), or read הוּקַם *positus est*, which would agree with the idea of the child's tender age and feebleness. On the other hand, באשר הוא שם gains in force if we render *in the place where He (i. e. God) is*. Cf. ψ 18,6.
- (19) **א** חיים **U** + ζῶντος = חיים; an original touch (26,19). 35
- (20) **א** ויהי רבה קשת **א**; for the construction, cf. 4,2. KAUTZSCH and SOCIN render *und wurde ein Schütz, ein Bogenschütz*; suggesting that קשת archer is an old gloss on the unusual רבה. But **U** ἐγένετο δὲ τοξότης suggests קשת *bow* (cf. τοξότης in Am. 2,15; 1 Chr. 10,3; 2 Chr. 14,8; 17,17); and as רבה is really unsupported in the sense of *shooting*, and is easily confused with רמה, we restore רמה קשת: (cf. 40
Jer. 4,29; ψ 78,9). **CO** has רבי קשתא. Cf. **S** and he was learning the bow.
- 21 **א** ויאמר **א**, corrupted from ויבא, which is necessary to the sense.
א אבימלך **U** + καὶ Ὀχθα ὁ νυμφαγωγὸς αὐτοῦ = ואהות מרעהו (26,26). So again v. 32.
- (23) **א** השבעת לי הנה **א** *swear to me here!* The הנה is emphatic, and calls attention to the 45
name of the place Beersheba. So probably in v. 30. **U** in both places, but **SJCOA** support **א**.
- 25 **א** ויהי **א** must be corrected to ויבא; cf. ויבא **א**, and note on 15,6.
א באר **U** plur. because of 26,18.
- (28) The unheralded expression *the seven ewe lambs of the flock*, which is hardly in- 50
telligible in the present context (hence **א** צאן; so **U**), and the allusion to the name Beersheba in the number *seven* (cf. v. 23), indicate another source. The former is perhaps the stronger evidence; there seems no reason why the same writer

- 20 εἰπεῖν ὅτι Γυνή μου ἔστιν, μή ποτε ἀποκτείνωσιν αὐτόν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως δι' αὐτήν=עליה העיר אנשי פן יהרגוהו היא פן לאמר אשתי היא פן יהרגוהו אנשי העיר עליה=cf. v. 11. Moreover, the abrupt introduction suggests that the story is already so well known to the reader that details, otherwise necessary, may be omitted. In the parallel account just quoted, we read: *The men of the place asked about his wife, and he said: She is my sister*; a much more natural mode of introducing the incident for the first time. 12, 11 ff. has an even fuller explanatory preface. The present narrative can hardly be independent of those. It has, at least, been revised in view of them.
- (3) אף על ג, אורת + ג, (21, 11. 25). 10
- (4) אף, so א, but some MSS יהוה. הנוי גם צירק תהרו אף. So Versions, G merely adding ἀγνοοῦν to explain δίκαιον, and A substituting *man* for *nation*. The peculiar א, however, perhaps originated in dittography of נ. Abimelech himself is threatened, not his people; and הנם הנהג is a suitable remonstrance on his part. Cf. 18, 23. Had the meaning 15 been general, we should have expected הרור (ψ 14, 5).
- (5) אף והיא גם היא and she — she, too, = and she herself, too. The היא is interesting as showing that the scribes were not quite certain about the supposed archaism היא=היא, about which Comparative Philology makes us altogether skeptical. Cf. 38, 25. C^o היא גם היא, but היא=היא, omitting היא (so G); והיא גם א, 20 omitting היא. Possibly היא is a gloss on היא.
- (8) אף, prefix א, האנשים א.
- (9) אף מה ואת עש' טό τί τοῦτο ἐποίησας=מה ואת עש' (12, 18; 26, 10); so א. But S חבבתי חבבתי what have I done to thee? which agrees better with the sequel. חטאתי א. 25
- (10) אף; מה ראתי א; so all Versions. *What hadst thou in view? what was thy object?* Cf. the use of رای (DILLM.). But ראה is certainly not usual in this sense, and מה ראת מה ראת what wast thou afraid of? is more suitable (26, 7). Cf. v. 11.
- (11) אף כי יראתי כי אמ' א, בי אמרתי א.
- (12) אף; Jos. 7, 20 only. א, האמנם (four MSS אמנם). Confusion of מ with ה. 30
- (13) אף התעה א, התעו א. But for plur. cf. 35, 7 (also E). (12, 1) ומארץ מולדתי + א, מבית אבי
- (14) אף; צאן א, כסף וצאן א; so G. Erroneous inference from v. 16.
- (16) *But to Sarah he said: See, I give thy brother a thousand (shekels) of silver! There thou hast a blind (lit. an eye-cover) for all about thee!* Her credit with 35 her household, which had been injured by her forcible abduction, would be restored, and the malicious taunts (cf. 16, 4) or gossip of men and maids would be checked, when they saw how dearly the unintentional insult had been atoned for. We point הוא (=היא) instead of הוא; but it is not necessary to read with אף לכל לבל 40 לכל אף is corrupt. G και πάντα ἀλήθευσον=ואת כל תכתי, the term הוכיח being taken as synonymous with צדק in the special sense of *speaking the truth* (Job 33, 12; Is. 41, 26), which is ingenious but hardly right, the idea of rebuke to Sarah under cover of an apology being against the context. We correct ואת תכתי: and for thy part, have done with complaints! say no more about thy 45 wrongs; be satisfied with this reparation!
- All the Versions treat ונכחת as 2 fem. sing.; but another possible correction would be ותקבל תכתי: that it (i. e. the כמות עיני) may put an end to reproaches! For בלה, cf. Num. 17, 25.
- (17) אף וילדו. The original sound was probably וילדו and his children (BREDEKAMP). 50 V. 18 is an obvious gloss, which does not well agree with the implications of the previous narrative (e. g. v. 7).
- (18) אף יהוה א, אלהים א.

- 22 least be complete in sense, as EWALD perceived when he supplied *let us praise him!* though indeed there is nothing proverbial about such a saying as that. *In the mountain* (i. e. when perplexity is at its height; cf. Zech. 4,7; Matth. 21,21) *JHVH will choose* (or *provide*), would at least meet this requirement; cf. Θ ἐν τῷ ὄρει Κύριος ᾠφθῃ, $\S$ $\text{בְּהַר} \text{יִבְחַר} \text{יְהוָה}$ *In this mountain the Lord will see*, $\S$ *In monte Dominus videbit*; all pointing בְּהַר , and the two latter יִבְחַר . In view, however, of the not infrequent confusion of ב and ל (10,20; 23,10.18) we emend לְהַר and render: *As the mountain where JHVH appears is called at the present day*; a statement of R explaining the obscure הַמְרִיָּה (v. 2) by the phrase יְהוָה יִהוּה (as though מְרִיָּה were contracted from מְרִיאָה יְהוָה = מְרִיאָה יְהוָה *appearance of Jah*).
- Otherwise, the expression בְּהַר יִבְחַר (Ex. 25,40) might account for the origin of a proverb *In the mountain JHVH shows* (*His will*, or the like; pointing יִבְחַר).
- (16) $\text{וְיִחַדְךָ אֱלֹהִים}$ + מְנַחֵם (v. 12), which is necessary to complete the sense. אֱלֹהִים . The כִּי (כִּי אֱלֹהִים) of v. 17^a is perhaps a relic of it (= נִי).
- (17) $\text{וְיִירַשׁ אֱלֹהִים}$, i. e. וְיִירַשׁ אֱמֶת .
 וְשָׂעָר אֱלֹהִים $\text{τὰς πόλεις} = \text{עָרֵי קָרְנֵי}$ *cities*; אֲרָצוֹת *countries*. But cf. 24,60, where also אֱלֹהִים has *countries*.
- (19) $\text{וְיָחַדְךָ אֱלֹהִים}$. Cf. vv. 6.8.
- (20) $\text{וְאָחֳרָי אֲחֵרִים}$ as v. 1; 15,1.
- (23) וְיָלֵד אֱלֹהִים .
 (24) $\text{וְפִלְנֶשׁוּ וְשָׂמָה אֱלֹהִים}$. Ew. § 344^b accounts for the construction of וְתֹלַד , but not for the awkward and unusual וְשָׂמָה . We restore וְפִלְנֶשׁוּ לוֹ *and he had a subwife*. But perhaps we should correct שָׂמָה , the ו being dittography of the preceding ו : *And his subwife — her name was Reumah — she bare &c.*
- 23 (1) $\text{וְיִהְיוּ שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה אֱלֹהִים}$ is unusual; we should expect $\text{וְיִהְיוּ שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה}$; cf. 25,7; 47,9.28. Θ omits the redundant $\text{שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה}$ at the end of the verse. We regard this as a marginal correction of חַיֵּי שָׂרָה .
 $\text{בְּקָרִית הָאַרְבַּע אֱלֹהִים}$. $\text{בְּקָרִית הָאַרְבַּע אֱלֹהִים}$. The strange addition אֱלֹהִים ($= \Theta$ ἐν τῷ ἐν κοιλίᾳ) is an old gloss (cf. 37,14), which must be corrected after Jos. 15,13 (= אָבִי עֵנָק).
 $\text{וְלִבְנֶתָהּ אֱלֹהִים}$. The כִּי וְעִירָא indicates that the letter was wanting in the archetype of אֱלֹהִים . See 2,4. עִירָא have the root בְּכָה .
 (3) $\text{וְיִדְבַר אֱלֹהִים}$ + Ἀβρααμ ; cf. v. 16.
 (4) $\text{וְיִמְתֵּן אֱלֹהִים}$ rightly מִתֵּן ; cf. vv. 6.8. The masc. מִתֵּן is used of either sex, like 35 the Arabic قَتِيل .
 (5) $\text{וְיִאמַר לוֹ אֱלֹהִים}$, so again v. 15. But לֹא אֲמַר occurs 77 times besides in Genesis, and always without any such superfluous addition (cf. vv. 3.8.10.13); as appears to be true of the OT generally, except Lev. 11,1.
 The לוֹ אֱלֹהִים (לֹא אֲמַר ; cf. ψ 100,3) is part of the reply. The question whether we should read and point לֹא (*Nay! = Not so!* politely deprecating his self-deprecation); or לוֹ ($= \text{לֹא}$, *would that . . .*) is more difficult to decide. Upon the whole, לוֹ seems best (cf. v. 13 where לֹא שְׁמַעֲנִי would destroy the sense). Θ did not understand the peculiar and apparently unique construction of לוֹ c. imperat. (cf. 17,18; 30,34). ἄκουσον and virtually ἄκουσον agree with אֱלֹהִים (so again v. 14); but ἄκουσον correctly.
 (6) כִּי , so Θ ; אֱלֹהִים (after ךָ). So EGLI. ἄκουσον + $\text{ἐκεῖ} = \text{שָׂמָה}$ (v. 13). So א .
 (8) אֲתָם אֱלֹהִים + Ἀβρααμ .
 $\text{בֶּן צֶהַר אֱלֹהִים}$, a gloss.
 (10) אֱלֹהִים , but v. 18 בְּכָל . $\text{ἄκουσον καὶ πάντων}$ (so SA) in both places, not understanding 50 the idiom.
 (11) $\text{וְיִאמַר לוֹ אֱלֹהִים}$, *Nay, my lord, listen to me!* He waives all idea of payment, and offers field and cave as a present — the usual Oriental *façon de parler* in doing

- might not have suggested more than one possible connection for a name like Beersheba (*cf.* vv. 6,9, where E has apparently done so in the case of *Isaac*).
- (29) **א** **הנה** *here* again calls attention to the fact that the name of Beersheba is to be accounted for (*v.* 23). The Versions take it as a demonstrative pronoun. **א** **כבשות**, **א** **הכבשות** is right (so also in *v.* 30). This looks like an error due to dictation, the second guttural being indistinctly heard after the first. **א** **לכדנה**, **א** **לכדהן** as in *v.* 28.
- (30) **א** **אברהם**, **א** **ויאמר**.
- (33) **א** **אברהם**, **א** **ויטע**. **א** **עולם**, **א** **העולם** needlessly in a proper name. *El Olam* must have been the god of the old sanctuary of Beersheba. *Cf.* the *Old Bel* of the Babylonians, and the Greek Κρόνος.
- 22 (1) **א** **אברהם**. Two MSS, **א** repeat, as in *v.* 11. *Cf.* 46,2.
- (2) **א** **ויחידך**, **א** **δὸν ἀγαπητόν**; so again vv. 12,16. Perhaps confusion with **א** **וידיך**; see *Jud.* 11,34; *Jer.* 6,26; **א** **ש** 60,7.
- א** **אל ארץ המרית** = **א** **אל ארץ המרית**; see on 12,6. **א** **ארץ המורא** (*cf.* **א** **מורא** for **א** **מורא**, 12,6), which the Samaritan Version renders **א** **לארע חוניה** into the *land of Vision*; so **א** in *terram visionis*, connecting the **א** **מורה** with **א** **ירא** to *fear*; apparently reading **א** **מורה** = **א** **מורה**, **א** **ש** 9,20). **א** has **א** **מורה**, meaning the Temple Mount, called by the Chronicler **א** **הר המורה** (2 Chr. 3,1; *cf.* *Jos. Ant.* 1,13,1,2); the only recurrence of **א** **המורה** in OT. **א** **לאמורי**, **א** **לאמורי** into the *land of the Amorites*, as if reading **א** **האמרי** (*cf.* 21,34). In any case, **א** cannot be the Divine name **א**, which is never found in local names; and as a gentilic name, **א** **מריה**, is unknown, it is tempting to agree with BLEEK that the original reading was **א** **אל ארץ המרה** (12,6; *Jud.* 7,1); which was afterwards intentionally altered in order to dissociate the story from the Samaritan Temple. But, upon the whole, we prefer the reading, or conjecture, of **א**, in spite of the obvious allusive references to the etymology of **א** **המריה** in vv. 8,14.
- (3) **א** **את שני נערי** *his two young men*; **א** **δύο παῖδας**, because of 14,14,24. **א** makes the *ass fem.* (so also in *v.* 5); *cf.* 1 K. 13,13.
- (7) **א** **ויאמר** . . . **א** **ויאמר**. We should have expected **א** **לאמר** in the second place; but *cf.* 46,2. **א** has **א** **λέγων** (= **א** **לאמר**) for the third **א** **ויאמר**.
- (8) **א** **השה**, **א** **שה**.
- (10) **א** **ויקח**, **א** **λαβεῖν** = **א** **ויקח** wrongly.
- (11) **א** **יהוה**; **א** **אלהים** in the Urmia edition, but **א** **יהוה** = **א** **יהוה**.
- (12) **א** **אל** scribal error for **א** **על** (*cf.* 37,22 **א** **בו**). **א** **על**; so **א** **א**.
- (13) **א** **אחר** behind, **א** **post tergum**; but this sense would require **א** **אחרי**. Besides, when one *looks up*, one does not see what is *behind* but what is *before* one. Many MSS, **א** **אחר** rightly. **א** embodies both readings (**א** **אחר** after *these things* — *דברא חדא a rum*). Possibly **א** **אחר**; a variant of **א** **אחר** from the margin (or *vice versa*). **א** **נאחו** perf.; **א** **נאחו** imply **א** **נאחו** part., which is preferable after **א** **הנה**. **א** **לעלה**, **א** **עלה** (2 K. 3,27). **א** **יצחק**, **א** **בנו**.
- (14) The designation **א** **יהוה יראה** *JHVH chooses (it)*, lit. *looks (it) out* (*cf.* 1 Sam. 16,1,17) is to be understood in the light of Deut. 12,13,14, where **א** **ראה** and **א** **בהר** are both used with reference to the site of the Temple. *Cf.* also *v.* 8, and 41,33. The phrase certainly appears to be intended as a resolution of **א** **המריה** (*v.* 2). **א** **אשר יאמר היום בהר יהוה יראה**. KAUTZSCH-SOCIN render: *daher man noch heute zu sagen pflegt: auf dem Berge, wo Jahwe erscheint*. But how could *On the mountain where JHVH appears* be a popular saying? A popular saying must at

- 24 האהלה, *cf.* ביתה יוסף, 43,17); but we should expect simply *into the tent*, האהלה, *cf.* 18,6. We think שרה אמו is a marginal correction of אמו at the end of the verse (*cf.* on 23,1). שרה אֵם.
 אחריו אמו א, ἀπὸ Σαρρᾶς τῆς μητρός αὐτοῦ. א must be corrupt. At least the word מות has fallen out (25,11); for we cannot say *was comforted after his mother*, in Hebrew any more than in English. Further, according to the data of 17,17; 23,1; 25,20; Isaac's mourning for his mother must have lasted, if אמו be correct, three or four years, whereas 30 and 70 days were considered long (50,3; Deut. 34,8). The original text of J may have been אחריו מות אביו *after his father's death* (See WELLHAUSEN, *Composition, ad loc.*) 10
- 25 (2) ואת מרון ואת מרון א, either a case of dittography, or the marginal correction ואת מרון has been incorporated in the text side by side with the defective ואת מרון; *cf.* 37,28 המרגים=המרגים 37,36.
 There are thus five *Sons* of Keturah, as also of Dedan according to א (v. 3), 15 and of Midian (v. 4).
 (3) א + και τὸν Θαιμαν=ואת תימא (v. 15; Is. 21,14). א writes Θαιμαν for תימן also (36,11.15). Sheba and Dedan are named together, 10,7; Ezek. 38,13; Dedan and Tema, Jer. 25,23.
 א, Ῥεουαλ וארבל ואשורים. For Reuel, 20 see 36,4.10; for Adbeël, v. 13.
 5 א, בניו א + בניו א (v. 6). — As 24,36 obviously refers to this verse, and as Abraham's death was originally recorded in that section of J's narrative, the first six verses of our chapter, as well as 11^b, owe their present position to R.
 6 א, הפילגשים א, פלגש, sing., meaning Keturah. פלגש, as a Semitic (Semitized) 25 word, recalls the sounds of פלג, *to halve, split*, פלץ *to split, cleave*, פלמל *ax* (=Assyr. *pilakku*), and פלש, פלש, *to bore or dig through*; thus suggesting sexual intercourse; [פ, נקבה, זכר]. Possibly the Sumerian KI LAG-SI, a female slave (Assyr. *ardatu*), was pronounced in this sense *pi-lug-si* [?].
 8) א, וקבע א, וקבע ימים rightly (35,29). 30
 א, τὸν λαὸν αὐτοῦ (עמו) was read עמו instead of עמו. So again v. 17; 35,29; 49,33). So א, but wrongly.
 9) א, οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ=שני בניו; but שני שני is a gloss.
 10) א + και τὸ σπικλαιον=והטערה; probably a correction. 35
 א, לחות קבר + חת א, (קברו) ἔθαψαν א; but א as א.
 15) א, חדר, so most MSS, and 1 Chr. 1,30. א, חדר, but א Χοδδαν (Χοδδαν, Χαλδᾶ) and א support א. Some MSS and א; חדר; א חדר.
 א, קדמה; so 1 Chr. 1,31; but 1 Chr. 5,19 נודב rightly. Kedmah, *eastward*, is a singular name, and נו might be misread ק, while ב, מ, are often confused. 40
 18) א, וישכנו א, א sing., which is shown to be right by the second member of the verse.
 א, באכה שורה must be corrected to באכה שורה *as thou goest to Shur* (1 Sam. 15,7; 27,8, where פעולם is corrupted from פחווילה); a marginal gloss or variant reading of שור. The formula is already complete with the word מצרים, as the two 45 passages of Samuel show (*cf.* also 2 Sam. 5,25; Gen. 10,19.30). *From Havilah to Shur which lies before Egypt* concluded the original verse; but R has added ועל פני כל אחיו נפל, because he remembered Hagar's (and so Ishmael's) Egyptian origin, and saw in פני מצרים a fulfilment of the oracle אשר על פני מצרים: ועל פני כל אחיו ישכן; (16,12). א, נפל is unparalleled. א καταψαθεν, as if שכן (*cf.* 16,12 καταψαθει); and so א (שרא). This may be right; but נחל *he received a heritage* (Jos. 16,4; *cf.* Num. 18,20) is nearer to נפל.
 21) א, אשתו א, אשתו א, רבקה אשתו א, as in the second member.

אלהים=θεός, היהו אלה

- 25 (22) אלה is not quite enough for sense. S **חַמְלָה** **סֵלָה** **אֵל** *why do I live?* Cf. 27,46, and for the construction עֵיף אֲנִי, v. 30; in accordance with which we supply חיה.
- (23) אלה K^{ethib} (=גיים), is probably a scribal error for גיים Q^{re}, **ג**. 5
אֵל **הַצֵּעִיר**, which violates rhythm as well as grammar.
- (24) אלה **תְּאִמִּים**, **תְּאִמִּים**; cf. 38,27 **תְּאִמִּים** (in the same phrase); Cant. 4,5 †. אלה may be a vulgar pronunciation or an Aramaism, but is more likely a scribal error. Cf. Assy. *tūāme*.
- (25) אלה **אֲדָמוֹנִי**, 1 Sam. 16,12; 17,42, of David †. Here the context requires the mean- 10
 ing *red-haired* rather than *ruddy*. The *hairy garment* need not be of goat's hair, which in Syria is usually black. It might *e. g.* be of camel's hair (cf. Matth. 3,4 with Zech. 13,4). But see BUDDE, *Urgeschichte*, 217, Anm. 2. The original term may have been **סָמָר**, *rough, shaggy* (Jer. 51,27) or, indeed, **שָׁעִיר**; for which R substituted **אֲדָמוֹנִי**, thinking of **אֲדָמָה** and perhaps also of **אֲסִמֵּר** *latency*. **שָׁעִיר** alludes 15
 to Esau's other name **שָׁעִיר**, and **עֵשָׂו** may be=**عَثْوَة** (*uththa*) plur. of **عَثْوَة** (*athwe*) *long hair*; **אֲדָמוֹנִי**, therefore, hardly agrees with the context.
- אלה **וַיִּקְרָא**, **אֵל** sing. as usual; cf. vv. 26,30. But **ג** plur. in v. 26 also.
- 28 אלה **צִירוֹ**, **צִירוֹ**, *his (Esau's) venison*. The Versions (except S) paraphrase **בְּפִי**, which is difficult, for it can hardly mean *nach seinem Geschmack* (KAUTZSCH). 20
 Some such expression as **הַמְתִּיק** (Job 20,12) may have fallen out; *his venison was sweet in his mouth*. Cf. also Ezek. 3,3. But it is simpler to read **לְפִי** *to his taste*.
- 30 אלה **מִן הַנְּזִיר הָאֲדָמָה הַזֶּה**, **מִן הָאֲדָמָה הָאֲדָמָה הַזֶּה** = **ἀπὸ τοῦ ἐψέματος τοῦ πύργου τοῦτου** = 25
 v. 29. There is no special reason for repeating the epithet; while, on the other hand, a substantive is necessary to sense, and even to grammar.
- (31) אל **עֵשָׂו** + **וְיַעֲקֹב**.
- 33 **עֵשָׂו** + **וְיַמְכֹר**.
- 26 1 **אֲבִירָהם . . . . מְלֹכָר** is an obvious interpolation; and v. 2^b *Abide in the land that I will tell thee of!* (cf. 22,2^b) stands in strange juxtaposition with v. 3^a: *Sojourn in 30
 this land!* — *viz.* where thou now art. But further, if vv. 3^b-5 be assigned to R, it is difficult to avoid the reference of the whole passage (vv. 2-5) to the same hand; for the command *Sojourn in this land!* is hardly enough by itself to justify the Theophany, as it is evident from v. 1 that it was already Isaac's intention to sojourn there. V. 2^b may belong to a parallel story in E; and v. 5^b has 35
 patent traces of D.
- (3) אלה **הָאֵל** here and in v. 4 — **הָאֵל** **ג** in both places — see note on 19,8.
- (5) אלה **אֲבִירָהם** + **וְיַמְכֹר** (v. 3).
- (7) אלה **לְאִשְׁתּוֹ**; cf. 32,30; 43,7. **ג** על **אִשְׁתּוֹ** (so S) and **וְיַמְכֹר** **Περέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ** 40
 are easier but less idiomatic.
- אלה **אִשְׁתִּי** **ג** + **וְיַמְכֹר**, as required by grammar.
- (8) אלה **בְּאִשְׁרִי**, an explanatory substitute.
- (11) אלה **כָּל עֵמָה** **ג**, **כָּל עֵמָה** **ג**; suggesting an original **עֵמָה**.
- (12) אלה **מֵאָה שְׁעָרִים**, *a hundredfold* (Matth. 13,8); but some MSS and **שְׁעָרִים** **barley** 45
 instead of the **ἄσπελ** **λεγ.** **שְׁעָרִים** *measures*. Cf. **سعر** (*si'r*) *current price or rate of sale*; **سعر** (*si'ara*) *to fix a price*; **שְׁעָרִים** **על** **הָרַב** **מֵאָה** **בְּרֵשְׁעוּהִי** **על** **הָרַב** **מֵאָה** **בְּרֵשְׁעוּהִי** *a hundred times greater than what they had valued it at*; **שְׁעָרִים** **א** **מֵאָה** **בְּרֵשְׁעוּהִי** *a hundred in amount* (**بالخبر**).
- (15) V. 16 states the direct consequence of v. 14^b. This verse, which interrupts the connection, was inserted by R. The like applies to v. 18. 50
 אלה **וְיַמְכֹר** and v. 18 **וְיַמְכֹר** may be due to the natural assimilation of *n* before the labial *p*, rather than to neglect of gender, which is observed twice in v. 18 **לְהַן**, and also in vv. 21.22.33. The *m* is, therefore, evidence of dictation.

- 28 אלהי המקום הזה or אל בית אל. Perhaps E's expression was יהוה.
- (22) יהיה אל (לי omitted because of the following).
- 29 (1) בני, but cf. Is. 11, 14. ט was influenced by ארץ קדם 25, 6. After קדם, ט + ט ; אל לכן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו 28, 5.
- (2) והאבן אל; ואבן אל. The former is most natural here, with האבן in the reference, v. 3; cf. 1, 3-4.
- (3) הרעים the *shepherds*, the natural subject of וגללו and the following verbs, is preferable to העדרים the *stocks*; cf. v. 8, where אל rightily read הרעים for העדרים.
- (9) בת לכן + ט , רחל.
 האצן אשר לאביה + ט , רעה הא (cf. 36, 24); perhaps an inadvertent repetition; but it is quite as likely that אל represents a revision in which such apparent redundancies of expression have, to some extent, been pruned away.
- (12) כרברים האלה + ט , לאביה.
- (14) שם, ט שמע; so again, Num, 14, 15; 1 Kings 10, 1.
- 14 וישב עמו אל is possibly a corruption of ויעבר (ע and ש are often confused); or וישב may have fallen out after the similar ויעבר. Thus עברתי, in the next verse, becomes intelligible as a reference to the previously stated fact. Jacob had already given practical proof of what he could do, v. 10. But the supposition is hardly necessary; cf. vv. 19, 20.
- (16) WELLHAUSEN is probably right in connecting לאה with לוי. Here we are told that Leah's eyes were רכות *weak, dull*, ט ἀσθενεῖς. The story evidently implies that one sister was ugly, the other beautiful. Now לאה agrees very well with the root לוץ *to be ugly*; II *to look ugly or malignantly*; and the same idea may perhaps be found in לוי; cf. the curse on Levi, Gen. 49.
- (23) אל יע' אל יעקב ט , אליו. אל יע' may have originated in יע'.
- (24) יעקב + אל, אליה. The two *Jacobs* may both be original; see on v. 9.
- לה + אל לכן, לשפחה, so אל; ל. Cf. v. 29; to which אל assimilate the order of words here.
- 127, ונתנה. Nif'al perf. 38, 14 with Strong Waw, and accusative following. אל substitute ואתן, understanding the verb as 1 pers. plur. impf. Qal cohort. with Weak Waw.
- (28) לו אל, לו אל, noting that a few copies omit the second לו.
- (30) גם את רחל אל. גם, ט גם, which is due to the previous רחל.
- (31) יהוה, ט + אלהים (2, 4 & c.).
- (32) ליעקב + ט , בן.
 The obscure name ראובן sounds like the Egyptian *Ra'uban*, and so may possibly preserve a trace of Israel's sojourn in Egypt. But it is more likely cognate with رُؤُوب *ra'ûb*, a chief who mends matters; a big, portly chief. The root رَاب is to mend, and reconcile, or repair a breach between people; a meaning which would suit the estranged relations between Jacob and his hated wife, and her hope about her son. See also note on 30, 15. The name has a double assonance; first with רָאָה *to see*, and then with יִאֲהָבֵנִי (or rather יִאֲהָבֵנִי; see 19, 19).
- 133 The name שמעון is perhaps an animal designation; cf. سمع *sim'*, said to be a hybrid between the hyena and wolf. Then we might point אחים (Is. 13, 21) in 49, 5. צבעון (36, 2; cf. צבעים, ضبع) might be a dialectic variation of שמעון; cf. ריצא, gazelle; וסן = וס; and similar cases [cf. ZA ii, 263, 1]. קראה, so קרא, in agreement with v. 35; cf. also vv. 32, 33. קרא (ἐκλήθη).
- 30 (3) With בלהה, cf. بلهاء *balha'* simple, artless, easily misled, said of a young woman; and the incident, 35, 22 (also perhaps 37, 2).

- dwelling, to which there is an evident allusion: *At last my husband will dwell with me.* Cf. also אִוּבֵל and Phœn. בעלאובל. The double assonance is hardly decisive for two sources; cf. 29, 32; 30, 13. Ἐ ἀπεριεῖ=יבחרני (Mal. 3, 17).
- (21) *Dinah* is not explained; perhaps because the meaning — *judgment, vindication* — was considered self-evident (cf. c. 34). But the same might be said of *Dan*, which is explained. This looks as if the extract were not complete. Ἐ + καὶ ἔσται τοῦ τίκατεiv, i. e. ותעמר מלדת (29, 35).
- (22) *Joseph* is here connected with אֶסֶף *asaph*, to take away; but in v. 24 with *yasaph*, to add (35, 18). The different Divine names point to E and J respectively. *Joseph* is hardly an adaptation of the Assyrian *âšipu*, diviner (SAYCE); the sibilants do not correspond. The Ephraimite ם=ש (Jud. 12, 6) does not get rid of the fact that *âšipu* appears in Hebrew as אֶסֶף, whereas יוֹסֵף is never יוֹשֵׁף. [It might be well to add, however, that the first stem-consonant of אֶסֶף to *enchant* is not א, but ש; cf. DELITZSCH, *Handwörterbuch*, 247. As to the sibilants, see *Johns Hopkins University Circulars*, August '87, p. 118; cf. ZA ii, 278, n. 1]. If the name were of Egyptian origin, and related to *Osar-siph*, we might, perhaps, compare *sef*, babe; cf. Ra-mes. But the old Canaanite town *Iseph-el* (Karnak lists of Tutmes III.) may be יוֹסֶף-אל; which would prove that the name was indigenous to Palestine. (Cf. יוֹסֶפְיָה, *Josiphiah*; i. e. Joseph-Jah); and Mr. PINCHES has lately found the personal names *Yasup-ili* and *Yaqub-ili* (i. e. Joseph-el and Jacob-el) in Babylonian contracts of the period of Hammurabi, about 2500 B. C.
- (24) יהוה, אלהים, both here and in v. 27; deliberate alterations (in the latter case, to agree better with 31, 19, 30).
- (25) ולא רצני אף, ואל ארצני.
- (26) אֶתְךָ, i. e. probably אֶתְךָ עִבְרָה; cf. 29, 27, 30, where עִבְרָה is construed with עָם.
- (27) אִם נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ נַחֲשֵׂתִי אִלַּי; but it would be hard to parallel the supposed aposiopesis in these narratives. Something has fallen out; כִּי שָׁבָה עִמָּדִי כִי *stay with me, for I have taken the omens &c.* (29, 19); cf. אִלֵּיךְ אֶמְצָא *stay!* or אִלֵּיךְ כִּי *do not go, for &c.* (v. 26). There is no proof that נַחֲשֵׂתִי = *almon, ver-muthen, vernemen* (GES.-BUHL¹²); cf. 44, 5, 15. נִסְתִּיתִי אֵלַי; as if the Heb. נִסְתִּיתִי = נַחֲשֵׂתִי!
- בְּעַלְלֶךָ בְּנִלְלֶךָ, בְּנִלְלֶךָ Ἐ ἐπὶ εἰσοῦσός ἔσται ἡ ἐξουσία may indicate לְרִגְלֶךָ (v. 30¹); or else the Aramaism בְּעַלְלֶךָ *at thy entering*.
- (28) ויאמר, אֵל.
- (29) עִבְרָתִי, so עִבְרָתִי; אֵל. Cf. v. 26.
- (30) The meaning of לְרִגְלִי is determined by that of its antithesis לְפָנַי. As the latter = *before my coming*, it must mean *after my coming, in my wake*. See Is. 41, 2, CHEYNE. We point לְרִגְלִי, after the analogy of בְּרִגְלֵי *behind him*, Jud. 5, 15, and as a closer parallel to לְפָנַי. אֵלַי *on my account or through me*; as though the word were בְּנִלְלִי (v. 27). But cf. Hab. 3, 5, where also לְרִגְלִי is contrasted with לְפָנַי.
- (31) אֶרְעָה צֹאנְךָ אֲשֶׁמֶר: אֵל. The second verb, which is superfluous after the first, which involves it, must be a gloss; perhaps on אֶעֱבֹר (v. 32), for which it might be an ignorantly suggested substitute, and which it resembles closely enough for confusion. If it be kept, the accentuation must be altered, so as to get the sense: *I will again be shepherd — thy flock (instead of my own) will I keep.* But אֶשְׂמֵר וְאֲשֶׁמֶר.
- (32) Jacob does not propose that he shall be paid at once and beforehand for his new term of service. He has to earn his hire before it is paid, just as in the former term of seven years' service for Rachel. Every year there will be, of course, the natural increase of the flocks under his charge; which, thanks to his skill and the blessing of JHVH, as he is careful to remind Laban, has hitherto

- 30 (8) Rachel seems to say: *A God's bout* have I wrestled with my sister, *i. e.*, I have had an arduous, a superhuman struggle with her; I was overmatched, but have won at last. Or the meaning may be: *Wrestlings with God have I wrestled* — *i. e.* I have earnestly striven with Him in prayer; *cf.* v. 6; 32, 24ff.; IIos. 12, 4f. — *like my sister* (*cf.* 10A). Similarly כַּכְּמָה מִן מַדְבָּרָה אֶל־מַעְבְּדַת חַמַּת אֱלֹהִים 5
אֶל־אֱלֹהֵי אֲחֵיהֶּנּוּ *I begged of the Lord, and intreated with my sister, and moreover I prevailed.* (Did these Versions connect the name *Naphtali* with the root of הַחֲפֵלֵל?).

וַיִּמָּצֵא *comparavit me Deus cum sorore mea et invalui* = *God matched me with my sister, and I overcame!* takes נַפְתּוּלֵי אֱלֹהִים in the sense of *wrestlings appointed* 10
by God.

וּנְסָא, so וּנְסָא; וּנְסָא (omitted after וּנְסָא).

- (10) The form of this verse in וּנְסָא is וּנְסָא וְהָלַךְ לִיעֶקֶב בְּנֵי; *cf.* vv. 4, 5. It is difficult to believe that וּנְסָא is not an abridgment of this. See also v. 12. 15

- (11) בְּנֵי, or בְּנֵי (*c. artic.* as in Is. 65, 11), means *With Gad's help!* Gad being a god of luck. For the construction, *cf.* בְּנֵי 18, 30. וּנְסָא points בְּנֵי = בָּא נָד *Gad is come!* and so 10B; but וּנְסָא בְּנֵי is nearer the mark.

- (13) בְּאִשְׁרָה *With Ashera's help!* Ashera, like Venus, being a goddess of good fortune, and the Canaanite equivalent of the Babylonian *Istar-Mylitta*, in connection 20
 with childbirth. See PSBA, May '94. וּנְסָא בְּאִשְׁרָה, *Through my luck!* But (*a*) אִשְׁרָה is not found elsewhere; (*b*) the expression of the text, whatever its precise form, must be parallel to בְּנֵי in sense; (*c*) וּנְסָא and וּנְסָא might easily be confused in the old writing (וּנְסָא, וּנְסָא), if the change was not rather made intentionally, upon theo-
 logical grounds. 25

- (15) וּנְסָא, so וּנְסָא. וּנְסָא וּנְסָא. וּנְסָא וּנְסָא as if infin. (so 10C); but *cf.* Num. 13, 9, 10; Is. 7, 13; Ezek. 34, 18.

That it is Reuben who finds the love apples, agrees with his sensual character (35, 22; 49, 4); and as they were believed to be potent as philters, there may 30
 even be a reference in the original story to the meaning of his name (*Reconciler*; 29, 32).

- (16) וּנְסָא וּנְסָא וּנְסָא.

וּנְסָא, so וּנְסָא; see on 19, 33.

- (18) It is evident from the words וּנְסָא and וּנְסָא that the writer resolves וּנְסָא into 35
וּנְסָא *man of hire, hireling*; *cf.* וּנְסָא = וּנְסָא, 1 Chr. 2, 13. [See also KITTEL's note on 1 Chr. 7, 1]. וּנְסָא adds to the name the ancient gloss וּנְסָא וּנְסָא = וּנְסָא. *cf.* וּנְסָא, 1 Chr. 26, 4; and Jer. 31, 16; וּנְסָא 127, 3; also the note on 15, 1.

It is conceivable that we have here a vestige of Egypt, וּנְסָא representing the name *Sokar* or *Seker*, an Egyptian god; so that Issachar = *Sokar's Man*. But 40
 perhaps it is an old appellative of the *ass* as the tribal totem (49, 14), meaning *The Red*, like וּנְסָא the common name of that animal; the root being וּנְסָא = וּנְסָא [?], which we see in וּנְסָא (*ashqar*), *sorrel* or *reddish-brown*, of horses; *cf.* such names as וּנְסָא, a reddish kind of antelope. In this case, the unvocalized second וּנְסָא may be due to *Volksetymologie*. NESTLE, however, regards it as a *mater lectionis*, 45
 indicating that the first וּנְסָא is וּנְסָא; *cf.* BLEEK-WELLS, § 268 (p. 585); *Transactions ix Congress Orient.* 2, 62. In that case, Amos 5, 11 וּנְסָא is similar. *cf.* also the Palmyrene וּנְסָא and the Sabeal וּנְסָא.

- (20) The name of *Zebulun* (*cf.* *Jeshurun*) suggests to the writer the two different roots *zabad*, he gave, and *zabal* (*cf.* *Zebul*, Jud. 9, 28). As to the former, *cf.* *Jozabad*, 50
Zebadiah, and other names. The latter is not to be explained here by reference, with FRIEDR. DELITZSCH, to the Assyrian *zabalu*, which means to *carry, bring* (=Sumerian *SAGILA, carry on the head*); but according to the Heb. use of וּנְסָא,

- 30 been wonderfully great (vv. 29, 30). In future he would like to have a share in this increase, so largely due to his own good shepherding; but what share? Only the abnormally colored births. All lambs wholly white, all kids uniformly dark-brown or black — the normal colors — are to belong to Laban; only black lambs and particolored kids are to be Jacob's perquisite (vv. 32, 33). Abnormal coloring would, of course, be the exception; but crafty Jacob is careful to seem to reduce his own chances still further by the proposal that Laban shall at once remove all the abnormally colored animals that happen to be in the flocks already, so as to prevent their breeding with the others (v. 32). Covetous Laban eagerly closes with a plan so obviously disadvantageous to Jacob; and forthwith takes the preliminary step of removing these animals, which he puts under the charge of his own sons, who were not likely to be favorable to Jacob (cf. 31, 1), and then moves his camp to a considerable distance from Jacob and the flocks left in his care; so that Jacob is quite precluded from the ordinary means of increasing the number of unusually colored animals (vv. 34-36). The purport of the whole story is to show how Jacob's superior cunning and resourcefulness made the best of a hard bargain; and the remaining verses (37-42) relate the extraordinary means by which he contrived to make his employer's uniformly colored flocks produce an unusual proportion of black lambs and particolored kids. It is perhaps significant for the origin of this popular tale that the *white* sheep — *šōn laban* — belong to *Laban* (The White); while *Jacob* (as if, The Streaked) is to have the striped and spotted cattle; cf. the Arabic uses of the root עקב in عقاب (*uqāb*) striped or variegated garments (= ابراد *abrād*); عقبة (*aqbe*) variegated or figured cloth; اعقاب successive streaks; and Heb. עקבות footprints, traces.
- (32) עבר (cf. 3 *gym* = פחר), the imperative, suits the context better than אעבר, which may be due to the preceding verbs ארעה...אשטר. Laban would hardly trust Jacob to remove the animals; cf. v. 35 ויכר and he (Laban) removed; and v. 31 אם תעשה if thou (Laban) wilt do &c.
- והכר, so ἡ καὶ διαχωρισθῶν. אהכר, which might be *infm. abs.* But the imperative is more natural (so 3 *et separa*), as ויכר follows, v. 35.
- כל שה נקד וטלוא וכל שה חום בכשבים וכל שה נקד וטלוא בעוים; cf. ἡ πᾶν πρόβατον φαιὸν ἐν τοῖς ἀρνάσι καὶ πᾶν διάραντον καὶ λευκὸν ἐν ταῖς αἰξί. אכל שה חום בכשבים וכל שה נקד וטלוא cannot be right, as נקד וטלוא describes only the abnormally colored goats, and cannot be made to include the sheep, which are described by the term חום (vv. 33, 35). It does not therefore help us much to remove Athnach to the first וטלוא, as DILLM. proposes. There is no reason for repeating the characteristic of the goats; and נקד וטלוא is the regular order of the terms (vv. 33, 35, 39).
- והיה שכרי, strictly understood, would refer to the animals which Jacob proposes that Laban should separate from the rest of the flock; but the whole context must determine the meaning, which is: *and such shall in future be my hire*. Conversation is not always rigidly logical and precisely grammatical; nor is the verbal accuracy of a modern historian to be expected of the old Hebrew popular raconteur.
- (33) צדקתי either *my sense of right, my conscience*; or objectively, *my right, what is due to me* on the basis of our agreement; cf. Is. 54, 17.
- In אה לפניך follows שכרי, awkwardly enough for the obvious sense of the verse. We transpose it to follow צדקתי, and restore אל for על, thus getting the statement: *And my (stipulated) right shall answer (witness) against me before thee* (cf. 1 Sam. 12, 3; where לפני=ננר here) *hereafter, when thou comest to my hire; viz. to inspect it, and see that I have not defrauded thee*. The second member of the verse proves that there is a reference here to such a visit on the part of Laban.

- 31 (27) Θ inserts **למה נחבאת לברח** after **עשית**, v. 26, and omits **והתנב אתי**, beginning: *καὶ εἰ ἀνήγγειλός μοι, ἐξαπέστειλα ἕν σε*—**ולא הגרת וגו'** (*cf.* 23, 5). But $\mathbb{A}$ is preferable. The repetition **והתנב את לבבי** — **והתנב אתי** — **והתנב אתי** is quite in the style of a complainant, harping on his grievance.
- (29) $\mathbb{A}$ inserts **עמך**, so $\mathbb{A}\mathbb{C}\mathbb{I}$. $\mathbb{A}$ **עמכם** perhaps arose out of **עמכה** *script. plen.* 5
- אביך**, so $\mathbb{A}\mathbb{C}$, as in v. 30. $\mathbb{A}$ **אביכם**; an alteration to suit **עמכם**.
- (30) $\mathbb{A}$ **ולמה**, $\mathbb{C}\mathbb{A}$ rightly. $\mathbb{A}$ $\wedge$ 1, destroying the connection: *However, thou hast actually departed, because thou wert homesick; but why &c.?*
- (31) $\mathbb{A}$ **מעמי**; $\mathbb{C}$ + **καὶ πάντα τὰ ἐμά**·³² *Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἰακωβ*, which looks original.
- (32) **לך מה**, so $\mathbb{C}\mathbb{A}$; $\mathbb{A}$ **לך מה**. 10
- (33) $\mathbb{A}$ **ויהפש** $\mathbb{A}$ **ויהבש**; fourteen MSS with $\mathbb{C}$ $\mathbb{C}$; $\mathbb{A}$; *cf.* v. 35; 44, 12.
- $\mathbb{A}$ places **ובאהל לאה** after **ובאהל שתי האמהת**, which disagrees with the following **מאהל לאה** (not **מאהלן לאה**). Laban would suspect Jacob most, his own daughters least. He therefore enters Jacob's tent first, then that of the two subwives, and lastly those of his daughters. 15
- $\mathbb{A}$ **השפחות**, for **האמהת**, would indicate another source for the phrase in which it occurs.
- (36) **ומה**, some MSS, $\mathbb{A}\mathbb{C}\mathbb{S}\mathbb{A}$. But $\mathbb{A}$ $\wedge$ 1 (owing to preceding $\mathbb{Y}$).
- (37) $\mathbb{A}$ **כי מששת את כל כלי**; but $\mathbb{C}$ **וכי**, which is preferable, as the clause really belongs to the last verse. 20
- (40) $\mathbb{A}$ **הייתי ביום**. We transfer **הייתי** to the next verse; though the anacoluthon is perhaps not indefensible here; *cf.* v. 43.
- (41) The repetition with which this verse opens (*cf.* v. 38) suggests another source. Possibly vv. 38 (רחליך וגו') to 40 are cited from a poem.
- $\mathbb{A}$ **בצאן** for *thy flocks*, like the preceding **בשתי בנהיך** for *thy two daughters*. It is 25 not carping criticism to point out that this hardly agrees with the previous narrative (30, 31 ff.). $\mathbb{C}$ felt the difficulty; for after rendering the latter phrase *ἀντὶ τῶν δύο θυματέρων σου*, it renders this *ἐν τοῖς προβάτοις σου*, among thy sheep. See also on v. 7.
- (42) $\mathbb{C}\mathbb{S}\mathbb{I}\mathbb{A}$ **ויוחקך**; but *cf.* 1 Chr. 12, 17. 30
- (44) The words **לעד והיה לעד** cannot refer to **ברית**; but to some material object which is to be the sign and memorial of the compact. Moreover, the accounting for the name of the borderland of **נלעד** being a principal motive of vv. 44–52, and **נל** appearing as the complement of **עד** in vv. 47–48, 52, it is natural to suppose, with OLSHAUSEN, that **נל ועשה** has fallen out of $\mathbb{A}$. The proposal is carried out, v. 46. 35
- Otherwise, we might suppose the missing words to be **ובננה מובה**; *cf.* Is. 19, 19. 20; v. 54.
- In Is. l. c. a **מובח** is associated with a **מצבה**, and the two together are to serve as a sign and a witness (**והיה לאות ולעד**).
- Possibly the original text of our story here contained the words: **ובננה מובה ונצבה** 40 **ויהיה לעד וגו'** and let us build an altar, and set up a *maççebah*; and let it serve as a witness &c. (*cf.* 33, 20). Thereupon, the speaker suits the action to the word, and erects a *maççebah*. Later theological prejudice would account for the omission supposed. The covenant must have been made with sacrifice (*cf.* v. 54); and the eating mentioned v. 46 will also have been a sacrificial meal. 45
- $\mathbb{C}$ adds at the end of v. 44: **ויבני בני ובינך**; *cf.* v. 50). This might have been omitted owing to homœoteleuton; and it agrees with v. 45, where Jacob sets up a *maççebah*, as at Bethel, 28, 18. But **יעקב**, v. 45, appears to be an incorrect gloss; see vv. 49, 51, the latter of which is 48^a in $\mathbb{C}$. The term **ויריקה**, instead of **ויצב**, may be intentionally used as a play on **הארבי** 50 (v. 20); *cf.* v. 51.
- (46) $\mathbb{A}$ **ויאמר יעקב**. The following **לאחיו** suggests that it was Laban rather than Jacob. Laban's brethren are specially mentioned, v. 23; and his boast of superior strength,

- 30 (42) The sense of **העטפים** (Lam. 2, 19) and **הקשרים** must evidently depend on that of **המקשרות**, v. 41, and **בהעטיף** in this verse. **ἄσημα unmarked** and **ἐπίσημα marked**; in disagreement with its version of the latter terms, and probably a mere guess. (**ἄ** perhaps read **ובהמליט** for **ובהעטיף**; cf. Is. 66, 7. At all events, it renders ἡνίκα γάρ ἔτερον, after explaining **המקשרות** by ἐν γαστρὶ λαμβάνοντα.) **ΑΣΨΣῪ** understand the distinction to be that of spring and autumn lambs and kids; the former being the more robust (*lit.* well-knit), and therefore preferred by Jacob for breeding purposes. (**Ὺ** **מכיריא** — **לקישיא**; and similarly **S**).
- 31 (2) **א** **אינו**, by a construction **κατὰ σύνεσιν**, but **א** **אינס**, which may be right, as **ב** might be confused with **ג**. So again in v. 5. **עמו**, **Ἐ** **πρὸς αὐτόν**=**עליו** or **אליו**. *Per contra*, in v. 5 **א** **אלי**, **Ἐ** **μετ' ἐμοῦ**=**עמי**, and so **Ὺ**.
- (3) **א** **אבותיך**, **Ἐ** **τοῦ πατρός σου**, cf. 48, 21. Plur. of **אב** with **אריך** does not occur elsewhere in the Pentateuch; cf. also 12, 1.
- (7) **ויהלף**, so **א**. **והחלף** **א**; but cf. v. 41 **והחלף**. It is simplest to suppose a confusion of **י** with **ה** in the old writing (**י**, **ה**); cf. on 15, 6.
- (9) **אביכן**, so **א** and vv. 5. 6. 7. **א** **אביכם**, a mere slip of the pen. Similarly **א** has 20 **לבניהם**, v. 43, and **בנימים** for **בנימין**, 35, 18 *et al.* Cf. also 36, 28 **אראן**, **Ἐ** **Ἄραμ**, *Aram*, and many similar instances. The confusion was perhaps due to indistinct pronunciation.
- (12) [Both SIEGFRIED-STADE, p. 552^a below, and GESENIUS-BUHL¹², p. 607^a, point **עשה** instead of **עשה**].
- (13) **א** **האל** **ביתאל** is not Hebrew for *the god of Bethel* (35, 7). The natural supposition that something has fallen out is confirmed by **Ὺ**, which usually agrees so closely with **א**, but here gives **אל** **בבית אל** **עלך** **בביתאל**=**אלהא** **בביתאל** **אלך**. This is probably the true text of **א** (cf. 35, 1). **Ἐ** **ὁ θεὸς ὁ ὀφθαλμῶν σου ἐν τῷ τόπῳ**, with **במקום** instead of **ביתאל** (cf. 28, 11. 17 ff.), may represent an older state of the Heb. text.
לי, **משחת**, so **Ὺ**; **א** **לי**.
ואשר, so **א**; **א** **ואשר**.
ועתה, so **א**; **א** **ועתה**.
- (15) **א** omits **כ**, owing to the following **ב**.
- (16) **כי** confirms the negative answer implied by the question of v. 14. Cf. vv. 26. 31. For **אלהים** in the second half of the verse, **S** **יהוה**; perhaps therefore 16^b belongs to J.
- (18) **א** **מקנה קנינו אשר רכש**; **Ὺ** **מקנה קנינו**, which is not found elsewhere, we restore **מקנהו קנינו** (so **Ὺ**); cf. 34, 23; 36, 6.
- (20) In v. 19 Rachel steals (ותננב) Laban's *teraphim*. Here, Jacob steals a march (ויוננב) on Laban. Perhaps the former motive of Laban's pursuit of Jacob belongs to E, and the latter to J (cf. v. 27). — With *Laban ha-Arammi*, cf. the classical *Leucosyri*, or White Syrians (NESTLE).
- (21) **אל** **הר**; cf. Num. 24, 1; 2 K. 12, 18; Luke 9, 51. **א** **אל**; but **Ὺ** **ל**.
- (24) **משוב** **עדר** **רע**, **Ἐ** simply **πονηρά**, giving the sense. So again, v. 29.
- (25) **א** **בקהר**, but a defining proper name has evidently fallen out after this word; cf. the following contrasted **בהר הנלער**. We therefore supply **המצפה**, which is otherwise strangely isolated in v. 49. Israel and the Ammonites occupy the same relative positions, Jud. 10, 17. Cf. also **רמת המצפה**, Josh. 13, 26. LAGARDE anticipated this conjecture, as also **אהלו** for **אחיו** (*Agathangelus*, 157).

- 32 25 בהאבקי עמו. The play on the name יהיבק is naturally repeated, to secure due attention.
- (29) ישראל is explained by איש + שרה + אל (!); cf. note on 30, 18.
- (30) שגג. It is the usual complement to הנירה. א.
- (31) פניאל, some MSS and שג; v. 32; Jud. 8, 8; 1 K. 12, 25. א.
- (33) הנשה, ש ὁ ἐνδρακῆσεν which became numb. ש thus renders ותקע, v. 25. Here, ש evidently read השנה and pointed השנה; cf. ש א = ותקע, v. 25.
- 33 (2) שתי שג; cf. 31, 33. א.
- ראשנה א, ראשנם. Cf. 13, 4; 38, 28; note on 32, 22. 10
- (4) א ויחבקו. ש naturally transposes the doubtful term to follow ויחבקו; yet cf. Luke 15, 20. The superlinear dots seem to indicate a doubt, because the word interrupts the usual sequence fell on his neck, and wept (45, 14; 46, 29). ויבנו (ש + שניהם) can hardly be right, as it is preceded and followed by sing. verbs. The ו— is perhaps due to that of וישא; or it may be a corruption of ה. Clearly 15 vv. 4.5 are concerned only with the unexpected behavior of Esau.
- (8) א מי אלה לך ש, מי לך א. The resemblance of א, א would account for א.
- (11) א הבאת; but א הבאתי (= ש ἤνεκα), and so שג. בל. Otherwise we might suspect רב for כל. cf. 24, 1.
- 13 א עלות עלי. The second word, though attested by א (עמי א), looks like ditto-graphy; 48, 7 is not really parallel.
- א וירפקתם א שג א. א is a needless substitution. א וירפקתם, so ש τὰ κτήνη, which includes the large as well as the small cattle. א הנאן, indicating the latter only.
- (16) א וילך לררכו requires וילך, which we supply; see 32, 2. 25
- (17) א ש, so ש; א.
- (18) א שלם ש; ש εἰς Σαλαμ, and so שג. But the context indicates that Shechem was the city which Jacob had arrived at (cf. also c. 34); hence ש safe, sound (so א, Rashi, and most moderns). The construction שלם שלם, however, is unusual and suspicious; and it is easy to suppose that ב has fallen out after the ב of יעקב. This gives us בשלם, the phrase of 28, 21; cf. שלום א. Even this is not altogether satisfactory, for the phrase עיר שכם instead of שכם is unusual; and WELLH. may be right in correcting שכם for שלם; cf. 34, 16 א כעם ש for א לעם. (The phrase עיר שכם is like עיר נחור, 24, 10; that is to say, Shechem is a personal name). Moreover, we should rather expect בשלום in connection with Jacob's arrival at Bethel again than here (cf. 28, 21 with 35, 6); and yet more in connection with his return to Isaac, 35, 27. GEIGER regarded עיר שלם as an interpolation due to Jewish jealousy of the Samaritans (*Urschrift*, p. 75). He also questioned בני, v. 19.
- (19) The name of the בני חמור may be the real origin of *Bit Humria*, the Assyrian name of the kingdom of Samaria; and *Jehu abal Humri* may conceivably mean *Jehu the Hamorite* [?], rather than *Son of Omri*, as is usually assumed. (The quality of the ח is not decisive against this suggestion in the case of a proper name like חמור; cf. חנון, חנו, Assy. *Hanunu*; חמת, חמא, Assy. *Hamatti* as well as *Amatti*).
- א קשיטה here as well as Job 42, 11; Josh. 24, 32. If the word be connected with *قسط* (*qisf*) justice, a balance, it must be pointed with ש not ש; cf. קשם truth.
- (20) א ויצב שם מוכח א. We emend with WELLH. Cf. 35, 14. 20; 8, 20; 12, 7. 8; 35, 7.
- 34 (2) החוי ש ὁ Χορραῖος = החרי; cf. 36, 2. 50
- א וישכב אתה ויענה א. ש μετ' αὐτῆς = אתה, which is probably right in every case; the alternative construction being עם שכב, e. g. 39, 7. [Cf. BUDDÉ on 2 Sam. 13, 14].

- 31 v. 29, implies that he is accompanied by numerous clansmen. No אחים accompany Jacob, v. 17 f.; and perhaps even אחינו, v. 32, and אחי ואחיו, v. 37, are Laban's companions with whom Jacob might claim kindred. Cf., however, 35, 2.6.
- ויקחו, so $\mathfrak{S}$; $\mathfrak{M}$ וילקטו. 5
- ויאמרו לו לכן הגל הזה ער ביני וביניך היום ($\mathfrak{M}$ 48^a): $\mathfrak{S}$ adds at the end of the verse ($\mathfrak{M}$ 48^b): ויאמר לו לכן הגל הזה ער ביני וביניך היום. (47) This verse does not well agree with 48^b. See also v. 49.
- (48^a) $\mathfrak{S}$ ויאמר לכן ליעקב הנה הגל הזה והמצבה הזאת אשר הרימתני ביני וביניך ער הגל הזה וערה הזאת. See vv. 51, 52^a. 10
- (49) $\mathfrak{M}$ והמצבה אשר קרא המצפה כי אמר *And the maṣṣebah which he had raised he called ha-Mizpah; for he said &c.* $\mathfrak{M}$ והמצבה אשר אמר $\mathfrak{M}$ והמצבה וגו'. We expect the *maṣṣebah* to be mentioned after the cairn, and its name to be specified and justified in like manner. EWALD restored והמצבה המצפה; but it seems probable that more words have fallen out between the two similar ones. 15
- $\mathfrak{M}$ יהיה $\mathfrak{S}$ ὁ θεός=אלהים, as in v. 50, which is more natural in Laban's mouth.
- (51) $\mathfrak{M}$ יריתי $\mathfrak{S}$ ἔστησα, see v. 45.
- (53) $\mathfrak{M}$ ישפטו, but $\mathfrak{M}$ $\mathfrak{S}$ $\mathfrak{J}$ $\mathfrak{A}$ sing.; assuming that Nahor's god was the same as Abraham's. $\mathfrak{M}$ אלהי אביהם, $\wedge$ some MSS and $\mathfrak{S}$. It is a transparent gloss, suggesting 20 perhaps that the god of Abraham and of Nahor was the god of the two parties, Jacob and Laban; or else of Terah, their common ancestor. Cf. Josh. 24, 2. Had Laban spoken the words, it would not have been *after* the closing term בינינו (v. 37; Ex. 18, 16; Is. 5, 3). $\mathfrak{S}$ corrects אבותינו.
- (54) Jacob's invited *brethren* are Laban and his company. 25
- $\mathfrak{S}$ לאכל לחם ויאכלו לחם. $\mathfrak{S}$ לאכל לחם ויאכלו is probably evidence of another form of the text, if not rather a wanton alteration.
- 32 (2) לררכו $\mathfrak{S}$ + $\mathfrak{M}$ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς ἶδεν παρεμβολὴν θεοῦ παρεμβεβληκυῖαν = וישא עיניו וירא מחנה אלהים הנים; perhaps a variant of ויפגעו בו מלאכי אלהים. 30
- (6) וצאן, so some MSS and $\mathfrak{M}$ $\mathfrak{S}$ $\mathfrak{J}$ $\mathfrak{A}$ rightly. $\mathfrak{M}$ $\wedge$ ו.
- (8) $\mathfrak{M}$ והנמלים; so $\mathfrak{S}$ ^B and Syr.-Hex., but $\wedge$ $\mathfrak{S}$ ^A. (A gloss; otherwise ואת הנמ' Cf. 30, 43; 31, 17.
- (9) $\mathfrak{M}$ האחת, scribal error for האחר (so $\mathfrak{M}$). $\mathfrak{M}$ השני $\mathfrak{S}$ הנשאר. 35
- (14) $\mathfrak{M}$ הבא בירו. Not the same as אשר בירו (cf. 35, 4); but *that which had come with him*, viz. his livestock; cf. 1 Sam. 14, 34; 1 K. 10, 29. $\mathfrak{S}$ ὡν ἔφερεν. $\mathfrak{S}$ $\mathfrak{O}$ $\mathfrak{S}$ $\mathfrak{A}$ *what he had brought with him*, as if pointing הבא.
- (16) $\mathfrak{M}$ בניהם; a scribal error, as in 31, 9.
- 19 $\mathfrak{M}$ מנהה הוא שלחה $\mathfrak{S}$ διὸρα ἀπέσταλκεν shows that this was written מנהה הוא שלחה; $\mathfrak{S}$ read thus: מ' היא שלחה.
- (21) $\mathfrak{M}$ $\mathfrak{S}$ $\mathfrak{O}$; $\wedge$ $\mathfrak{M}$. The word fell out between 'יעקב אחר' ויאמר = $\mathfrak{S}$ $\mathfrak{O}$; cf. Prov. 16, 14. $\mathfrak{M}$ פניו, which is without a parallel.
- (22) $\mathfrak{M}$ במחנה. The statement וילן שם בלילה וְהוּא לֵן וְהוּא takes us back to v. 14^a: וילן שם בלילה היה. Jacob is still at Mahanaim (שם). The entire narrative, vv. 2-22, centres 45 upon that ancient sanctuary, the name of which — *Two Camps* — is alluded to again and again. Thus we have *God's Camp*, v. 3, and Esau's 400 men imply another camp or host. Then, v. 8, Jacob divides his own following into *two camps*, which he mentions as evidence of his prosperity in his prayer, v. 11; and lastly, we have here במחנה, or rather perhaps במחנים (final מ and ה are some- 40 times confused).
- (23) $\mathfrak{M}$ בלילה הוא. But $\mathfrak{M}$ rightly והוא; cf. vv. 14, 22; 19, 33. — ויבק $\mathfrak{S}$, cf. הירדן.
- (24) $\mathfrak{M}$ כל אשר, $\mathfrak{M}$ $\mathfrak{S}$ $\mathfrak{J}$ $\mathfrak{A}$ rightly. $\mathfrak{M}$ $\wedge$ כל.

- 35 (28) חוי אשר חי, from ח . חוי . See 25,7.
 (29) ס alone has the addition, which, however, looks original, and seems almost necessary after ויקברו , besides being in the manner of P. But ס^{BM} .
- 36 (1) עשו should be repeated before הוא ארום ; cf. vv. 8.19; so ס only. 5
 (2) בן עבטון , so מסס here and in v. 14; cf. vv. 24.25. אוי בת צ' אוי in both places. See 2 Chr. 11, 18 for an instance of the opposite error.
 אוי החרי, scribal error for החרי (v. 20).
 (3) אוי בשמת (see 26, 34), מחלת (28,9); and so throughout (vv. 4.10.13.17). In 28,9, P has already named Mahalath bath-Ishmael, the sister of Nebajoth, as Esau's 10 third wife. If, therefore, Basemath be the original reading here, we can only attribute it either to a *lapsus memoriae* on the part of P, or to another hand, *viz.* R.
 (5) יעוש עוש עוש ; so Q^{c} and v. 18. יעיש עיש . Cf. v. 14. (يعوث , the Lion-god; W. R. SMITH, *Rel. Sem.* pp. 37-43). 15
 (6) ישלך אל ארץ is obviously incomplete. שעיר $\text{+$ שעיר , in harmony with the context. But מארץ כנען suggests מארץ שעיר , which was misread מארץ ; and then כנען was naturally substituted for שעיר .
 (10) ואלה , so 3 MSS, מסס ; אוי ו .
 ורעואל , so מסס ; אוי ו (after preceding ו). 20
 (11) ונעתם . The preceding names are without the conjunction, which in this case may be due to repetition of the ו of צפו . אוי ו . But מסס read ו with every name after the first.
 (15) אוי אלוף קרח נעתם ; and then (v. 16) אלוף קרח נעתם . See vv. 11.12, where נעתם follows צפו , and קרח does not appear at all among the Bene-Eliphaz, 25 in fact, belongs to v. 18, and is rightly omitted here by מ . The transposition of נעתם is warranted by the otherwise undeviating order of the names.
 (10) אוי הוא ארום is evidently wrong; cf. v. 8. מס rightly prefix עשו .
 (20) אוי ישבי , ס sing., in agreement with החרי, seems preferable.
 (21) אוי דישן , ס Paišun , so again vv. 28.30. אוי דלישן (!). ס *Daishan*. The name is probably corrupt, but must remain indeterminate. 30
 (23) אוי ושפו , so מס rightly; אוי שפו .
 (24) אוי ואיה , מסס , 4 MSS, and 1 Chr. 1, 40. איה .
 איה האימים מ האימים the *Emim* (Deut. 2, 10; Gen. 14, 5); so עו בגל , which is, on the face of it, unlikely; nor does البغال 35 the mules seem at all more probable. Possibly הימם is only an accidental repetition of הימם *Hemam*, which occurs just before (v. 22); in which case it seems hopeless to speculate what it was that Anah found in the wilderness. ס , however, read or corrected הימם the water; a plausible emendation, for water is just what a herdsman would desire to find in a wilderness. Moreover, ענה may be related to عنه 40 to put forth herbage [عننت الارض بالنبات]; cf. the phrase اعنى الرجل the man found or lighted on land that had produced عشب , and of which the pasturage had become abundant (see LANE). The rendering hot springs, aquae calidae , is based by St. Jerome on the Punic dialect: *nonnulli putant aquas calidas juxta Punicae linguae viciniam, quae Hebraeae contermina est, hoc vocabulo significari.* 45 Cf. Hieron. *Quaest. Hebr. in libro Genesios*, ed. LAGARDE (Lips. 1868) p. 57. Unfortunately the Punic term compared is unknown. Syro-Hexapl. ܡܚܘܢܐ ܡܚܘܢܐ ; see FIELD. [Cf. *Addenda* on p. 118].
 (25) בני ענה דשן . Possibly some names have fallen out. Yet the writer may have written בני mechanically, having written it so many times already; or he may 50 have intended to include Oholibamah (so ס), whom he afterwards specifies as a daughter; or he may even have remembered that Dishon was really a tribal name. ס בתי ענה מ דשן *plene*.

- 34 (5) אז והחריש אז , a scribal error; cf. 31,7. אז וחריש אז looks as if י had early fallen out, and then a careless copyist had inserted ה . But perhaps this is only another instance of ך being misread כ in the ancient text.
- (9) אז אתנו. The alternative construction with ב (Deut. 7,3) indicates אתנו.
- (13) אז לבניכם ט , (a reminiscence of Deut. 7,3); but cf. v. 16. 5
- (13) אז במרמה וירבדו; S reverses the order; and so SCHUMANN, SCHRADER &c. ב ענה, however, is a known construction (ψ 69,13; 1 K. 18,24; Ezr. 3,11); and וירבדו may be corrupted — possibly from וירבם and deceived them (29,25). But Ex. 5,9; ψ 35,20 suggest כדבר מרמה. The following ויאמרו אליהם, v. 14, is against S . 10
- (15) אז טמא אז plur., as in v. 27.
- (15) אז וזר, S כאשר אנחנו נמלים + ט ; cf. v. 22.
- 21 אז שלמים הם אתנו וישבו אז ; see vv. 10,23. The use of שלם 1 K. 8,61 is different. Perhaps we should point שלמים (ψ 55,21).
- 22 אז ולהיות SA ; cf. v. 16. אז ו (after ו); so ט ὄστε εἶναι.
- (24) אז וימלו את כל יצאי שער עירו; ט : καὶ περιετέμοντο τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτῶν πᾶς ἄρκον. אז וימלו כל זכר כל יצאי שער עירו is due to a transcriber's eye having wandered to the preceding line (cf. 17,23.24; and v. 14).
- 27) Verses 27-29 are not consecutive to v. 26, but a parallel account. It is questionable whether החללים here means the slain; people do not usually attack (באו על; v. 25; Jud. 18,27) the dead. Possibly it was intended as an equivalent to (ה)כאבים, 20 v. 25; cf. ψ 69,26 כאב הלליך. Perhaps, however, I is right: *Quibus agressis, irruerunt super occisos caeteri filii Jacob &c.*, and we may read ובני אז with אז , ו having fallen out in אז after the preceding ו.
- (29) אז שבו ויבזו ואת אז is awkwardly expressed. We follow אז (S read בעיר for בבית at the end, and ט has both). 25
- (31) אז יעשה, S points יעשה; cf. v. 7.
- 35 (1) ט εἰς τὸν τόπον Βαιθηλ, which is interesting in view of 28,11; 31,13.
- (2) אז מתככם טS , אשר בתככם.
- (3) אז נעשה SA . 30
- 4 אז ויאבדום עד היום הזה: ט + שכם. See 2 Kings 19,18.
- (5) אז יעקב ט Ισραηλ.
- (7) אז אל ביתאל אז ; אל ביתאל אז , which was perhaps corrupted from ההא (so SI), which seems required after למקום. Besides, *God of Bethel* is an extraordinary name for a place. — טS ועש at the end. 35
- (9) אז עור, ט בלון — אלהים + אז , אהו — בלון ט , עור.
- (12) אז נשבעתי, so S . אז נתתי ט אז δεῦκα αὐτῆν, in order to vary from the following δῶσω. But it is evident that the second member of the verse is an addition.
- (13) אז אתו: אז כאשר כלה לרבר אתו: when he had done talking with him; cf. 17,22; 18,33. אז 40
- (16) After מביחאל ט inserts v. 21. — ותקש, Hif'il, as in v. 17. אז יתקש Piel.
- (18) ויצא לכם אז , 42,28 בצאת נפשה.
- 20 אז כי מתה, but ט ἀπέθνησκεν γάρ for she was dying = כי מתה (so $\text{S}^{\text{C}}\text{O}\text{A}$).
- 20 אז הוה, which, however, $\text{C}^{\text{O}}\text{S}$ preserve. See on 19,37. 45
- (22) אז וישמע ישראל. The Masorah notes במצא באמצע פסוק, perhaps suspecting an omission? — cf. GEIGER, *Urschrift*, p. 373]. There may have been some reference in the source to the cursing of Reuben (cf. 49,3). ט + καὶ πονηρὸν ἐπάνη ἐναντίον αὐτοῦ = וירע בעיניו and it was grievous in his eyes (21,12; 48,17). Cf. also 34,7.
- (24) אז ובני אז , cf. vv. 25.26. אז ו. 50
- (26) אז ילד אז ; some MSS and אז plur., as in the same formula, 36,5.
- (27) אז בארץ כנען טS ; אז . — NESTLE proposes קריאה ארבע and in seven passages out of nine, the name is anarthrous. See Neh. 11,25.

- 37 (2) ואלה, so Θ Σ Σ Δ . $\wedge$ Al (after η).
- (3) Al ישראל, Θ יעקב; but Syr. Hexapl. (LAGARDE, *Bibliotheca Syriaca*) as Al . Al ויעשה. 1 Sam. 2, 19 does not make it probable that this is frequentative. Al ויעש. Perhaps ויעשה (1 K. 16, 25) was the original form; and as this was unusual, the ' was omitted by some ignorant copyist. 5
- (4) Al סבל סבל בניו Θ סבל סבל rightily. A further reference to אחיו would have been expressed by פכלם *above them all*, which indeed is what Σ Σ Δ actually have.
- (5) ויוספו עוד שנה אחי is a natural anticipation of the result. It is, however, omitted by Θ . See DILLM. 10
- (8) ויוספו וגו'. The mention of *his dreams* — whereas we have read of but one dream as yet, and another immediately follows (v. 9) — suggests that this clause is a misplaced interpolation. Al indeed reads הלמי; but this is only an Aramaism (*cf.* Θ Θ Σ).
- (9) Al לאחיו Θ לאביו ולאחיו, which agrees better with vv. 10, 11. *The sun and moon*, 15 *i. e.* his parents, were not concerned in the former dream.
- (10) Al ויספר אל אביו ואל אחיו is strange on account of the construction אל אביו, as well as superfluous after the statement of v. 9. Al has the usual ל instead of אל (*cf.* 24, Θ ; 40, Θ). Θ . The narrative might, no doubt, be made more coherent, according to our ideas, by transferring v. 5^b to the place of 5^a, and the latter to 20 the end of v. 9. We might then read ויספר לאביו, and reject ואל אחיו as an intruding gloss.
- (17) שמעתים Al שמעתים.
- (20) Al ונהרגו Al Σ $\wedge$ init. ; and so again v. 27.
- (21) Al ראובן. We adopt WELLHAUSEN's conjecture. 25
- (27) ובשרנו, so Al Θ Σ Σ Δ rightily. Al $\wedge$ init. , which fell out after η .
- (28) אנשים פדינים כהרים. Θ felt the same difficulty which oppresses modern critics, and accordingly turned this indefinite subject into a definite one; thus identifying the Midianites with the already mentioned Ishmaelites (Οἱ ἄνθρωποι οἱ Μαιδιτανῶν or ἔπιποροι, for which Θ actually substitutes οἱ 'λαουαῖται'). The *parables of* 30 *criticism* would seem to be neither newfangled nor fanciful, as is so often and so foolishly asserted.
- (33) היא, so Al Θ Σ Σ Δ ; $\wedge$ Al . The Oriental Versions at least indicate the natural construction, even if they only supplied the missing pronoun.
- (35) Al ויקמו Θ συνήχθησαν=ויקמו; see on 1, 9. Perhaps a confusion of η and σ in the 35 old writing; or due to indistinct dictation, *m* and *w* being related sounds.
- ובל, $\wedge$ Θ ; perhaps feeling the difficulty in the mention of all Jacob's daughters, when only one (Dinah) is otherwise known.
- Al ויבאו לנחמו Θ και ἤλθον παρακαλέσαι=ויבאו לנחמו. The added verb is necessary after ויקמו (*cf.* 31, 17), and favors that reading. 40
- (36) והפדינים; so v. 28, and all Versions. Al והפדינים. Many MSS of Θ Ἰσραηλίται ἔμποροι. Al ואתו; Al Θ את יוסף Al Θ (את?).
- מצרימה Al אל מצרים.
- פוטיר is probably the same name as פוטירע, 41, 45; in Egyptian perhaps *Pu ti fe Rā*, the gift of Ra, a name like Mattaniah, Dorotheos, &c. [*cf.* LAGARDE, 45 *Genesis Graece*, p. 20; STEINDORFF, *Beitr. zur Assyriol.* i, 336].
- 38 (1) אל, *cf.* v. 16. Al ועד seems improbable. אל may have been changed to על, as often, and then further to עד. The same may be said of 1 Sam. 9, 9, which, moreover, is not quite parallel. 50
- (2) Al וישבו must be right. But Θ ἦ ὄνομα (so Σ) is interesting, because it shows that the original spelling was ושבה (שמה), which was misread ושקה. Hence Θ omits בת, v. 12.

- 38 (3) **א** ויקרא **א**, ותקרא **א**, as vv. 4.5. **א** ויקרא in all three places.
- (5) **א** והיה בכובי **א**. **א** corrects בכובה **א**; but the datum evidently refers to the birth-place of Shelah. So **א** αὐτῆ δὲ ἦν ἐν Χασβί=כובי **א**. והיה בכובי **א**. The name of the town in **א** may have been the same originally as in **א**, **א**, and **א** having been confused; see on 30, 13. According to 1 Chr. 4, 22, כובא (=כובה) was a town of the Bene-Shelah. It was doubtless identical with the אכובי of Mic. 1, 14; Josh. 15, 44. **א** pointed כויב here (کوزیب). **א** curiously renders: *quo nato, parere ultra cessavit*; and similarly **א**. The bringing of such a name into connection with Tamar, who is in turn deceived and deceiver, is significant for the origin of the legend. Moreover, as Tamar acts the harlot, we may perhaps compare the name כובי, Num. 15, 25; [cf. Assy. *kuzbu* 'luxuriancy, lasciviousness'].
- (9) **א** שחת seems to preserve the original meaning of the root שחת, viz. *to fall*=Assyr. *šahātu*. השחת, שחה, *to corrupt, destroy*, are therefore strictly synonyms of הפיל. Possibly, however, the word is here used in its ordinary metaphorical sense of corrupt behavior, and has been substituted for some more direct expression which was offensive to the Masorites. **א** render it so.
- (11) **א** שבי. Lev. 22, 13 ושהב אל בית אביה suggests the pointing שבי here, and ותשב, v. 12.
- (12) **א** עלה לנו צאנו, ויעל על גווי צאנו **א**. But the phrase is strange; and v. 13 לנו את צאנו, compared with 31, 19 לנו את צאנו, suggests our correction. על (**א** **א**) may be dittography (two MSS of **א** have לגווי); and י may be a relic of את. We read לנו in v. 13 also for the ἄπαξ λεγ. לנו.
- (14) **א** ויקם seems to require פניה, as in v. 15. It might be pointed as Nif'al (Ezek. 24, 8); as התכס might also in Deut. 22, 12; but we follow **א** ותתכס; cf. **א**; 24, 65. ת fell out after ת.
- א** והוא לא נתנה לו **א**; **א** והוא לא נתנה לו **א**.
- (15) פניה, **א** + καὶ οὐκ ἐπέγρω αὐτήν, so **א**.
- (16) **א** אל, scribal error for על; cf. v. 21.
- (18) **א** ופתילך; see v. 25. **א** sing. in both places.
- (21) **א** מקמה **א**, המקום **א** rightly; cf. v. 22. Enaim was not Tamar's place (cf. 18, 33; 30, 25).
- א** והוא **א**, ההוא **א**, The ה fell out in **א** after ה. Cf. 19, 33.
- (24) **א** כמשלש **א**, כמשלשת **א** rightly, as חדש is masc. ת fell out before the similar letter ת.
- א** ולונונים **א**, ἑκ πορνείας, and so **א**. Cf. v. 25 **א** לאיש **א**, ἑκ τοῦ ἀνθρώπου 35 (but see v. 18).
- (25) **א** החתמת והפתילים, see v. 18. החמת for the ordinary חותם is ἄπαξ λεγ. Perhaps it is corrupt, and we should read החתמם (or החתמת?). A transcriber may have altered sing. to plur. because of האלה **א**. החתים והפתיל **א**, ὁ δακτύλιος καὶ ὁ ὀρμισκος. 40
- (20) **א** בני **א**. We add the usual לאשה (v. 14).
- (28) חוט, so **א** both here and in v. 30; cf. Jos. 2, 18; **א** & c.
- א** ויצא **א**, ἔξελεύσεται, and so **א**. Either ויצא, ויצא, or a perfect of future certainty.
- (20) **א** כמשביב could only mean *like one who draws back*; and an Aramaizing infinitive (כמשביב; cf. Num. 10, 2) is too rare to be lightly assumed. It would be better to restore the ordinary construction כמשביב (so DILLM.), as ה and ב are sometimes confused. But we prefer המשביב; כמשביב; a construction employed by J in 19, 15. The *scriptio defectiva* כמשביב, not being understood, led to false correction by omission of the ה. **א** ὡς δὲ ἐπισυνήγαγεν.
- א** מה פרצת עליך פרץ **א**. **א** τί διεκόπη διὰ σέ φραγμός; *why was a fence broken through on thine account?* So **א** *Quare divisa est propter te maceria?* *What a breach has been broken on thy account!* **א** (so **א**) **א**, implying פרצת or פרצה, as though פרץ were feminine. But the angry midwife is rebuking

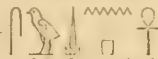
- burst into bloom *all over*. The asyndeta mark the quick succession of the phenomena: *And it was budding — it sprang into blossom — its clusters bore ripe grapes.*
- (13) ישא פרעה את ראשך, ὁ μνησθήσεται Φαραω τῆς ἀρχῆς σου, Ἰ recordabitur Pharao ministerii tui; similarly ΣΕΩΛ. See also ὁ v. 20; ψ 15,4. ὁ missed the grim humor of the ambiguous phrase נשא ראש (vv. 13, 19). In 2 K. 25,27 the addition of מביא כלא leaves no room for misunderstanding. We may render: *Pharaoh will elevate thee; i. e.* in this case metaphorically, to office; in the other (v. 19) literally, to the gibbet.
- (14) אלה וזכרתי וגו' is very puzzling. No exact parallel can be adduced (Mic. 6,8; Job 42,8 *apud* GELSEN.¹² are certainly not such). It looks as if ועתה אל תשכחני (i. v. 23) had fallen out before these words; as if the sense had been: *And now forget me not; but if thou have remembered me, when it is well with thee, pray do me a kindness &c.* Cf. Lam. 3,31,32. It is, however, simpler to restore אך for כי with WELLI. and DRIV. *Tenses*, Add. § 119δ. Cf. Ἰ *Tantum memento mei, cum bene tibi fuerit, et facias mecum misericordiam*; which at least suits the context; ὁ ἀλλὰ μνησθήτι μου κτλ. For the construction, see 23,13. חסד, S + אמת (24,27). — מן הבית הזה, ὁ ΣΕΩΛ Ἰ הסהר (39,20).
- (19) ראשך מעליך; cf. vv. 13,20. מעליך is an inept gloss, which spoils the *double entente*; or perhaps it is an accidental anticipation of the following מעליך.
- 41 (3) אלה דקות; ὁ λεπταί, cf. Is. 29,5; Lev. 13,30. אלה דקות, as in vv. 19,20,27, is supported by the alliterative character of the phrase — *ra'oth mar'ch weraqqoth basar*, with *r* in every word. So again, v. 4. But in v. 6, where ὁ has λεπτοί, as before, אלה דקות is confirmed by the alliteration: *daqqoth us'eduphoth qadim*, 25 with *d* in each word.
- (8) אלה הלמו, ὁ הלמו (see on 37,8), because of the following אותם. S also plur.; but the plur. of הלום is always הלמות v. 12; 37,8,19,20'; and the interpretation, v. 25, expressly says *the dream is one*. Cf. also v. 15. Else we might read הלמתיו, with KAUTZSCH-SOCIN.
- אלה אוחם, ὁ אותו; see last note.
- (9) את פרעה אל, אלה אל פ' (cf. v. 17, where אלה אל, אלה). את פרעה אל, so אלה (λ dual); cf. ὁ S ἡμάς. אתי אלה.
- (10) אלה במשמר בית, ὁ ἐν φυλακῇ ἐν τῷ οἴκῳ, see on 40,3.
- (13) השיב, *he, i. e.* Joseph restored, *scil.* in his interpretation. Otherwise, פרעה has fallen out.
- (14) אלה וירצהו; Jer. 49,19. But ὁ καὶ ἐξήγαγεν (var. —ον) = וירצהו; so אלה. אלה ויגלה is transitive (λ + *his hair*). For Hithp. see Lev. 13,33; and cf. 38,14. We might also point as Nif'al, a form not found elsewhere. ὁ corrects ויגלהו. ויהלף אלה. We point as Hif'il; see the same phrase, 35,2; cf. also 31,7,41. Hif'il will also be right in 2 Sam. 12,20. Piel is not found elsewhere.
- (16) אלה פרעה את שלום פרעה, בלערי אלהים יענה את שלום פרעה; cf. 14,24 and note. Transferring Athnach to the preceding word לאמר, we might render: *Without me, God could give an answer of peace for the Pharaoh! (cf. v. 44).* So Ἰ: *Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni*; and λ *Without my knowledge, God will answer Pharaoh with peace (cf. ὁ)*. Or pointing בלערי, with אלה, we might take it as a question: *Without God can one answer peace for Pharaoh?* So in 40,8 emphasis is laid on God as the true interpreter. Cf. S: *Thinkest thou that without God one will answer peace to Pharaoh?* Either seems preferable to ὁ Ἄνευ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται τὸ σωτήριον Φαραω = אלה וירצהו; pointing בלערי אלהים לא יענה וגו' (יההב ὁ), and inserting לא יענה.
- (17) אלה לאמר, אלה. אלה והגני אלה; cf. v. 22; 40,10,16. ו fell out in אלה after י.

41 It was necessary to inform the people that Joseph had been set over them by the Pharaoh himself (*cf.* v. 41). The supposed Egyptian salutation thus disappears.

The Versions are hardly worth noticing here. Ἐ καὶ ἐκήρυξεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ κήρυξ· καὶ κατέστησεν αὐτόν κτλ. depends apparently on reading אברו or כרוז for אברך (Dan. 3,4; 5,29); a term which, being of Greek origin, can hardly be right here.

(45) צפנת פנחה, Ἐ Ψονθομηνηχ. It is perhaps the Hebraized form of (*sul'a en fa-ānχ*)=The Protector of Life. Whatever the Egyptian title intended, it is evident that the first element in it has been assimilated to the Semitic root צפן, to hide, as was recognized by ἘΟΣΑ. (*Cf.* HIERON. *Quaest.* p. 61: *Licet Hebraice hoc nomen absconditorum repperitorem sonet.* He adds: *interpretatur ergo sermone Aegyptio Zappanthsane . . . salvator mundi*; which is certainly nearer the mark). [*Cf.* LAGARDE, *Mittheil.* iii, 226.282, also CORNILL, *Eint.*² 51]. וישת את מצרים is clearly not Heb. as it stands. Ἐ. We correct וישת את מצרים' ויסף וגו' after v. 33. The error is due to a copyist's eye having wandered to ויסף in the second member of the verse. ἘO inserts שליט after ויסף (42,6); and so λ (*Waly over all the land of Egypt*).

(48) את כל אכל שבע שנים אשר היו אֵל cannot be right, as שנים is definite, and demands the article (see v. 47). But this change alone makes a poor sense. We, therefore, אֵל אֵל Ἐ; *cf.* v. 53. Ὡ all the produce of the seven years of plenty which were &c.

(50) ילר אֵל plur.

(51) נשני, the antique sound, for the sake of assonance with מנשה. But the pointing is more likely a mere error for נשני; *cf.* 30,20, and similar instances, which prove that the recognition of likeness between sounds did not depend much on vocalization.

(52) הפרני Ἐ טωσσησεν=הרמני (פ confused with מ, and transposed).

(53) היה Ἐ. היה Ἐ; but היה refers to השבע, *cf.* vv. 48.56.

(54) היה Ἐ. לא היה Ἐ (a misunderstanding).

(55) תעשן אֵל תעשו אֵל.

(56) על פני כל אֵל, על כל פני אֵל.

אֵל אשר בהם is meaningless. את כל, of course, implies a substantive; and אֵל is an easy corruption of [אצרת הבר], *the stores of grain*. *Cf.* Ἐ τοὺς σιτοβολῶνας, אֵל אשר בר כהם בר, אֵל, Ὡ; and see Joel 1,17. The confusion may have begun in the old writing, in which פ (צ) resembles ש (ש).

אֵל וישבר אֵל, and he bought grain (v. 57; 42,3.5), should, of course, be וישבר אֵל (cf. 42,6)=אֵל וישביר, and he sold grain.

42 (1) שבר, *grain*, as sold from the granaries, is not likely to be derived from שבר, in the sense of *that which is crushed in the mill*. It is perhaps from neo-Sumerian *širba* = *nirba, nidaba* (ZK ii, 421) the corn-god, Egyptian *nepri*. [*Nirba*, however, is an error for *Nisaba*; *cf.* DELITZSCH, HWB, p. 471; AW, p. 306. — P. H.]. The cuneiform characters for SA and IR are very much alike.

(2) ויאמר Ἐ. (doubtless feeling its redundancy).

אֵל משם Ἐ. משם אכל=מעט אכל (43,2). As משם is needless after שמה, and ע is often confused with ש, we suppose משם is a corruption of מעט אכל having fallen out.

(6) ויסף הוא השלים על הארץ הוא וגו' אֵל. ויסף הוא השלים על הארץ הוא וגו' אֵל Ἐ. smooth over the difficulty of the diction by reading והוא in the second instance; but it is evident that the statement הוא השלים על הארץ did not belong to the original sentence. שליט, which is not classical Heb. (ἘO 41,45; 45,8=Heb. משל; Eccl. 7,19; 8,8; 10,5; *cf.* Ezek. 16,30), is perhaps Grecized as Σαλας, given as the name of the first Hyksos king by Josephus (*Ap.* 1,14), but not yet found in the Egyptian Monuments.

- text of Θ , which is self-evidently preferable. According to Syr. Hexapl., however, Θ omitted $\text{ב}^{\text{ב}}\text{ב}^{\text{ב}}$.
- (6) אל ואם ידעת ויש $\mu\alpha$ ואם ידעת ויש for the third word (cf. Eccl. 2, 19, ומי יודע ההכנס). $\mu\alpha$ sometimes wrongly has η for אל (e. g. 19, 2; 30, 32); and reversely η for אל (22, 9, 24); but here $\mu\alpha$ is preferable: *if thou knowest whether there are &c.* We, however, divide: יש ידעתה ואם (*plena scriptio*): *and if thou knowest there are &c.* For the construction, cf. 12, 13; 21, 7.
- (9) אל מעט ורעים . For מעטים , see ψ 109, 8. $\Theta\text{O}\text{S}\text{Z}$ *adj. plur.*
- (12) אל המן , Θ κατὰ σῶμα , reading $\eta\eta$ for $\eta\eta$. But $\sigma\acute{o}\mu\alpha$ may be a corruption of $\sigma\acute{o}\mu\alpha$. 10
- (13) אל ותלה $\acute{\alpha}\pi.$ $\lambda\epsilon\gamma.$; an Aramaism ($\text{להָה} = \text{לאה}$). We prefer $\mu\alpha$ ותלא ; cf. 19, 11. But Θ ἐξέλιπεν (21, 15) suggests ותכלה (= ותכל). S probably וחשם (v. 19).
- (15) אל כסף , $\mu\alpha$ הכסף . So again v. 16 *ad fin.*
- (16) $\mu\alpha\text{S} + \text{לחם}$, which has fallen out in אל after לכם .
- (17) אל וינהלם is very strange in the sense of *he supported them*. Θ $\text{καὶ ἐξέθρεψεν αὐτοῦς} = \text{ויכלכלם}$ (45, 11; cf. 50, 21. But in ψ 23, 2 $\text{ἐξέθρεψέν με} = \text{וינהלני}$. S $\text{ויכלכל} = \text{ויכלכל}$, v. 12); Θ^{O} η (so also in v. 12). 15
- אל לא נקח Θ ποτέ ἐκτραβῶμεν , wrongly pointing נקח (Ex. 9, 15).
- (18) $\text{אל ויביאו את מקניהם אל יוסף}$. If אל ארני be not a spurious interpolation, a word must have fallen out; and בא (or הבא) is naturally suggested by יוסף and את מקניהם . 20
v. 17. אל ארני is not the same as לארני ; so that we cannot render אל : *and the cattle are my lord's*.
- (19) אל ונתן ורע , Θ ונורע + ו ; which might have fallen out through homœoteleuton. Cf. v. 23 *ad fin.*
- (21) $\text{אל העביר אתו לערים}$, *he made them go and live in the towns*; an unlikely statement. 25
We follow $\mu\alpha$ העביר אתו לעבדים , *he reduced them to the condition of serfs*; doing, in fact, what they had themselves suggested, v. 19; cf. v. 23.
- (24) אל בתבואת , *at the ingatherings or harvests*; cf. Θ^{O} על תבואת *when they bring in the crop* (so S). But תבואה means *proventus* = *yield, produce of the soil*; and $\mu\alpha$ reads אל בתבואתה *in the yield thereof* (i. e. of the land, v. 23); cf. Ex. 23, 10. *A fifth* 30
in the yield = a fifth of the yield.
 $\text{אל ולאכלם ולאכלם ולאכלם}$ is rather incoherent. Correcting לכם ולאכלם *and for food for yourselves* (= Θ $\text{καὶ εἰς βρωσιν ὑμῶν}$), and pointing ולאכלם instead of ולאכלם , we at least get a well-knit clause. Θ ולאכלם לטפכם ; but *those who are in your houses* = your dependents, clansmen, slaves, &c. (= Θ בתיכון). Possibly 35
we should correct: לכם ולאכלם בתיכם at the end. S apparently וטפ בתיכם .
- (26) אל ויהי וישם does not suit the context syntactically. After לחמש an infin. is expected, if anything; and Θ actually gives $\text{ἀποπεμπτοῦν τῷ Φαραῶ}$ [ΘAM]; but Θ^{B} $\text{τῷ Φαραῶ ἀποπεμπτοῦν}$. ל חמש *to pay fifth to . . .* is like ל עשר *to pay tenth* (or tithe) *to . . .* (28, 22); although in 41, 34 חמש *c. acc. pers.* is *to exact a fifth from . . .* (cf. עשר, Neh. 10, 38). DILLM. לפרעה החמש ; cf. S לפרעה . This is quite possibly the true reading; but the superfluous character of the statement (cf. I Sam. 30, 25), and the use of חמישית , not חמש , in v. 24, indicate the presence of a marginal gloss.
- אל לברם , $\mu\alpha$ לברם . 45
- (28) אל ויהי , $\mu\alpha$ *rightly*.
- (29) After this verse we venture to insert 48, 7, which is quite out of place where it stands in אל , but perfectly appropriate here (see BRUSTON, ZAT '87, p. 206ff.); replacing אל פפרן ($\mu\alpha$ פפרן + ארם) by כחרן , with KAUTZSCH-SOCIN, and adding אסף after רחל ($\mu\alpha\text{S}$). We follow $\mu\alpha$ in אל כברת הארץ for אל כברת ארץ (cf. 35, 16) and 50
 אל אפרת (cf. 35, 19).
 Θ $\text{κατὰ τὸν ἰσχυρὸν χαίρειναι τῆς}$ is *confute*. The rendering ἰσχυρὸς indicates a conjecture for כברת and רכבת .

49

או is certainly corrupt; for (a) הלל is always transitive, *e. g.* Lev. 19, 8, and יצוע is most naturally its object here; (b) the sing. יצוע is never found, though the word, which is poetical, occurs four times besides, *e. g.* ψ 132, 3; (c) the parallel passage 1 Chr. 5, 1 has ובהללו יצועי אביו; and (d) instead of יצועי עלה *my couch he climbed!* — which, as a sort of *sotto voce* addressed to the audience, is almost comic, besides being abrupt and unmetrical — the parallelism demands a phrase corresponding to משכבי אביך, just as הללת corresponds to עלית. All the conditions are satisfied by יצועי ילֶךְךָ *the couch of thy sire* (י run together were misread ע; and רך, ה, ה). Ὁ τότε ἐμίανας τὴν στρωματῆν οὐ ἀνέβης implies יצועי עלית (so also 370); which is at least nearer the mark than או. Better still, *I et maculasti stratum ejus.* S אך for או, perhaps rightly; 29, 14; 44, 28. As כי and אך are sometimes confused, we might even restore כי.

- (5) כלי חַמֵּס מְכַרְתֵּיהֶם או. A *prima facie* objection to the rendering *weapons of violence are their swords* (or *daggers*), is that all swords and daggers are instruments of violence. Court swords were hardly in fashion in those days. Nor does it seem likely that מְכַרְתֵּיהֶם = *shepherds' staves* (see ψ 23, 4 'שֶׁבֶטךָ וּמִשְׁעֶנֶתךָ'; especially as Simeon and Levi are expressly said to have been armed with swords (חרב) at the massacre of Shechem, 34, 25 f. Cf. also 48, 22; which proves that other weapons besides shepherds' crooks were familiar to the pastoral nomads of Canaan.

Again, even if מְכַרְתֵּיהֶם could mean *compacts or contracts of marriage*, with reference to 34, 13 ff., it is questionable if a nuptial agreement could be called a כלי, a term which, occurring some 320 times besides, is always used of material objects (*cf.* 27, 3; 24, 53; 31, 37; 42, 25; 43, 11; 45, 20). We follow מכלו חמס מבר' Ὁ συνετέλεσαν ἀδικίαν ἐξ αἰρέσεως (var. ἐξαιρέσεως) αὐτῶν; so עֲבְרוּ (= כָּלוּ). The expression ἐξ αἰρέσεως αὐτῶν occurs 1 Macc. 8, 30: ποιήσονται ἐξ αἰρ. αὐτ. AV *they may do it at their pleasures* (= Heb. יַעֲשׂוּ כְרֵצוֹנָם; *cf.* Neh. 9, 24). It looks as if Ὁ read מְכַרְתֵּיהֶם instead of מְכַרְתֵּיהֶם, and interpreted: *they accomplished violence in consequence of their choice* (= at their pleasures). A noun ἐξαιρέσις does not, I believe, recur in Ὁ or NT; but בחר is rendered ἐξαιρείσθαι, Job 36, 21, 30 and αἰρείσθαι, 2 Sam. 15, 15, &c. Or, ἐξ αἰρέσεως may represent מְכַרְתֵּיהֶם, as NESTLE suggests. However all this may be, the rhythm of the parallel stichus favors מְכַרְתֵּיהֶם instead of מְכַרְתֵּיהֶם; as does also the fact that Ὁ renders in the *sing.*

The ἄπ. מְכַרְתֵּיהֶם *scheme, plot*, may fairly be derived from כרה *to dig*, in a metaphorical sense; *cf.* ψ 7, 16; Prov. 16, 27: *The wicked man digs (contrives) mischief.* So חפס, חפס, *to dig, search*, and then *devise*, ψ 64, 6 (7). Or we may accept DE DIEU's reference to מְכַרְתֵּיהֶם *to practice deceit, lay plots, stratagems* &c. (see LANE); Eth. ܡܚܘܘܠ: The idea of plots and stratagems, with reference to the crafty ruse by which the two brothers fatally deceived the Canaanite chiefs, is almost demanded by the context. Simeon and Levi are very brothers (in guile); their schemes are lawless and cruel; the patriarch washes his hands of their nefarious conspiracies — this is what the first four lines seem to declare. (As אַחִים is not quite satisfactory, and as five of the other tribes are figured as animals, we should perhaps point אחים *hyenas*, Is. 13, 21). S מְכַרְתֵּיהֶם *from their nature* = מְכַרְתֵּיהֶם (?); *cf.* Ezek. 16, 3; 21, 35.

- (6) או תחר; Is. 14, 20 only. Ὁ S seem to have read either חרר or תחת *descendat!* או יחר (= Ὁ ἵσλασ) is obviously wrong. Deut. 33, 5 (point יחר) perhaps justifies או. As כבר is masc. in Lam. 2, 11, we have read יחר, but the term may be fem. here, as in Arab., Syr., Eth., and Talmudic use. או בכרי, *my glory.* Ὁ τὰ πᾶτά μου = בכרי, *my liver*; *cf.* Lam. 2, 11; and Assy. 50 kabittu, liver, as a synonym of *mind, heart, disposition*. See also ψ 16, 9; 57, 9, &c. where the same pointing is probably right, as HITZIG noted. או וברצנם. We might omit the unrhymical ו; *cf.* בקהלם *supra*, where מְכַרְתֵּיהֶם

49 (10) as the kings and gods of Assyria and Babylonia bore for state, that is intended; but a long staff reaching to the ground; cf. (URA) *great man, chief, king*, a common Egyptian hieroglyph. The Bedouin sheiks and headmen of villages still carry such insignia of authority. The idea of a sitting figure, with the staff 5 held between the feet, as seen in some ancient sculptures, does not harmonize with the context, which suggests movement.

אל ער כי יבא שילה would naturally mean *Until he come to Shiloh* (1 Sam. 4, 12); which is unsatisfactory, if only on the ground that Shiloh was an Ephraimite not a Judean sanctuary. Nor, considering the actual history of the place, is TUCH's 10 *As long as men come to Shiloh (to worship)*, at all more probable; especially in the mouth of a Judean poet. If we must have a local name, it would be better to emend שלם, *to Salem, i. e. Jerusalem* (14, 8; ψ 76, 2). In Jer. 41, 5 (= 48, 5) אל שלו = Σ Σαλημ. David's reign over all Israel is dated from his entry into Jerusalem, 2 Sam. 5, 5 ff., cf. also 2 Sam. 7, 10. Thus the sense of the quatrain 15 would be:

*The rod of rule shall not depart from Judah,
Nor the staff of sway from before him,*

that is, he shall retain the position of leading tribe, the hegemony in place and war

*Until he come to Salem (in triumph),
Having the submission of peoples.*

20

Or שלם might be regarded as a secondary predicate: *Until he come home scatheless*; Judah being personified, like Benjamin in Jud. 5, 14, as a warrior who has gone forth to battle in the common cause (Jud. 1, 1:2); cf. Ahab's words ער באי 25 בשלום, 1 Kings 22, 27, and (perhaps) ויבא יעקב שלם, 33, 18.

Another not essentially dissimilar view is suggested by a comparison of Deut. 33:7 שמע יהוה קול יהודה ואל עמו תביאנו ידיך ריבה לו ועור מצריו: ההיה. The resemblance between ער כי יבא שילה and ואל עמו תביאנו 30 is accidental; especially as Deut. 33 imitates Gen. 49 in many other respects. And the likeness becomes more striking if, with all the old Versions, except 4 and 3, we read not שילה but שלה (= אשר לו), and render: *Until he come to his own*. So C. VON ORELLI; and perhaps John 1, 11 εἰς τὰ ἴδια ἦλθε may depend on this view of the passage. The Song of Deborah, which in other respects has served the author for a model, sufficiently authenticates the ancient poetical use of the 35 relative ש (Jud. 5, 7).

Ἐως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ may be thought to indicate something more than שלה (= אשר לו) in the original text. Hence CHEYNE's suggestion of יושם or לה. In 24, 2 אשר לו = τῶν αὐτοῦ. Κεῖμαι and its compounds are rare in 4. For ἀποκείσθαι, see Is. 10, 17, Σ (!שיתו); Hos. 6, 11 (שת); cf. Job 34, 23 ישים 40 Σ κείται; 2 Sam. 13, 32 שיבה, 4 κείμενος. If then 4 be supposed to indicate שם שלה, this might be regarded as a transposition of משלה, i. e. either מְשָלָה *his ruler*, or מְשָלָה *his dominion*. As מ and ש resemble each other in the old writing (ש, ש), the omission of one of them on that ground in some MSS would account for שלה. The passage would thus become similar to Zech. 9, 9: הנה מלך יבוא לך; 45 and the suggestion of relationship is strengthened by the context; cf. v. 11 עירי ולו יקהת עמים, with Zech. 1, c. אהנונו ועל עיר בני אהנונו; and our next line, ודבר שלום לנוים, which is followed by a definition of the extent of the king's dominion (מְשָלוֹ). Cf. also Jer. 30, 21; Mic. 4, 8; 5, 1; and the petition *Thy kingdom come!* Yet all this is very precarious; and ΑΣ, ψ ἀπόκειται, with 50 which the Oriental Versions agree, seems to prove that שלה was the only known ancient reading and punctuation, though this rendering implies שלה הוא, *whose it* (the שבט) is; الذي هو له 3.

- 49 'ובק'. But further, רצון itself is an unsatisfactory parallel to אף, and in a bad sense is late. We therefore restore בעברתם, after v. 7^b, where we should expect רוצונם, if that term were original here. The term שור is collective, as in 32,6.
- (7) ארור, so א. ארור is due to mere confusion of ד, ר, and ו, י, rather than design; just as א. חברתם for עברתם is due to the common Samaritan confusion or inter- 5 change of the gutturals. The alliterations ארור אפם, ארור ועברתם, and cases of internal alliteration like אהלם ביעקב (ק-ק), should be noticed.
- (8) א. ביעקב ארור; but cf. 16, 12. The (octosyllabic?) rhythm of the triplet requires to require a term like תאחז, which we supply as predicate to ירד; 10 25, 26; Job 16, 12.
- (9) א. ἐκ βλαστοῦ ὑτέ μου ἀνέβης = *From a shoot* (cf. 8, 11 טָרֶף = κάρφος, a twig; Ezek. 17, 9 טְרִפֵי), my son, thou grewest up! (41, 5; cf. Hif'il, Ezek. 19, 3). But this does not suit the context, Judah being compared to a lion, not a plant, in the preceding and following lines. As נור is strictly a cub, whelp, we might 15 perhaps render א. *Through prey, my son, thou grewest up!* = On prey thou wast reared; (cf. v. 12; Job 14, 9 for טן). But the use of the term עלה suggests other possibilities. It is the term used, Jud. 1, 1 ff. of Judah's going up to the conquest of the hill-country which was to become his permanent home. And there may be an intentional contrast between the sensual behavior of Reuben 20 (עלית משכני אביך, v. 4) and the martial vigor of Judah (במרוץ בני עלית *Against the prey, my son, thou wentest up!* Or, *On the prey . . . thou sprangest*; cf. 31, 10). This would still be the case, if we read לטרף; cf. *3 ad praedam, fili mi, ascendisti!* But the nearest verbal parallel, Jer. 4, 7, עלה אריה מסבכו, suggests that 25 מטרף may conceal a local determinative; and this idea derives some confirmation from the echo of the present passage in Deut. 33, 22: יונק מן הבשן: דן נור אריה || *Dan is a lion's whelp || That leapeth forth from Bashan!* Possibly therefore we should restore מערב, *From the desert* (Zeph. 3, 3); from which Judah went up to the conquest of his mountain home. After all, however, inasmuch as the succeeding couplet *He crouched, he couched, like a lion || Or a lioness — who durst 30 rouse him?* represents him as lying down to doze, as these animals do, when sated with food (cf. Num. 23, 24; 24, 8.9); the common reading and interpretation may be right: *A lion's whelp was Judah; || From the prey, my son, thou wentest up!* (scil. to thy mountain lair; Cant. 4, 8). Cf. 17, 22 ויעל ונו'. 35
- (10) א. לא יסור שבט מיהודה; cf. Zech. 10, 11: ושבט מצרים יסור; an apparent imitation, which 35 shows how the passage was understood in later times. Cf. also the Chronicler's paraphrase of vv. 8. 10 (1 Chr. 5, 2), with 1 Sam. 9, 16; 13, 14 ולגניר occurs in all three places; see also Dan. 9, 25). א. οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ louda, apparently reading יסוף and שליט (= ἄρχων, 42, 6). For שבט, see Num. 24, 17 (where כוכב is probably, like Sumerian MULMUL, a lance; or else a club, mace, or maul, with a 40 spiked head); Is. 10, 5. 15; ψ 2, 9; Ezek. 19, 11 שבטי משלים; as well as Jud. 5, 14; ψ 23, 4.
- א. καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ = *3 et dux de femore ejus* (cf. 30 וספרא מבני בנויה), see א at 46, 26; Deut. 28, 57. The Chronicler understood the words in the same way, 1 Chr. 5, 2. His ולגניר ממנו is as clearly a paraphrase 45 of this line, as the preceding באחי גבר יהודה כי בני אביך is of יהודה, v. 8. But evidently מבין רגליו, which is parallel to יהודה in the former stichus, depends on יסור; and מתקק is not leader (Jud. 5, 14; Is. 33, 22), but synonymous with שבט, as the parallelism requires (Num. 21, 18; ψ 23, 4; 60, 9). And as, Jud. 5, 27, בין רגליה means *before her, at her feet*, מבין רגליו here may denote *from before him*; referring 50 to the actual position of the long staff, grasped in the right hand, as the chief walks or stands still.
- א. מבין ידיו rather than מבין רגליו because it is not a short ornamental sceptre, such

- nal annotator, writing after the fall of the Northern Kingdom, and sighing for the fulfilment of this prophecy, which makes of Dan a true bulwark of Israel.
- (19) **א** עקב **א**; Ḥ^{v} αὐτὸν (Ḥ^{AC} αὐτῶν) κατὰ πόδας = עקבם (أعقابهم), which is certainly right. In **א** the **ב** has unhappily been connected with אשר in the next distich; to the detriment of both sense and form: 5
- Gad — raiders will raid upon him;
But he will raid upon their rear!*
- (20) **א** שאשר **א**, against the analogy of all the other cases, which have no prefix to the proper name; see last note. $\text{S}^{\text{33}} \text{א} \text{א} \text{א}$. **א** שמונה לחמו **א**. As the subst. is elsewhere masc. ($\text{א} \text{א}$ שפן here), and as the line is 10 metrically short, its fellow being octosyllabic, the ה (א) may represent an old misreading of ו (א); a relic or abridgment of יהיה. But Ḥ^{O} טבא ארעיה (so also S) suggests לחקו or נחלתו in place of לחמו.
- Ḥ generalizes with τρυφήν ἄρκουσι; but cf. 1 K. 4, 7, 16; 10, 5. The mention of the king certainly bears on the question of date. 15
- (21) **א** הנתן אפרו שפר: **א** גפתלי אלה שלחה **א**; a greatly corrupted distich. Ḥ Νεφθαλει στέλεχος ἀνεμμένον Ἐπιδοδούς ἐν τῷ γενήματι κάλλος, on the ground of which OLSHAUSEN and most moderns point אלה, terebinth, and אפרו branches (?). But (a) אלה, terebinth, is not elsewhere rendered στέλεχος, stump, trunk; (b) אמיר top, crest, of a tree or a mountain (Is. 17, 6, 9 only), is not found in the plur., 20 which, moreover, is plainly inappropriate in the case of a single tree (though this difficulty might be evaded by suggesting אפרו, as a poetic survival like אמרי, v. 11); (c) נתן is not used of putting forth branches (= שלח), even if אמרי could mean branches, but of yielding fruit (א 1, 3); and (d) the symmetry of the couplet almost demands the הנתנה or הנתנה in place of הנתן (cf. v. 17). 25
- Recurring now to Ḥ , we note that in some ten places γενήμα = **א** פרי fruit, e. g. Is. 65, 21; so that ἐν τῷ γενήματι may represent בפרי. The corruption of an original פניו into either הנתנאמרי or הנתנאפרי would not be difficult (cf. Ḥ^{O} פירין הני מעברא הני). And as the second line refers to fruit-bearing, it is evident that στέλεχος in the first must denote some other 30 tree than the terebinth. But whatever the tree referred to, it must be one to which the epithet שלחה is appropriate. Now שלח is specially used of the vine (א 80, 11; Ezek. 17, 6 פארה ותשלח and shot forth sprigs). The term פארה, moreover, is twice rendered στέλεχος (Ezek. 31, 12, 13). We conclude, therefore, that פרת, a fruiting vine, which now appears in v. 22, originally stood here, while אלה 35 really belongs to Joseph's Blessing. (Ḥ perhaps confused פרת with פארה; cf. the proper name פרה = פארה, Jud. 7, 10). We thus recover the excellent sense:
- Naphtali is a branching vine,
That yieldeth comely fruit.*
- The name of Naphtali — from פתל, to twist and twine — may have suggested 40 vine tendrils to the poet; cf. the uses of the Ar. فتلة, افتل. At all events, the sole allusion, as in the case of Asher, is to the fertility of Naphtali's land; which agrees with Deut. 33, 23. Naphtali is mentioned by name among the tribes that supplied Solomon's table; and its importance in the matter is perhaps reflected in the fact that the deputy who ruled there for this purpose 45 was the king's son-in-law.
- (22) **א** פרת יוסף **א**; Ḥ αὐτὸς ἐπισημάνους τωσφ shows that the text was already corrupt. for ἀξάνεσθαι is the usual equivalent of פרה to be fruitful (1, 22; cf. 47, 27). If פרה (פרה) or פרת was repeated by a transcriber whose eye fell on the פרת or פרי 50 of the previous distich, and some one afterwards wrote אלה as a correction in the margin, the latter term might easily have been inserted by mistake in the first line of Naphtali's couplet, in place of פרת, by some subsequent corrector or copyist. However it happened, it seems clear that the transposition was effected.

49

אל ולו יקהת עמים א, και αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν = והא תקות עמים (Job 14, 7 תקיה, Σ προσδοκία, Lam. 2, 16). A verb would be natural in place of יקהת, which is only vouched for by Prov. 30, 17 אמהת אב, *obedience to a mother*. Accordingly, טו ישחמעון יקהתו א (adducentur יתגנרון א), which suggests יקהלו א. لجمع, *i. e.* יקוו; see λ at Jer. 3, 17 and Gen. 1, 9. § نصح = יקוו (and και προσδοκία) may be a trace of the same reading; see note on 1, 9. If the quatrain really expresses the prophetic hope of Judah's universal sway, this correction would suit very well:

*Sceptre shall not depart from Judah
Nor staff of rule from before him,
Until his Ruler come,
And to Him the peoples flock!*

10

- (11) אל ויהוה אלהינו א, כמותו א, ט δὴν περιβολὴν αὐτοῦ also favors כמות, for which in four places it gives περιβολαίον, *e. g.* Ex. 22, 27 (26), where § لاصفلا as here.
- (12) אל חכלילי, dark, from a root חכלל, as the Assyrian *eklitu* 'darkness' shows. See DELITZSCH, *Assyr. Wörterb.*, p. 385, No. 185; *Handwörterbuch*, p. 55.
- (13) אל והוא לחוף אניה א = και αὐτὸς παρ' ὄρμον πλοίων, is tautologous and pointless after the previous line; and further objectionable because חוף, which recurs five times, is always joined either with הים (prose; *e. g.* Deut. 1, 7) or with ימים (poetry; Jud. 5, 17 only). We might restore ויהי חובל אני or ויהיה חר' א; cf. Jon. 1, 6; Ezek. 27, 8. 20 27-29. But the parallel passage, Jud. 5, 17, suggests והוא יגור אניה. For והוא, cf. v. 20.
- אל וירכתי על צידן א. A marginal gloss, specifying Zebulun's point of contact with the sea-board, about which some difficulty was felt. As a local determination, it is without parallel in the entire poem, and is, besides, thoroughly prosaic. (For 25 על ער אטטט is preferable). In Deut. 33, 18, 19 Zebulun and Issachar are coupled together (cf. v. 14), and it is said of them that *They shall suck the abundance of seas || And treasures hid in the sand*. It is a curious indirect confirmation of this, in the case of Issachar, that *purple fish*, was the name of his chief clan, 46, 13; cf. Jud. 10, 1.
- (14) אל חמור נרם א, τὸ καλὸν ἐπιθύμησεν = חמר חמר (cf. Is. 27, 2, where חמר has the double rendering καλὸς ἐπιθύμημα; Num. 16, 15 חמור א = ἐπιθύμημα); חמור נרם, a stout male ass; not, as טטט, an ass of sojourners (נרים = תוחבים); cf. Ar. حرم, large bodied; a term applied to camels, *e. g.* حرم حمار. But the phrases 35 حمار حرم (= חמור נרם), فرس حرم, cited *GES. Thes.* from SCHULTENS, appear to find no support in the native lexical works (A. G. ELLAS). § asinus fortis, correctly; א, ὄνος ὀστῶδης.
- ט does not imply חמור נרם, as GEIGER suggested; for in ψ 119, 20 נרסה = ἐπιπόθησεν, and τοῦ ἐπιθυμῆσαι corresponds to לתאבה, which ט read לאהבה.
- (15) אל מנחה כי טוב א, מנחה אטטט; but the concord might be restored by pointing מנחה 40 = מנחו, his resting place, from מנחה (8, 9); § مَنحَة.
- אל נעמה א, πνεμα = שמנה (v. 20); Num. 13, 20; so טו מעברא פירין א (cf. ט'). נעם is not used elsewhere as here (yet cf. בנעמים, ψ 16, 6); and ע (ש) are sometimes confused. Rich pasture would be more attractive to the eye of an ass than a lovely landscape.
- (17) אל שפיפו א, ἐγκαθήμενος = ישב (Ex. 23, 31), not understanding the ἄπ. λεγ. 45
- אל ויפל רכב לאחור א, και πεσεται ὁ ἵππευς εἰς τὰ ὀπίσω = ויפל רכב לאחור; cf. ψ 114, 3, 5; and for the sense, Jer. 8, 16. As the bitten horse *throws* his rider, § ويطرد, *i. e.* ويطرد, *ita ut dejiciat*, seems preferable.
- אל לישועתך קיית יהוה א, τὴν σωτηρίαν περιμένων Κυρίου, referring the line to 50 Dan, as if מקה stood in the text. This shows that the exclamation was felt as an interruption. It is out of rhythm and asymmetrical, the lines about Dan forming a hexasyllabic hexastich. It is probably the aspiration of some margi-

People do not shoot (v. 23) at vines; at harts they do. The expression בן אילה resembles בן ראמים, ψ 29,6; and it is perhaps worth noting that a town אילון belonged to the House of Joseph, Jud. 1,35.

בן פרה לי עין = ὁ υἱὸς ἠὲνημένοσ μου Ζηλωτός = בן פרה עליו עין. The recollection of the envy of Joseph's brothers suggested this strange connection of עין with the denominative עין, 1 Sam. 18,9.

3 *et decorus aspectu* = בן פרי ערי עין, is interesting as an attempt at textual correction (ערי, Ezek. 16,7). S renders the couplet: *A son of increase (אבנא) = αύξησις, Eph. 4,16) is Joseph, A son of increase! Go up, O fountain!* differing from S only in pointing עלי, owing to the recollection of Num. 21,17, עלי באר. The hart at a spring (cf. ψ 42,1) is an admirable symbol for Joseph, whose hill-country (Ephraim) was full of streams and springs.

בנות צערה עלי שור = 3 *filiae* (cf. 30,13) *discurrerunt super murum*; a statement which obviously fails to harmonize with the context. ὁ υἱὸσ μου νεώτατοσ, πρὸσ με ἀνάστρεπον! = בני צערי עלי שור; cf. בני צערי עלי שור, where שור is doubtless an error for שוב, the Samaritan ר, ב (א א) being very similar. The line thus becomes an ill-placed reference to Jacob's yearning after his lost favorite. (This is but one of many indications of S's influence on the editors of G.) S جنيل = בנין פער העלה שור — which hardly improves matters. What we want is something to connect the hart standing by the spring with his enemies, the archers (v. 23). Now שור may mean *insidiari* (Jer. 5,26; Hos. 13,7), and עלי is an easy corruption of עלו *ascenderunt*. They went up to lie in wait at least supplies the link of connection we desiderate. The two preceding terms (בנות צערה) must in some way qualify this statement; and as בני שור may be corrupted from במ, we suggest במעקרו (or במעצרה; though the sing. מעצר is not found), *in his tracks* or *spoor* (cf. Dan. 11,43; ψ 37,23; Prov. 20,24).

(23) אורבו is clearly ungrammatical, occurring as it does between two imperfects with *consecutive*. Syntax and symmetry would require יורבהו. But in place of the questionable verb רבב *to shoot*, we prefer יורבהו = ὁ εἰσοδόρουσ (Ex. 17,2), *urgati sunt*; which is quite as congruent with בעלי הצים as the preceding (Ex. 1,14) and following verb (27,41; 50,15). Otherwise we might suggest יורבהו (Jer. 4,29; cf. ψ 11,2; 64,5).

(24) ותשב באיתן קשתו = *But his bow dwell in a rock* (Num. 24,21 מושבך); which is strange enough, apart from the strangeness of a bow and hands being assigned to a hart, as though some centaur-like figure were intended. ὁ καὶ συνετριβη μετὰ κράτουσ τὰ τόξα αὐτῶν = ותשבר בא' קשתם is in harmony with the context, with common sense, and with the *usus loquendi* elsewhere (ψ 46,9; 76,3; Hos. 1,5; Jer. 49,35; 1 Sam. 2,4). Further, it is not impossible that באיתן is a corruption of *bowstring* (ψ 21,12 plur.); cf. ψ 11,2 יתר = ΣΑ νευρά. This at all events would account for the enigmatical τὰ νεύρα of the next line in S, which might thus be due to incorporation of ΝΕΥΡΑ (*i. e.* νευρά), written as a marginal correction of μετὰ κράτουσ. C^o ויתבת (= אב); but S^{BM} ותשב (WALTON [^]ס).

וּפּוּ וּרְעִי יָרִיו. ὁ καὶ ἐξελεύθη τὰ νεύρα βραχιόνων χειρὸσ (χειρῶν, ὁ ACM) αὐτῶν. Cf. 27,16 τοὺσ βραχιόνασ αὐτοῦ = יריו אב. The verb פוּ (2 Sam. 6,16) is quite inappropriate; we want a parallel to ותשבר. Now JHVH is often said to *break the arm* of his foes (ψ 10,15; 37,17; Ezek. 30,22,24); and פור *to scatter*, originally meant *to split, shatter*, like the Arabic فزر; cf. the imprecation فزر الله ظهورهم *Allah break their backs!* This sense of פור, moreover, is suitable in ψ 89,10.11: *Thou brakest Rahab in pieces* (דכאת; cf. Job 22,9); *With Thine arm of might Thou didst shatter* (פורת) *Thine enemies!* cf. ψ 53,4, where פור עצמות is syn. with שבר עצמות (ψ 34,20; Is. 38,13), and with דכא עצמות (ψ 51,9); ψ 141,7.

S^o may indicate ויפזרו; cf. Jer. 3,13 ותפרי אב, S^o חב. C^o thinks of פו and

49 The Lion, again, is one of the most prominent constellations of the Zodiac, and the great tribe of Judah is here called a lion, or rather a lion's whelp. Moreover, the principal star in the Lion is Regulus, the "Royal Star" of the Babylonians and of the Arabian astronomers, whose position is on the breast of the Lion between his forefeet (the Arabs say, "in the Lion's heart"). GUNKEL, quoted by ZIMMERN, sees here the ultimate source of the expression *ומהקק מבין רגליו*. But *ומהקק מבין רגליו* seems to mean *from before him* (see note on v. 10), just as *לרגליו* or *ברגליו* means *behind him* (Ex. 11, 8; Hab. 3, 5). And it is surely strange that the ancient poet of Deut. 33 should have so far missed the meaning of his model, and the supposed connection of ideas between the lion and sovereignty, as to transfer the image from Judah, not to Joseph, but to the small though martial tribe of Dan. It would seem that he understood the lion's whelp, not as a symbol of royal sway, but of warlike fierceness and vigor. Hence also he compares God to a lioness.

ZIMMERN thinks that his hypothesis throws light on the enigmatical *עד כי יבא שילה* (where we might read *שלמה*, if we agreed with WELLHAUSEN and CORNILL that v. 10 is a later insertion). He renders the verse: *Nicht wird, bis er eingeht in die Scheol (d. h. zeitlebens), das Scepter von Juda weichen, noch der Herrscherstab von zwischen seinen Füßen, während er den Gehorsam von Völkern hat*, suggesting that *שילה* or *שלה* = *שאלה*, and that *שילה* might even be a by-name for the underworld, in the special sense of the region where the stars are, after their setting in the west, and therefore equivalent to the Assyrian *Sihūn*, with which JENSEN has compared *שאל*. He adds that the Chaldeans connected the stars below the horizon with the realm of the dead, according to Diod. Sic. ii, 31.

True as all this may be of the stars (*cf.* the Egyptian ideas about *Āmenti*), it is difficult to believe that *שילה* or rather *שלה* = *שאלה* in this passage: (a) A reference to Sheol would surely be strange in such a context, even if it would not have been avoided as ill-omened. — (b) The tribes, rather than their individual eponyms, are really the subjects of the poet's utterances; and he would hardly think of a tribe as *entering Sheol*, like an individual man. Nor would a Judean author be likely to contemplate the entire extinction of his own tribe, which was the principal theme of his panegyric. — (c) The phrase *יבא שאלה* is against usage; it should be *ירד שאלה* (37, 35; Is. 14, 15). — (d) The line *ולו יקהת עמים* is not a fitting sequel to *עד כי יבא שאלה*, as ZIMMERN himself seems to have felt, if we may judge by the curious inversion of the members of the verse in his translation, which makes the line *As long as (?) he holds the obedience of peoples parallel to Until he enter Sheol (i. e. during his life-time)*; a construction of the Hebrew text which is quite impossible.

On the Blessing of Joseph, ZIMMERN remarks that the sense *fruit-tree* for *פרה* is assumed on the ground of this passage only. It has, however, the virtual support of all the Versions from *U* downwards, inasmuch as their renderings presuppose the root *פרה* (*פ* perhaps pointed *פָּרַח* or *פָּרַחַת*); and *פָּרַח* = *פָּרַח* = *פָּרַחַת* cannot be regarded as an inexplicable anomaly (see the Grammars). Next, on the ground of Deut. 33, 17, ZIMMERN thinks that Joseph must have been compared with an ox here also. He supports his case, further, by a reference to Num. 23 f., "where Israel repeatedly appears under the image of the lion and the wild ox," and *Israel denotes Judah and Ephraim*. But in Num. 23, 24 there is no indication whatever of such a division of peoples and symbols. On the contrary, in Num. 23, 23, 24 Israel, as a whole, is obviously intended; and the same must be said of Num. 24, 8, 9. And as to Deut. 33, 17, that passage does not say Joseph is a young bull or a young wild ox, but — as I read the text —

*He is stately as the firstling of an ox,
And the horns of the wild ox are his;*

*With them let him butt the peoples,
And thrust them to the ends of earth!*

an obvious metaphor, like that of 1 Kings 22, 11 (see my paper on Deut. 33 in PSBA, April 1896). The imitation of our passage by the later poet is confined to vv. 25, 26; and neither this verse, nor the line *ורצון שכני כנה*, has any parallel in the older poem. 5

ZIMMERN's not too poetical emendation of v. 22 is *בן פרת יוכף בן פרת עלי ראם בני צעיר עלי שור* *A young bullock is Joseph, a young bullock, a wild-ox calf* (Wildstierjunges); *my late-born son is an ox-calf*. Against this we observe: (a) that there is no proof that *פרה* (*פרה*) ever meant the female of the wild species; 10 (b) that *שור* denotes the domestic animal, and *ראם* the wild, and the poet would hardly mix them in this incongruous fashion. Deut. 33, 17 is certainly not a parallel in this respect; (c) *בני צעיר* would naturally mean *my youngest son*, that is, Benjamin, not Joseph; (d) the transition to the following verses, though easier than in the case of the Masoretic text, is still not without difficulty, inasmuch as 15 a young bullock or ox would not be a likely object for the archers to aim at, though a young wild-ox might be; (e) the term *עלי* (should it not be pointed *עלי*? cf. Prov. 27, 22) *young one*, from *עלה* to *grow up*, is extremely doubtful, in spite of the Assyrian *alû*, the designation of the celestial Bull in the Epic of Gilgameš. Indeed, to those who have not adopted HALÉVY's paradoxical views 20 about the Sumerian language, it may seem that *alû* is only an Assyrianized form of the Sumerian ALA (= GALA) *demon*.

Passing over other debatable points, I observe, lastly, that if the reading of *ט* in v. 24^{ab}, which at least has the merit of yielding a natural sense, coherent with v. 23, be correct as we have seen reason to believe, Joseph is *not* represent- 25 ed as *defending himself, bow in hand, against the archers who assail him*; and if my transposition of the terms *פרה* and *אילה* in vv. 21, 22 be accepted, the fact that the Zodiacal Archer — *the shooting Scorpion-Man* of the Babylonians — stands exactly opposite the Bull in the starry heavens, is quite irrelevant to the Hebrew poet's picture of the hart beside the spring, who is the mark for 30 the shafts of the ambushed hunters.

In conclusion we may ask how it is, if there is any real relation between the Zodiacal symbols and those of this poem, that four of the five animals mentioned, *viz.* the ass, the hart, the wolf, the serpent, are not found among the twelve signs of the Zodiac? The second animal of the Chinese (Tatar) Duodenary Cycle is 35 the Ox, and the sixth and seventh are the Serpent and the Horse (cf. Dan's Blessing), while the eighth is the Goat; but would Professor ZIMMERN admit any relation between this scheme and the imagery of the Blessing of Jacob? The metaphorical characterization of the Tribes was the poet's aim; and the lion, the wolf, &c. assign well-known traits to particular Tribes. Being merely 40 metaphors drawn from animals existing in the country, they could be differently applied by the later poet, Deut. 33, so far as he chose to use them at all. [April 6, 1896].

50 (3) *אל*: ימלאו; cf. 25, 24; Esth. 2, 12. *ט* καταρτισθησονται; perhaps ימנו (13, 16) or ימנאו 45 by Aramaism.

אל: מצרים, so *Αἴγυπτος*; *מ*: מצרימה, perhaps an inversion of המצרים.

(4) *דברו נא*: *ט* + *περι ἑσμεῖν* = *על אודתי* (Josh. 14, 6) or *עלי*. But the addition is not necessary.

(5) *מ* + *מוחו* (so *ט*^A; but not *ט*^V nor *ט*³).

מ כאשר השבעני (cf. v. 6).

50

(7) *וקני*: *ט* וקני is hardly right, as that would imply *וקני*.

(8) *רק כנפ*: *ט* רק *καὶ ἢ συγγένεια αὐτοῦ* (var. *ἐλθὺ συγγένειαν*) is an error, due to recollection of the common association of *בית אב* with *מולדה* (e. g. 12, 1).

- 18   אַחֲרֵי בִלְתֵי לִי הִיְהִה עֵדֶיָהּ seems to be a gloss on אַחֲרֵי בִלְתֵי לִי הִיְהִה אַחֲרֵי בִלְתֵי לִי עֵדֶיָהּ we must, of course, supply אַחֲרֵי בִלְתֵי לִי עֵדֶיָהּ אַחֲרֵי (cf. v. 13). For the ellipsis, see BÄTHGEN *ad* ψ 2, 6. The alteration of the original text אַחֲרֵי בִלְתֵי לִי עֵדֶיָהּ was no doubt intentional. — P. H.]
- 19 (16) [NESTLE, ZAT '96, 321 proposes to read וַיִּנְחְהוּ; but this would require הוֹנֵה instead of פְּהוֹץ after it. On the other hand, cf. 2, 15, וַיִּנְחְהוּ בֶן־עֶדֶן, also in J. [Cf. also NESTLE's remarks on 19, 36, *l. c.*, p. 322. — P. H.]
- 36 (24) אֶת־הַיָּמִים may be either a corruption of אֶת־הַיָּמִים (cf. GROTIUS *ad loc.*), or יָמִים may be a dialectic by-form of הַיָּמִים, just as we have יָמָא (cf. the name of Job's first daughter, יָמִיָּמָא) = חָמָא *pigeon* (cf. אֶת־חָמָא *pigeons*, Gitt. 69^b); cf. also Assy. *emmu* 'hot,' *ummu* 'heat' (DELITZSCH, *Assyr. Gram.*, § 34, 1; *Handwörterbuch*, p. 85^b below; ZIMMERN, *Babyl. Relig.*, p. 46). The reading of אֶת־הַיָּמִים, supported by the interpretation of חָוָּא, חָוָּא, חָוָּא, would seem to suggest a pronunciation *em(m)im*. Assy. *emmu* 'hot' = *hammu*, just as *emu* 'father-in-law,' = *hamu*; *eqlu* 'field' = *haqlu*; *ebru* 'companion' = *habru*; *esšu* 'new' = *hadšu*, *hadasu* (see HAUPT, *Familienges.* 26, 3; *E-vowel*, 26, 10). יָמִים might either be plural = הַיָּמִים (cf. הַיָּמִים *Chull.* 8^a), or singular = סַמְמַל (pl. סַמְמַל) *hot spring*, cf. חִמִּים *hot water* (חִמִּים *Chull.* 4^a, *hot bath* חִמִּים, *hot spring* חִמִּים). The Arabs call the ruins north of *Ma'ân* (= טַעוּנִים; cf. KITTEL on 1 Chr. 4, 41) *Fam-maim* 'the Bath' (cf. BÜHL, *Edomiter*, p. 41). If יָמִים = חִמִּים, it is not impossible that the name הַיָּמִים is to be explained in the same way. יָמִים could be a form with prefixed *t* and affixed *n* from הַיָּמִים, like *targumānu* 'interpreter' (DELITZSCH, *AG*, § 65, No. 35). It is by no means certain that the name of the Edomite district הַיָּמִים is identical with הַיָּמִים *south*. DOUGHTY combines הַיָּמִים with חָמָא (cf. BÜHL, *l. c.* 41). This combination seems to me improbable, but I believe that הַיָּמִים in v. 24 has probably been influenced by the proper name הַיָּמִים in v. 22. — P. H.]
- 49 (3) יִתֵּר שְׂאֵתִי וַיִּתֵּר עוּי is perhaps preferable, as agreeing better with the previous lines.
- (10) אֲשֶׁר לוֹ = שִׁילָהּ (p. 109, l. 32) may be an older form of שִׁ, שִׁ (see *Johns Hopkins University Circulars*, No. 114, July, 1894, p. 111^a); cf. שִׁ in Biblical Aramaic = שִׁ in Syriac. — P. H.]
- (16^b) Perhaps אַחֲרֵי, or בִּיחָד (see Deut. 33, 5 and PSBA, April '96, p. 121). GRÄTZ proposed שְׂבַטִי for שְׂבַטִי; which is plausible, but hardly convincing. P. 80, l. 17 add: Perhaps it has supplanted a ἀπαῖ λεγόμενον אַעֲשֵׂי or אַעֲשֵׂי *hairy*.

Corrigenda

- Page 1, line 7: For יִהְיֶה כֵּן read יִהְיֶה כֵּן.
- Page 1, line 8: After □ insert :.
- Page 2, line 22: For הוּא read הָא.
- Page 7, line 23: For הַיָּמִים לִמְבוּל read הַיָּמִים לִמְבוּל; cf. l. 19.
- Page 8, line 5: For וַיִּזְלְרוּ read וַיִּזְלְרוּ.
- Page 10, ll. 9-20: should be *overlined* (J³).
- Page 11, line 2: For עַמְרָה read עַמְרָה, without Dagesh.
- Page 12, ll. 25, 26: should be *overlined* (RJE).
- Page 12, line 31: For לַחֲתִי read לַחֲתִי.
- Page 14, line 1: For קַעֲתָ read קַעֲתָ.
- Page 18, line 40: For הַכִּינִיָּהּ read הַכִּינִיָּהּ.
- Page 23, line 22: For מַעֲלָא read מַעֲלָא; cf. p. 44, l. 12.

PRINTING BY W. DRUGULIN

POLYCHROMY BY J. G. FRITZSCHE

D. R. G. M. No. 28784

PAPER FROM FERD. FLINSCH

Leipzig

[All rights reserved]

- Page 27, line 5: For אָמַר read אָמַר^{1 23}; cf. p. 26, l. 41.
- Page 31, line 6: For מַחֲלֵית read בַּשֶּׁמֶת as אַל; so, too, in ll. 7. 15. 19. 26.
- Page 31, line 24: For אֱלֹהֵי עִמְלֹק read אֱלֹהֵי עִמְלֹקִים; קָנֹו¹² read קָנֹו¹² אֱלֹהֵי עִמְלֹקִים.
- Page 31, line 34: For הַיַּמִּים read הַיָּמִים; see notes on p. 93, l. 39; p. 119, ll. 8ff.
- Page 33, line 5: For וַיִּצְרִי read וַיִּצְרִי; cf. p. 38, l. 18.
- Page 33, line 23: For יִבְכּוּ־הָּ read יִבְכּוּ־הָּ in *Cozeba*.
- Page 35, line 38: Omit פִּרְעֹה.
- Page 40, line 26: For שָׁם־ read שָׁם־.
- Page 41, ll. 38. 39: For יִרְעֵת־יֵשׁ read יִרְעֵת־יֵשׁ; see note on 45, 5^a on p. 105, l. 6.
- Page 42, line 32: Overline לָחֵם; see, however, *ad* 14, 2 on p. 118].
- Page 43, line 16: For וַיִּבְרַכְּם read וַיִּבְרַכְּם.
- Page 43, line 19: For אָחַד read אָחַד (or אַחַד).
- Page 44, line 12^b: For מַעַל read מַמְעַל; cf. p. 23, l. 22.
- Page 44, line 16^b: For מִרְיֹם read בְּרִכַּת, with אַל; see PSBA, April '96, p. 127.
- Page 47, line 40: For *only* read *generally*.
- Page 47, line 41: Deut. 33, 26[†], *dele* †.
- Page 49, line 22: For לְבַתָּר read לְבַתָּר.
- Page 51, line 51: For τῶν read τῶν.
- Page 52, line 49: For ἄπαξ read ἄπαξ.
- Page 54, line 23: For *ušēst-ma* read *ušēst-ma*.
- Page 54, line 30: For *the the* read *the*.
- Page 57, line 33: For ἐγεννήθησαν read ἐγεννήθησαν.
- Page 60, line 29: For *the the* read *the*.
- Page 61, line 15: For ὄθεν read ὄθεν.
- Page 68, line 14: For πρὸς read πρὸς.
- Page 68, line 45: For וְנִי read וְנִי.
- Page 69, line 10: For ἦδειν read ἦδειν.
- Page 75, line 9: For *obscure* read *corrupt*.
- Page 76, ll. 18. 19: Omit the words "Possibly also . . . . . *hear me!*".
- Page 76, line 50: For παρὰ read παρὰ.
- Page 77, line 9: For J (4, 4. 5), read J (4, 4. 5), with full stop instead of comma.
- Page 82, line 19: For אַל read אַל.
- Page 85, line 19: After Palestine. *dele* stop.
- Page 88, line 12: For αὐτὸν read αὐτόν.
- Page 91, line 31: For בְּשָׁלֵם read בְּשָׁלֵם.
- Page 97, line 17: For כְּעֵיני read כְּעֵיני.
- Page 98, line 24: For λεπτοὶ read λεπτοί.
- Page 104, line 11: For μετὰ read μετὰ.
- Page 104, line 23: For Ἑρωων read Ἑρώων.
- Page 105, line 18: For μὴ read μὴ.
- Page 106, line 21: For αὐτοῦς read αὐτούς.
- Page 106, line 32: For Σίκιμα read Σικιμα.
- Page 109, line 19: For *place* read *peace*.
- Page 111, line 33: For וְתִשְׁלַח פָּאֵרָה read וְתִשְׁלַח פָּאֵרָה.

Date Due

~~FACULTY~~	~~JUN 15 1982~~	
~~[scribble]~~	~~JUN 15 1985~~	
~~[scribble]~~	~~JUN 15 1992~~	
APP 28 1989	~~JAN 11 1990~~	
~~JAN 7 89~~		
FEB 1 89		
~~FACULTY~~		
~~SEP 1 88~~		
FACULTY		
~~SEP 2 1987~~		
~~DEC 87~~		
AUG 27 1980		
~~NOV 2 78~~		
~~[scribble]~~		
~~DEC 31 81~~		
~~DEC 8 82~~		

PRINTED IN U. S. A.

Princeton Theological Seminary-Speer Library

1 1012 00007 1508